

T.C.

ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

POPÜLER KÜLTÜRDE MİLLİYETÇİLİK: KOMPLO KİTAPLARI

ÇAĞLA PINAR TUNÇER

Ocak- 2011

T.C.

ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

POPÜLER KÜLTÜRDE MİLLİYETÇİLİK: KOMPLO KİTAPLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

ÇAĞLA PINAR TUNÇER

Danışman

Doç. Dr. Rasim Özgür Dönmez

BOLU-2011

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

.....ait
adlı çalışma, jürimiz tarafındanAnabilim /Anasanat Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.**(Tez Savunma Tarihi)**

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

Üye (Tez Danışmanı)	: Doç.Dr. Rasim Özgür Dönmez	İmza
Üye	: Prof. Dr. M. Kemal Öke	İmza
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Fatih Yaşlı	İmza
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Dalar	İmza

Sosyal Bilimler Enstitüsünün Onayı

Prof. Dr. Gönül ÜLKER

Enstitü Müdürü

ABSTRACT**NATIONALISM IN POPULAR CULTURE: BOOKS OF CONSPIRACY****ÇAĞLA PINAR TUNÇER****Master's Degree Thesis****The Department of Public Administration****Thesis Adviser: Assistant Professor Rasim Özgür Dönmez****January 2011, viii + 205 pages**

In this study, considering the definition of popular culture field as a hegemonic arena by Gramscian theory, Turkish nationalist discourse in popular culture books is analyzed. In this sense, by pointing out the popularization of the conspiracy theories, the relation between conspiracy mindset and nationalism that is becoming normal in daily life is trying to reveal.

In the first part of the study, the linkage between popular culture and nationalism is referred by giving the definition of popular culture. Popular culture is seen as a field in which nationalism is regenerated in daily life and discursive struggle is carried on, and examples are mentioned on how this regeneration is done.

In the second part of the study, conspiracy theories are identified, and the factors which lead up the popularization of these theories, in other words the generality of conspiracy theories have been studied. The linkage between these aforesaid factors and nationalism is underlined and how conspiracy theories have been instrumentalizing by nationalist discourses is mentioned.

In the third part of the study, the structural characteristics of Turkish nationalism and how it has affected by word conjuncture, especially after September 11, 2001 and how it has reflected to conspiracy theories is mentioned. In this sense, the nationalist discourse in the books chosen is analyzed with discourse analysis. With the analysis that is being held by the help of featured discursive themes in the books, the nationalist discourses' emphasis, the definition of the others-and-us, concerns, future perspective and hopes are trying to reveal.

In the conclusion part of the study, the books on conspiracy that are the factors of hegemonic struggle in popular culture field, and the conspiracy theories in these books are the instruments that regenerates, legalizes and normalizes the nationalist discourses, and their negative effects on social peace and on the development of democracy is underlined.

Key Words: Popular culture, discourse, hegemony, nationalism, conspiracy mindset

ÖZET
POPÜLER KÜLTÜRDE MİLLİYETÇİLİK: KOMPLO KİTAPLARI

ÇAĞLA PINAR TUNÇER

Yüksek Lisans Tezi

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Rasim Özgür Dönmez

Ocak 2011, viii + 205 sayfa

Bu çalışmada popüler kültür alanının Gramscian anlamda hegemonik bir mücadele alanı olarak tanımlanmasından hareketle, popüler komplo kitaplarında Türk milliyetçi söylemleri incelenmektedir. Bu bağlamda komplo teorilerinin popülerleşmesine dikkat çekilerek, komplo zihniyetinin gündelik hayatta normalleşen milliyetçilikle ilgisi ortaya koyulmaya çalışılmaktadır.

Birinci bölümde popüler kültür kavramı tanımlanarak milliyetçilikle ilişkisine değinilmiştir. Popüler kültür, gündelik hayatta milliyetçiliğin yeniden üretildiği ve söylemsel mücadelenin sürdüğü bir alan olarak görülmekte, bu üretimin nasıl gerçekleştirildiğine dair örneklerle yer verilmektedir.

İkinci bölümde komplo teorileri tanımlanmakta ve bu teorilerin popülerleşmesine, diğer bir ifadeyle komplo zihniyetinin yaygınlaşmasına neden olan etmenler incelenmektedir. Söz konusu etmenlerle milliyetçilik arasındaki bağ vurgulanarak, komplo teorilerinin milliyetçi söylemler tarafından nasıl araçsallaştırıldığına değinilmektedir.

Üçüncü bölümde Türk milliyetçiliğinin yapısal özellikleri vurgulanarak, özellikle 11 Eylül 2001'den sonra değişen dünya konjonktüründen nasıl etkilenildiği ve

bunun komplo teorilerine nasıl yansıdığı ele alınmaktadır. Bu bağlamda, seçilen kitaplardaki milliyetçi söylemler söylem analizi yöntemiyle incelenmektedir. Kitaplarda öne çıkan söylemsel temalar eşliğinde yapılmaya çalışılan analizle milliyetçi söylemlerin vurguları, biz ve öteki tanımları, endişeleri, gelecek öngörüler ve beklentileri ortaya koyulmaya çalışılmaktadır.

Sonuç bölümünde ise, popüler kültür alanındaki hegemonik mücadelenin unsurlarından olan komplo kitaplarının ve bu kitaplarda dile gelen komplo teorilerinin milliyetçi söylemleri yeniden üreten, meşrulaştıran ve normalleştiren araçlar olduğu ve bu yönleriyle toplumsal barışın ve demokrasinin gelişmesini olumsuz yönde etkiledikleri vurgulanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Popüler kültür, söylem, hegemonya, milliyetçilik, komplo zihniyeti.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde, her şeyden önce gösterdiği anlayış ve paylaştığı tecrübe ile büyük katkısı olan değerli hocam ve tez danışmanım Rasim Özgür Dönmez'e, desteklerini hiç esirgemeyen sevgili dostlarım Ayşe, Gülşah, Eda, Zehra, Cem ve Cemal'e ve daima yanımda olan aileme teşekkürü borç bilirim.

Çağla Pınar TUNÇER

Bolu-2011

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	i
ÖZET	iii
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR.....	viii
BÖLÜM I.....	1
1. GİRİŞ	1
BÖLÜM II	4
2. POPÜLER KÜLTÜR VE MİLLİYETÇİLİK.....	4
2.1. Popüler Kültür Kavramı.....	4
2.2. Popüler Kültürün İşlevleri	7
2.3. Milliyetçilik Kavramı	14
2.4. Popüler Kültür: Gündelik Hayatta Milliyetçiliğin Üretimi.....	20
BÖLÜM III.....	24
3. KOMPLO ZİHNİYETİ – MİLLİYETÇİLİK İLİŞKİSİ.....	24
3.1. Komplo Teorisi Nedir?	24
3.2. Komplo Teorilerinin Yapısal Özellikleri.....	28
3.3. Komplo Zihniyetini Yaygınlaştıran Etmenler- “Çağın Ruhu”	32
3.4. Komplo Zihniyetinin ve Milliyetçiliğin Dayanağı: Korku ve Öteki	38
3.4.1. Korku	39
3.4.2. Öteki.....	43
BÖLÜM IV.....	49
4. TÜRKİYE’DE KOMPLO TEORİLERİ.....	49
4.1. 11 Eylül 2001 Sonrası Türkiye: Milliyetçi Söylemlerde Birleşme.....	49

4.2. Türk Milliyetçiliği ve Yapısal Özellikleri	53
4.3. Milliyetçi Komplo Teorileri.....	59
BÖLÜM V	66
5. YÖNTEM VE ANALİZ	66
5.1. Yöntem.....	66
5.1.1. Dil, İdeoloji ve Söylem.....	67
5.1.2. Edebiyat ve Milliyetçi Söylem	72
5.2. Komplo Kitaplarının Analizi	76
5.2.1. Biçimsel özellikler: Kitap kapaklarının görüntüsel anlatımı	76
Çözümleme	77
5.2.2. İçeriksel özellikler: Kitaplardaki söylemsel temalar	82
Seçilen isimler ve söylemler	82
Mistik öğeler ve kahramanlar	87
Beka kaygısı teması	93
Jeopolitik güç söylemi	117
Öteki korkusu.....	125
Mazlum milliyetçiliği niteliği	163
İtaat kültürü ve militarizm vurgusu	177
Değerlendirme	192
BÖLÜM VI.....	194
6. SONUÇ.....	194
KAYNAKÇA.....	200
EKLER.....	213

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AİHM: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

BM: Birleşmiş Milletler

BOP: Büyük Ortadoğu Projesi

KAKG: Komplo Teorileri-Ayna'nın Arkasında Kalan Gerçekler

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Türkiye’de komplo teorilerinin son yıllarda giderek yaygınlaştığı görülmektedir. Sadece küreselleşme sürecinin yarattığı değişimler ve oluşturduğu “kuşku toplumu” ile açıklanamayacak olan komplo zihniyetinin, beslendiği toplumsal yapı da önem taşımaktadır. Bu toplumsal yapıyı şekillendiren güç ilişkileri açısından düşünüldüğünde, milliyetçi söylemlerin dikkate alınması gerekmektedir.

Popüler kültür toplumun yansıması ise, komplo kitaplarının popülerleşmesi özellikle dikkat çekicidir. Komplo edebiyatı, milliyetçi söylemlerin kaygı ve özlemlerini dile getiren söylemsel bir araçtır. Bu bağlamda, gündelik hayatta kendi anlam dünyasını- kendi gerçekliğini kurmak için popüler unsurlara sızan, normalleşen bir milliyetçilik söz konusudur. Bu çalışmada, komplo kitaplarının topluma “fısıldadıkları” gerçekliklerle milliyetçi söylemleri nasıl yeniden ürettikleri ve Türk milliyetçi söylemlerini nasıl normalleştirdikleri incelenmektedir.

Çalışmanın çıkış noktasını, gerçeklik ve bilginin insan tarafından üretilmiş; dolayısıyla da değişebilen kavramlar olduğundan hareketle, söylemsel özellikler taşıdıkları savı oluşturmaktadır. Bu savın önde gelen savunucularından biri Gramsci’dir. Gramsci’ye göre, kurgusal yapısıyla aslında ideolojik olan gerçekliğin belirlenmesi, bir güç mücadelesi ile başa baş gider. Bu süreçteki asıl sorun, kimin gerçekliğinin benimseneceğidir. Egemen sınıfların kendi gerçekliğini tüm toplumun gerçekliğiymiş gibi sunarak “rıza”yı oluşturmaları, ancak hegemonik bir kültürle mümkündür. Fakat hegemonya değişkendir, hiçbir söylem sonsuza kadar etkisini sürdüremez. Söylemler sürekli olarak kendilerini yeniden üretmek, tüm sınıflar kendi çıkarlarına uygun anlamlar oluşturmak için mücadele etmek zorundadır. Bu bakımdan kültürel alan asıl güç mücadelesinin sürdüğü, farklı kültürlerin ve dolayısıyla farklı güç odaklarının çatıştığı, sürekli inşa edilmekte olan bir alandır.

Popüler kültür gündelik hayatın alanı ise, gerçeklik ve bilginin günlük hayattaki pratiklerle, sosyal olarak inşa edildiği yer de burasıdır. Popüler kültür, egemen

söylemlerle karşı söylemlerin mücadele ettiği, zaman zaman da birbirine eklemlenebildiği dinamik bir alandır. Böylece gerçeklik üretilir, hayatı biçimlendirir. Bu bağlamda popüler kültür ürünleri, ne tamamen egemen söylemin ne de halkın sesidir: Popüler kültür alanında kurulan gerçeklik, her zaman dönüştürülebilir. Farklı söylemler, popüler kültür ürünleri sayesinde “gizlice” yeniden üretilir ve “evrensel” görünmek için mücadele eder.

Popüler ürünlerde dile gelen söylemlerle kimlikler yeniden inşa edilmektedir. Bu söylemlerden biri de milliyetçiliktir. Milliyetçi söylemler popüler kültür ürünlerine eklemlenerek gündelik hayatta sağduyulaşmaktadır. Popüler kültür alanında milliyetçi söylemlerin hem birbirleriyle hem de diğer söylemlerle mücadelesi söz konusudur. Biz ve Onlar’dan oluşan milliyetçi söylemlerin evreni sürekli olarak yeniden üretilmektedir.

Bu çalışma söz konusu yeniden üretim ve söylemsel çatışmayı, komplo kitapları çerçevesinde ortaya koyma çabasıdır. Komploya kurban gitme algısının siyasi ve gündelik hayatta giderek artmasına dikkat çekilen çalışmada, 11 Eylül’den sonra dünyada olduğu gibi Türkiye’de de satış patlaması yapan komplo kitaplarının, toplumsal yapıyı belirleyen güç ilişkilerinin doğurduğu bir düşünce tarzından kaynaklandığı savından hareketle komplo zihniyeti ele alınmaktadır. “Küresel Terör Çağı” olarak adlandırılan günümüz dünyasında artan risk algısı komplo zihniyetinin etkin hale gelmesine neden olan faktörlerden biridir. Gelişen enformasyonla her tür bilgiye her an ulaşılabilirlik, şüpheyi ve gerçekliğin sorgulanmasını da beraberinde getirmektedir. Toplumsal yapıdan kaynaklanan kuşkucu bir zihniyetin egemen olduğu Türkiye ise, çağın bu eğiliminden daha da fazla etkilenmektedir. Söz konusu zihniyeti doğuran toplumsal yapı, onu şekillendiren güç ilişkilerine yani milliyetçi söylemlere bakmayı gerektirmektedir. Bu bağlamda, çalışmada komplo zihniyeti ile milliyetçi söylemin benzerliklerine dikkat çekilmektedir: Her ikisi de korkuya ve belirsizliğe dayanarak sorunlara karşı kolay çözümler geliştirmekte, kurguladıkları kaotik ve hiyerarşik dünyayı dostlar ve düşmanlar olarak saflara ayırmaktadır. Bu açıdan komplocu söylem milliyetçiliğin bir yanını oluşturmaktadır.

Türkiye’de milliyetçi söylemlerin yapısal olarak beka kaygısı ve mazlumluk’a dayanmaları komplo zihniyetini güçlendirmektedir. Türkiye’nin yer aldığı coğrafyadaki gelişmeler ise, üretilen komplo teorilerinin toplumun gözündeki gerçekliğini arttırmaktadır. Bu bağlamda çok kültürlülük ile medeniyetler çatışması tezi arasında kalan Türkiye, Yeni Dünya Düzeni, AB uyum programı ve küreselleşmenin yerel kimlikleri teşvik eden söyleminin yarattığı gerilim ortamında, tek seçenek olarak sunulan milliyetçiliğe sarılmaktadır. Tehdit algısının artmasıyla güçlenen milliyetçi söylemler, ötekilerin başrol oynadığı komplo teorilerini gündeme getirmektedir.

Bu açıdan edebiyatın ulus-devletlerin kültürel inşasının bir aracı olduğu ve kolektif kimlik oluşturmadaki işlevi göz önüne alınarak, komplo kitaplarının da incelenmesi gerekmektedir. Edebiyat, tarihsel ve kültürel bağlamından ayrı düşünülemez. Bu nedenle komplo kitapları Türkiye’nin sosyo-kültürel yapısının bir yansıması olarak önem taşımaktadır. Resmi, ulusalcı ve İslamcı milliyetçi çizgide olan komplo kitaplarının ele alındığı bu çalışmada söylem analizi tekniğiyle, milliyetçilik kavramının nasıl tanımlandığı ve bu tanımdaki benzerlik ve farklılıklar, söz konusu söylemsel yapıyı oluşturan özgün nitelikler de göz önüne alınarak incelenmektedir. İdeolojinin dil aracılığıyla inşa edildiğini söylersek, komplo kitaplarının da güç ilişkilerinin izlerini taşıyan popüler kültür ürünleri olarak incelenmeleri zorunludur. Milliyetçi söylemlerin farklı seslenişlerini dile getiren komplo kitapları, bir bakıma yorum şeması işlevi görmekte, Biz ve Onlar’ı hatırlatarak güncellemektedir. Kurgulanan komplo teorilerindeki Biz-Onlar mücadelesi milliyetçi söylemleri meşrulaştırmaktadır. Bu kitaplarla kendi evrenlerini okuyucuya sunan milliyetçi söylemler mücadele etmekte ve tüm unsurlarıyla yeniden üretilmektedir. Öne sürülen kurgular, bir süre sonra gerçeğin yerini almaya başlamakta, sağduyulaşmaktadır. Bu bakımdan popüler edebiyatın ürünleri olarak çok fazla ciddiye alınmayan komplo kitaplarının önemini ve söylemsel arka planını ortaya çıkarma çabasıdaki çalışmanın, benzer araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM II

2. POPÜLER KÜLTÜR VE MİLLİYETÇİLİK

2.1. Popüler Kültür Kavramı

Bilindiği üzere kültür kavramı, belli bir toplumun tarihsel süreç içerisinde kendisi tarafından yaratılmış bilgi, inanç, değer, gelenek ve tutumlarını kapsayan bir kavramdır. Ekonomik ve siyasal süreçleri etkileyen kültürün bir inceleme alanı olarak değer kazanması, popüler kültür kavramının ortaya çıkmasıyla birlikte olmuştur (Alemdar ve Erdoğan,1994).

“Popüler”lik ise, tarihsel süreç içerisinde değişik anlamlar kazanan, belirsiz bir ifadedir. Genel olarak, toplumu sınıfsız bir yapı gibi kabul eden görüşler, buna paralel bir şekilde kültürü de değerli-değersiz/ seçkin-sıradan şeklinde nitelendirmektedirler (Güngör,1999). İşte yüksek kültür ve alçak kültür ayrımı çerçevesinde, ilk başlarda “halka ait” olarak tanımlanarak, “seçkin” olan yüksek kültürün aksine daha aşağı ve sıradan zevkleri ifade eden popüler kelimesi, zaman içerisinde dönüşerek “birçok kişi tarafından sevilen veya seçilen” (Alemdar ve Erdoğan, 1994:99) anlamını kazanmış, çoğunluğun paylaştığı kültürel bir olguyu, halkın yapmış olduğu tercihleri ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır (Güngör,1999). Bu anlam kayması ise, siyasi gelişmelere paralel olarak gerçekleşmiştir. Bilindiği gibi tarihsel süreçte, ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla birlikte milletle özdeşleşen halk’ın kültürü de yüceltilmiş, böylelikle popüler olana, yani halka dayanan sistem kendini bu şekilde meşrulaştırmıştır (Apaydın, 2001; Alemdar ve Erdoğan, 1994). Bununla birlikte kavram, zamanla bu olumlu tanımlamadan sıyrılmış, kapitalist üretim ilişkilerinin her şeyi metaya dönüştüren doğası sonucu bozulan, “aşağı” ve kalitesiz şey’leri tanımlamak için kullanılmaya başlanmıştır: Buna göre popüler kültür “kitle kültürü”nün bir nevi eşanlamı (Güngör,1999:10) olarak toplumu “yığın” haline getirir ve pasifleştirir... Bir diğer görüş ise, “işçi sınıfının kültürü” olarak ele aldığı popüler kültüre olumlu bir anlam yüklemiştir. Halkın içinden

ıkan ve bir anlamda onun elinde şekillenen popüler kültür desteklenmelidir (Güngör,1999:9-12).

Görüldüğü gibi, popüler kültürün ne olduğ konusunda farklı görüşler mevcut olsa da, genel olarak kültürel hegemonyanın bir unsuru veya bir karşı-hegemonya alanı olarak tanımlandığı sylenabilir. Popüler kültürü “zgrleştirici veya hegemonik” (Arık, 2006:123); başka bir deyişle “düzene başkaldırış” ya da “boyun eğiiş” (Apaydın,2001) olarak nitelendiren iki ayrı okul bulunmaktadır. Frankfurt Okulu, popüler kültürü “güç” sahibi olanların kitleleri yönetmek ve yönlendirmek için kullandıkları bir araç olarak nitelendirirken, İngiliz kültürel çalışmalar okulu popüler kültürü bilakis, “halkın gücünün bir göstergesi” olarak yorumlamaktadır (Güngör,1999:11).

Frankfurt Okulu’na göre, kapitalist üretim ilişkileri kültürel alanda da etkindir: “Kültür Endüstrisi” kavramıyla vurgulandığı üzere, kitleler sistem tarafından üretilen değlerlerle güdülen, pasif alıcılardır. “ ‘stten hükmetme’ söz konusudur” ve kitle toplumu aslında bir “yarı garnizon” toplumudur (Alemdar ve Erdoğlan,1994:200-201). Frankfurt Okulu, popüler kültürü kitle kültürü anlamında kullanmış ve kültür endüstrisi bağlamında kitleleri uyutan, banal ve adi bir kültür; bir “yanılsama” olarak yorumlamıştır. “Kültür ve eğlence birbirine karışmıştır” ve tüketicisi haline gelen halk birbirinden koparak rgtlenemez olmuştur (Alemdar ve Erdoğlan, 1994:201-202). Popüler kültür ürünleri, egemen kesimlerin iktidarlarını güçlendirmek ve korumak için kullandıkları, onların “mesajlarını” taşıyan ideolojik araçlardır (Güngör, 1999). Bu bağlamda popüler kültür, aslında kültür endüstrisinin ta kendisidir. Söz konusu olan, kitle iletişim araçları yoluyla işleyen, kültürü standartlaştıran bir endüstridir ve “[B]urjuva kültürünün bir parçasını oluştıran ve kişinin toplumsal bütünle ilişkisinde ara buluculuk görevi yapan diğler bir mal biçimidir” (Alemdar ve Erdoğlan,1994:121-122).

Adorno ve Horkheimer’in vurguladığı nokta, popüler kültür ürünlerinin, üretim ve tüketim zincirinin bir ayağını oluştırarak, “pazarın” devinimini sağladığıdır

(Güngör,1999). “Devrimci ve yaratıcı” (Alemdar ve Erdoğan, 1994: 118) olan yüksek kültür ürünlerinin aksine, sıradan ve kitleleri “aptallaştıran” ürünleriyle aslında hegemonik bir araç olan popüler kültür, sunduğu gerçeklikle ideolojinin sağduyulaşmasını sağlar, “potansiyel bakımdan yıkıcı ve düşman içeriği uyum içindeki çoğulculuğa dönüştürür”(Alemdar ve Erdoğan,1994:200-201). Yani homojenleştirerek; halk kavramını istenilen doğrultuda “yaratarak” sistemin işlemesine hizmet eden ideolojik bir araçtır (Bennet,1999).

Buna karşın popüler kültür’ün belirsizlik ve çelişkilerle dolu yapısının (Arık, 2006: 124), farklı okuma biçimlerine izin verebileceği de öne sürülmüştür. Eğer ideolojiyi bir “pratik” olarak kabul edersek, popüler kültür ürünlerinin tamamen yanlış bilinci yansıtmadığı ortadadır (Oktay, 1994:23). Anlamanın farklı okumalar yapabilecek olan halk tarafından kurulabileceğini öne süren İngiliz kültürel çalışmalar okulu, konuyu tarihsel süreçleri de göz önüne alarak değerlendirmeye çalışır (Aydın, 2007/2). Örneğin Raymond Williams’a (1963) göre, kültürel alan türdeş değildir, birbiriyle sürekli mücadele halinde olan farklı kültürlerin ve değerler sisteminin yer aldığı, dinamik bir alandır (Aktaran: Özbek,2002:78). Kültür, çeşitli sosyal sınıfların tarihi koşullara yanıt verdikleri bir araçtır ve güç ilişkilerinin kurulması esnasında kilit bir önem sahiptir. Bu doğrultuda, “kitle iletişim araçları rızanın kazanıldığı ve kaybedildiği bir alan”dır. (Alemdar ve Erdoğan,1994:219-220).

Kültürel çalışmalar, popüler kültürdeki üretimin kitleler tarafından da “yorumlandığını” göz önüne alarak, bu yorumlamanın her zaman sistem lehine olmayacağını ve zaman zaman direniş odakları da oluşturabileceğini ileri sürmektedir: Kültürel alan Gramscian anlamda bir hegemonik mücadele alanı olarak görülmekte ve bu alanda popüler kültür aracılığıyla bir karşı hegemonya yaratılabileceğine inanılmaktadır. Bu okula göre, popüler kültür kitle kültüründen farklıdır, bir yanılsamanın aksine “halkın sesi” olarak tanımlanmalıdır. Stuart Hall, popüler kültür ürünlerinin “aktif bir özne” olan halk tarafından “muhalif bir okuması”nın yapılabileceğini öne sürerken; Fiske, kültür endüstrisi ürünlerini kullanan öznelerce yeniden yapılan üretimin altını çizmektedir. Fiske’ye (1999) göre hegemonik sızmalara

rağmen yeniden yorumlanan ve bir anlamda yeniden üretilen popüler kültür ürünleri, direniş sembolleridir (Aktaran: Arık, 2006:123, Aydın, 2007/2:123). Bu ürünler, her şeye rağmen Oktay'ın ifadesiyle, “umut ve öfkeyi” taşırlar ve “üst kültüre sızdırmayı başarırlar” (1994:23).

Gramsci ve Althusser'in kavramlarını temel alarak, kültürü “hegemonik mücadele alanı” olarak tanımlayan kültürel çalışmalar, Marksizm'in yaptığı ekonomik alt yapı temelli yorumların çerçevesini genişleterek, kültür konusunu gündelik hayatın içinde, sürekli olarak özneler tarafından da üretilen bir kavram olarak yörüngeye oturtmuşlardır (Aydın, 2007/2).¹ Popüler kültür, gündelik yaşamın kültürüdür. Bu anlamda “Gündelik hayat bağımlı sınıflarla egemen sınıfların yan yana geldiği, tahakküm ve direnişin aynı anda işlediği ve tüm ideolojik biçimlenmelerin gerçekleştiği bir zemindir”(Oktay, 1994 ; Arık, 2006:121).

2.2. Popüler Kültürün İşlevleri

Kültürel çalışmalara göre, popüler kültür ne tamamen bir tahakküm aracıdır, ne de sadece halk'a aittir (Güngör,1999). Popüler kültür alanı, hegemonik mücadelelerin sürdüğü dinamik bir alandır, söylemler birbirine eklemlenebilir, birbiri içine sızabilir. İşte bu noktada öncelikle, “hegemonya” kavramına değinmek yerinde olur.

“Bilginin toplumsal belirleyiciliği” anlayışına göre, kültürel bilgi de dahil olmak üzere, tüm bilgilerin kaynağı insan deneyimidir (Mc Carthy,2002:14). Bu bağlamda, toplumsal gerçeklik ya da anlam, verili olmayan, sonradan inşa edilmiş toplumsal bir pratiktir. Gerçeklik ve bilgi(-ler) toplum içinde üretilir. Toplumsal bir inşa olan gerçeklik, ortak duyu şeklini alarak gündelik hayatı biçimlendirmektedir (Berger ve Luckmann,2008).

¹ Althusser hegemonyanın devletin ideolojik aygıtları tarafından oluşturulan rıza yoluyla mümkün olduğunu iddia eder: Özne ideoloji tarafından çağırılmaktadır ve dönüp bakmaması imkansızdır.

Hegemonya kavramını ortaya koyan Gramsci de, tüm bilgilerin- dolayısıyla da gerçekliğin; insan tarafından yaratılmakta ve dönüştürülmekte olduğunu ileri sürmüştür. Bu aynı zamanda kesin bir gerçekliğin olmadığı ve var olan gerçekliklerin “ideolojik” olduğu anlamına gelmektedir (Texier, 1995). Gramsci’ye göre ideoloji, devlet ve sivil toplum alanını birleştiren bir çimentodur ve bir ideolojinin “gerçekliği” tarihsel olarak gerçekleşebilmesine bağlıdır (Aktaran: Hall, Lumley ve McLennan, 1985: 10). Yani sorun, iktidarın gerçekliğinin benimsenip benimsenmeyeceği noktasındadır. “Devlet ve sivil toplumda kurumsallaştırılan gerçeklik tanımları, bağımlı sınıflar için esas yaşanan gerçekliği oluşturur” (Özbek,2002:80). Bu ise onun “harekete geçme gücü”ne (Hall, Lumley ve McLennan, 1985: 10), yani hegemonya kurmasına bağlıdır. Gramsci açısından insanlık tarihi sınıf savaşının tarihidir. Ekonomik ilişkilerin belirlediği toplumsal sınıfların güç mücadelesi sürecinde, egemen sınıflar kendi çıkarlarını tüm toplumun çıkarıymış gibi sunar. Bu bağlamda hegemonya, bir tarihsel blokun kendi sınıfsal çıkarları doğrultusunda halkı ikna ederek konumunu muhafaza etme sürecidir (Alemdar ve Erdoğan,1994). Gramsci’ye (2007:316) göre hegemonya, “[K]uvvetler ayrılığı ve bunun gerçekleşmesinden doğan tartışmalar ve hukuk kuralı sistemi, ‘civile’ toplumla siyasal toplum arasındaki mücadelenin sonucudur.” Hegemonya, ideolojik bir düzeyi içermekle birlikte, daha çok kendiliğinden oluşan bir rıza ile “boyun eğdirme” demektir (Hall, Lumley ve McLennan, 1985). Bilindiği gibi Gramsci, devletin sadece zor’a değil, aynı zamanda zihinlerde kurulmuş bir onaya dayanan bir iktidar modeli kurduğunu vurgulamaktadır. Zor ve onay, devlet ve sivil toplum olarak ayrılan iki hegemonik alanda yürütülen bir iktidar ilişkisidir. Buradaki kilit nokta ise, “yönetici blok’un sivil toplumu hegemonyası altında ne ölçüde tutabildiğidir” (Hall, Lumley ve McLennan, 1985:18). Yönetici blokun fikirlerinin ortak duyu haline gelmesi, ideolojik işleyişin gizlendiği; başka bir ifadeyle “doğallaştığı” anlamına gelir (Fiske,2003). İdeoloji ise kültürel, sanatsal, edebi pratiklerin alanı olan sivil toplumda işler. Yani günlük yaşamın tamamına nüfuz eder. (Apaydın,2001; Hall,1999) Bu bakımdan Gramsci hegemonya kavramı ile iktidarın nasıl yeniden üretildiğini vurgulamaktadır (Crehan,2006).

Kapitalizmde esas mücadelenin hegemonik mücadele olduğunu ileri süren Gramsci'ye (2007:316) göre “[B]u mücadele belirli bir tarih döneminde, sınıfların geçici bir dengesi içinde yürütülmüştür.” Devlet sadece ekonomik alanda değil, çok daha geniş bir alanda toplumu düzenler. Kültür, var olan ilişkilerin esas olarak “kurulduğu” zemin olarak, devletin “etkinlik alanının merkezidir” (Apaydın,2001 ; Hall,1999:98). Egemen sınıflar bu konumlarını sürdürmek için, kendi çıkarlarını toplumun çıkarı gibi sunmayı başarmışlardır. Bu ise, hegemonik bir kültürle mümkün olmaktadır. Böylelikle hakim sınıflar diğerleri üzerinde kültürel bir otorite kurar; baskı ve şiddet, görünmez ve meşru kılınarak toplum tarafından onaylanmış bir moral egemenliğe olanak sağlar (Apaydın,2001; Üşür, 1997:28-29,36).

Yüksek kültür/ popüler kültür ayrımını hiyerarşik bir toplum yapısının göstergesi olarak kabul eden (Swingewood,1998; aktaran: Apaydın,2001) Gramsci için kültür, sadece dünyayı anlama değil, değiştirme ve dönüştürme araçları da sunmaktadır (Crehan,2006). Kültürel alan, aslında ideolojik mücadelenin yürütüldüğü; iktidarın rıza yaratmak için sürdürdüğü çabalar ve bunlara karşı çıkan diğer güç odaklarının çabaları ile inşa edilmekte olan bir alandır. Bir anlamda “pazarlık sahası” dır (Alemdar ve Erdoğan, 1994:105). Kültür, ekonomik ilişkilerle bağlantılı olup, tarihsel bir süreklilik göstermez. Tıpkı hegemonyanın kendisi gibi hegemonik ilişkiler çerçevesinde yeniden üretilmesi gereken dinamik bir yapıdadır (Crehan,2006). Gramsci'ye göre hegemonik kültür-diğer bir değişle ortak duyu, sürekli olarak değişir ve yeni koşullara uyum sağlar. Bununla birlikte ortak duyu, karşı hegemonyanın gelişmesini sağlayacak -olumlu anlamda- sağduyu unsurlarını da içerir. Kültürel alanda sadece egemen kültürler değil, karşıt kültürler de yeniden üretilirler (Crehan,2006 ; Erdoğan, 1999). Gramsci'ye göre popüler kültür ürünlerinin ticari başarısı halkın tercihlerini yansıttığının da göstergesidir. Popülerlik halk tarafından belirlenir, popüler bir ürün beğenilere ve tercihlere uymadığı takdirde reddedilir, pazara giremez (Hall,1998 ; aktaran: Arık, 2006:124). Halka ait bir alan olan popüler kültür alanında bireyler seçim yapma konusunda özgürdür. Bu ürünlerin üretim ve dağıtım aşamasına müdahale edemeyen halk, tüketim aşamasındaki tercihleri ve kullanım biçimleriyle “müdahale eder.” Bu ise

popüler kültür ürünleriyle dile getirilen mesajların kabul edilmeyebileceği ve özne konumunun reddedilebileceği anlamına gelir (Arık, 2006).

Şunu da ifade etmek gerekir ki Gramsci, “halk”ı yekpare bir bütün olarak algılamaz. O’na göre “madun sınıflar”ın her birinin dünyayı algılayış biçimi farklıdır (Alemdar ve Erdoğan, 1994; Crehan,2006:17-18). Halk, ne toplumun tamamıdır ne de bir grubu temsil eder (Bennet, 1999). Gramsci’ye göre toplum bir kültür mozaïği olarak da görülmemelidir: Farklı kültürler aslında farklı güç odaklarını işaret eder. Kùltürler, ezenler ve ezilenler karşıtlığı bağlamında süren güç mücadelesine paralel olarak düzenlenmiş sınıflardır (Crehan,2006). Halk, ait oldukları sınıf ve verdiği mücadeleler bakımından birbirinden farklı olmakla birlikte, her zaman için Hegemonik Blok’a karşı birleşme potansiyeli barındıran bir güçtür. Dolayısıyla, kültürel pratikler, söz konusu toplumun sadece o anına ait tarihsel bir ürün olarak ele alınmakta ve tüm süreç göz önünde tutularak değerlendirilmektedir. (Alemdar ve Erdoğan, 1994). Bu bakımdan da, kültürel alan “ideolojik alanın bir haritası” (Alemdar ve Erdoğan, 1994:130) olarak değerlendirilmelidir.

Öte yandan iktidar, popüler kültür alanında tamamen egemen olamayacağı gibi, “diğer” kültürleri tamamen yok etme çabasında da değildir. Tam aksine, onlara eklemlenerek var olma çabasıdadır. Kültürü ve toplumu hegemonyaya karşı yürütülecek olan mücadelenin merkezine yerleştiren Gramsci, “popüler olanın iktidar ile ilişkiselliğine işaret ederek, resmi kültür ile diyalektik etkileşimler sonucu kurulduğunu vurgular” (Apaydın, 2001). İktidar, mevcut konumunu ancak diğer güç odaklarını kendisine “eklemleyerek” güvence altına alabilir. Bir bakıma onları yeniden biçimlendirir (Alemdar ve Erdoğan, 1994). Kendi gerçeklik tanımı çerçevesinde yeniden yorumlar. Aynı durum, karşı hegemonyalar için de geçerlidir: Egemen hegemonyanın içine sızılarak ve “alternatif bir değer sistemi” yaratılarak “kademeli” olarak ortadan kaldırılması mümkündür (McGregor,2000:78). Böylelikle kültürel ürünlerin homojenliği bozulmaktadır. Bu bağlamda sivil toplum sadece hegemonyanın kurulduğu alan değil, aynı zamanda karşı-hegemonyaların olduğu bir “savaş alanı”dır

(Apaydın, 2001). Bu savaşta, Gürbilek’in ifadesiyle “Efendi”nin simgeleri çalınmakta ve bozularak yeniden üretilmektedir (2009: 37).

Görüldüğü gibi popüler kültür, resmi- ya da yüksek kültürden tamamen bağımsız olmayıp onunla iç içe geçmiştir. “Eklemlenme sürecine katılımda en fazla başarılı olan kesim diğer sınıf üzerinde hegemonik üstünlük elde etmekte”dir (Güngör,1999:13). Gramsci için karşı hegemonyaların çıkış noktası, ezilenlerin gündelik yaşamıdır. Gündelik yaşam popüler kültürün alanı ise, bu alanda kurulan gerçeklik, ezilen sınıflar tarafından her zaman dönüştürülebilir. Çünkü kültür, mücadele araçlarını da sunmaktadır (Crehan,2006).

Raymond Williams (1977), hegemonyanın dinamik yapısını vurgular: “Hegemonya hiçbir zaman bir kerede ulaşılan bir şey değildir” (Aktaran: Eagleton, 2005:167). Williams, içinde birbiriyle mücadele halinde olan çeşitli kültürlerin yer aldığı dinamik bir yapı olan kültürel sistemin, vurgulanan bazı temel anlam ve değerler dışında sürekli yeniden yorumlandığına dikkat çeker. Egemen sistem, karşıt anlamları yeniden yorumlayarak “içine almak”, zararsız hale getirmek zorundadır. Söz konusu olan, sürekli bir yeniden üretimdir (Özbek,2002:78). Volosinov da (1973) Gramsci gibi, ideolojinin “anlam üzerine mücadele” olduğunu öne sürer. Sınıf çatışması, anlamlar üzerinde de sürmektedir ve toplumdaki tüm sınıflar kendi çıkarlarına uygun anlamlar oluşturmak için çatışmaktadırlar. Söz konusu mücadele karşıtlık temelinde sürer: Egemen anlamlandırma ve karşı anlamlandırma süreci dinamiktir (Aktaran: Alemdar ve Erdoğan,1994:145).

Kültürel çalışmaların önde gelen isimlerinden Stuart Hall, hegemonya teorisini kabul etmekte ve Gramsci’ye atıfla, kültürel alanı iktidar ilişkilerinin alanı olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle de, kültürel alan var olan iktidar ilişkilerinin çözümlenmesi için en başta incelenmesi gereken alandır (Apaydın,2001). Hall (1985) ilk çalışmalarında kültürel incelemeleri “kültürelcilik” ve “yapısalcılık” olarak ikiye ayırarak ikisini de eleştirir ve daha sonra “ara” bir formül ortaya koyar. Buna göre egemen için hegemonya “garantili” değildir (Aktaran: Alemdar ve Erdoğan,1994:239).

Bağımlı sınıflar, asla tamamen teslim alınamaz (Özbek,2002:80). Kültürel alanda bir güç mücadelesi söz konusudur ve kitlelerin hegemonik ihtiyaçlar çerçevesinde “üretildiği” asıl yer burasıdır. “Egemen kod” ve onun ürettiği değerlere karşı çıkararak verilen mesajı yeniden anlamlandıran “muhalif” bir kod vardır (Real,1999:330). Hegemonyanın başat kültürü ve bu kültüre dahil olanları belirlediği bu süreçte, Erdoğan’ın ifadesiyle (1999:34) bir tür “zıt popülerlik” yaratılabilir: Egemen olan kültür, diğerlerine “takma adlar” vererek onları “gayri meşru” ilan edebilir. “Alternatifler, ütöpik, yanlış ve imkansız olarak değerlendirilir” (McGregor,2000:66). Güç ilişkileri ise, söz konusu mücadele çerçevesinde şartlara göre sürekli olarak yeniden üretilir. Hall’e (1981) göre bu, “güç bloğuna karşı halk” anlamına gelmektedir (Aktaran: Alemdar ve Erdoğan,1994:250). Hall, önceden gücünü daha fazla ortaya koyan devletin artık “perde arkası”nda durduğunu; fakat bu durumun, aslında daha etkili bir hegemonik tavıra işaret ettiğini vurgulamaktadır. Özellikle popüler kültür aracılığıyla devlet, herhangi bir direnişi engelleyerek, hissettirmeden bir baskı uygulamaktadır (Güngör,1999). McGregor (2000), günümüz toplumunda hegemonik etki sonucu yaratılan pasifliğin, egemen güçlerin çok işine yaradığını vurgulamaktadır.

Kültürü “bir anlam yaratma süreci” olarak tanımlayan Fiske (2003), kendimizinki de dahil olmak üzere tüm toplumsal kimliklerin ve etkinliklerin kültürel süreçler tarafından üretildiğine dikkat çekmektedir. Fiske’ye (1989) göre, popüler kültür çelişkili bir kavramdır. Çünkü kar amaçlı üretilmesinin yanı sıra, “popüler” olabilmek için kaçınılmaz bir biçimde halkın ilgisini çekmek zorundadır. Bu da, popüler kültürün kültür endüstrisi tarafından dışarıdan yapay bir biçimde üretilip empoze edilemeyeceği anlamına gelir. Yani popüler kültür salt tüketim olamaz, halk tarafından da yapılır (Aktaran: Alemdar ve Erdoğan,1994:149). Tam da bu nedenden dolayı aynı zamanda bir mücadele alanıdır. Günlük yaşam, aslında birer “anlam üretimi” olan tüketimin gerçekleştiği; fakat aynı zamanda kültür endüstrisi ürünlerinin farklılaştırılarak yeniden yorumlandığı bir alandır. “Popüler kültür, sistemin verdikleriyle, elinde olanlarla işini görmelidir” (Alemdar ve Erdoğan,1994:249-251).

de Certeau (2008) da, tüketim eyleminin aslında bambaşka yollara çıktığını vurgular. Tüketicileri “egemenlik altındakiler” olarak tanımlayan de Certeau, günümüz toplumunun daha etkin bir denetim altında olmasına rağmen kontrolün tamamen ele geçirilemediğini vurgulayarak; bir direniş olduğuna dikkat çeker. Egemen sistemin sundukları, her zaman için farklı şekillerde anlamlandırılabilir. Buradaki odak noktası, söz konusu ürünlerin “kullanım biçimleri”dir. Bu bağlamda tüketici, sistemin sunduklarını yeniden-ikinci kez imal eden bir üreticidir. (de Certeau,2008). Popüler kültür ürünleri kullanılma tarzlarıyla bir direniş biçimi oluşturur. Egemenlik altındakiler gündelik hayatta “başkasının oyununu oynamak” ve egemenlerin araçlarıyla “başının çaresine bakmak” durumundadırlar. de Certeau’ya göre halk kültürünün gerçek tanımı budur (de Certeau,2008:88,100). Böylelikle, tüm baskı biçimlerinin dönüştürülebileceği sonucuna varır: Kültürel alanın tamamen ele geçirilişi mümkündür.

Fiske (2003) Gramsci’nin ideoloji kavramını tanımlarken “direniş” ve “istikrarsızlık” olmak üzere iki ögeyi vurguladığını belirtir: Her ne kadar rıza yaygınlaşmış gibi gözükse de, maddi koşulların yarattığı çelişkiler, asla tamamen yok edilemeyecek olan bir direniş üretilmesini olanaklı kılmaktadır. Egemen ideoloji, toplumun rızasını kazanmaya çalışırken sürekli olarak direnişle karşılaşmaktadır, bu yüzden de rıza istikrarsızdır. Rıza her gün yeniden kazanılmak zorundadır. Eagleton (2005) da, hegemonyayı rıza kazanmak için başvuru stratejiler alanı olarak tanımlamaktadır. Ona göre, günümüzde iktidar aynı zamanda “manevi” nitelikte olduğundan, siyasal mücadele kültür alanına da taşınmak zorundadır, aksi takdirde yetersiz kalacaktır.

Kültürel alan hegemonik bir mücadele alanı olduğuna göre, diğer söylemler gibi milliyetçi söylemin de bazen açık bazense örtük biçimde bu alanda yer alacağı ortadadır. Popüler kültür alanı, gündelik hayatın alanıdır ve hegemonik mücadele gündelik hayatta da sürmektedir. Bu bağlamda milliyetçilikler, popüler kültür ürünlerine eklemlenerek yaşamın her anına sızmakta ve hem birbirleriyle hem de diğer söylemlerle mücadeleye devam etmektedirler. Bundan sonraki bölümde, söz konusu mücadelenin nasıl işlediği incelenecektir.

2.3. Milliyetçilik Kavramı

Pek çok yazar milliyetçiliğin genel bir kuramla açıklanamayacak kadar karmaşık ve belirsiz bir kavram olduğu konusunda hemfikirdir. Buna paralel olarak milliyetçiliğin birçok tanımı mevcuttur. Fakat yapılan hiçbir tanım genel bir kabul görmemiştir. Zira milliyetçiliğin evrensel ilkeleri bulunmamaktadır (Calhoun, 2007; Kerestecioğlu, 2008). Milliyetçilik, Smith'in (2004) ifadesiyle “rengini bağlamından alır”. Yapı olarak esnektir ve diğer söylemlerle eklemlenebilir. Bu bakımdan, tüm “muğlak”lığına rağmen iki yüzyılı aşkın bir süredir siyasal gelişmeleri belirleyen bu kavramın beklentilerin aksine gücünden bir şey kaybetmemesi doğal bir sonuç olarak nitelendirilmektedir (Kerestecioğlu,2008:309).

Bu kadar tartışmalı bir kavramın ilk çıkış noktasını belirlemek de zor görünmektedir. Genel kanı, milliyetçiliğin Fransız Devrimi'yle birlikte etkin olmaya başladığıdır. Milleti “halk” ile özdeşleştiren ve “genel irade” kavramıyla ulus devleti meşrulaştıran isim Fransız düşünür Rousseau olmuştur. Söz konusu olan, ulus devletin tam da ihtiyacı olan şey; kamusal bir dindir. Böylelikle, Fransız Devrimi'nin ardından hızla yayılan milliyetçilikle birlikte vatansever vatandaşlar da yaratılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte, Alman romantizminin de milliyetçi düşüncenin doğuşunda bir kaynak olduğu vurgulanmaktadır. İrem'e (2006) göre Kant, Rousseau ve Herder Aydınlanma'nın aklına karşılık maneviyatı koyarak yeni bir meşruiyet biçimini ortaya çıkarmışlardır. Böylece Aydınlanma'nın yersiz yurtsuz bireyine yer bulunmuş, bireyin yerini kolektif topluluk almıştır. Kant'ın ahlak felsefesinin etkileri ile Herder'in kültür ve özellikle “dil” konusundaki vurgusuyla iyice belirginleşen milliyetçi düşünce, söz konusu dönemde egemen olan kozmopolitizme karşıt olarak kurgulanmış ve Fichte'yle birlikte nihayetinde dil-millet-devlet kutsal üçlüsü olarak şekillenmiştir ² (Özkırımlı, 2008; Kerestecioğlu,2008; İrem, 2006). Fransız tarihçi Renan ise, milleti bir “ruh” ve istemli bir şekilde her gün yenilenen bir plebisit olarak yorumlayarak, izleyen dönemde

² Söz konusu dönemde “geç kalmış” bir milliyetçilik olarak Alman milliyetçiliğinin amacı, Prusya liderliğinde Almanları birleştirerek Büyük Almanya'yı kurmak ve ait olduğu yere yükseltmektir.

milliyetçiliğe bakış açısını şekillendirmiştir. Böylelikle millet dil, ırk, coğrafya ve kültür birlikteliğinin yanı sıra bir arada yaşama arzu ve iradesi ile tanımlanır hale gelmiştir (Viroli, 1997).

Milliyetçilik kuramları genel olarak ikiye ayrılmaktadır. İlkçi (primordialist) olarak tanımlanan düşünceye göre, milletler tarihin başlangıcından beri değişmeksizin varlıklarını sürdüren doğal oluşumlardır. Her millet diğerinden etnik kimliğiyle, dil ve kültürüyle, bazen de diniyle ayrılır. Benzer oldukları tek nokta ise, her birinin Tanrı tarafından kutsanmış ve özel olma iddiasıdır: Millet biriciktir. Bu iddia doğal hakları talep etmeyi ve bu haklar için kutsal bir savaşı da beraberinde getirmiştir. Bu nedenle savaşlar kaçınılmazdır ve meşrudur. İlkçiliğin aşırı versiyonu ise etnik grupla milleti özdeşleştirir: Milliyet doğuştan kazanılır. Etnisitenin temelini, tarihten bu yana asla değişmeyen bir “kan bağı” oluşturur. Bu bağ, aynı zamanda sosyal ve siyasal davranışları da şekillendiren bir etkidir (Özkırımlı, 2008 ; Aktürk, 2006). Doğa kanunlarının bir gereği olarak insanlık milletlere ayrılmıştır ve bu düzende zayıf olan yok olmaya mahkumdur. Her milletin bir kaderi ve gerçekleşmesi kaçınılmaz olan bir misyonu vardır. Perennialisme göre ise ortak bir dili, kültürü paylaşan millet, zaman zaman talihsizlikler yaşasa da, geçmişten bu yana özünü yitirmeden gelmiştir. Biyolojik yaklaşım da, evrim teorisinden hareketle etnik bağlılıkların temelinde soyunu devam ettirme içgüdüsünden kaynaklanan genetik bir eğilim olduğunu ileri sürer: Bu açıdan etnik topluluklar büyük ailelerdir. Söz konusu bağlılığın inançlardan kaynaklandığını savunanlar da kültürelcilerdir. Milletin biricikliğine olan inanç, insanları milleti oluşturan ortak öğelere bağlar. Aynı zamanda da kutsal bir anlam kazandırır (Özkırımlı, 2008).

Modernistler, milliyetçiliği modern çağın bir ürünü olarak nitelendirmekte ve sanayileşme, kentleşme ve kapitalizm gibi süreçlerle ilişkilendirmektedirler. Modernleşme, geleneksel yapıları parçalamıştır. Millet ve milliyetçilik ise tüm bu süreçlerin yarattığı bir gereklilik; ulus- devletlerin varlığının sebebi ve yapısal bir zorunluluğu olarak icat edilmiş seküler kutsallıklardır. Tüm kimlikler gibi, topluluklar da simgesel birer inşadır, “kendi üyelerinin zihinlerinde var olur” (Cohen, 1999:111).

Aynı kaderi paylaşma duygusunu yaratan milli kimlikler, aslında bir tarih yazma etkinliğinin sonucudurlar. Geçmiş, belirli bir tarzda kurgulanarak inşa edilmektedir. Bu inşa, gerektiğinde ihtiyaçlara göre yeniden şekillendirilebilir. Milli kimlikler, “üyeleri için bir anlam deposudur” (Bilgin,2007:218,230; Cohen, 1999:111,115). Bu “yapım” defalarca değiştirilebilir ve yönlendirilebilir. Neo-marksist kuramcılar milliyetçiliği ekonomik dönüşümler ve kapitalizmin yarattığı dengesiz kalkınmayla ilişkilendirirken, daha sonra gelen kuramcılar söz konusu dönüşümlerin siyasi ve toplumsal alanlarda yarattığı etkileri de göz önünde bulundurmuşlardır (Özkırımlı,2008).

Modernist kuramcılardan Gellner (1998)’e göre, dengesiz yayılan sanayileşme ve bunun doğurduğu toplumsal değişim milliyetçiliği ortaya çıkarmıştır. Milliyetçilik, sanayi toplumunun ürünüdür. Milletler, milliyetçilik tarafından yaratılmıştır. Yaşanan sınıfsal hareketlilik, işbölümü ve uzmanlaşma, modern toplumun dil ve kültür bakımından standartlaşma gerekliliğini ortaya çıkarmış, bunun bir sonucu olarak da modern devlet devreye girmiştir. Yani devlet ile kültür bir araya gelmiştir: Topluma hakim olan üst kültürün siyasi yapı tarafından desteklenmesi yaşamsal bir zorunluluktur. İşte milliyetçilik, tüm toplumu bir arada tutan bu üst kültürün empoze edilmesidir (Özkırımlı,2008).

Hobsbawm (1995), milliyetçiliği siyasi çıkarlarla bağdaştırarak “icat edilmiş gelenek” olarak tanımlamaktadır. Hobsbawm’a göre milliyetçilik, birtakım ritüellerle içselleştirilerek toplumsal birlik ve düzene bağlılık duygusunu arttırır. Bu ise, modern çağda sanayileşmenin yarattığı çözümlere ve dolayısıyla var olan düzenin yıkılma tehlikesine karşı geliştirilmiş bir cevaptır. Böylelikle halk yığınları kontrol edilebilmiş ve kitlesel demokrasinin yarattığı tehlike, çıkar grupları tarafından bertaraf edilmiştir (Özkırımlı, 2008). Benzer bir biçimde Calhoun (2007) da, siyasi meşruiyet söyleminde milliyetçiliğin rolüne değinerek, iktidarların “halkın çıkarlarını” temsil etme iddiasıyla meşruiyet kazandığını, söz konusu halkın “kim” olduğunu ise milliyetçi retorik’in belirlediğini vurgulamaktadır.

Anderson (1995) ise, kapitalizmle birlikte ekonomik ve siyasi şartlarda yaşanan değişimin bireylerin dünyaya bakış açısını da zorunlu olarak değiştirdiğine dikkat çekmektedir. Bu nedenle milliyetçilik tıpkı din gibi bağlılık yaratan bir olgudur. Tarihsel süreç içerisinde eski kutsallıklar meşruiyetini kaybederek yerlerini seküler bir kutsala-millete bırakmıştır. Ezelden ebede giden millet kavramı, yeni zaman bilinciyle uyuşmuş, böylelikle kaybolan ölümsüzlüğün yeri doldurulmuştur³. Kapitalizmin yayıncılık sektörüne girmesi ise bir dönüm noktası olmuştur: Kar amacıyla kitlesel üretim yapılması zorunluluğu, beraberinde halk dillerinde yayınlar yapma sonucunu getirmiştir. Bu ise, bir ulus olma tahayyülünü ve milli bilinci doğuran etkenlerden biri olmuştur. Anderson'ın (1995) ifadesiyle “tahayyül edilen” bir topluluk olarak ulus, insanların “biz” bilincine sahip olmaları ve kendilerini bu kimlik üzerinden tanımlamalarıdır. Milli kimlik ise, tahayyül edilen bir topluluğu yaratma çabası olarak, “özel bir kültürel yapıdır”.

Milliyetçiliği tanımlamaktan ziyade sahip olduğu gücün nedenini irdeleyen modernist kuramlara eleştiri olarak doğan etno-sembolcü yaklaşım ise, milliyetçiliği etnik ve kültürel geçmişle açıklamaya çalışır. Eski çağlardan gelen etnik toplulukların devamı olarak milletler, kaçınılmaz bir biçimde mit ve sembollerin-daha doğru bir ifadeyle kolektif geçmişin izlerini taşımaktadırlar. Fakat bununla birlikte milliyetçilik, modern çağın bir ürünüdür (Özkırımlı,2008). Anthony D.Smith'e (2004) göre milliyetçilik etnik ve kültürel öğelerden bağımsız olarak düşünülemez. Dolayısıyla milli kimlik çok boyutlu bir kavramdır (Özkırımlı,2008). Milliyetçilik hakkındaki en güzel tanımlamayı belki de Smith (2004:129) yapmıştır: “Milliyetçilik bukalemunvaridir, rengini bağlamından alır.” Bu ise aynı zamanda yönlendirilebilirliğini gösterir. Smith, milliyetçiliğe ilişkin kavramları geliştirenlerin entelektüeller olduğuna dikkat çekerek, milli kimliğin ve vatan toprağı inancının, etnik kültür temelinde entelektüeller tarafından harekete geçirildiğini vurgulamaktadır.

³ Anderson'a göre ortaçağda geçmiş-bugün ve geleceğin bir arada düşünüldüğü eşzamanlılığın yerini, modern çağda türdeş boş zaman almıştır. Böylelikle geçmiş-bugün ve gelecek ayrılmış ve ezelden ebede varolan millet tahayyülü mümkün olmuştur.

Görüldüğü gibi, milliyetçiliğin kabul görmüş kesin bir tanımı bulunmamaktadır. Fakat kesin olan bir şey varsa, tek bir milliyetçilikten bahsedilemeyeceğidir. Tüm milliyetçiliklerin ortak noktası ise, biz-onlar ayrımına dayanmalarıdır. Çünkü söz konusu karşıtlıklar sayesinde ulusal kimlik tanımlanır, sahiplenilir, dahası sağlamlaşır. “Biz ve bizim olanı tanımlama faaliyeti” (Kerestecioğlu, 2008:319) olan tarih içerisinde, adeta sabit bir varlığa sahip olan ulus’un, öteki(ler)’i de sabitlemiştir. Fakat bu sabitleme, sadece ontolojik bakımdandır. Jodelet’e (2005) göre “Ötekinin farklı çehrelerini ayırt etmek için, onu bağlamına oturtmak gerekir” (Aktaran: Bilgin,2007:177). Yani öteki’lerin kim-ler olduğu konjonktüre göre değişebilir. Billig (2003), farklı ve birbiriyle eşit uluslardan meydana gelen uluslararası sistemde de aynı kategorileştirmenin işlemekte olduğuna dikkat çeker. Vatan, “güvenli bir evsel mekan” olarak zihinlerimizde yer alır: Uluslar dünyası biz’i ve ötekiler’i kurumsallaştıran bir dünyadır (Billig, 2003:127,112). Dost ve düşmanlar bellidir. Bu gerilim ise milliyetçiliği besler: “Milliyetçilik, milliyetçilik doğurur” (Kerestecioğlu,2008:319).

Milliyetçiliklerin bir başka ortak noktası ise, “eklemlenebilir” yapısıdır. Milliyetçilik esnektir: “[B]elirli toplumsal gruplar ya da tabakalar tarafından benimsendiği ve onlara ilham verdiği ölçüde vardır” (Karakaş,2006:61). Bu nedenle diğer ideolojilerle eklemlenen “melez” bir yapı sergiler. Karakaş’a göre, milliyetçiliğin taşıdığı muhalif karakter de bu melezliğin kanıtıdır: Tarihe bakıldığında kiliseye, emperyalizme ya da komünizme karşı konumlanmış milliyetçilikler görmemizin nedeni budur. Yine bu niteliğinden dolayı milliyetçilik araçsallaşarak, eklemlendiği ideolojiye göre ilerici, gerici, ılımlı ya da aşırı olarak nitelendirilebilir.⁴ Calhoun (2007) ise, milliyetçiliği iyi ya da kötü olarak nitelendirmenin yanlış olduğunu vurgulamaktadır: Milliyetçilik, milliyetçiliktir. Benzer bir biçimde Viroli (1997) de, iyi milliyetçilik olarak algılanan vatanseverlik kavramının, aslında her an kötü milliyetçiliğe-şovenizme dönüşebilecek nüveleri içinde barındırdığını ileri sürmektedir. Bu bakımdan neyle eklemlenirse eklemlensin, bütün milliyetçilikler aynı söylemin bir parçasıdır.

⁴ Örneğin ilhamını Rousseau’dan alan liberal milliyetçilik, eşit ve egemen milletlerden oluşan hukuka dayalı güvenli bir dünya tahayyül ederken, aşırı milliyetçilik için ırkların gücüne göre hiyerarşik bir düzenin hüküm sürdüğü dünya güvenlidir.

Milliyetçiliklere baktığımızda görülen bir diğer husus da, totaliter doğasıdır. Bu özellik, hem seküler hem de ulusal din tanımlayan milliyetçiliklerde görülebilir (Karakaş, 2006). Bilindiği gibi totaliter rejimler, bireyi yok ederek tüm toplumu kapsayan tektipleştirici rejimlerdir. Organik hale gelen toplum, yüce bir amaç için vardır: Devlet, her şeyin üstündedir ve doğru'yu belirleyen tek güçtür. Örs'e (2008) göre korku ve kontrolün olağanlaştı(-rıldı)ğı totaliter rejimlerin en uç noktasını faşizm oluşturur. Fakat her baskıcı rejim faşizm olarak tanımlanamaz, çünkü faşizmin ayırt edici özellikleri vardır. Bununla birlikte yapısı gereği totaliter olan milliyetçi söylemin özellikle ulus-devletlerin kuruluş aşamasındaki idealleriyle örtüşebilmektedir.

Küreselleşme süreci ve ulus-üstü yapılar, “ulusal yönetimlerin tikel bölgelerden daha önce olduğundan daha da uzak görünmesine”, dolayısıyla da hoşnutsuzluklara yol açmaktadır: Bu durum ise, “içe dönüş”e ve tüm zamanların en popüler anlatısı olan milliyetçiliğe geri dönüşe neden olmaktadır (Cohen,1999:121). Bu geri dönüşün bir nedeni de modernliğin krizidir. Modern toplum, insanların varoluşuna bir anlam veremediği gibi, onları endişeye de terk etmektedir: “Milliyetçilik, yıkılan, eriyen bir toplumsallıkla, yeni oluşan bir toplumsallık arasındadır” (Kerestecioğlu, 2008:318,345). Belirsiz durumlarla karşılaşıldığında, önümüzde model alınabilecek bir örnek de yoksa korku eğilimi güçlenir. Böyle durumlarda, “ortak bir duyuşsal model” olarak milliyetçilik, yatıştırıcı bir rol oynar (Cohen, 1999). Aynı anda hem yenilikçi, hem de muhafazakâr bir yön taşıyan milliyetçilik, günümüzde yaşanan belirsizlik ve korkuyu hafifletmektedir (Kerestecioğlu, 2008). Zizek'e (2008: 62) göre ise, “İdeolojinin işlevi bize gerçeklikten kaçılacak bir nokta sunmak değil, toplumsal gerçekliğin kendisini bir kaçış olarak sunmasıdır.” Böylelikle milliyetçilik, “gerçekliğimizi destekler.” Lévi-Strauss'a (1983) göre, çağımızda mitosun yerini ideolojiler almıştır. İdeoloji, tıpkı mitoslar gibi, anlaşılamayan olayları anlamlandırır, böylelikle toplumu düzenler. (Aktaran: Örs, 2008:7-11; McLellan,2005:73). Bu bakımdan milliyetçilik, modern çağın mit'idir. Milliyetçilik de mitoslar gibi “tarih dışı” karakterdedir, geçmişini bloke eder. Mitler ve kutsallar üreterek “ebedileşir” (Cohen,1999:112). Bu nedenlerden dolayıdır ki hala etkisini sürdürmektedir.

2.4. Popüler Kültür: Gündelik Hayatta Milliyetçiliğin Üretimi

Kültürel Çalışmalar'ın kültür alanını güç ilişkileriyle şekillenmeye açık, hegemonik mücadelenin sürdürüldüğü mekan olarak yorumlamasının ardından, kaçınılmaz bir biçimde milliyetçilik araştırmaları da bundan etkilenmiştir. Ana damar çalışmaların aksine, modernlikle birlikte ortaya çıkan bambaşka kimliklerin milliyetçilikle olan ilişkilerine yoğunlaşarak, daha önce dikkate alınmayan etkenler gündeme getirilmiştir. Böylelikle milliyetçiliğin gündelik hayatta eklemlendiği diğer söylemler-anlam sistemleri de göz önünde tutulmaya başlanmıştır (Özkırımlı, 2008; Işık, 2006).

Milliyetçilik çalışmalarının yeni odak noktası, milletin ve milliyetçiliğin ne olduğundan ziyade, nasıl yeniden üretildiğidir: Milliyetçilik, tüm söylemler gibi sürekli olarak yeniden üretilmek zorundadır. Biz'i üretmek, ulus devletlerin varoluş sınırlarının zorlandığı günümüz dünyasında hala bir gereklilik olduğuna göre, söz konusu yeniden üretimin gündelik hayatta nasıl gerçekleştiği önemlidir. Billig (2002)'in iddiası, bu üretimin insanların bilinçaltına sızan süreçler içerisinde, farkında olunmadan gerçekleştiğidir. Anderson'un hayali cemaatler kuramına katılan Billig, hayali cemaatlerin öncelikle zihinlerimizde yeniden üretildiğini ve sıradan faaliyetlerimizle Renan'ın sözünü ettiği “günlük plebisit”i aslında farkında bile olmadan gerçekleştirdiğimizi ileri sürmektedir: İşte bu, rutin hale gelen “banal milliyetçilik”tir. Spor faaliyetlerinden hava durumu raporlarına, uçak logolarından “milli yiyeceklerimize” kadar biz'i ve onlar'ı yani milletler dünyasını yeniden üretiriz. Devletler sistemi de söz konusu dilin meşruluğunu doğrular nitelikte olup, bu dilin kullanımı için aynı zamanda bir tür baskı da yaratmaktadır (Calhoun,2007). Söz konusu yeniden üretimin gerçekleştiği alan ise, gündelik hayattır.

Popüler kültür alanının gündelik hayatın alanı olarak tanımlandığı düşünülürse, kendi anlam dünyasını kurmaya çalışan milliyetçiliğin popüler kültür ürünlerinde dile

geldiği açıktır. Bu ürünler güç ilişkilerini de yansıtmakta ve gündelik hayatta egemen olan söylemi sıradanlaştırmaktadır (Özkırımlı, 2008). Milliyetçilik, toplumsal cinsiyet, sınıf, popüler kültür gibi kavramlarla eklemlenerek gündelik yaşantımıza sızmakta, her gün yeniden üretilmektedir. Işık’a (2006a:123) göre “Popüler kültür aynı zamanda toplumsal olanın da bir uzantısıdır.” Tek bir milliyetçilik olmadığına göre, milliyetçilikler tarafından kodlanmış popüler kültür ürünleriyle anlam dünyaları yaratılır. Popüler kültür ürünlerinde milliyetçi söylemin konumlanması ise, onun hem araçsal kullanımını hem de yaşanan “benlik krizlerine sunduğu çözümleri” işaret eder. Işık (2006) popüler kültür ürünlerinin kimlik inşa edici gücünü de vurgulamaktadır: Bu ürünler kullandıkları dil ile bazı kimlikleri meşrulaştırırken bazılarını da dışlarlar. Özellikle adalet ve eşitlik taleplerinin gerçekleşmediği toplumlarda artan güç arayışı kendini popüler anlatılarda da gösterir. Bu ise, sorunların kaynağı olarak sunulan kesimlere yönelik şiddeti meşrulaştırır. Tüm bunlar, popüler kültür ürünleriyle gündelik hayata sızarak içselleştirilen ve kendi alt kültürünü yaratan milliyetçi söylemin gücünü kanıtlamaktadır (Işık, 2006; 2006a).

Mutlu’ya (2006) göre, popüler kültür ulusaldır. Popüler kültür, bir toplumun tüm geleneklerini, tarihini, kültürel pratiklerini ve zihniyet biçimlerini içeren bir sentezdir. Çeşitli ideolojiler arasında süren iktidar mücadelesi, gündelik hayatta popüler kültür öğeleriyle dile gelirken, tüm bu çatışma halinin üzerinde bir ulus olma bilincini de beraberinde getirir. Bu anlamda popüler kültür, ulusal bütünlüğü sağlama işlevi de görmektedir. Popüler kültürün “ulusal” olma niteliğinden dolayı, ulus-devletler koruyucu kültür politikaları yürütmektedirler.

Milliyetçi söylemin resmi söylem dışında popüler kültür ürünlerine eklemlenerek yeniden üretilmesi; başka bir ifadeyle popüler milliyetçilik gündelik hayatın hemen hemen her alanında etkilidir. Güney’e (2006-07) göre popüler kültür, milliyetçiliğin yeniden üretiminde siyasal alanda yürütülen faaliyetlerden daha etkili olmuştur. Örneğin, milliyetçi söylemin “gözle görülebilir” biçimde öne çıktığı alanlardan biri spordur. Ulus devletlerin milli sporları ve milli formalarını giymiş sporcuları olmasının yanı sıra, spor müsabakaları uluslar dünyasının yeniden üretildiği

alanlardır. Bu bakımdan spor müsabakaları başarının zafer, kazananların ise kahraman ilan edildiği temsili bir savaş niteliğindedir. Medyanın spor sayfalarında kullandığı dil de milliyetçi söylemin kodlarını taşımaktadır.⁵ Söz konusu olan, aslında bir savaş provasıdır. Ulusun erkekleri bu yolla, gelecekteki olası bir savaşa hazırlanmaktadır (Billig,2002). Erdoğan’a (1993) göre futbol, kolektif aidiyetin kurulduğu gündelik hayat pratiklerinden biridir. Biz ve onlar’ın söylemsel olarak yeniden üretiminde popüler futbol kültürünün rolü büyüktür. Atabey (2007) ise, milli kimliğin reklamlarda kullanılmasına dikkat çeker.⁶ Bu üreticiler için bir pazarlama tekniği, tüketiciler içinse milli kimliği ifade aracına dönüşebilmektedir. Ticari medya, milliyetçiliğin yeniden üretilerek popülerleşmesinde ciddi bir rol oynamaktadır. Bu açıdan söylemin yeniden üretildiği bir başka yer de televizyondur. Ulusal kanalların yanı sıra özel kanallarda da çeşitli biçimlerde milliyetçi söylem etkilidir. Diziler söz konusu yeniden üretimin etkili bir biçimde gerçekleştiği ürünlerdir. Işık (2006), vatan-millet-devlet-kahramanlık-sorumluluk gibi kavramların ve milliyetçi söylemin sembolik dilinin popüler bir TV dizisinde yeniden üretimine dikkat çekmektedir. Sinema da bir diğer alandır. Özellikle Hollywood sinemasının Amerikan milliyetçiliğini öne çıkaran yapımları, pek çok araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Güney’e (2006-07) göre Yeşilçam melodramları, kullandıkları milliyetçi muhafazakar değerler ile popüler milliyetçiliğin oluşumunda oldukça etkilidir. Türkiye’de sinema, milliyetçiliğin değişen söylemine paralel bir seyir izlemiştir: Seçilen temalar, kahramanlar ve kötü adamlar milliyetçi söylemin izlerini taşımaktadır. Bu bakımdan sinemanın “ [O]kullar ve camiler kadar etkili bir ideolojik aygıt” olduğu ileri sürülebilir (Güney,2006-07: 218). Popüler müzikte de milliyetçilik söylemi etkindir. Ulusal ezgiler, halk şarkıları gibi ulusal kültürün unsurları olarak kabul edilen bariz örnekler bir yana, özellikle azınlık ve göçmenlerin kendilerini ifade etme aracı olarak müzik etkili bir araç olmuştur. Çınar (2006), melez bir kimlik olarak nitelendirdiği göçmenliğin milliyetçi söylemler tarafından tanımsızlaştırıldığını ileri sürdüğü çalışmasında, müziğin milliyetçi söyleme nasıl eklemlendiğini vurgulamaktadır. Aynı müzik Almanya’da Türk azınlığın Alman

⁵ Türkiye’de de “milli maç”lardan “ezeli rekabet” olarak söz edilmesi ya da tribünlerde atılan “ölmeye geldik” sloganları gibi. Konuyla ilgili bkz. N. Erdoğan, Popüler Futbol Kültürü ve Milliyetçilik. Birikim, 49, 26-33.

⁶ Atabey çalışmasında ColaTurca’nın milliyetçi söylemi kullanarak piyasaya çıkışını ve milliyetçi söylemi nasıl yeniden ürettiğini incelemektedir.

milliyetçiliğine karşı tepkilerini dile getirirken, Türkiye’deki milliyetçiler tarafından tehdit unsurlarına karşı güç ve birlik çağrısı olarak kullanılabilmektedir...

Şüphesiz, yukarıda kısaca değinilen popüler kültür alanında milliyetçi söylemin yeniden üretimine dair daha pek çok örnek verilebilir. Esasen bu durum, milliyetçiliğin sağduyu haline geldiğini göstermektedir. Küreselleşme çağında milliyetçilik, beklenildiği gibi kaybolup gitmemiş, aksine sağduyulaşarak görünmez hale gelmiştir (Billig,2002). Smith’e (2002) göre milliyetçiliğin rutinleştirilerek iyi huylu bir hale getirilmesi, ulus devletlerin görece olarak bağımsızlıklarını yitirdikleri küreselleşmeyle birlikte doğan bir zorunluluktur (Aktaran: Akça, 2007:54). Akça (2007) ise milliyetçi söylemin sıradanlaşmasının etkisini ve “kötü taraflarını” yitirdiği anlamına gelemeyeceğini vurgular. Milliyetçilik artık her yerdedir ve reaksiyoner yapısı düşünüldüğünde her zamankinden daha tetiktedir. Küresel çağda milliyetçi söylem hala eski gücünü korumaktadır.

BÖLÜM III

3. KOMPLO ZİHNİYETİ – MİLLİYETÇİLİK İLİŞKİSİ

3.1. Komplo Teorisi Nedir?

Komplo teorisi kavramı oldukça tartışmalıdır. Bunun başlıca sebebi, söz konusu teorileri gündeme getiren olaylar arasında neyin kurgu- neyin gerçek olduğuna dair belirsizliktir. Bu belirsizlik, teknolojinin ve iletişimin oldukça geliştiği çağımıza özgü niteliklerin yanı sıra, komplo teorilerinin tarihsel gerçekliklerle de harmanlanan ve son dönemlerde new age akımından da etkilenecek şekilde “gizem” unsurunu da içeriğine katan kendine özgü yapısından kaynaklanmaktadır.⁷ En genel anlamda komplo, “kamuoyu tarafından belli bir şekilde algılanan herhangi bir olay hakkında geliştirilmiş, kamuoyundan saklandığı iddia edilen bilgilerle, gizli bilgilerle veya olayın arkasındaki görünmeyen güçlerle ilişkilendirilen alternatif açıklamalar”⁸ “tuzak-düzen”, “bir kimseye, bir kuruluşa karşı toplu olarak alınan gizli karar, gizli düzen”⁹ olarak tanımlanmaktadır.¹⁰

Komplo teorilerinin Batı’ya özgü bir kavram olarak Fransız Devrimi’yle birlikte ortaya çıktığı ya da tam tersine siyasal entrikaların birinci dereceden etkili olduğu kabul edilen Doğu’ya has bir kavram olduğu yönünde farklı görüşler mevcuttur.¹¹

⁷ New age: Karaosmanoğlu’na göre kapsayıcı (catch-all) ve eklektik bir yapıda olan bu akım, “birbiriyle pek de alakası olmayan felsefeleri, gelenekleri, bağlamları ve kültürel motifleri sorunsuz bir biçimde toplayan (postmodern) bir kolajdır”; bkz.2009:118.)

⁸ (http://tr.wikipedia.org/wiki/Komplo_teorisi)

⁹ Türk Dil Kurumu Sözlüğü.

¹⁰ Bu kavram ilk kez Pakistanlı toplum bilimci Hamza Alavi tarafından ortaya atılmıştır: Toplumun Fesat Teorisi, bkz: M. Belge, “Yahya Kemal ve Osmanlı’da Siyasi Gelenek”, Toplum ve Bilim, Kış 1985, sayı:28, s. 23-25.

¹¹ Kavramın Aydınlanma Devrinde politik mücadeleler gereği ortaya çıktığına dair, bkz. H. Hepkon, 2007:10-11,14)

Jameson (1994) komplo teorilerini, teknolojik devrimle birlikte sınırsız bir hale gelen iletişimin, bireyleri paradoksal olarak gerçeklik duygusundan uzaklaştırmasına birlikte kavranamaz hale gelen küreselleşmenin yarattığı bir “anlama çabası” olarak nitelendirmektedir (Aktaran: Hepkon, 2007:20-22).¹² Gerçekten de komplo teorilerinin günümüzde sınır tanımaz hale gelen iletişimle birlikte yaygınlaştığı görülmektedir. Sanal ortamda diğer bilgiler gibi komplo teorileri de paylaşılmakta ve üretilmektedir.¹³

Birçok yazara göre “komplo teorisi” ifadesi de tartışmalıdır. Çünkü bu iddialar, baştan bir ön kabulden yola çıkıldığından teori niteliği taşımamaktadır. Ayrıca, dinamik yapısından ötürü, yola çıkılan iddialar her an değiştirilebilme ve yeniden uyarlanabilme özelliğindedir. Bu nedenle söz konusu kavramı “hipotez”, “ideoloji” ya da “mit” şeklinde tanımlamanın daha yerinde olacağına dair görüşler de mevcuttur (Hepkon, 2007:17-19). Komplo hipotezleri, kanıtlardan yola çıkarak bir olayın komplo olup olmadığını saptamaya çalışırken, komplo ideolojileri tarihi olayların tek nedeni olarak şeytani bir komplonun varlığını gösterir. Komplo mitleri ise tamamen kurmaca bir yapıdadır, gerçek unsurlar barındırmaz.

Bazı yazarlar ise, komplo teorilerini amaçlarına göre kısa ve uzun vadeli olarak sınıflandırma yoluna gitmişlerdir. Kısa vadeli komplo teorilerinin amaçları ve etkileri sınırlıyken, uzun vadeli teoriler “evrensel” boyutlara ve etkilere sahiptirler. Ayrıca kısa vadeli komploların gerçek olmaları mümkünken-örneğin siyasi komplolar gibi-, uzun vadeli komplolar daha “duygusal” öğeler içereceğinden gerçeklikten uzaklaşır, hatta dogmatikleşebilir (Pfahl-Taughber, 2002; Pipes, 1998; Lutter, 2001, Aktaran: Hepkon, 2007: 15-16). Bu durumda ise komplo teorisi, sınırlarını genişletmekte, her değişimi açıklayan hazır bir cevap niteliğini kazanmaktadır.

Bu noktada Karaosmanoğlu (2009) komplo teorilerinin söylemsel yapısına dikkat çekmektedir: Komplo teorileri ortak bir algılayış biçimini sergilemektedir. Benzer bir biçimde Fenster (1999) de komplo teorilerini “anlatı” olarak

¹² Komplo edebiyatı, zaman-mekan kurgusu ve sınırlanamamazlık gibi postmodern metinlerin özelliklerini taşımaktadır.

¹³ bkz.internet siteleri: www.komplo.org, www.komploturk.com

tanımlamaktadır. Teorinin dramatik yapısı sayesinde gerçek ile hayal arasındaki sınırlar kaybolmakta, bir anlamda iç içe geçmektedir (Aktaran: Hepkon, 2007:19). Bu bakımdan komplo teorileri metinlerarası olarak nitelendirilebilir, çünkü bu teoriler birbirlerinden beslenmektedir. Lutter (2001) metinlerarası olarak tanımladığı komplo teorilerinin popüler kültürde bu kadar yaygın hale gelmesiyle post modernizm arasında bir ilişki kurmaktadır: Tıpkı postmodern dönem öncesinde “büyük anlatılar” (Lyotard) ın hakim olması gibi, postmodern dönemin anlatısı da, yüzyıllar boyunca şaşmaz bir biçimde sürdürülen ve en sonunda gerçekleşen komplo -teorileri- olmuştur. Lutter, yeni bir “bilme biçimi” ve “alternatif anlatı” olarak tanımladığı komplo teorilerinin postmodernizmle birlikte yok olan geleneksel kanaatlerin yerini aldığını ileri sürmektedir (Aktaran: Hepkon, 2007:19-23).

Pfahl-Taughber’e (2002) göre komplo teorilerinin kimlik işlevleri, bilgilendirme işlevleri ve yönlendirme işlevleri bulunmaktadır (Aktaran: Hepkon, 2007:24). Kimlik işlevi, varsayılan iyi-kötü mücadelesinde politik bir taraf kazandırmaktadır. Bilgilendirme işlevi ise, bu teorilerin var olan problemlere bulduğu basit ve hazır cevaplarla gerçekleşmektedir. Yönlendirme işlevi, komplo teorilerinin araçsal kullanımıyla ilgilidir: bu teoriler sayesinde kitlelere kötü-komplocular işaret edilmekte, böylelikle hem var olan problemlerin gerçek nedenleri gizlenmekte, hem de o dönemin çıkar gruplarına engel olabilecekler bertaraf edilmektedir. Benzer bir şekilde Petri (1998), dünyayı iyiler ve kötüler arasında bir mücadele alanı olarak sunan bu teorilerin özellikle sağ akımların düşünsel temellerinde de yer alan algılayışla paralel olduğuna dikkat çekmektedir. Bu nedenle söz konusu teorilerin bir iktidar aracı olarak kullanılması mümkündür (Aktaran: Hepkon, 2007:24-25).

Cubitt ise, bu teorilerin ya komplocu bir grubu ya da büyük bir komplo planında kullanılan aktörleri vurgulayan iki biçimi olduğunu öne sürmektedir. Komplo teorilerinin üç temel özelliği vardır: Birincisi “teleoloji” (erekbilim) dir. Bu teorilerde olayların hep bir komplonun sonucu gerçekleştiğine inanılmaktadır. İkincisi, komplo teorileri dualist bir yön taşımaktadır; her şey iyi ve kötü arasında gerçekleşen bir mücadeleden kaynaklanır. Üçüncüsü ise, komplo teorilerinin perde arkasında kalan gizli

gerçeklerin varlığını ileri sürmeleridir. Bu üç özellik, tüm komplo teorilerinin ortak yönüdür (Hagemeister,2002; Pfahl-Taughber, 2002, Aktaran: Hepkon, 2007:25-26).

Peki, komplo teorileri neye yarar? Bu kadar “inandırıcı” olmalarının sebepleri nelerdir? Her şeyden önce komplo inancı bazı sosyo-psikolojik ihtiyaçları karşılamaktadır. Komplo teorileri, bir anlamda korku’lar nedeniyle ihtiyaç haline gelmiştir (Korkut,2008). Öncelikle belirsizliklerle dolu olan günümüz dünyasında kaderini yönlendirme yetisi yitirmiş, kaybolmuş bireye, “kontrol etme” yetisini geri vermektedir. Bu bakımdan komplo teorileri bir nevi reçetedir, “ yorum şemaları”dır (Berger-Luckmann, 2008), diyebiliriz. Çünkü komplo teorileri insanları tehlikelere karşı “uyarmaktadır”; bu teoriler kaybolan bireylere “doğru yolu gösterme” iddiasındadır. Bu durumda komplo teorileri sorunlar karşısında buldukları rasyonel çözümlerle, günümüzün bireylerine kaybettikleri iradeyi ve gücü geri vermektedirler. Bu açıdan komplo teorilerinin dini bir inanç işlevi gördüğü de ileri sürülmektedir (Bozarslan, 2004; Laçiner, 2004; Belge, 2004).

Bu teoriler, açıklanması güç olan durumları basit ve indirgemeci bir biçimde anlamlandırmakta, haksızlıklar karşısında makul ve kabul edilebilir açıklamalar sunabilmektedir. “Toplumun önemli sorunlarına rasyonel çözümler bulunamadığında, suçlanacak birisinin, bir sorumlunun bulunması son derece önemlidir” (Bilgin,2007:166). Salgın bir hastalığın, yaşanan ekonomik veya siyasi istikrarsızlıkların, hatta doğal afetlerin bir “sorumlusu” vardır: İşaret edilen ötekiler’ dir. Girard’a (1982) göre, tıpkı arkaik toplumlardaki gibi modern toplumlarda da kriz anında bir tür “günah keçisi” arayışı başlar. Suçlunun bulunması ise, toplumun eski, huzurlu günlerine geri dönmesini ve her zamanki gibi idame etmesini sağlar. Batı dışı toplumlar da dahil olmak üzere, özellikle “risk” konusunda da benzer bir arayış söz konusudur. Suçlular ise, marjinal gruplar ya da yabancılar olmaktadır (Aktaran: Bilgin, 2007:170-175). Komplo teorileri, bu anlamda suçluları “işaret eder.” Günah keçisi arayışı, komplo zihniyetinden beslenerek ilerlemektedir. Nitekim günlük yaşamda karşılaşılan zorlukların ardından “komplo teorileri” üretilerek; bu komplonun failine işaret

edilmektedir. Bu yönüyle komplo teorilerinin iktidar ilişkilerini ve sorunların asıl kaynağını gizleyerek hedef şaşırttığı söylenebilir (Bilgin, 2007).

Bozarslan’a göre (2004), komplo teorileri mehdici söylemle de karşılaştırılabilir. Her iki söylem de gerçeklerden yola çıkmakla birlikte, asla sorgulanmayan bir ön kabulden hareket ettikleri ve tek bir gerçeği kabul ettikleri için benzeşmektedirler. Furedi (2001) de yaşanan felaketlere ahlaki anlamlar yükleyerek bunları insanlığın yozlaşmasına ilahi bir cevap olarak yorumlayan “kıyamet günü” fanatiklerini işaret etmektedir. Günümüz toplumunda yaşanan kaybolmuşluk hissi ve derin umutsuzluğa bir cevap olarak görebileceğimiz komplo teorileri bu durumda bir bakıma “kaçış teorileri” olarak adlandırılabilir (Korkut, 2008; Bozarslan, 2004).

3.2. Komplo Teorilerinin Yapısal Özellikleri

Komplo teorilerini “komploların doğal bir sonucu” olarak nitelendiren Akar’a (2009:132) göre kaçınılmaz bir gerçek olan komplonun bazı kuralları vardır:

- ✓ Komplocu ilk akla gelen değildir.
- ✓ En iyi komplo kendini belli etmeyendir.
- ✓ Komplocu maşa’lar kullanmalıdır.
- ✓ Komplo varsa bile bunu hep başkaları yapmıştır.
- ✓ Muhtemel senaryolar hazır olmalıdır.
- ✓ Komplonun kendisi sadece bir araçtır.
- ✓ “Kimin çıkarına” sorusu sorulmalıdır.
- ✓ Komplo sürecini ancak karşı komplo engelleyebilir.
- ✓ İkinci (bir komplo) gelecektir.
- ✓ Komplonun yapılış biçimi onun dilidir.
- ✓ Komplo saçma teorilerle açıklanır.
- ✓ Komplo yok sayılamaz, yok saymak sizin niyetinizi ve zekanızı ele verir.
- ✓ Komplocu gibi düşünmelisiniz.

- ✓ Komplo bir zamanlama sorunudur.
- ✓ Komplonun hedefi kitleler değil, elitlerdir.
- ✓ Komplo çocuk oyuncağı değildir.
- ✓ Her devlet potansiyel bir komplocudur.
- ✓ Komploya maruz kalan için iş işten geçmiştir.

Komplo inancının mantığını ortaya koyan bu tanımlamalarda görüldüğü gibi, komplo teorileri ortak bir takım nitelikler taşımaktadır. Bu teorilerde belirsizlik ve tehlikelerle dolu bir dünya resmi çizilmektedir. “Korku korkuyu besler ve pusuya yatmış bizi bekleyen tehlikelerle ilgili spekülasyonlar yapmamıza yol açar” (Furedi, 2001:15). Söz konusu teorilerin çeşitliliği de bundan kaynaklanmaktadır.

Bu teorilerde toplumdan saklanan bir takım gizli gerçeklerin varlığına inanılmaktadır. Kusursuzca işleyen bazı mekanizmalar bulunmaktadır ve bir takım güç odakları, gizlice planlarını yürütmektedirler. “Büyük ve etkili bir uluslararası ağ” inancı temel hareket noktasıdır. Kirli işler uluslararası organize bir hareketçe yürütülür (Bale,2007:50). Moscovici’nin (1987) ifadesiyle “komplo zihniyeti”ne göre, bir grubun tüm üyeleri, aslında belirli bir amacı gerçekleştirmek için gerçek kimliklerini kamufle ederek hareket eden aynı şebekenin mensuplarıdır. Komplo teorilerinde bu mensupları birbirine bağlayan bir komplo ağı öngörülür, olaylar kodlandırılmış bir çerçevede ele alınır: “Bireyler, görülmez bir gövdenin görülen ögeleridir” (Aktaran: Bilgin, 2007:169). Bu teoriler “gizli bir el”e işaret eder (Bozarslan, 2004:22). Karaosmanoğlu’nun ifadesiyle, “dünyayı yöneten yapı, piramide benzetilir” (2009:109). Her şeyi yöneten ve yönlendiren ayrıcalıklı bir grup söz konusudur, en üsttekilerin kim olduğu ise bir gizemdir. Tek amaçları yok etmek olan kötülük odakları, bir ana merkezden yönetilir ve saldırmak için fırsat kollamaktadır. Bu odaklar genellikle ulus-devletlerin içindeki ötekiler ve toplum içinde hakkında fazla bilgi bulunmayan cemiyetlerdir. Açık ifadesiyle düşmanlar, süper güçlere sahiptirler ve birbirleriyle gerektiğinde aynı yıkıcı amaç için işbirliği yapabilirler (Karaosmanoğlu, 2009). Söz konusu komplo “şebekeleri”, tarihten bu yana birçok yıkıma ve felakete neden olmuşlardır ve olacaklardır da... Siyasi, teknolojik ve bilimsel teknikler kullanarak

amaçlarına ulaşmaya çalışmaktadırlar: Salgın hastalıklar, biyolojik savaş, hasarlı savaş makineleri, ticaret, borsa, bunlardan sadece birkaçıdır (Bale, 2007). Devletlerarası mücadelelerin paralelinde, politik grupların ve gizli örgütlerin zaman zaman bazı faaliyetlerde bulundukları bilinmektedir. Böylelikle komplo teorileri gerçekçi bir kurguya sahip olmakta ve inandırıcılık kazanmakta, komplo inancını pekişmektedir (Bale, 2007; Belge, 2004). Komplo teorilerinin inandırıcılığını arttıran belirgin bir unsur da bilimsellik iddiasında bulunmalarıdır. Bu teoriler iddialarını kanıtlamak için bilimsel verilere ve bazı istatistiksel değerlere dayanabilmektedirler (Furedi,2001; Karaosmanoğlu, 2009). Özellikle modern tıptaki gelişmeleri ve küresel felaketleri konu alan komplo teorilerinde bu durum belirgindir.

Komplo teorileri metafizik bir gramere sahiptir (Karaosmanoğlu, 2009; Bozarslan, 2004). Bu teoriler belli bir tarihsellik içermediğinden, başka bir ifadeyle zaman ve mekan üstü bir dil kullandığından, apayrı dönemleri karşılaştırarak neden ve sonuçları birbirine bağlayabilir (Karaosmanoğlu, 2009:102-103). Öngörülen söz konusu komplo ağı, olayları ve ortaya çıkan sonuçları birbirine bağlar (Nefes, 2005: 39). Böylece, gelişen her olaya kolayca bir neden bulunarak makul bir açıklama yapılabilir. Dahası, komplo teorileri çürütülseler bile, başka bir olayı açıklamada kullanılabilirler. Çünkü temellerinde bilimsel veriler değil, “inançlar” yatmaktadır (Bozarslan, 2004). Öte yandan bu teoriler yapı olarak oldukça esnektir. Bu nedenle her türlü unsurla eklemlenebilmektedirler. Yine aynı nedenden ötürü bilimsel olarak yanlışlanabilmeleri mümkün değildir. İktisadi ve sosyal analizlere gerek olmaksızın, gerçekler apaçık ortadadır. Anlamlandırılmak istenen bir olayın sebepleri-failleri hakkında veriler yerine “kanaatler” kullanılmaktadır. (Nefes, 2005; Bozarslan, 2004; Laçiner, 2004; Belge, 2004; Karaosmanoğlu, 2009). Komplo teorileri, “iflas” etmelerine rağmen, belki de inanç ve önyargılar temelinde kurgulandıklarından dolayı “tek doğru izah iddiası”nı sürdürmektedirler. Bu komplo teorilerine özgü bir metodoloji olarak tanımlanmaktadır (Bozarslan, 2004:21). Dahası, bu teoriler iddia ettiklerinin tam aksi gerçekleştiğinde, bu durumu “oyun”un bir parçası, iyi’lere ve gerçek’e karşı yeni bir komplo olarak nitelendirme eğilimindedirler (Karaosmanoğlu,2009:103).

Bu teorilerde “[Ö]nemli olan “büyük plan”ın ipuçlarını yakalamaktır”. Bu nedenle, planı bozacak olan seçkin bir özneye koşulsuz itaat gerekmektedir. Yani komplo teorileriyle itaat kültürünün yeniden üretimi de gerçekleştirilmektedir (Laçiner, 2004: 34-35). Öte yandan “rasyonel aktör” olarak sunulan bu seçkin özne, kutsal bir söylemle de sunulabilir (Karaosmanoğlu,2009:107).¹⁴ Dolayısıyla bu teorilerin en önemli özelliklerinden biri, toplum iradesini yok saymalarıdır. Aslına bakılırsa bu teorilere göre her şey bir takım güçlerin müdahaleleriyle gerçekleştiğinden, siyasal iradenin de bir anlamı kalmamaktadır. Siyasal irade, söz konusu güçlerin güdümündedir. Özne yoktur, kuklalar vardır (Moscovici, 1996; Laçiner, 2004: 34-35; Karaosmanoğlu,2009:101). Her şey elitlerin müdahalelerine bağlı olduğundan, bu teorilerin yapı olarak da demokratik anlayıştan yoksun oldukları görülmektedir. Ayrıca, kötü-düşmana karşı her şey mubahtır, sorunların çözümü için demokratik yöntemler gereksizdir, sadece düşmanın işine yarar (Karaosmanoğlu,2009).

Günümüzde yaygın olan komplo teorileri incelendiğinde, konu bakımından oldukça çeşitlilik arz ettikleri görülmektedir. Bu teorilerin birbirleriyle eklemlenebilen yapısı, sürekli olarak güncellenerek popüler kültürde giderek daha fazla yer almalarına neden olmaktadır.

Özellikle ABD’de komplo kitapları çok satanlar listesinde ilk sıralardadır. NASA’nın yaptığı gizli deneylerden UFO’lara, salgın hastalıklardan ve küresel ısınmadan kaynaklanabilecek kıyamet senaryolarına kadar pek çok komplo teorisi mevcuttur. Peki, komplo teorisi ile gerçek arasındaki sınır nedir? Çağımızda iletişim olanaklarının gelişmesi, neredeyse gizli saklı hiçbir konunun kalmamasına neden olurken, zaman zaman ortaya çıkan kimi olaylar komplo teorilerine olan inancı pekiştirmektedir. Bununla birlikte, şüphecilğin ve güvensizliğin farklı-eleştirel bir bakış açısı yaratma açısından gerekli olduğu fikri, pozitivism karşıtı düşünürlerce vurgulanmaktadır.¹⁵ Risk toplumu kavramını ortaya atan Beck de benzer bir görüştedir. Bu bakımdan, stratejik düşünce ile komplo düşüncesinin ayrımı nasıl yapılabilir, sorusu önemlidir. Söz konusu teorilerin, “olması gereken ile olan arasındaki sınırı

¹⁴ İncelenen komplo kitaplarından özellikle Mehdiç’de böyle bir söylem yapısı göze çarpmaktadır.

¹⁵ Bkz: Kuhn, Feyerabend.

çizemediğinden” (Karaosmanoğlu,2009:107) hareketle, stratejik düşünce tarzından ayrılması mümkün görünmektedir. Kaldı ki, stratejik düşünce biçimi, komplo teorilerinde iddia edildiği gibi “mutlak bir kesinlik”ten hareket etmez, daha çok hipotez düzeyindedir, yanlışlanabilir. Oysa daha önce de değinildiği gibi, komplo teorilerinin yanlışlanabilme ihtimali yoktur. Öte yandan, komplo teorilerinin iddialarının aksine bilimsellikten uzak oluşu ve günümüzde her şeyi komplo teorisiyle açıklama eğiliminin yarattığı ciddiyetsizlik gerçek olması muhtemel iddiaların göz ardı edilmesine de sebep olabilir. Hepkon’un (2007) da dikkat çektiği gibi Chomsky’e (1999) göre komplo teorilerinin deyim yerindeyse patlama yaptığı ABD’de bu teoriler iktidarlar tarafından muhalefeti sindirmek amacıyla kasıtlı olarak kullanılmaktadır. Bu durumda, “yanlış olan komplo olduğunu düşünmek değil, her şeyin bir komplo sonucu olduğuna inanmak” (Belge, 2004:30) olduğu açıktır.

3.3. Komplo Zihniyetini Yaygınlaştıran Etmenler- “Çağın Ruhu”

SSCB’nin çöküşünden sonra yaşanan gelişmeler uluslararası sistemin, öncesinde “dehşet dengesi” tanımlamasıyla ifade edilen, fakat paradoksal olarak dost-düşman’ın kesin bir biçimde belli olduğu daha yerli yerinde, bilindik bir dünyadan, ABD’nin hegemonya kurduğu tek kutuplu ve kaotik bir dünyaya doğru evrilmesiyle sonuçlanmıştır. Bu hegemonya her ne kadar zamanla uluslararası sistemin diğer aktörlerince dengelense de, söz konusu kaos özellikle 11 Eylül sonrasında daha da görünür hale gelmiştir. ABD’nin tanımlamasıyla küresel terör çağında, “şer eksen” ülkelerin terörist faaliyetlerine karşı istihbarat ve güvenlik konularında uluslararası işbirliğinin arttığı, bununla birlikte yabancı düşmanlığı ve İslamofobinin de tırmanışa geçtiği yeni bir dönem söz konusudur. Yeni Dünya Düzeni’nde “korku siyaseti”nin (Pak,2008) belirleyiciliği, tüm bu gelişmelerin yanı sıra, küreselleşmenin yarattığı etkilerle de ilişkilidir.

Kendi iç çelişkilerini de üreten bir süreç olan küreselleşmenin, sebep ve sonuçları çoğu zaman belirsiz olan değişimlere neden olması; tüm dünyada “risk”

algısını artırmaktadır (Giddens,2005). Giddens, küreselleşmeyle birlikte yükselen bu algıyı yaratan koşulların belirsiz olduğu gibi, yaşanacak sonuçların da belirsizliği karşısında paniğin giderek arttığına dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra, sanayi toplumuna göre daha hızlı ve köklü gelişmeler yaşayan bilgi toplumunda, bilgi bir “üretim faktörü” haline gelmiştir. Paradoksal bir biçimde teknolojik olarak güvenli yaşam koşullarını sağladıkça, riskleri de üretmekte ve arttırmaktadır: “Bilgi toplumu kendi içinde bir evrim geçirmekte ve risk toplumu yapılanması gündeme gelmektedir” (Yalçınkaya ve Özsoy, 2003:1-2).

“Risk toplumu” kavramını ortaya atan Ulrich Beck ile “üretilmiş risk” konusunda hemfikir olan Giddens (2005), “üretilen” bu risklerin sonuçlarının küresel boyutlarda olduğunun altını çizmektedir. Tabiat karşısında teknolojik gücüyle üstünlük kuran insanoğlu, buna bağlı olarak çeşitli riskler de üretmiş; hatta risk bir “sektör” haline gelmiştir. Özellikle de sağlık konusunda üretilen riskler nedeniyle insanlığın geleceği hiç olmadığı kadar tehlike altına girmiş gözükmektedir. Teknolojik gelişmelerin hızı, risk yarattığı düşünülen faktörlerin de- risk algısının da hızla değişmesine, belirsizleşmesine neden olmaktadır. Bilimsel gelişmelerin sağladığı olanakların yanı sıra doğaya yapılan müdahalelerin yarattığı olumsuz sonuçlar da ortadır. Ortaya çıkabilecek başka sonuçlar hakkında yapılan uyarılar, risk sektörünün icabı gereği daha da abartıldığından, insanları giderek huzursuzlaştırmakta ve korku havasını yoğunlaştırmaktadır: “Gerçeği bilimkurgudan ayıran çizgi giderek belirsizleşmektedir” (Furedi, 2001:8) . Bu durum, toplumsal hayatı da kaçınılmaz olarak etkilemektedir. Günümüzün toplumu “gözetim” ve “kaygı” toplumu olarak adlandırılmaktadır. “Geleneksel toplumun metafizik dünyası, bilgi toplumunun bilimsel yanına eklemlenmekte, güvensizlik, belirsizlik ve riskle harmanlanmış toplumsal yaşam biçimleri kurulmaktadır” (Yalçınkaya ve Özsoy, 2003:3).

Komplo zihniyeti, işte bu toplumsal yapıdan kaynaklanan bir olgudur. Moscovici (1996) komplonun bir düşünce sistemi ve eylem yöntemi olarak 20.yy’da kullanılmaya başlandığını belirtmektedir. Söz konusu teorilerin sosyal huzursuzluk dönemlerinde artış göstermesi (Moscovici,1996) bu açıdan önemlidir. Günümüzün

fazlasıyla tekinsiz ortamında, komplo teorileri “komployu bir izah, bir cevap olarak sunar” (Bozarslan, 2004:21). Çünkü “komplo zihniyetine göre her şey mümkündür, hiçbir şey imkansız değildir” (Bilgin,2007:170). Bu durum, aynı zamanda tehlike yelpazesini de genişlettiğinden, beraberinde güvenlik takıntısını da getirmektedir.

Furedi, “güvenlik takıntısı ve muhafazakarlık dürtüsü” arasında gözden kaçırılan bir bağ olduğuna dikkat çekmektedir (2001:36). Bu şüphecilik ve korku atmosferinden ortaya çıkan komplo teorileri, çeşitli “hassasiyetleri” nedeniyle çoğunlukla muhafazakar olmak üzere, sol görüşler içinde de farklı biçimlerde yer bulmaktadır. Furedi (2001:13, 15)’nin ifadesiyle, “korku zihinlere hakim hale gelince, dünyadaki sorunlar ve zorluklar abartılmaya ve olası çözüm yolları göz ardı edilmeye başlanır” ve her zorluk “ölüm-kalım meselesi” haline gelir. Komplo teorilerinin temellendirildiği zemin işte budur: Belirsizliğin, risk algısının yarattığı güvensizlik ve korku, bu teorilere olan inancı arttırmakta; insanları bu teorilerin kolay çözümlerini tercih etmeye itmektedir. Furedi (2001)’nin risk algısının artması konusunda yaptığı yorum, komplo teorileri için de geçerlidir: Teoride her şeyin mümkün olması, kurguları çeşitlendirmekte, arttırmaktadır.

Bu teoriler, korku ve belirsizlikle tetiklenen belirli bir zihniyet biçiminden kaynaklanmaktadır. Belge’ye (2004: 30) göre “bu düşünce biçimi sağa-sola özgü olmadan önce bir politik yapılanmaya, dolayısıyla o yapılanmaya denk düşen toplumsal yapılanmaya özgü bir şeydir.” Komplo teorileri oluştukları tarihsel dönemden, sosyal yapıdan, güç ilişkilerinden, zamanın ruhundan soyutlanamaz. Toplumsal pratikleri ve algı biçimlerini de içerir. Bu bakımdan komplo teorilerinin söylemsel nitelik taşıdığı görülmektedir. Bu nedenle, yapı olarak da benzeştiği milliyetçilikle kolaylıkla eklemlenebilir (Karaosmanoğlu,2009).

Komplo teorileri, tıpkı milliyetçilik gibi tarihsel bir takım “gerçekliklerden” yola çıkar. Bu teorilerin öngördüğü bir dünya vardır, “aşkın bir gerçekliği bize alternatif olarak sunarlar” (Karaosmanoğlu, 2009:95). Milliyetçilik de aşkın bir gerçeğe inanır: Milletler dünyasına... Milliyetçiliğe göre bu dünya Hobbesian anlamda bir savaş alanıdır, milletler sürekli olarak bir varoluş mücadelesindedir. İşte “[K]omplo teorileri

toplumu saldırgan, oldukça parçalanmış ve hiyerarşik olarak tanımlar ve bu formu normalmiş gibi sunar” (Nefes, 2005). Dolayısıyla milliyetçiliğin evreniyle uyumlu bir yapı içindedir. Komplo teorilerindeki gerçeklik ile milliyetçiliğin ırksal gerçekliği birbiriyle örtüşmektedir. Bu açıdan denebilir ki, politik bir söylemden hareket eden her komplo teorisi, kendi millet gerçeğini anlatmaktadır.

Komplo, tanımı itibarıyla bazı şer odaklarına işaret eder. Moscovici’ye (1996) göre komplonun varlığının kanıtlanması için ifşa edilmesi gerekmez, bir azınlığın varlığı yeterlidir. Çünkü “[K]omplo tanımı itibarıyla bir azınlık işidir.” Milliyetçilikte yapısal bir zorunluluk olarak tarih, ötekiler tarafından gerçekleştirilen komplolarla dolu olarak kurgulanmaktadır. Milliyetçilik, doğası gereği “komployu tarihin itici gücü” (Lutter,2001; aktaran: Hepkon, 2007:16) olarak kabul eder. Çünkü tarih, biz-onlar mücadelesinden ibarettir. Tüm ulusların tarihinde bir dönem, mutlaka iç ve dış ötekilerin işbirliği sonucu hazırlanan ve başarıya ulaşan bir komplo ile açıklanmıştır. Özellikle yenilgiler ve başarısızlıklar söz konusu olduğunda durum böyledir. Çünkü “üstün” ve tanrı tarafından “kutsanmış” olan milletin başka türlü alt edilmesi mümkün değildir. Hepkon (2007), buna bağlı olarak komplo teorilerinin “tarihin dönüm noktalarını esas alarak” incelenmesi gerektiğini söylemekte ve bu teorilerin özellikle büyük toplumsal değişimlerin yaşandığı süreçlerde öne sürüldüklerine dikkat çekmektedir.¹⁶ Söz konusu değişimlerden olumsuz etkilenen kesimler açısından “tehlike” oluşturanlar komplo teorileri aracılığıyla işaretlenmişler, etkisiz hale getirilmişlerdir (Hepkon,2007:10).¹⁷

Milliyetçilikteki biz ve onlar arasındaki güç mücadelesi algısı da düşünülürse, komplo “meşru kabul edilen bir iktidar tekniği” olarak (Bozarslan, 2004:20; Laçiner, 2004:34) yeniden üretimin de bir aracıdır. Komplo teorilerine “yorum şemaları” (Berger-Luckmann, 2008) dersek, bu teorilerin milliyetçiliğin “milli ve kutsal” kalıp

¹⁶ “...komplo teorilerinin değişimini daha iyi izlemek için Fransız Devrimi’nden bugüne kadarki yaklaşık iki yüzyıllık süreci,...dönüm noktalarını esas alarak belli dönemlere ayırmak mümkün hale gelmektedir.” (Hepkon,2007:10) .

¹⁷ Hepkon’a göre beşinci ve son dönemde, postmodernizm ve New Age akımının da etkisiyle mistik anlatılar da gündeme gelmektedir (2007:38). Bu çalışmada yer alan Mehdix ve Metal Fırtına kitaplarında da söz konusu etkiler görülmektedir.

yargılarının içselleştirmesini sağladığı düşünülebilir. Komplo teorilerinin dinamik yapısı, söz konusu şer odaklarının da zaman ve şartlara göre değiş-tirilebilmesine olanak sağladığından, bu teoriler araçsal bir yapı kazanabilmektedirler (Hepkon,2007). Komplo teorileri, milliyetçiliğin dönem ve şartlara göre değişken olan “düşman” (Schmitt) –öteki tanımlamasına uyum sağlar ve söz konusu ötekileri işaret ederek kolektif belleğe “hatırlatır”. Bu nedenle komplo teorilerinin, ulus-devletlerin kutsal değerlerini, iç ve dış düşmanlarını “güncellediği” ve tüm bunları anımsatan “kimlik hatırlatıcıları” (Bilgin,2007:225) olarak iş görmekte olduğu ileri sürülebilir: Komplo teorileri zaman- mekan üstü kurgulandığı için, bağlamlarına bakmaksızın tüm dönemleri birbiriyle karşılaştırabilir. Bilimsel kavramlar yerine arkaik kavramları kullanır. Önyargılara dayanarak işaret eder: Bu ise milliyetçilik tarafından düşmanın düşmanlığını kanıtlamak için kullanılır (Karaosmaoğlu,2009). Millet değişmediği gibi, öteki-ler de değişmez: Tıpkı ezelden ebede millet gibi, ezelden ebede düşman-lar da vardır. Biz’in ezeli ve ebedi iç ve dış düşmanları, tıpkı geçmişte olduğu gibi, bugün de kutsal değerleri yok etmek için çabalamakta, her yolu denemektedirler. Fakat “biz”, üstün değerlere sahip olması nedeniyle, tıpkı geçmişte olduğu gibi, “onları” yani düşmanlarını alt edecektir. Bu, aynı zamanda sadece inanç ve kanaatlere dayanan komplo teorilerine tarihle ispatlanmış meşru bir zemin de sağlamaktadır.

Öte yandan, komplo teorilerinin tarihi değiştirme gücü olarak nitelendirildiği ve çaresizleştirilen modern bireye tekrar inisiyatifi ele alma gücü verdiği de ileri sürülmektedir (Bozarslan, 2004). Bu teorilerde millet’e örtük bir biçimde “Kaderin çizildi, değiştir!” çağrısı yapıldığı söylenebilir. Söz konusu çağrı ise, işaret edilen şer odaklarına karşı bir hıncı, hatta linç hareketini doğurabilir. Karaosmaoğlu’na (2009:112) göre komplo teorilerinde sıklıkla kullanılan “İsim vermek”, “liste yayımlamak”, “afişe etmek”, “tüm çıplaklığıyla ortaya sermek”, “belgelerle açıklamak” gibi ifşalar, bu tip bir linç hareketini açığa çıkarabilecek güçtedir. Eğer “kontrol gücü”, düşman-ların elindeyse, tarih ya da olaylar olumsuz anlamda gelişecektir. Bu bakımdan “[K]omplo psikolojisi hınç psikolojisidir.” Komplo teorileri zulmü haklı çıkaran bir gerekçe olarak zulmün tamamlayıcısıdır (Moscovici, 1996). Söz konusu güçlerin gizli ve etkili yöntemler kullandığına inanıldığından, yaşanan her olumsuzluk onlardan

bilinir. Çünkü “hiçbir şey tesadüfen gerçekleşmez. Her şey birkaç uğursuz dizayna göre hazırlanan entrikaların sonucudur” (Bale, 2007:52-53). Komplo teorilerinde görülen sorunun kaynağını işaretleme özelliği, aşırı milliyetçilik-faşizmin sorununun kaynağı olarak tek odağa yönelmesine benzemektedir (Karaosmanoğlu,2009:115).

Bozarslan’ a (2004:21) göre bu teorilerin sahip olduğu korku ve ümit ikilisine dayalı eskatolojik-metafizik gramer, sonuçta planın bozulacağı inancını da doğurmaktadır. Karaosmaoğlu (2009:107) ise teorilerde yer alan kahraman-kurtarıcı modelinin, kutsal bir biçimde sunulabileceğine dikkat çekmektedir: Böyle bir sunum ise faşizan bir yaklaşımı işaret eder. Zischka’ya göre de, komplo teorilerinde yer alan dost-düşman ayrımı totaliter rejimleri meşrulaştırmaktadır. Bu yönüyle komplo teorileri ideolojik bir araç işlevi görmektedir. Bu teoriler hedef gösterilen düşman-ötekileri kolektif bellekte “sabitler”. Böylece onlara karşı yürütülen ayrımcılık meşrulaştırılmış olur (Petri,1998; aktaran: Hepkon,2007:25). Özgürlük ve demokrasi gibi kavramlar ise düşmanın elinde bir “manipülasyon aracı” olarak nitelendirilerek değersizleştirilir. Dahası, düşmanın kötülüğüne dayanılarak, ona karşı yapılan tüm antidemokratik tavır ve eylemler meşrulaştırılabilir (Karaosmaoğlu,2009).¹⁸

Pipes (1998), komplo teorilerinde perde arkasında yer alan ve zaman zaman birbirleriyle işbirliği halinde olan gizli örgütlenmelerin vurgulandığını belirtmektedir. Dahası, bu örgütlere bilerek ya da bilmeyerek yardım eden gruplara işaret edilmektedir. Bu durum milliyetçilik açısından iç-dış düşman söylemine uymaktadır. Ayrıca, bu teorilerde asıl gerçeğin farkında olan kahramanlar da mevcuttur: Bu da kahraman- lider beklentisini göstermektedir (Aktaran: Hepkon,2007:26-27). Benzer bir biçimde Pfahl-Traugher (2002), bu teorilere olan inançla Adorno’nun etnosantrizmden kaynaklanan “otoriter kişilik” kavramı arasında bir bağ kurmaktadır. Bu zihniyet ise, aynı zamanda faşizm olarak adlandırılabilir (Aktaran: Hepkon,2007:29-30).

¹⁸ Nazi döneminde Yahudilere yapılanlar bunun tipik bir örneğidir. “...Karşı tarafın insanlıktan çıkarılması için “püf” noktasıdır. (bu) paranoyak ruh hâli..., düşmanı sub-human ile super-human arasında gidip gelerek algılar.” Bkz. Karaosmaoğlu,2009:117.

Komplo ideolojilerine göre tarihin tümü düşmanca bir komplonun zincirleme gelişiminden ibarettir. Komplo teorilerinin olayları, tarihsel bir süreçte iyi ve kötünün mücadelesi olarak açıklayan kurgusu, faşizmin algılayışındaki temel nokta olan “var olma savaşı”yla ve sürekli “seferberlik hali” arzusuyla örtüşmektedir (Karaosmanoğlu,2009:116). Karaosmanoğlu’nun (2009: 108) ifadesiyle, komplo teorileri “Büyük ekonomik, toplumsal ve siyasal değişimlere karşı bir direnç mekanizmasıdır”. Bu teoriler özellikle milliyetçiliğin kaybetme korkusunu dile getirebilmektedir. Komplo teorilerinin zaten bu tip korkularla aynı ortamda hayat bulduğu düşünülürse, bu teorilerin oluştuğu politik psikoloji, aşırı milliyetçilik- hatta faşizmle örtüşmektedir (Karaosmanoğlu,2009).

Görüldüğü gibi komplo teorileri ve milliyetçilik benzer nitelikte psiko-sosyal bir zeminde hayat bulmaktadır. Her ikisi de korkuya dayanır, belirsizliklerden güç alır ve ötekilere karşı şüphecidir. Her ikisi de yaşanan krize kolay yanıt bulur. Sınırlarını genişleterek hazır cevap niteliğini kazanan bir komplo teorisi duygusal temaları daha yoğun içerir ve zamanla dogmatikleşebilir. Bu durumda artık bir komplo ideolojisi (Pfahl-Taughber, 2002; aktaran: Hepkon,2007:15-19). Milliyetçi söylem dünyaya bakış açısı itibariyle her zaman bir hazır cevap niteliği taşımaktadır. Tartışılmaz gerçek ortadadır ve romantik bir şekilde dile getirilir: Ulus biricik, anavatan ise eşsizdir. Tüm bunları yok etmek isteyen güçler tetiktedir. Özellikle kriz zamanlarında bu söylem keskinleşir ve yıkıcı bir ton kazanır. Bu bağlamda milliyetçilik, komplo ideolojisi olarak adlandırılabilir.

3.4. Komplo Zihniyetinin ve Milliyetçiliğin Dayanağı: Korku ve Öteki

Milliyetçi söylem varlığını ve etkisini sürdürmek için korku ve öteki'lere ihtiyaç duyar. Yapısal olarak şüpheli olması ise komplo teorilerine olan inancını ve ihtiyacını da güçlendirir: Komplo teorileriyle milliyetçilik ötekileri işaretler, sabitler, bertaraf eder, kolektif bütünlüğü korumaya çalışır, kolektif bilinci uyanık tutar, lider ve otoritaryanlık arzusunu dile getirir... Komplo teorileriyle biz'in büyüklüğü- ötekilerin

zayıflığı ve kötülüğü ispatlanmış, dahası pekiştirilmiş olmaktadır. Bu bakımdan komplo teorilerinin ve milliyetçiliğin ortak noktası olan korku ve öteki faktörlerinin incelenmesi de yerinde olacaktır.

3.4.1. Korku

Günümüz dünyasında, modernitenin sarstığı güvenlik duygusunun yerini tek bir duygu almış gözükmemektedir: **Korku** (Furedi, 2001). İnsanlar arasındaki ilişkilerin ve toplumsal bağların değişime uğraması, başka bir ifadeyle toplumsal zeminin kayganlaşması insanlardaki risk algısını artırmaktadır (Giddens, 2005). Bu durumda, yaşanan “güvenlik takıntısı” toplumsal ilişkilere de yansımaktadır.¹⁹ Yaşadığımız çağ bazı bakımlardan bir paranoya çağıdır (Furedi,2001; Özmen,2006). Furedi (2001) küreselleşme ve modernitenin yaşadığı krizle birlikte yaşanan belirsizlikler sonucu giderek egemen olan “korku”nun sağduyulaştığını ve Batı toplumlarının bir “korku kültürü”nün egemenliği altına girdiğini öne sürmektedir. Aslında dünyanın geri kalanı için de durumun bundan pek farklı olduğu söylenemez. Modernizmi sadece bir izdüşüm olarak yaşayan az gelişmiş ülkelerde söz konusu krizin daha sarsıcı olduğu gözlemlenmektedir. Kapitalizmin ürettiği tüketim kültürü, bilgi çağının sürekli gelişen teknolojisi ile birlikte, paradoksal bir biçimde iletişim yoksunluğu çeken modern bireyler doğurmuştur. Günümüzde insanların giderek birbirine yabancılaşması, bu güvensizliğin temel nedenlerinden biridir. “[İ]zole, kırılgan ve her an dağılmaya müsait modern hayatların üstüne paranoyanın ağır gölgesi düşmüştür...bir gözün bakışı altında yaşamakla eşdeğerdir, şimdiki zamanda yaşamak” (Özmen, 2006:70).

Günümüzde, paranoya gündelik hayatın bir belirtisidir. Bununla birlikte “Dünyanın tekinsiz belirsizliği” karşısında “kesinlik” taşıyan bir söylem oluşturma ihtiyacı yaratmaktadır (Özmen, 2006:70). Toplumsal eşitsizliklerin keskinleşmesi belirsizliği, risk algısını, dolayısıyla da güvensizliği arttırmakta; güvensizliğin artması ise, eski güvenilir güçlere sığınma sonucunu doğurmaktadır. Köktenci ideolojilere,

¹⁹ Bu sürecin güvenlik piyasasının kapitalist pazara entegre olma süreciyle ilişkili olduğu ileri sürülmektedir. bkz. Evren Balta Paker, Güvenlik Endüstrisi ve Güvensizliğin İnşası: Bir Toplumsal paranoyayı anlamak. Toplum ve Bilim, 115, 204-225.

otoriter bir devlete, belki de bir lidere. Komplo teorileri, şiddetli bir tehdidin hissedildiği olağandışı durumlarda, “şimdi konuşmadıkları takdirde sonsuza dek susturulacakları korkusu”nun (Cohen,1999:124) dışavurumudur, denilebilir. Cohen’e (1999) göre bu korku biz/ onlar’ı ayıran çizginin tahrip olduğu, sınırların bulanıklaştığı günümüzde daha da artmaktadır. “Milliyetçilik tarafından üretilen bir kültürel orjinalitenin kaybı korkusu” (Sustam, 2007:64), başka bir deyişle “yok edilme” korkusu, yansıtma mekanizmasıyla şekillenmektedir. Böylelikle, “kayıp endişeleri” ve bundan ötürü duyulan öfke dışarıya, yani ötekilere yönlendirilir (Özmen, 2006:71). Bu bağlamda, milliyetçilik “güvensiz bir benlik üzerinden” hem kendi öznesini hem de düşmanlarını kurgulamaktadır (Sustam, 2007:64-68).

Korkunun olağanlaşması, insanın kendi kaderini eline almış bir varlık olarak görülmesini engellemektedir. Tam tersine insan, iradesiz ve korunması gereken bir varlık olarak görülmektedir. Birey bir hiçtir ve başa gelen tüm felaketlerin sebebi bireyin yalnızlığıdır. “Risk bilincindeki büyüme, insanın özne olarak rolünün küçülmesiyle doğru orantılıdır” (Furedi,2001:99). Bu noktada korku kültürünün statükoyu desteklediğine de dikkat çeken Furedi’ye göre, korkunun yarattığı dar kalıptan çıkmak, yeni “riskler” olarak tehlikeye atılmakla eşdeğer görülmektedir, bu ise seçenekleri sınırlamaktadır. Böyle bir algı da, koşullar ne olursa olsun, var olan durumu korumak ve bir şeyleri değiştirmek için atılan her adımı “kötüye gidiş” olarak yorumlamak demektir. “İnsanı korkutan şey gelecek olunca risk karşısında verilen tepki olumsuz sonuçların ortaya çıkması olasılığına yoğunlaşacaktır (Furedi,2001:44). Bu algı milliyetçiliğin tedirgin bekleyişini de komplo teorisi üretkenliğini de açıklamaktadır. Toplumun çözüm üretemeyeceği inancı, “kolektif güvensizliği geleceğe yönlendirir” (Furedi, 2001:96). Bu düşünce biçiminin statükoculuk ve otoritaryanizmden başka bir şey getirmeyeceği açıktır.

Otoritaryanizmi doğuran ve korku ile birlikte güçlenen bir başka algı da kurban kültürüdür. Bu kültür, “öznenin çaresizleştirilmesi sürecinin bir parçasıdır” (Furedi, 2001:143). Çeşitli dinamiklerin etkisi altında, çaresiz ve iradesiz bir biçimde yaşamını sürdürmeye çalışan insan sadece bir kurbandır. Böylelikle toplumsal bağların felaketler

karşısında verilen ortak tepkilerle güçlendirildiği “acı çekme temeline dayanan bir toplum” ortaya çıkmaktadır (Furedi, 2001:224). Aynı algılama bazı milliyetçilik tiplerinde de göze çarpmaktadır. Özellikle az gelişmiş ülkelerin geç kalmış milliyetçilikleri “mazlumluk” söyleminden güç almaktadırlar. Bu söylemin güçlü olduğu siyasal kültürlerde, çaresiz toplumun kurtuluşunun, seçkin bir özneye itaatle mümkün olabileceği varsayılmaktadır. Milliyetçilik ideolojisiyle kurgulanmış komplo teorilerinde de bu algı sıkça kullanılmaktadır.

Furedi’ye (2001:80) göre “Eğer insanları korkutmak toplumu eğitmenin meşru bir yolu olarak görülürse, panik bir sorun olmaktan çıkar”. Milliyetçi bakış açısıyla kurgulanmış komplo teorileri söz konusu eğitimin bir aracı olarak görülebilir. Bir bakıma milliyetçi ideoloji, “toplumsal öznelere ahlaken ve vicdanen bir çöküntü içinde olmalarına aktif bir biçimde göz yummaktadır” (Özkan, 2007:63). İnsanları, tehlikeli ortamda sorumluluk almaya davet eder: “Korkmalısın ve vatansever olarak sorumluluklarını yerine getirmelisin.” Bu durumda sonu linçe varan tepkiler de rasyonelleşmektedir. Çünkü korku ve tepki meşrulaştırılmıştır. Moscovici’ye (1996) göre komplo teorileri bir bakıma korkuyu görünür kılarak dağıtma işlevini görür: Zira “[K]omplo zihniyeti anlamak için değil, bertaraf etmek için ifşa eder.” Korku kültürünün egemen olduğu ortamda korku, sorumluluk duygusunun güçlenmesi için gerekli bir öge, panik ise “rasyonel bir tepki” olarak sunulmaktadır. Bir anlamda korku, sorumluluk duygusuyla eşdeğer tutulmaktadır (Furedi, 2001: 76). Komplo teorilerinde de benzer bir eşdeğerlik göze çarpmaktadır. Milliyetçi bir kurgu taşıyan komplo teorileri özellikle bu eşdeğerliği temel almaktadır. Korku, sorumluluk duygusuna dönüştürülerek işlevsel bir şekle bürünmektedir. Toplumda yaşanan travmalar ve geleceğe dair hissedilen endişeler, “yaşanan ortak zorluklar”, komplo teorilerinde işlenen ve bu teorilerin yönünü belirleyen ana konulardır. Komplo teorileri de bu bağlamda, söz konusu korkuyu rasyonelleştirerek bir çıkış yolu arama çabası olarak nitelendirilebilir. Bu bakımdan komplo teorilerinin gücünü korku’dan aldığı ileri sürülebilir.

Moscovici'ye (1996) göre komplo teorileri anlayışı ve zihinleri, daha açık bir ifadeyle toplum imajını bütünleştirerek belli bir zihniyete araç olmaktadır. Bunun en tipik örneği ise Nazizimdir. İşte bu noktada da korkunun “üretildiği” açıkça ortaya çıkmaktadır. “Popüler iradenin ulusal olarak yaşatılması için millet olma duygusunun korunması gerekir” (Billig,2002:122). Billig’e göre, çağdaş sağ popülizmin en belirgin özelliği, hepsinde **kaybetme korkusu**’nun olmasıdır. Küreselleşmenin dayattığı “aynılaşma” sonucunda kültürel kimliklerin zayıflaması, bu “yok olma korkusu”nu beraberinde getirmiştir (Yüzsüren, 2005:141). Bu korkuya paralel olarak, milli kimliği güçlendirmek için tarihe atıfta bulunan söylemler, karşıtlıkları vurgulayarak, yani yabancılara ve ulus içindeki farklılıklara dayanarak, bu farklılıkları düşmanlaştırarak kendilerini meşrulaştırmaktadırlar. Bu tipik milliyetçi söylemler komplo teorilerinde de kullanılmaktadır. Komplo teorilerinin çoğu, öteki korkusuna yaslanarak savlarını güçlendirmekte ve inandırıcılık kazanmaktadırlar.

Korku kültürünün egemen hale gelmesi, “güvenlik”i bir amaç haline getirdiğine dikkat çeken Furedi (2001), bu algılamının kaynağının asıl sorunu oluşturduğunu vurgulayarak, toplumun sorunlarını nasıl belirlediğinin önemine işaret etmektedir. Siyasal kültür işte bu noktada önem kazanmaktadır. Otoritaryan özellikler taşıyan siyasal kültürlerde; bu nitelik devletin kurucu ilkesi olan milliyetçilikle birleştiğinde; zaten her dönem gündemde olan güvenlik arayışı, militarizmi güçlendirmekte, milliyetçilik de bu ortamdan beslenmektedir.

“Korku korkuyu besler ve pusuya yatmış bizi bekleyen tehlikelerle ilgili spekülasyonlar yapmamıza yol açar” (Furedi, 2001:15). Komplo teorileri açısından baktığımız zaman da durum böyledir. Milliyetçilik açısından baktığımızda, tarihi olaylardan beslenen teorilerin içindeki “gerçeklik” payı, daha doğru bir ifadeyle teorilerin tarihle temellendirilmesi, varsayımların çeşitliliğini arttırmakta ve bunlara duyulan inancı daha da güçlendirmektedir.

3.4.2. Öteki

Bilindiği gibi, kolektif kimlikler karşıtlık temelinde kurulmaktadır. “Tüm kimlikler, bir başkalık-ötekilik, yani kendi olmayanı, kendinden farklı olanı gerektirir” (Bilgin,2007:176). Bu yapı kolektif kimliklerin tümünde göze çarpar. Kimlik oluşturma doğası gereği, her toplum kendi değerlerini diğerleriyle kıyaslar ve farklılıklar abartılarak olumsuzlanır. “Öteki” kavramı olumsuz niteliğini, kimliğin sınırlarını belirlemek ve bu kimliğe bir “üstünlük” katmak için, farklı kültürlerin aşağılanması bir gereği olarak kazanmaktadır. Bu, toplumların “kendilerini ayrıcalıklı bir konuma koymak istemesi”nden kaynaklanan bir durumdur (Yüzsüren, 2005: 9, 34). Dolayısıyla “öteki” her zaman var olmuştur.

Söz konusu düşünce tarzının kökeni, Antik Yunan’a kadar uzanmaktadır. Antik Yunan’da öteki, site dışında kalan barbarlar, içeride ise yurttaş olamayan köleler ve kadınlardır. Ortaçağda ise, antik dönemden kalma ırksal farklılıkların yanı sıra dinsel farklılıklar temelinde ötekiler şekillenmiştir: “Barbar” halklar, “Tanrı”nın gazabına uğramış yaratıklar” dır (Loomba,2000:130). Her din, kendi ötekisini yaratmıştır: Dinsiz kafirler/ barbarlar, Yahudiler, Hristiyanlar ve Müslümanlar, o zamanlar da birbirlerinin ötekileri’dir. Ortaya çıkan dinsel azınlıkların da ötekileştirilmesi söz konusudur. Tüm bu ötekileştirme süreci, farklı dinden olanları şeytanlaştırma olarak tezahür etmiştir (Loomba, 2000).

Coğrafi keşifler ve sömürgecilikle birlikte, ötekiler daha da çeşitlenmiştir: Keşfedilen kıtaların yerli halkları, ontolojik olarak insan statüsünde bile sayılmamıştır. “Kendi kendilerini yönetemeyecek kadar ilkel” olduğu öne sürülen bu halklar, dolayısıyla yönetilmelidir: Böylelikle sömürgecilik için haklı bir gerekçe çıkarılmıştır. Buna bağlı olarak söz konusu dönemde Batı’nın öteki kavramı, “ilkel”, “barbar”, “yamyam” gibi olumsuz sıfatlarla nitelendirilmiş ve böylelikle farklı kültürler değersizleştirilmiştir (Yüzsüren, 2005: 1). Ötekilere dair üretilen farklı klişeler de, kolonileştirme süreci içerisinde çeşitlenmiştir (Loomba,2000).

İrk ve milliyetçilik kavramlarının icadıyla birlikte, öteki kavramı genişlemiştir (Loomba,2000). Loomba'ya göre ırk kavramının, milliyetçiliği “bilimsel” olduğu ileri sürülen savlarla desteklemesinin de bu etkiyi arttırıcı bir etkisi olmuştur. İrksal olarak üstün olan beyaz adamın, dolayısıyla uygarlık açısından da üstün olduğu iddia edilmiştir. Bu iddianın ise aslında maddi kaynağını sömürgeciliğin refahından alan teknik gelişmelerle ispatlandığı öne sürülmüştür. Söz konusu anlayış milliyetçiliğin sosyal Darwinizmiyle birlikte meşrulaşmıştır. Böylece, kültürel farklılıkları açıklamak için milliyetçi bir dil kullanılmaya başlanmıştır. Bazı milletlerin kültürü yüksek, bazılarınıninki aşağıdır. Millet olma “yetisine” sahip olamayan zayıf halkların ise, bu derecelendirmede zaten yeri yoktur.

Her ulus kendi kimliğini öteki üzerinden inşa eder. Ortak bir kanıya göre öteki, aslında bizi yansıtan ters çevrilmiş bir ayna gibidir. “Bir öteki/ düşman ihtiyacı, kötülük duygularını kendimizden ihraç etmek için gereklidir” (Özmen, 2006:71). Kendimizde görmek istemediğimiz özellikleri öteki'ne yükleyerek bir anlamda “arınmış” oluruz, mükemmelleşiriz (Bilgin,2007). Milliyetçiliğin, bir tür kendini beğenme-narsizm olarak tanımlanırsa, öteki(ler)'in vazgeçilmezliği de anlaşılabilir. Bu narsizm, dışarıdaki ötekiler için geçerli olduğu gibi, içerideki ötekiler için de geçerlidir. Bir farkla ki, o da şudur; milli kimlikler açısından içerideki öteki ile ilişki, bir tür “efendi-köle” ilişkisi gibidir (Özkan, 2007:59). Öteki'nden, birlik ve beraberliği “bozucu” niteliğine rağmen, kendisine gösterilen hoşgörü ve “yer” için koşulsuz bir sadakat ve minnet talep edilir. Fakat her koşulda öteki, üst kimlikle farklılığından ötürü “asla sadık olamayacak”tır, sonuç olarak “dış mihrakların maşası”dır. Kimlik talepleri ya da farklı yaşam tarzı, çoğu zaman milli kimliğe bir meydan okuma, bir “ihanet” olarak değerlendirilir. Bu tür taleplerde bulunmadığı zamanlarda bile öteki, Zizek'in ifadesiyle bir “keyif hırsızıdır” (Aktaran: Özkan, 2007: 58): Kolektif keyfimiz'den çalmıştır. Ya toplumun bütünlüğünü servet biriktirerek ve ekonomik bir sınıf yaratarak bozmakta, ya da yan gelip yatarak biz'in sırtından geçinmekte ya da işimizi elimizden almaktadırlar. Bu durumda da, doğal olarak (!) “efendisinin nefretine mazhar olabilecektir” (Özkan, 2007:58-59).

Modernleşmenin olumsuz etkileri, küreselleşme ile birleştiğinde ulus-devletleri sarsmakta, toplumsal yapıda meydana gelen anomi insanların korkularını da pekiştirmektedir. Liberal demokrasinin krizi, resmi kurumlara olan güveni sarstığı gibi, insanlar arası ilişkileri de sarsmaktadır: Güvensizlik temelinde hiçbir ilişki gelişemez. Dolayısıyla, insanların birbirine yabancılaştığı bir toplumda “şüphe atmosferi” giderek yayılmaktadır (Furedi,2001). Özellikle belirsizlik ve korku ortamlarında rasyonel bir açıklama getirerek endişeleri ortadan kaldırma çabası, ötekilere karşı kolektif bir hezeyana dönüşebilmektedir (Bilgin,2007). Güvensizliğin odaklandığı kesimler ise, toplum içindeki “marjinal” gruplar, farklı kimlikler olmaktadır. “Sistemin içi ve dışı sürekli değişkenlik göstermekte, yeni içler ve dışlar belirlemektedir” (Bilgin,2007: 21). Bu noktada, ötekileştirmenin, aynı zamanda bir savunma mekanizması olduğunu da belirtmek gerekir. Kriz ortamlarında, bir günah keçisi bulunur ve suç ona yüklenir. “Ötekinin özel bir türü” olan günah keçisi, tarih boyunca konjonktürel olarak farklılaşmaktadır (Bilgin,2007:175). Bu bakış açısı, dış mihraklar söylemini beraberinde getirmektedir. Ötekiler, gizlice yürütülen bir komplonun unsurları olarak görülür (Bilgin,2007; Bozarslan, 2004), Öteki, ‘aslında ne istediğinden’ hiçbir zaman emin olamadığımız biridir (Zizek, 2008: 131). Moscovici’ye (1996) göre, komplo teorileri dünyayı iki karşıt kutba böler. Dünya iyi- kötü, normal- anormal, ulusal- yabancı olarak ikiye ayrılmıştır. Buna bağlı olarak önyargılardan hareketle genellemeler yapılır. Bireyden topluluğa hareket edilerek, “komplocu” toplumun tüm üyeleri kısıtlanır. Yahudi Siyonizmin temsilcisidir, Müslüman ise El-Kaidenin. Sonuç olarak her Yahudi Siyonist, her Müslüman terörist demektir. Dünya, iyiler ve kötüler olarak iki zıt kutba ayrılmıştır ve ötekilerin yeri bellidir. Risk konusunda, örneğin küresel çaptaki salgın hastalıklarda da aynı algılama görülmektedir. Öteki, her koşulda suçlu olandır.²⁰

Bu bakımdan “Günümüzün tipik öznesi, bir yandan her tür toplumsal ideolojiye kinik bir güvensizlik gösterirken, bir yandan da kendini hiç kısıtlamaksızın Öteki’nin komploları, tehditleri ve hazzının aşırı formları hakkında paranoyak fanteziler kuran kişidir” (Zizek,1996:64). Özellikle 11 Eylül’ün ardından küresel hale gelen terörizm, “ötekiler” hakkında kurulan bu fantezileri körüklemektedir. Günümüzde, şimdiye dek

²⁰ Türkiye’de de kuş gribi, kırım-kongo kanamalı ateşi ve domuz gribi gibi hastalıkların, küresel ısınma ve çevresel faktörlerden ziyade “dış güçler”in komplosu olduğuna dair derin bir şüphe mevcuttur.

ötekiler hakkında “üretilmiş” tüm önyargıların ve olumsuz nitelendirmelerin sabitlenerek dünyaya yayıldığı görülmektedir (Yüzsüren, 2005). Öteki, “bir kimliği, bir sistemi, bir düzeni rahatsız edendir”; “sınırlara, konumlara ve kurallara saygı göstermeyen bir şeydir. Arada, muğlak ve karışmış olandır” (Kristeva,2004:14-17). Sınırların kalktığı bugünün dünyasında ötekinin “her yerdeliği” söz konusudur. Bu ise, farklılıkları keskinleştirmektedir, çünkü öteki ne kadar biz’e benzerse o kadar tehlikelidir. “İnsanlar arasındaki farklılıklar ne kadar incelerse, insanların bu farklılıklara bağlılıkları o denli artar” (Cohen,1999:126). Bu nedenle ötekilere yüklenen olumsuz anlamlar abartılmakta; böylece toplumsal benlik; aidiyet kuvvetlenmektedir. Örneğin ABD’de Araplar hakkındaki önyargılar, 11 Eylül sonrasında tırmanışa geçmiştir. Söz konusu önyargıların “genişleyerek” bütün “Doğu” halklarını kapsamaya başladığı görülmektedir. Havayollarında, teknolojinin son imkanları kullanılarak gerçekleştirilen ve “fişleme” olarak nitelendirilen güvenlik uygulamaları bu paranoyanın en bariz örneğidir.

Baudrillard’a (2004: 131) göre ırkçılığın yükselmesi bu algıya bağlıdır: “Öteki, öteki olduğu, yabancı kaldığı sürece ırkçılık yoktur. Öteki farklı hale geldiğinde, yani tehlikeli biçimde yakınlaştığında ırkçılık ortaya çıkmaya başlar.” Zizek ise, ırkçılığın kilit kavramı olarak “keyif”i öne sürer: “Milliyetçiliği öznenin “keyfinin” toplumsal alana fişkırdığı, ayrıcalıklı bir alan olarak görür” (Aktaran: Özkan, 2007:55-57). Farklı etnik öznelerin “keyif”leri de farklıdır. Yani öteki, öznenin “keyfini kaçıran”, çoğu zaman biz’in keyfine yönelmiş bir tehdit olarak algılanır. Bu bağlamda Miller de (Aktaran:Özkan,2007:59), ırkçılığı ötekinin keyif’ine duyulan nefret olarak nitelendirmektedir, çünkü “benimkinden başka keyif yoktur.”

Ötekileştirmenin başka işlevleri de söz konusudur. Öteki, her zaman “kötü” olduğundan, ona karşı düşmanlık ve dışlayıcı davranışlar, bir tür sağduyu olarak görülmektedir. Bu durum, bir tür “haklılaştırma” çabası olarak, biz’e ait değerleri aynı zamanda yüceltmektedir. Diğer taraftan da, kolektif belleği yeniden inşa ederek kimlikleri güçlendirmektedir (Bilgin, 2007). Komplo teorileri de benzer bir işlev görmektedir. Bu teorilerde, baş aktörler “moralistik” (Bali, 2004) olarak kötü olan

ötekilerdir. “Bütün risk tanımları gerçeklik ve olasılık arasındaki ayrıma” dayanıyorsa (Furedi, 2001:44), milliyetçi bir bakış açısıyla kurgulanmış komplo teorilerinde bu ayrımın olmadığına dikkat çekmek gerekir. Çünkü milliyetçiliğe göre gerçek, biz / onlar’dan ibarettir. Komplo teorileri de bu anlamda biz ve onlar’ı yeniden üretme araçlarından biridir. Bu sayede ulusal kimliğin tanımlanması ve sahiplenilmesi kolaylaştırılmış olunur. Saf’lar belirlenir, beka kaygısı söylemiyle gündemde tutulan ötekiler, ulusal birliği sağlamlaştırır, otoritenin güçlenmesine olanak sağlar.

Yani, öteki’nin bir başka işlevi, mevcut düzeni korumasıdır. “Biz/ Öteki ilişkisi her durumda bir güç/İktidar ilişkisidir” (Sözen, 1999:29). Düzenin korunması, herhangi bir kriz durumunda suçlu olarak iç veya dış ötekilerin işaret edilmesi yoluyla olmaktadır. Özellikle tanımlanmayan iç düşman “herkes” olabilir, dış düşman da günün şartlarına göre değiş(tiril)ir. Schmitt’in (2006) belirttiği gibi, “dost-düşman ayrımının nihai bir tanımı olmadığı gibi, içeriğe ilişkin de bir şey söylenemez”. Böylece, sorunların gerçek nedenleri, özellikle de politikacılar tarafından örtülmüş olur. Sosyal düzen yeniden rayına oturtularak, huzur sağlanır. Öteki’nin bu anonimliği, komplo zihniyeti için de bir esin kaynağı olmaktadır: Düzeni bozmak için her an hain planlar yapan düşman arayışlarına zemin sağlamaktadır. Öte yandan Zizek (2008), totaliter rejimlerin aslında “imkansız” olduğunu bildikleri projelerinin, bu imkansızlığını gizleyen bir araç olarak öteki’ni kullandığını ileri sürer. Yani öteki neden değil, sonuçtur. “Ötekine duyduğumuz nefret, kendi keyfimize yönelttiğimiz, kendi keyfimizin aşırılığına duyduğumuz nefrettir” (Özkan, 2007:57). Bu durum, kendi keyfimizin mümkün olamazlığını bilme- fakat görmezden gelme durumudur: Milli homojenliğin imkansız olduğunu bile bile, suçu ötekine yıkarız. Öteki zaten “kötü” olduğundan, ona karşı güdülen her türlü düşmanlık haklılaştırılmaktadır. Zizek’in (2008) belirttiği “bahane” bu noktada işler: Milliyetçilik anlamında “huzur”-yani homojen bir bütünlük- zaten hiç olmamıştır. Düzenin tekrar yoluna girebilmesi için, düşman alt edilmelidir, ancak bu şekilde “huzura” geri dönüş sağlanabilir.

Milliyetçilik, biraz da bu yüzden ötekine ihtiyaç duymaktadır. Ötekiler, sosyal Darwinizm’in geçerli olduğu dünyada, hiyerarşiyi de haklılaştırmaktadır. Herkesin ait

olduğu yerde bulunduğu “adil bir dünya” istemi, ötekileştirme üzerinden pekişmektedir: Böylelikle her şeyin yerli yerinde durduğu güvenli bir dünya da sağlanabilecektir (Bilgin,2007).

BÖLÜM IV

4. TÜRKİYE’DE KOMPLO TEORİLERİ

4.1. 11 Eylül 2001 Sonrası Türkiye: Milliyetçi Söylemlerde Birleşme

Pek çok yazarın ifade ettiği gibi, 11 Eylül 2001 tarihi dünya siyaseti için yeni bir milattır. İkiz Kulelere yapılan saldırılar ABD başta olmak üzere Avrupa ülkelerinde ve dünyada güvenlik kaygısının artmasına ve İslamofobinin yükselmesine neden olmuştur. ABD, terörizmi dünya siyasetinin yeni odak noktası olarak belirlemiştir: Artık “küresel terör çağı”dır. Bu ise küreselleşme sürecinde çözülmesi beklenen ulus-devletlerin tam tersine otoritelerini güçlendirmeleri sonucunu doğurmuştur. Terör kavramının kapsamı genişlemiş ve biyolojik, kimyasal terörden bahsedilmeye başlanmıştır. Başta Kuzey Kore olmak üzere, İran, Irak ve Suriye gibi ülkeler hem ABD hem de dünya için potansiyel terör unsuru- “Şer Eksen” olarak kabul edilmiştir. Devletler terör konusunda taraf olmaya çağırılırken, güvenlik ve istihbarat konularında uluslararası işbirliğine gidilmiştir. Türkiye, teröre karşı mücadele tezini destekleyerek, daha sonraları çok tartışmaya neden olacak İncirlik üssünü ABD’ye açmış ve konumunu belirlemiştir. Ecevit Hükümeti, Türkiye’nin terörle mücadelesi konusunda her zaman destek veren ABD’ye “vefa borcu” olduğunu dile getirmiştir. Türkiye artık “stratejik ortak”tır. Bu çerçevede IMF’den ekonomik destek alınmıştır.

Terörizme karşı savaş ilan eden ABD, önce Afganistan’a operasyon başlatmıştır. Amaç demokrasi ve barıştır. Dönemin ABD Başkanı George W. Bush’un Yeni Dünya Düzeni’ni *“Soğuk savaş aşan bir yeni uluslar ortaklığı düşünüyoruz: Uluslararası ve yükümlülüğün eşit şekilde paylaşılmasıyla desteklenen bir ortaklık, demokrasiyi, refahı, barışı yaygınlaştırmak ve silahları azaltmak amacıyla olan bir ortaklık.”* olarak tanımlaması, fakat bunun savaş ve şiddetten başka bir şey getirmemesi söz konusu

kavramların şaibeli-art niyetli olarak algılanmasına yol açmıştır. Öte yandan Hungtinton'un 1993'te ileri sürdüğü Medeniyetler Çatışması tezine paralel olarak, Bush'un yaptığı açıklamada *"Uygarlıklar çatışması ve Yeni Haçlı Seferleri başlamıştır. Artık her ulus kararını vermelidir! Ya bizimlesiniz, ya da teröristlerle!"* ifadelerini kullanması Türkiye'deki tehdit algısını beslemiştir. Bu noktada Türkiye, terörle İslamiyet'in bir bağı olamayacağını her fırsatta vurgulamak gerektiğini hissetmiştir. Artan endişeler üzerine ABD ve AB, Türkiye'nin laik, demokrat ve Müslüman, yani ılımlı İslam modeli olarak doğru bir noktada bulunduğunu belirtmek durumunda kalmışlardır. Türkiye, bölgedeki tek istikrar unsuru olarak tanımlanmıştır.

Bununla birlikte stratejik ortaklık beklenmedik bir biçimde 1 Mart 2003 tezkeresinin TBMM'den geçmemesiyle sarsılmıştır. Türkiye'nin hava sahasını, üslerini ve limanlarını kullanamayan ABD için Irak Operasyonu'nun faturası ağır olmuştur. Süleymaniye'de Türk askerlerinin yaşadığı "Çuval Hadisesi" ise, ABD'nin BOP dahilinde sınırlarının değişeceğini açıkladığı 22 ülke arasında Türkiye'nin de bulunabileceği şüphesini büyümüştür. Bora'ya (1995) göre söz konusu işgalin demokrasi adına yapılması ve öne sürülen gerekçelerin hepsi asılsız çıkmasına rağmen Batı'nın demokratik ülkelerinden tepki görmemesi, daha önce Karabağ ve Bosna'da yaşanan "haksızlığı" çağrıştırmaktadır. Bu durum hem dış güçlerin bir aracı olarak algılanan demokrasinin rafa kaldırılmasını ve milliyetçiliğin savunduğu birlik-bütünlük anlayışını meşrulaştırmakta, hem de Batı karşıtlığını artırmaktadır (Bora,1995). ABD'nin Kürt Federe Devletinin kurulması için verdiği desteğe, AB'nin Uyum Paketi doğrultusunda azınlık haklarını gündeme getirmesiyle birlikte, Türkiye'deki kaygı ve tepki artarak Türk milliyetçiliğinin söylemlerinin birleşmesine ve dozunun sertleşmesine yol açmıştır: Türkiye yalnızdır ve Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur.

Pak'a (2008) göre, 11 Eylül'le birlikte dünya siyasetine egemen olan yeni anlayış, korku siyasetidir. Terör, savaş, askeri müdahale gibi "yeni düzenleme araçları" gündeme gelmiştir. Bu bağlamda güvenlik ve demokrasi bağdaştırılmaya çalışılırken, sonuç militarizmin küreselleşmesi olmuştur. Özellikle Türkiye gibi azgelişmiş ülkelerde gündemde tutulan kaygılar, milliyetçiliklerin körüklenmesine neden olmaktadır.

Küreselleşmenin kaçınılmaz etkisiyle ulus-devletlerin de yapısal bazı değişikliklere gitmesi ve dönüşmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, ulus-devletin “kimlik” belirleyen gücünü kaybetmesi, başka bir ifadeyle ulusal kimliklerin sorgulanmaya başlamasıyla birlikte gündeme gelen çokkültürlülük gibi kavramlar tehdit olarak algılanmaktadır. Farklılık ve değişme korkusu olarak adlandırılabilir bu durumun üstesinden gelebilmek için geliştirilen rasyonel ve çoğunlukla duygusal tepkiler “kolektif bir hezeyan” a dönüşebilmektedir (Bilgin, 2007). Türkiye’de de küreselleşme kavramının yerel kimlikleri teşvik edici söylemiyle bölücü bir unsur haline gelebileceği endişesi tüm milliyetçi söylemlere hakimdir. Son dönemde devletin çokkültürlü yurttaşlık söylemini benimseyen yaklaşımları ve yapılan “açılımlara”²¹ rağmen, özellikle Kürt kimliği söz konusu olduğu zaman tepkiler sertleşmektedir. Bu ise Kürt milliyetçiliğini ve karşılıklı olarak tüm milliyetçilikleri tetiklemektedir... Bunlara ilaveten, özellikle ulusalcılar tarafından “tam bağımsızlık” ilkesini sözde hale getiren, dışa bağımlılık ve sömürgeleşme olarak nitelendirilen küreselleşmenin, İslamcı-milliyetçiler tarafından ahlaki ve milli değerleri sarsan, hatta inancı yok eden kültürel emperyalizm ya da Amerikanlaşma şeklinde tanımlanması da yaygındır.

Bora’nın (1995) dikkat çektiği gibi, söz konusu dönemden itibaren Türk milliyetçiliğinin söylemleri arasında giderek daha uç-ırkçı olanlar öne çıkmaya başlamıştır. Güncel sorunları tarihi düşmanlıklara bağlayan bir bakış açısına sahip olan bu söylem, dönemin konjonktürel etkisiyle rasyonel hale gelmiştir. Söz konusu milliyetçilik, AB sürecindeki olumsuzluklar ve Avrupa’da işsizliğin artmasıyla göçmenleri, özellikle de Türkleri hedef alan ırkçılıkla birlikte Batı karşıtlığını da içermeye başlamıştır. Bora’ya göre 11 Eylül saldırısının ardından yükselişe geçen İslamofobiye tepki olarak, kimliğinin ayrılmaz bir parçası olarak İslam’ı gören “sokaktaki insan”ın milliyetçi bir savunmaya sıcak baktığı da söylenebilir. İslamofobi, bir anlamda Türk milliyetçiliğinin mazlumluk söylemini arttırmıştır. Hem Türk, hem de Müslüman olmaktan duyulan mazlumluk-lar ise, Bora (1995)’nin ifadesiyle İslamofobinin tezadı olarak “Haçlı Sendromu”nu tetiklemiştir. Şüphesiz bu algılamada

²¹ MHP lideri Bahçeli’nin bu konudaki tavrı, “Açılım değil, saçılım” şeklindedir.

Bush'un "Yeni Haçlı Seferleri" tanımlamasının da rolü büyüktür. ABD-İsrail-AB'den oluştuğu varsayılan bir örgütlenmenin, Müslümanları ve özellikle onların lideri konumunda görülen Türkiye'ye karşı sürekli komplolar geliştirdiği inancı, seküleri de dahil olmak üzere tüm milliyetçi söylemlere hakimdir. Bu çerçevede 11 Eylül saldırılarına "mazlumların intikamı" olarak bakanlar da olmuştur: ABD, Batı emperyalizminin temsilcisi ve az gelişmişliğin sorumlularından biri olarak kabul edilmektedir. Buna paralel olarak ABD'nin ticari ve askeri merkezlerine yapılan saldırıların, onun yenilmezlik mitini yıktığı konusunda görüşler de mevcuttur.

Öte yandan, "11 Eylül aslında hiç olmadı" inancının da bir hayli güçlü olduğunu belirtmek gerekir. Soğuk Savaş dönemindeki komünist düşmanlarını kaybeden ABD'nin gücünü sürdürebilmek için düşmanlar yaratmak zorunda olduğu noktasından hareketle, Yeni Dünya Düzeni'ni meşrulaştırmak için 11 Eylül'ü düzenlediğine dair komplo teorileri, yalnız Türkiye'de değil tüm dünyada tartışılmaktadır. Bu doğrultuda Hungtinton'un Medeniyetler Çatışması tezinin aslında ABD'nin yeni doktrini olduğu, 11 Eylül'ün ise bu doktrini uygulamaya koymak için bizzat ABD tarafından düzenlendiği savı da oldukça kabul görmektedir. Türkiye'deki milliyetçi söylemlerin üzerinde hem fikir olduğu konulardan biri de budur. Konuyu ele alan "Komplo Teorileri" (2009) adlı kitap 11 Eylül hakkında Türkiye'deki düşünce eğilimini göstermesi bakımından ilginçtir. 11 Eylül olayındaki "bit yeniği"ne dikkat çekilen kitapta konu hakkında çeşitli değerlendirilmelere yer verilmektedir. Örneğin Mahir Kaynak'a (2009:101) göre "Terörist diye ilan edilenler aslında kurbanlardır." Doğu Perinçek (2009:121) "Olayın arkasında Çin- Rusya merkezli Asya güçleri vardır" derken, Faik Bulut (2009:141) "11 Eylül basit bir Bin Ladin olayı değildir" demektedir. Erol Bilbilik (2009:161) "11 Eylül saldırılarının gerisinde Şahinler vardır" iddiasındadır. Ümit Sayın'a (2009:187) göre "11 Eylül'ü yapanların amaçları dünyayı sadece birkaç bin kişinin yönettiği bir firavunlar devrine götürmektedir." Emin Gürses'e (2009:207) göre ise "11 Eylül'ü Bush yönetimini yumuşak bulan bir klik yap[mıştır]." Erol Manisalı (2009:227) "11 Eylül Amerika'nın işine yaradı" demektedir. Aynı kitapta Alev Alatlı (2009:239) olayı "Amerika'nın Susurluk'u" olarak değerlendirirken, Aytunç Altındal (2009: 245) için "Olayın planlayıcıları gizli

tarikatların, WASP'ın üyeleridir.” Hüseyin Hatemi (2009:253) ise “11 Eylül’ü Dabbet-ül Arz yaptı” demektedir. Faruk Demir (2009: 267) olayın dünyada “soğuk barış dönemi”ni başlattığını vurgularken, Ali Bulaç (2009:275) söz konusu gizli örgütün çok farklı bir nitelikte olduğuna dair bir öngörü geliştirmektedir...

Görüldüğü gibi, 11 Eylül sonrasında ABD tarafından ilan edilen Yeni Dünya Düzeni ve yaşanan konjonktürel gelişmeler Türkiye’deki milliyetçi söylemleri güçlendirmiş ve onlara rasyonellik kazandırmıştır. Bu doğrultuda 11 Eylül’ün Türk milliyetçiliğindeki baş düşman tanımını birleştirdiği, dış düşmanlar söylemini ve beka kaygısını kuvvetlendirdiği ve en önemlisi milliyetçi söylemleri birbirine yaklaştırdığı öne sürülebilir.

4.2. Türk Milliyetçiliği ve Yapısal Özellikleri

Bilindiği gibi, genel olarak milliyetçilik toprak temelli vatandaşlık anlayışına dayanan Fransız modeli ve etnisite temelli Alman modeli olarak iki ana akıma ayrılmaktadır. Türk milliyetçiliği ise her iki modelin bir sentezi olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu modeller, konjonktürel gelişmelere bağlı olarak öne çıkabilmektedir (Bora,1995). Öte yandan Doğu ile Batı arasında kalmış olmanın yarattığı gerilim de Türk milliyetçiliğinin ana karakterini oluşturmaktadır: Gelenek ile modernin çatışması (Kadıoğlu,2008:284)... Bu ise Batı’yla olan ilişkilerde bir tür aşk-nefret söyleminin öne çıkması olarak tezahür etmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu’nun çöküş sürecinde Balkanlarda yaşananlar Türk milliyetçiliğinin doğuşunu etkilemiştir. Bora’ya (1995) göre bu etki pasiftir: İmparatorluğun dağılmasını önlemek için ortaya atılan Osmanlıcılık söyleminin, Balkan ülkelerinin bağımsızlıklarını ilan etmesiyle iflas etmesi sonucu, “elde kalanı kurtarmak” (Üstel,2005) amacıyla Türk milliyetçiliği oluşturulmuştur. Bu oluşumda, Osmanlı’nın Balkanlarda ve Arap yarımadasında uğradığı düşünüle ihanetlere verilen tepkinin de etkisi büyüktür. Georgeon’un (2009:29) ifadesiyle, “Balkanlar’ın kaybedilmesiyle,

Batı’da bir ufuk kapanmakta, ancak buna simetrik olarak doğuda bir başka ufuk açılmaktadır.” Bu ufuk Turan’dır... Bora, balkan milliyetçiliklerinin milli devlet kurma pratiği ve popüler bir politik hareket yaratmaları açısından Türk milliyetçiliği için “esin kaynağı” olduğuna dikkat çekmektedir. Türk milliyetçiliği inşa ediliş sürecinde söz konusu dönemde önde olan balkan milliyetçiliğinin radikalizminden de etkilenmiştir (Bora,1995:137).

Keiser (2008), Türk milliyetçiliğindeki Alman- etnik milliyetçilik kökenin daha baskın olduğunu vurgulamaktadır. İslamcılık ve Osmanlıcılık’ın siyasi proje olarak iflasının ardından geriye tek seçenek etnik-milliyetçilik kalmıştır. Türkler, döneme egemen olan sosyal-Darwinizm’e göre “hayatta kalma yeteneği”ne sahiptir. Bu ise yeni bir gelecek kurma idealiyle örtüşmüştür (Keiser, 2008). Türkçülük, Osmanlı olmanın karmaşıklığını ve Müslüman olmanın zorluğunu atlatmak için yeni bir çıkış; İmparatorluğun çökmesine neden olan geri kalmışlıktan kurtaracak, “kestirme bir yol”dur. Türkçülük aynı zamanda üstün bir dünya tarafından mağlup edilmeye bir tepkidir (Keiser,2008). Avrupa ülkelerinin, ekonomik ve siyasi nüfuz alanlarının kapsamına giren İmparatorluğu paylaşmak için verdikleri mücadele, Osmanlı’nın kaderini belirlemiştir. Bu bağlamda Türk milliyetçiliği Osmanlı İmparatorluğu’nun son döneminde “savaş, ticaret ve reform” ile şekillenmiştir (Göçek, 2009:65-66). Türk milliyetçiliği Osmanlı İmparatorluğu’nun dağılma döneminde kaybedilenlerin yerine koyulan her şeyi ifade ettiği için radikaldir. Dağılmakta olan imparatorluğun yarattığı yok olma travması, Türk milliyetçiliğinin geliştirilmesiyle yerini “Türk milletinin uyanışı” söylemine bırakmıştır. Bu ise, bir anlamda yok oluş tahayyülünün yerini yeniden doğuş tahayyülünün almasıdır (Kieser, 2008).

Akçam (1992) ise Türk milliyetçiliğini tüm bunların yanı sıra “sahipsiz Müslümanlara” sahip çıkmak ve yaşanan büyük haksızlığı sona erdirmeyi görev olarak kabul edilmesiyle ilişkilendirmektedir. Anadolu’nun Balkanlardan göç eden muhacirlere sığınak olması ise, Türk milliyetçiliğine savunmacı bir nitelik kazandırmıştır (Georgeon,2009).

Cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte dinsel temelli Millet-i Hakime'nin yerini milliyetçiliğin Millet-i Hakime'si almıştır (Keiser,2008:178). İnşacı bir milliyetçilikle tüm toplum biçimlendirilmiştir. Türk Tarih Tezi'yle tarih yeniden yazılmış, dil yeniden kurulmuş, travmatik Osmanlı geçmişinden tamamen soyutlanan bir ulus yaratılmaya çalışılmıştır. Keiser'in (2008:215) ifadesiyle "Batı'nın Yunan hayranlığının anti-tezi" olan barbar Türk imajının yerine, her şeyiyle üstün olan bir Türk ırkı'nın konması yeni cumhuriyetin temel savıdır. 1930'larda "ulus ırkla temellendirilir" (Üstel,2005:169-171). Yıldız, böylelikle Türk milliyetçiliğinin Alman köklerinin ağır basmaya başladığını ileri sürmektedir: "Kültürün etnikleştirilmesi" olarak adlandırılabilen bu süreçte, etnik vurgularla güçlendirilen milliyetçilik, halk tarafından daha kolay benimsenecektir" (2004:155-159).

Türklükle vatanseverliğin özdeşleştiği bu dönemin önemli sonucu, Türk olmayanın vatansever de olamayacağından hareketle gayrimüslimlere yapılan baskıların artmasıdır. 12 Eylül'ün ardından bu tanımlamaya "din" unsuru da eklenmiş, Üstel'in (2005:328) ifadesiyle militan bir yurttaşlık anlayışı hakim olmuştur. Söz konusu yurttaş, "Devletin ülke ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" ilkesi çerçevesinde hak ve ödevlerle çevrelenmiştir. Küreselleşme süreciyle birlikte ulus-devletlerin sarsılması, yerel kimliklerin "görünür" hale gelerek çokkültürlülük söyleminin ortaya çıkmasıyla birlikte, milliyetçi söylemler de savunmacı bir tepkiyle radikalleşmiştir. Türk milliyetçiliği de, küreselleşmenin Türkiye üzerindeki etkilerinin yanı sıra beka kaygısını tırmandıran gelişmelerin de etkisiyle söylemini sertleştirmiştir.

Bora'ya (1995) göre Türk milliyetçiliği Fransız ve Alman milliyetçiliklerinin bir sentezi olmasının da etkisiyle, kolaylıkla diğer söylemlerle eklenilebilmektedir: Türkiye'de "sorun çözme" konusunda yetersiz kaldığı düşünülen resmi ya da Kemalist milliyetçiliğin yanı sıra, liberal-batıcı, ulusalcı, İslamcı milliyetçilikler de vardır.

Devletin kurucu ideolojisi olarak Fransız-Alman köklerini hissettiren Resmi milliyetçilik, "muasır medeniyetler seviyesine ulaşma" hedefiyle, ulus-devletin inşa ve beka misyonuna odaklanmıştır. Devleti kuran kadroların asker olması sonucu, orduyu

milletin ve devletin sahibi olarak gören bu söylem, rejimi koruyucu unsur olarak orduya büyük önem vermektedir. Türklük ise, aynı zamanda hukuki ve siyasal bir kavramdır (Bora,1995). Ulusalcılar ise, milliyetçiliği modernleşme ve laikleşmenin bir aracı olarak ele almaktadır. Bora'ya göre, başlangıçta sol söylemi ile resmi milliyetçiliğin özcü damarından ayrılan, daha evrenselci bir akımdır.²² Anti -emperyalist vurgular yükselen İslamcılık karşısında yerini laikliğe bırakmıştır. Bu ise Arap ve İran karşıtlığına kadar uzanmaktadır. Türkiye için öngörülen başlıca tehlike “şeriat” olarak algılandığı için, bu tehlikeyi bertaraf etme adına devletçi ve orduyu yücelten bir söylem geliştirilmiştir. Böylelikle ulusalcılık sol ve evrensellik iddiasını kaybetmiştir (Bora, 1995). Hem resmi milliyetçiliğin hem de ulusalcıların söylem olarak çok fazla farklılaşmadıklarını da vurgulamak gerekir. Ulusal bütünlüğü Türk kimliği çatısı altında topladığı diğer kimliklerle anlamlandıran bu söylemler, söz konusu kimliklerin taleplerini ekonomik geri kalmışlıkla anlamlandırmaya çalışmaktadır.

Liberal milliyetçilik modernleşme gerekliliğinden hareketle, Türkiye'yi uluslararası sistemde hak ettiği yere ulaştırma ülküsüyle şekillenmiştir. Buradaki önemli nokta, demokratikleşmenin ve düşünce özgürlüğünün yerini sermaye özgürlüğüne bırakmış olmasıdır. Söz konusu söylem, Batı'nın tüketim kültürünü yücelterek, Türkiye'nin de global sermayeye eklemlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Gelişme ve Batılılaşma ölçütleri GSMH artışı olan bu akım, kapitalistleşmeyi hedef olarak belirlemiştir (Bora, 1995). Resmi milliyetçiliğin kutsallarını da sahiplenen liberal milliyetçiler, Türk kültürünün Avrupa'yla yarıştığını sık sık dile getirerek aslında resmi milliyetçiliğin üstünlük söylemini tekrar etmektedirler: Bu milliyetçiliğin yeni “Avrupai-Euro Türk” imajıyla somutlaşan “neslin güzelleşmesi” vurgusu, Bora'ya göre yeni-ırkçılığa göz kırpmaktadır (Bora, 1995: 117-119).

İslamcı-milliyetçilik, Türk milliyetçiliğinin daha doğum aşamasında bir söylem olarak etkilidir. Her ne kadar Osmanlı İmparatorluğu'nu yıkılma noktasına getiren geri kalmışlık İslam'la bağdaştırılmışsa da, Batı'ya karşı bir farklılık ortaya koyma açısından İslam her zaman etkisini korumuştur. Bu unsur özellikle İzmir'i işgalinden sonra baskın

²² Galiyev'in tezi olan Milli Demokratik Devrim, Üçüncü Dünya ülkelerinin bağımsızlıklarını kazanarak kapitalizmi gerçekleştirdikleri bir aşama olarak tanımlanmış ve ulusal sola ilham kaynağı olmuştur.

hale gelmiştir (Keiser, 2008). İslamcı-milliyetçi söyleme göre İslam, Türklerin eski şaman inançlarıyla benzeşen, dolayısıyla da Türk kimliğine birebir uyan bir din olarak Türklerin yok olmasını engellemiştir. Öte yandan, Türkler de İslam'ın bugünkü sınırlarına yayılmasını sağlayan bir millettir. Bu nedenle İslam ile Türklük birbirinden ayrı düşünülemez. Bununla birlikte, ümmet önceliğinden dolayı Turancılar tarafından eleştirilmektedirler. İslamcı-milliyetçiler, Batının kültürel ve ahlaki etkilerinden duydukları rahatsızlığı, Batılılaşmaya karşı muhafazakar söylemle dile getirmektedirler. Bu noktada Batılılaşmanın Hristiyanlaşma olarak yorumlandığını belirtmek gerekir. Dolayısıyla da Batılılaşma hedefini koyan resmi milliyetçilikle ve milliyetçiliğin kutsallıkların yerini alması bağlamında seküler bir din olan Kemalizm'le yaşanan uzlaşmazlık, anti-Kemalizm olarak kendini göstermektedir (Bora,1995:108). Şüphesiz bu antipatide kuruluş döneminde dini de millileştirme çabasının ve sert laik çizginin de rolü büyüktür. İslamcı-milliyetçilik ise bu tavrı din karşıtlığı- hatta dinsizlik olarak yorumlamıştır. 12 Eylül'den sonra Türk-İslam sentezi ile devletin siyasi kültüründeki etkisi artmış, Türk olmak Müslüman olmakla bir tutulmuştur. Bora'ya (1995:124) göre Türkiye'nin İslam dünyasının lideri olabileceği savından hareketle, "Osmanlı nostaljisi" yapmaktadırlar.

Türkçü-radikal milliyetçilik, ırkçı-etnisist bir nitelik taşımaktadır. Vatan kavramının sınırları Turan'a kadar uzanmaktadır. Kültürel açıdan öz-Türkleşmeyi esas alan bu söylem kapalı ve savunmacıdır. 1930'larda resmi söylem niteliği kazanmıştır. Bununla birlikte 1944 Türkçülük Davası ile tasfiye gerçekleştirilmiştir. 1950'li yıllarda hayli radikal bir isim olan Nihal Atsız'la anılmaya devam eden bu söylem, 1970'lerde anti- komünizme karşı konumlanarak devletçi bir çizgide MHP ile siyaset sahnesine çıkmıştır. 1980'lerde ise muhafazakar eğilimlerin güç kazanmasıyla Türk-İslam sentezi şeklini almıştır. Bu sentezin gerekçeleri olarak İslam'ı kontrol etme ya da onun kutsallığından güç alma isteği, Sovyet tehlikesine karşı bir panzehir oluşturma gereği, ya da 12 Eylül öncesinin karmaşasını toparlayacak daha kapsayıcı bir sentez yaratma hedefi düşünülebilir (Üstel,2005). 90'larda ise Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bağımsızlıklarını kazanan Türkî cumhuriyetlerle birlikte "Adriyatik'ten Çin Seddi'ne kadar Türk" söylemi öne çıkmıştır. Fakat izleyen dönemde Neo-liberal

politikalar, ekonomik krizler, AB sürecinin ve Orta Doğu’da yaşanan gelişmelerin yarattığı gerilimler ve özellikle terör sorunu nedeniyle bu söylem rafa kaldırılmıştır (Bora, 1995). Hükümetlerin dost nitelendirmesine karşın halk tarafından hiç de öyle algılanmayan ABD’nin en son olarak BOP doğrultusunda Irak’ı işgal etmesi ve bölgede kurulan Kürt devleti, teyakkuz algısını da yükseltmiştir. Söz konusu işgalin demokrasi, barış, insan hakları adına yapılması ise, zaten şüpheyile yaklaşılan bu kavramların tamamen bölücü nitelikte olduğu algısının sabitlenmesine neden olmuş, dile getirenlere toplumsal baskı ve şiddet uygulanmasını meşrulaştırmıştır. Bora (1995:122)’ya göre söz konusu dönemde Turancılık damarı yeniden öne çıkmıştır. İslam unsuru ise, tamamen dışlanmamakla birlikte, daha arka plana itilmiştir. Bora bu durumun bir nedeni olarak, siyasal İslam’la girilen rekabeti göstermektedir.

Görüldüğü gibi milliyetçi söylemler aralarındaki vurgu farklarına rağmen aynı noktalara odaklanmaktadır: Batı karşıtlığı sağ ve sol tüm milliyetçiliklerin birleştiği noktalardan biridir. Resmi milliyetçilikte Batı, İtilaf devletleridir. Ulusalcılarda emperyalistler, İslamcılarda Haçlılar, Turancılarda ise Türklük düşmanları olarak adlandırılmaktadır. Milliyetçi söylemlerin beka kaygısından kaynaklanan öteki tanımları da buna paralel bir biçimde işleyerek aynı öznelerle odaklanır: ABD, AB, Ermenistan, Yunanistan, Rusya, İran,... düşmandır. Mazlumluk nedeni de yine bu öznelerin beraberce biz’e karşı planladıkları komplolardan kaynaklanmaktadır. Söylemlerin ortak paydalarından biri de “kalkınmacılıktır”. Emperyalistlerin, Haçlıların ve Siyonistlerin, Türk’ü yeryüzünden silmek isteyenlerin tuzağına düşmemek için milli kalkınma şarttır. Bir başka ortaklık daha göze çarpmaktadır: Ulusalcılarda Misak-ı Milli sınırları içinde olup da yitirilen Musul- Kerkük özlemi, radikal milliyetçilerde şimdilik rafa kaldırılmış bir Turan, İslamcılarda ise Osmanlı bağlamında “emperyal bir tahayyül” (Bora,1995:124) söz konusudur, denebilir. Tüm bu ortak noktalar, milliyetçi söylemlerin tek bir paydada birleştiğini göstermektedir. Bu paydanın radikal milliyetçilik olduğu ortadır.

4.3. Milliyetçi Komplo Teorileri

11 Eylül’ün aslında bir komplo olduğu tezinden sonra tüm dünyada komplo teorilerine olan ilgi artmıştır. Türkiye’de de “milliyetçiliğin her rengini barındıran” (Türkeş,2005) bir komplo edebiyatı ortaya çıkmıştır. Türkiye’de milliyetçi söylemlerin yapısal olarak beka kaygısı ve mazlumluk’a dayanmaları kaçınılmaz bir biçimde komplo zihniyetine sahip olmaları sonucunu doğurmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi, küreselleşmenin yarattığı belirsizlikler ve görünür kıldığı yeni kimlikler, milliyetçi söylemlerin tehdit algısını arttırmaktadır. Bu algı ise, doğal olarak ötekilere inanılmaz roller biçen komplo teorilerinin gündeme gelmesine neden olmaktadır. Türkiye’nin yer aldığı coğrafyadaki gelişmeler ise, toplumun gözünde bu teorilerin gerçeklik payını arttırmaktadır.

Osmanlı döneminde siyaset ve yönetimin elitler elinde- entrikalarla dolu-bilinmez bir alan olduğu algısı komplo inancının varlığını gösterse de, komplo zihniyeti asıl Türk milliyetçiliğinin doğuş süreciyle temellendirilmektedir. Bir bakıma Türk milliyetçiliği kuşkuyla doğmuştur. En başından beri, Osmanlı İmparatorluğu’nu dağılmaya götüren sebepler dönemin şartlarını göz önünde tutan nesnel açıklamalardan ziyade, tarihi düşmanlıklar ve bazı ayak oyunları ile izah edilmeye çalışılmıştır. Bu algıda, Osmanlı devlet yönetiminin politik gelişmeleri yeterince iyi değerlendirememesinin yanı sıra, dönemin aydınlarının Avrupa’daki bambaşka dünyayı fark ettiklerinde yaşadıkları şaşkınlığın da rolü büyüktür. Geç kalındığı için yapılan ıslahatların arzu edildiği gibi çöküşü engellemek yerine bilakis hızlandırması ve sonrasında azınlıkların birer birer ayrılması, Müslüman Türk’ü Anadolu’dan atmak isteyen Batı’nın bir komplosu olarak yorumlanmıştır. Kurtuluş Savaşı ise yaşanan travmayı pekiştirmiştir. Beka kaygısıyla kurulan cumhuriyet, yurttaşlarını bu korkuyla bir arada tutmuştur: İç ve dış düşmanlar her an tetiktedir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ve Soğuk Savaş döneminde ise, iki blok’un arasındaki güç mücadelesinin tam ortasında yer alan Türkiye’de McCarthy yönetiminin tüm dünyaya yaydığı cadı avı revaçtadır: Failler Rus ajanları komünistlerdir... 80’lerde farklı kimliklerin sesi, Türkiye’yi bölmek isteyen İtilaf devletlerinin sesidir. 90’larda ise Körfez Savaşı’nın ve

Çekiç Güç'ün bölgede konuşlanmasının ardından, bu sesin “dost sanılan” ABD’den geldiği şüpheleri doğmuştur. Söz konusu şüphe, Irak Operasyonu’ndan sonra neredeyse ispatlanmıştır: Sevr yine kapıdadır. AB’nin uyum paketlerinden “başka şeyler” çıkabilir... Üstelik, tam da Medeniyetler Çatışması’ndan bahsedilirken.

Göle’ye (1998) göre Türkiye gibi ülkelerin modernleşme hikayesinin söz konusu gecikmişlikten dolayı inşacı bir nitelikte olması, modernleşmenin toplum tarafından özümsememesine, dolayısıyla da bir yabancılaşmaya neden olmaktadır. Bu yabancılaşma ise, “kendi tarihlerini kendilerinin yazdıklarına” inanmayan bu toplumlarda komplo teorilerine olan inancı arttırmaktadır. Böylelikle, gelenek ile modern arasındaki hızlı kopuştan kaynaklanan boşluk, ütopyalar ve siyasal doktrinlerle doldurulmaktadır. Belge (1985) de komplocu düşünce biçiminin belirli bir toplum tipinden kaynaklandığına dikkat çekerek, edilgenliği kabul etmiş ve siyasetin bir grup elitin tekelinde olduğu anti-demokratik toplumlarda komplo teorilerine rağbet edildiğinin altını çizmektedir. Bu tip toplumlarda siyasetin “kirlili bir iş” olarak bir takım karanlık güçler eliyle yürütüldüğü inancı söz konusu komplo zihniyetini beslemektedir.

Osmanlı’dan gelen bir politik gelenek olarak komplo inancına dikkat çeken Belge (1985), devlete her zaman yakın duran Türk aydınının politik analiz yönteminin “karşı tarafın komplolarını deşifre etmek” olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda komplo zihniyeti birçok araştırmacı, yazar, gazeteci ve politikacının ağızından dile gelmektedir. Atilla Akar bu isimlerden biridir. “Komplo teorileri, komploların doğal bir sonucudur” (2009:132) diyen Akar’a göre, uluslararası ilişkilerde komplo zorunlu ve kaçınılmaz bir araçtır. Türkiye’nin tarihini de komplo ve provokasyonlarla düzenlenen “operasyonlarla” yorumlayan Akar, bu bağlamda gerektiğinde suikastlar gerçekleştiren ve “iç içe çalışan” komplo ağlarına dolanmış bir Türkiye resmi çizmektedir. Diğer bir isim Yalçın Küçük’tür. Çalışmalarında Türkiye’nin Sabetayist olarak tanımlanan Yahudi “dönmeler” tarafından ele geçirildiğini iddia eden Küçük, bu iddiasını soyadlarına dayandırdığı bir köken araştırmasıyla temellendirmektedir. Kozaklı’ya (2009:402) göre Küçük, Türkiye’de anti-semitizmi popülerleştiren isimdir. Aynı noktadan hareket eden Soner Yalçın “Efendi” adlı kitabında Onlar’ı gizli Sabetayistler

olarak vurgulamakta ve aralarında bazı Başbakanlar da olmak üzere Türkiye'nin tarihine yön veren isimlerin belli bir "kökenden" geldiğini iddia etmektedir.

Komplo teorileri konusunda önde gelen isimlerden biri olan Aytunç Altındal'a göre AB masonik bir örgütlenmedir, Sabetaycı-devşirme-mason koalisyonu tarafından Türkiye'de hilafet yeniden kurulacaktır, Türkiye'yi Gül ve Haç Şövalyeleri yönlendirmektedir. ABD ise, Fener Rum Patrikhanesi'ni desteklemekte, böylece Ortodoks dünyasının hakimiyetini ele geçirmeyi hedeflemektedir.²³ Bir başka isim, Anıl Çeçen ise çalışmalarında Türkiye'nin tıpkı SSCB ve Yugoslavya gibi bölünmek istendiğini, hatta 2050 dünyasında Türkiye diye bir ülkenin olmadığını ileri sürmektedir. Bu doğrultuda yürütülen yeni projenin adı "Büyük Anadolu Projesi"dir: "Türk" adının bile geçmediği, Anadolu'yu Türklerden ayıran, Türkleri dışlayan bu projenin gerçek hedefi Büyük İsrail'i kurmaktır. Dünyada yaşanan son ekonomik kriz, BOP ve Türkiye'deki demokratik açılım söz konusu projenin basamaklarıdır. Çeçen'e göre Türk ordusu bu projelere karşı durduğu için tasfiye edilmek istenmektedir. Demokratik açılım adı altında alt kimliklerle yeni devletler yaratılarak, bunlar Kudüs'e yani İsrail'e bağlanacaktır. Kıbrıs'ta ise Rumlar adadan tasfiye edilecek, böylelikle Ege'de Girit'in de dahil olduğu bir İyonya kurulacaktır...²⁴

Komploya kurban gitme algısı sadece siyasi değil, gündelik hayatı etkileyen olaylarda da oldukça yoğundur: Geçtiğimiz yıllarda Türkiye'de yaşanan kuş gribinin veya her sene tekrarlanan kene hastalığının "yabancı parmağı"yla açıklandığı görülmektedir. Teknolojik gelişmelerin hızı ve "terör çağı"nın beklentileri, biyolojik silahlar konusunda büyük bir tedirginlik doğurmaktadır. Bazı ırk'ların bu silahlar yoluyla yok edileceği savı oldukça etkilidir. Benzer bir görüşe, tarımdaki genetik çalışmalar da yol açmaktadır: Türkiye'nin "kendi kendine yeten" zengin tabiatının, onu ekonomik anlamda bağımlı hale getirmek isteyen dış güçlerce tahrip edilmek istendiğine dair savlar da bulunmaktadır. Ya da stratejik maden yataklarına ve geleceğin

²³ Daha ayrıntılı bir inceleme için bkz, <http://aytuncaltindal.com>

²⁴ Anıl Çeçen'in 7.11.2009 tarihinde AİBÜ'de "Uluslararası Konjonktürde Türkiye'nin Yeri" adlı konuşmasında vurguladığı ifadeler aktarılmıştır.

en önemli maddesi “su”ya bol miktarda sahip olan Türkiye’nin ele geçirilmek istendiği düşünülmektedir... Kısacası komplo zihniyetiyle düşünmenin bir sınırı yoktur.

Daha önce de belirtildiği gibi, Türk milliyetçi söylemlerinin gelecek tahayyüllerini gösteren komplo teorileri oldukça çeşitlidir. Bu teorilerin romanlaştırılarak piyasaya sürüldüğü görülmektedir. Aslında edebi değer taşımadıkları için roman sıfatını hak etmeyen bu çalışmalar, yine de toplumun düşünce tarzını içerdği ve “yaygın ideolojilerin...dolaysız taşıyıcılığını” yapan popüler çalışmalar olarak göz önünde bulundurulmalıdır (Türkeş,2009a: 824).

11 Eylül’den sonra satış patlaması yapan bu kitapların aynı kaygıdan hareket ederek ötekilere bağlandığını görürüz: Örneğin, çok satanlar listesinde yer alan isimlerden Hakan Türk’ün “Büyük Plan” (2006) adlı kitabında, ABD’nin Ortadoğu planından söz edilmektedir: Siyasetçiler ile iç ve dış düşmanların elinde olan medyanın halkı “uyuttuğu”, bu arada ekonomik anlamda Türkiye’nin %40’ının başka devletlerin eline geçtiği vurgulanmaktadır. Yazarın “Amerika’nın Hedefindeki Ülkeler”(2004) adlı kitabında ise, Hungtinton’un Medeniyetler Çatışması tezinden hareketle, 50 kişilik bir topluluğun elinde olan ABD yönetiminin Kerkük’teki büyük petrol yataklarını ele geçirmek için Türkiye’yi hedeflediği tezi öne sürülmektedir. Yine, “Osmanlı’dan AB’ye” (2006a) adlı kitabında Avrupa’nın tarihi kin’i vurgulanarak, “*Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ne karşı gizli veya açık sürdürülen düşmanlığın altında Avrupalının 600 yıl öncesinde yaşananların kini yatmaktadır... Her yıl yeni yerler alınarak Viyana kapılarına dayandığımız o günleri Avrupalılar hiçbir zaman unutmadılar*” denmektedir. H.Yılmaz Çebi’nin “İsrail’in A Planı (2006) adlı kitabının konusu “Yahudi Ütopyası”dır. İsrail’in, Ortadoğu halklarını Vahhabi-Sünni çatışmasıyla bastırmaya çalıştığı, diğer taraftan “Büyük İsrail” kurulunca “üstün ırk” oluşturacağı ve dünya halklarını köleleştireceği ileri sürülmektedir. Yazarın “İsrail’in Şifresi” (2006a) kitabında ise Tevrat’taki Megiddo’nun kıyamet savaşı-yani 3.Dünya Savaşı’nı işaret ettiği, Türkiye’nin ise Tevrat’ta geçen “kutsal- sulu- petrollü toprak” olarak işgal edileceği iddiası vardır. Mustafa Yıldırım’ın “Azerbaycan’da Proje Demokratiya” (2007) adlı kitabında Amerikalı ve İngiliz istihbaratçıların demokrasi

kurma “bahanesiyle” Türki devletlere sızması ve bu devletlerin kaynaklarının sömürülmesi anlatılmaktadır.²⁵

Bu çalışmada incelenen komplo kitaplarının ise resmi, ulusalcı ve İslamcı milliyetçi çizgide oldukları görülmektedir. Resmi ve ulusalcı milliyetçiliğin komplo teorilerinde Batı-AB, ulaşılması gereken bir medeniyet seviyesi olmakla birlikte, Kurtuluş Savaşı tecrübesinden hareketle pek de tekin değildir: Evrensel değerleri elbette kabul edilmelidir, fakat emperyalist geçmişleri de göz ardı edilmemelidir. ABD söz konusu olduğunda da durum aynıdır. Körfez Savaşı’ndan sonra Türkiye- ABD ilişkilerinin seyrine paralel olarak ABD’nin “iyi niyetleri” şüpheli hale gelmiştir. Emperyalistlerin amaçları için başta Kürtler olmak üzere azınlıkları kışkırtması, Osmanlı döneminden miras kalan bir tecrübedir. Bu doğrultuda, özellikle küresel sermaye ve IMF gibi kuruluşlar olağan şüphelilerdir. Küresel sermayenin başını Yahudilerin çektiği birtakım örgütlenmelerle olan bağları, en çok vurgulanan konulardandır. Diğer aktörler ise şeriatla bağlantılı olan İran ve Arap ülkeleridir. Türkiye’nin yönetim yapısını değiştirmek için gizli bir çaba içinde oldukları varsayılmaktadır. Metal Fırtına’da AB Türkiye ile müzakereleri sona erdirmiş, Ermeni Soykırımı Tasarısı’nın Senato’dan geçmesinden sonra ABD ile ilişkiler gerginleşmiştir. Bu ortamda Türkiye, arkasında Evangalistlerin bulunduğu küresel bir şirketin de çabalarıyla “bor madenleri” için, kahramanca direnişe rağmen kendisinden kat be kat üstün olan ABD ordusu tarafından işgale uğramıştır. Çünkü teknolojik bakımdan yetersiz ve her şeyden öte yalnızdır. Çevre ülkeler düşmanların ya da onların işbirlikçilerinin elindedir. İşgal, Türkiye toprakları üzerinde gözü olan diğer düşmanları da harekete geçirmiştir: Adeta Sevr yeniden yaşanmaktadır. KAKG’ de ise, Türkiye küresel sermayenin ve emperyalist güçlerin elinde bir oyuncak gibidir. Siyasetçileri vizyonsuz ve yetersizdir. Terör de dahil olmak üzere Türkiye’nin tüm sorunlarının nedeni, dünyanın en önemli enerji bölgesinde yer almasından kaynaklanmaktadır. Başta ABD olmak üzere büyük güçlerin bölgede oynadığı oyunlara kurban gitmekte, doğal

²⁵ Ömer Türkeş’in benzer bir incelemesi için bkz. Toplum ve Kimlik Kurma Kılavuzu Olarak Roman. Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, cilt9, Dönemler ve Zihniyetler. 2009. Birinci Basım. İstanbul. Sf:852-855.

kaynaklarına bile sahip çıkamamaktadır. Bu bağlamda Türkiye her an parçalanma tehlikesi ile karşı karşıyadır.

İslamcı-milliyetçilikte de söylem değişmemekte, fakat aktörler farklı tanımlanmaktadır. Mehdix, dinsel mücadele algılayışı temelinde kurgulanmıştır. Mehdix'in Türkiye'si, Hristiyan Batı ve Siyonist Yahudiler'in karşısında yer alan İslam alemindedir. Tıpkı diğer İslam ülkeleri gibi, uğradığı haksızlıklara rağmen Batı karşısında ezik ve sessizdir. Kitapta, AB bir Hristiyan Kulübü olarak nitelendirilirken Avrupa devletleri Haçlılar olarak adlandırılmaktadır. Azınlıklar ise bu ordunun neferleri gibi görülmektedir. Kurtuluş Savaşı'nın İtilaf Devletleri Haçlı ordusu olarak değerlendirilmekte, benzer kaygılar günümüze de taşınmaktadır. Türkiye, Müslüman bir ülke olduğu için asla alınmayacağı AB tarafından oyalanmakta ve sürekli taviz vermektedir. İslamiyet'in güçlenmesini istemeyen dinsel düşmanların genelde Müslümanlığı, özelde ise Türkiye'yi yok etmek için işbirliği halinde olduğu tezi geçerlidir. Hristiyan Batı'nın misyonerlik faaliyetleriyle olduğu kadar teknik üstünlük ve kültürel baskılarla tüm dünyayı ve tabii ki Türkiye'yi Hristiyanlaştırmak istediği ileri sürülmektedir. Bu ise milli değerlerin-geleneklerin terk edilmesi ve ahlaki yozlaşma biçiminde kendini göstermektedir.

Bu söylemdeki baş aktör, Yahudiler ve Siyonizm'dir. İslamcı-milliyetçilik, bazı” kutsal gerçeklere” dayanarak Yahudileri ötekileştirmiştir: Anti-semitist vurgular oldukça güçlüdür. ABD'de etkili olan Yahudi lobilerinden hareketle, bu ülkenin Yahudi kontrolünde olduğu, Evangelistlerin Yahudilerle işbirliği yaparak “Büyük İsrail”i kurmak için dünya çapında komplolar geliştirdikleri inancı hakimdir. ABD, Siyonistlerin amaçlarını gerçekleştirmesi için İslam ülkelerine zulmetmektedir. İslam ülkelerinin mazlum halkları ise, Siyonistler tarafından yönlendirilen kukla hükümetleri yüzünden sessizdirler. Türkiye de, tüm dünyada güçlü olan ve Ortadoğu üzerinde oyunlar oynayan Siyonistlerin ve onların işbirlikçisi masonların eline düşmüştür. Nitekim, kitapta Siyonistlerin yönlendirdiği Haçlı Orduları tarafından işgal edilmek istenen Türkiye, Mehdi'nin olağanüstü güçleri sayesinde bu işgalden kurtulur.

Türkeş (2009b:853) komplo teorilerini “gerçeklerin bir roman formuna çevrilmesi, sonra da bu romanın bir gerçeklik gibi okunarak hakikatin yerine ikame edilmesi” olarak nitelendirmektedir. Komplo teorilerinde beka kaygısı, mazlumluk söylemi ve ötekiler yeniden üretilmektedir. Milliyetçi söylemler komplo teorileri vasıtasıyla ötekileri işaret etmekte, dahası ötekilerin kimlikleri konusunda mutabakata varmaktadırlar. Diğer bir ortak nokta ise militarizmi şiddeti meşrulaştırmalıdır. Biz’i yok etmeye çalışan hain düşmanlara ve işbirlikçilerine uygulanacak her türlü şiddet mübahtır. Onlar’ın kötü emellerini gerçekleştirmelerini engellemek içinse güçlü bir ordu şarttır... Tüm bunlar, Türkeş’in (2009b:853) ifadesiyle, “[K]omplocu mantığın nasıl bir kolektif belleğin ürünü olduğunu” göstermektedir. Komplo teorileri, milliyetçiliği her yönüyle beslemekte ve yeniden üretmektedir.

BÖLÜM V

5. YÖNTEM VE ANALİZ

5.1. Yöntem

Bu çalışmada söylem analizi tekniğiyle, milliyetçilik kavramının nasıl tanımlandığı ve bu tanımdaki benzerlik ve farklılıklar, seçilen komplo kitapları çerçevesinde incelenmektedir.

Milliyetçi söylemin popülerleşmesine paralel olarak komplo kitapları oldukça çeşitlidir. Çalışmada incelenen milliyetçi söylemlerin haricinde farklı söylemlerden izler taşıyan onlarca kitap mevcuttur. Fakat tez çalışmasının temelini popüler kültür oluşturduğundan, kitap seçiminde baskı sayıları göz önüne alınarak on baskıyı geçen, çok satan kitaplar dikkate alınmıştır. Ayrıca, dünya ve Türkiye siyasetinde yarattığı etkilerden dolayı 11 Eylül 2001 hadisesinden sonra basılan kitaplar tercih edilmiştir. Bu incelemeye konu olan Mehdix adlı kitap ilk baskısı yaptığı 2009'dan beri on iki, Metal Fırtına 2004'den beri on altı, KAKG ise 2005'den beri on bir adet basılmıştır.

Söylem analizi, bağlamından ayrı düşünülemez. Bu nedenle tez çalışmasında milliyetçiliğin, dolayısıyla da komplo kitaplarının popülerleşmesine neden olan faktörler belirlenerek değerlendirilmiştir. Kitaplarda öne çıkan milliyetçi söylemler, vurgulanan temalar ve anlatı yapıları dikkate alınarak niteliksel metin analiziyle çözümlenmeye çalışılmıştır.

İncelenen kitaplardan Mehdix'te İslamcı-milliyetçi söylem, Metal Fırtına'da resmi milliyetçi söylem, KAKG ise ulusalcı milliyetçi söylem gözlemlenmektedir. Tez çalışmasının iddiası, popüler kültürün hegemonik bir mücadele alanı olduğundan hareketle komplo kitapları aracılığıyla milliyetçi söylemlerin güç mücadelesini

sürdürdükleridir. Bu bağlamda kitaplar söylemsel bir araç olarak işlev görmekte ve milliyetçi söylemleri yeniden üretirken, aynı zamanda güçlendirmekte ve meşrulaştırmaktadır.

5.1.1. Dil, İdeoloji ve Söylem

“İdeolojinin Sonu” tezini sorunsallaştıran (Hall,2005:84) kültürel çalışmalar öznenin ve dolayısıyla toplumun bir inşa olduğundan hareketle gerçekliğin kurulu bir yapı olduğunu ileri sürmektedir.²⁶

Toplumsal gerçeklik ve anlamı inşa edilmiş bir pratik olarak kabul edersek, söz konusu insanın en önemli aracının dil olduğu görülmektedir. (Hall,2005). Dil, gerçeğin kurulduğu ve öznenin inşa edildiği yer olarak tanımlanmıştır, çünkü toplumsal hayatı oluşturan tüm pratikler dil içinde gerçekleşmektedir. Sözen’in belirttiği gibi, söylemin özellikle güç, otorite ve kontrol fonksiyonları dil ile gündelik hayata yayılır, yani ideoloji dil aracılığıyla inşa edilir (1999:13). Dil, toplumsal yaşamı biçimlendiren bir pratiktir. Hayatı anlamlı/anlaşılır kılan, dille ve dilde inşa edilen sosyal gerçekliklerdir (Sözen, 1999:12; Hall, 2005:88). Hall’e (2005:84) göre gerçek’in seçilmiş tanımları dil ile temsil edilir; bu ise başlı başına bir üretim, yapılandırma ve biçimlendirme sürecini işaret eder: İdeoloji, “gerçekliğin seçilmiş bir tanımı” ve dilde üretilen öznenin kendisini temsil ediş biçimi olarak söz konusu temsili “sabitler.” Dile yerleşerek normalleşen ideolojiyle iktidar ilişkileri sürdürülür, gerçeklik yeniden üretilir (Üşür, 1999). “Zihinsel ürünlerin dünyası, tamamıyla toplumsal olarak belirlenirken, insanoğlunun başından geçen her şey, toplumsal dünyanın düşünceye ve ahlaka ilişkin yargıları ve dilbilimsel uygulamaları tarafından seçilir, düzenlenir ve ‘fiyatlandırılır’ ” (Mc Carthy, 2002:14). Bireyin öznel gerçekliğini sürekli idame ettiren, değiştiren ve yeniden inşa eden dildir. (Berger ve Luckmann,2008:221-222).

²⁶ “Halk, dış dünyanın nesnel olarak gerçek olduğuna inanır ve işte problem de bu noktada ortaya çıkmaktadır” , bkz. Gramsci, A. (2007) Hapishane Defterleri (5.Baskı), (çev. A. Cemgil). İstanbul: Belge Yayınları.

Gerçeklik ve anlam inşa edildiğine göre tek ve evrensel bir gerçeklik yoktur, farklı söylemlerin tasavvur ettiği farklı gerçeklikler bulunmaktadır. Hall, ideolojiyi bir “anlam belirleme mücadelesi” olarak tanımlayarak, asıl amacın “dil in gerçekleri olduğu gibi açıkladığına inandırarak gerçeğı söylediğine ikna etmek” olduğunu öne sürer. Bu mücadele çerçevesinde anlamlar kurulur, anlamlar yok edilir ve anlamlar değiştirilir (Aktaran: Üşür, 1997:111). Bu bakımdan bir söylem mücadelesi söz konusudur ve bu mücadelede bazı söylemler daha güçlü, dolayısıyla da daha evrensel gözükabilir (Sözen,1999).

İdeoloji, reçeteler sunan bir yapıda olduğundan, esnek ve rasyoneldir. Koşullar değıştikçe kendini uyarlama özelliğine sahiptir. Bu yüzden de zaman zaman “farklı reçetelere” izin verebilir (Oskay, 2008:223- 225). Özellikle kriz dönemlerinde öne çıkan bu nitelik, bir bakıma toplumsal itaati kontrol eder: Çünkü beklentileri canlı tutar ve toplumu yatıştırır. Öte yandan, ideolojinin bu özelliğı, Gramsci ve Kültürel Çalışmalar’ın hegemonik mücadele tezini doğrulamaktadır. Popülerliğı belirleyen öge sistem değil halk olduğuna göre, empoze edilmeye çalışılan ideoloji her zaman için tam tersinden okunabilir ve karşıtlıklar yaratabilir (Arık,2006). Daha önce de vurgulandığı gibi, popüler kültürün etkin olduğu kültürel alan, dolayısıyla da gündelik hayat hegemonik güçlerin çatıştığı ve rızanın üretildiğı merkezi alandır. Popüler kültür’ün evrensellik iddiası ise, onun ideolojik bir işlevi olduğunu göstermektedir. Gramsci’nin, ideolojinin hegemonik güce dönüşüm sürecinde kültürel alanda verilen mücadeleyi vurgulayışı da göz önüne alınırsa, popüler kültürün hegemonya oluşturmadaki kilit rolü daha iyi anlaşılabilir (Oskay, 2008).

Söylem, “anlamın dil içerisinde hareket etmesi” ise, ideoloji bu anlamın bazı güç odakları lehine kullanılmasıdır (Üşür, 1997:89). Öznenin bilgi, hakikat ve güç ilişkilerinden ayrı düşünülmemesi gereken “söylem” içerisinde oluştuğunu ileri süren Foucault’ya göre, iktidarı içselleştiren özne, aslında iradi eylemlerde bulunmamaktadır, iktidarın güdümündedir ve bu anlamda iktidarı yeniden üretmektedir. Yani, öznenin oluşum süreciyle bilgi ve iktidarın oluşum süreci aynıdır. Bu bağlamda, bir söylem şeklinde bireyleri öznelere dönüştüren iktidar, bu gücünü “bilgi üretimi” yoluyla

kazanmaktadır (Aktaran: Üşür,1997: 106). Bilgiyi “ihtiyaçlarına” göre biçimlendiren iktidardır, bu açıdan iktidar, bilginin üretiminden ayrılamaz. Yani, söylem bir “doğruluk iddiası” üreterek var olabilir. “Her söylem kendi doğruluk mekanizmasını ve kriterlerini oluşturur.” Önemli olan ise, bu iddianın nasıl üretildiğini bulmaktır (Üşür,1997:95-98,105,122). İktidar, bilgi sistemleri yaratır, bilgi de iktidar etkisi üretir: Bilgi ile iktidar iç içe geçmiştir (Üşür, 1997: 119-120). İktidar her dönemde, kurduğu bilgi sistemleri sayesinde gerçek’i oluşturur; güç elde eder ve kendisini meşrulaştırır. Foucault’ya göre, “bağlamsal” olan söylem, bir tarihsellik içinde denetlenmekte ve yeniden üretilmektedir.

İktidar dolaylıdır, zihinler aracılığıyla bilgiyi ve kanaatleri yönlendirerek işler. Söylemsel iktidarların çoğu, zihinlerde oluşturulan onaya bağlıdır, bu simgesel pratikler aracılığıyla kurulan bir denetim biçimidir. Van Dijk bu sürecin kendileri de söyleme bağımlı olan elitler tarafından gerçekleştirildiğini vurgulamaktadır (Aktaran: Üşür,1999:117-118). “Kamusal bilginin, inançların, tutumların, normların, değerlerin, ahlakın ve ideolojilerin imalatçıları” olan “Simgesel seçkinler’ yoluyla toplumda iktidar uygulanmakta ve sürdürülmektedir (Dijk, 2005: 321). Bu açıdan, hegemonik mücadele alanında, iktidar da dahil olmak üzere her güç odağının kendi simgesel seçkinleri aracılığıyla söylemini yaymaya ve empoze etmeye çalıştığı görülmektedir. Kültürel Çalışmalar, popüler kültür ürünlerinin anlamlarının okuyucu- izleyici tarafından şekillendirildiğini öne sürmektedir. Özellikle popüler kültür alanında bu mücadele keskinleşmekte, izleyiciler- okuyucular- tüketiciler tarafından da aktif bir biçimde yeniden üretilen pratikler yoluyla sürdürülmektedir.

Metinler, okuyucu- izleyici tarafından yeniden biçimlendirilerek kendi sosyal anlamlarını ifade edebilirler (Alemdar ve Erdoğan,1994). Hall’e (1997) göre metinler, üç farklı şekilde görülmektedir (Aktaran: Aydın, 2007/2:125). Dominant- hegemonik pozisyonda, mesaj sunulan anlamına göre, yani olduğu gibi algılanmaktadır. Bu durumda “egemen kod”un tercih ettiği okuma gerçekleşir. Örneğin gazete metinlerinde başlıklar, resimler ve manşetler hep egemen koda göre düzenlenir (Real,1999:330). Müzakereci okumada ise, mesajın hegemonik yönünün farkına varılsa da, karşı bir

tutum alınamaz, çünkü çerçeve hegemonik olduğundan dışına çıkılamaz ve istenilen sonuca göre algılanır. Muhalif okuma pozisyonunda ise, okuyucu ne olduğunun farkındadır ve kendisine sunulan metnin tüm anlamlarını deşifre ederek karşıt bir tavır geliştirmektedir (Aydın, 2007/2:125). Bu bakımdan mesajın niteliği ve sunuluş biçimi değil, okuyucunun inanç ve tecrübeleri de önem taşımaktadır (Modleski, 1986; aktaran: Özbek,2002: 90). Benzer bir biçimde edebi metinlerin anlamı da okuyucular tarafından şekillendirilir. Dolayısıyla, bir edebi metnin tek bir anlamı- mesajı olamaz. Metnin içerdiği kodlar, her okuyucu tarafından farklı yorumlanabilir, yani değişkendir (Aydın, 2007/2:120). Fiske’ye göre, “gerçeklik algılamasının kendisi bir kodlama sürecidir” (2003: 93). Bu nedenle, özellikle medya metnilerindeki ideolojik yapılanmalara odaklanmak gerekmektedir. Hegemonya kuramı, egemen kodun yanı sıra direnç ve çelişkilere işaret eder ve tüm bunlar metinlerin çözümlemesiyle belirlenebilir (Fiske,2003). Yani, metinlerin içine gizlenen ideolojik seslenişleri çözmek Kültürel Çalışmaların odak noktasını oluşturmaktadır (Aydın, 2007/2).

İdeoloji “bütün kültürel kodlamalara ve nüanslara nüfuz edebilir”(Çağan,2007:60-63). Edebi metinler de kodlama’lardan meydana gelirler. Bu kodlamaların çözümünde ise söylem analizi devreye girmektedir. Bu bağlamda söylem analizi, gizlenmiş olan bilgi –ve dolayısıyla güç ilişkilerini açığa çıkarmak çabasıdır.

Dikkatleri sürekli değişen gizli anlamlara, yani yorum faktörüne çeken Barthes’e göre “bir göstergeler galaksisi” olan metni söylem gibi görmek gereklidir (Aktaran: Üşür, 1997:88; Sözen,1999:36). Söylem, metinlerarası bir nitelik taşır, çünkü bir metin dinamik bir yapıdadır: Söylem tarafından gizlenen metinlerarası bağ ve metinlerde yer alan “yönlendirici mod” eleştirel söylem analiziyle ortaya çıkartılır (Sözen,1999:147). Fairclough, söylem analizini metin, söylem pratiği ve sosyal pratik olarak üç temel boyuta ayırmaktadır. Bu bakımdan söylem, bu üç boyutun bir parçasıdır. Fairclough’a göre, metinler sosyal değişmelerin “barometresi” olarak kabul edilmelidirler. Metinler üretildikleri sosyal bağlamdan dolayısıyla da söylemlerden ayrı düşünülemezler. Bu açıdan, sosyo-kültürel değişmeler ile söylemsel değişmeler arasında bir ilişki

bulunmaktadır (Aktaran: Sözen,1999:36-37, 82-83, 144).²⁷ Kristeva'ya göre bir metin, üretildiği toplum ve tarih bağlamında bir “yeniden yazma” eylemidir. Lehtonen' e göre ise “roman, yaşamın farklı maddi, sosyal, siyasal, ekonomik ve öznel yanlarının ‘sembolik olarak kodlanmasıdır’” (Aktaran: Çayır, 2008:14). Çayır, İslami romanları incelediği çalışmasında, “roman yazma”yı siyasal bir eylem olarak tanımlar. Çünkü romanlarda, belli bir gerçeklik tanımı yapılarak bu, diğer anlatılarla ilişkilendirilmektedir. Bu açıdan romanlar, “zihinsel araçlardır” (2008:16). Oktay’a (Oktay,1994:30) göre, “magazinlerde, santimantal yazında, polislik ve casusluk romanlarında karşımıza çıkan hep egemen sınıfın bakış açısıdır.” Sistemin iyi-kötüleri okuyuculara ve izleyicilere aşılır, ele alınan bütün sorunların sistem içinde çözülebileceği mesajı verilir. Eco (1983) polisiye romanlardaki şematik kurguya dikkat çekerek “[P]olis romanı, enformasyon üreten bir makine görünümü altında, tersine, benzer öğeleri tekrar üreten bir makinedir, okuyucuyu heyecanlandırıyor gibi görünerek onu bir tür hayal gücü tembelliğine iter ve bilinmeyeni değil, bilineni anlatarak kaçıışı sağlar” demektedir (Aktaran: Oktay,1994: 30). Bu bağlamda, komplo romanları da benzer yapıda bir şematik kurguya dayanarak biz ve onlar hakkındaki tüm bildiklerimizi tekrar sunan, “bilineni anlatan” popüler kültür ürünleridir.

Kültürel Çalışmaların vurguladığı gibi, ideoloji çoğu zaman gizlenir. Edebiyat açısından bakıldığında, özellikle milli edebiyat akımları göz önüne alınırsa, ideolojik seslenişler oldukça açıktır. Benzer bir tarz komplo romanlarında da görülebilir: Milliyetçi ideolojinin farklı seslenişlerinin bu romanlar aracılığıyla okuyucuya nasıl duyurulduğunun incelendiği çalışmada, edebiyatın hegemonik mücadele alanı olarak oynadığı role dikkat çekilmektedir. Bu bakımdan milliyetçilik ve edebiyat ilişkisine de kısaca değinmek gerekmektedir.

²⁷ Gadamer’le birlikte metnin çokanlamlılığı ve okurun katkısı göz önüne alınarak “alımlama kuramı” kabul edilmiştir. Hermeneutik açısından metnin anlamı bağlamı ortaya çıkardığından önemlidir. Bu bağlam, “dönemin ruhu”ndan ayrı düşünülmez (Toprak, 2003:148-153).

5.1.2. Edebiyat ve Milliyetçi Söylem

Milliyetçiliği “modern çağın bir ürünü” olarak tanımlarsak, milliyetçilik milletleri yaratır; dolayısıyla da “milletleştirme politikaları” söz konusudur: Gellner’e (1983) göre bu zorunludur, çünkü ulus-devlet kültürel bir homojenlik yaratmak durumundadır. Bu ise yüksek bir kültürün diğer kültürlerle eğitim yoluyla empoze edilmesiyle mümkündür (Aktaran: Özkırmı, 2008: 165- 168). Anderson’a (1995) göre, milliyetçilik “özel bir kültürel yapım”dır. Kapitalizmin yayıncılık sektöründeki ilerleyişine paralel olarak bir farkındalık yaratan dil, süreç içerisinde ortaya çıkan ulus-devletlerin bütünlüğünü sağlayan, “resmi milliyetçilik” in vazgeçilmez bir aracı olmuştur (Aktaran:Özkırmı, 2008). Jusdanis de benzer bir biçimde, edebiyatın kolektif kimlik oluşturmadaki işlevine dikkat çekmektedir. Edebiyat, “ideolojik mutabakatın” gerçekleştirilmesinde, dolayısıyla da devletin inşasında etkili olan “imgesel alan”dır (Jusdanis, 1998:9-10). Jusdanis’e göre, edebiyatın kişisel anlatılarla milli anlatı arasında kurduğu bağ özellikle önemlidir. Edebiyat, böylelikle milliyetçiliği doğallaştırarak onun gündelik hayatta sağduyulaşmasını sağlar. Bu süreç, Türkiye açısından da geçerlidir. Çayır’ın (2008) da belirttiği gibi, Osmanlı imparatorluğunun son dönemi de dahil olmak üzere, Türk edebiyatı sosyo-ekonomik ve siyasi süreçlerden etkilenmiştir. Özellikle ulus-devletin kuruluş aşamasında edebiyat ve siyaset ilişkisi belirginleşmiş, ulusun inşasında milli edebiyat da büyük bir rol oynamıştır.

Milliyetçi söylemin kurduğu “gerçeklik”, “hayali cemaat” ya da “imgesel alan” sadece ulus-inşasında değil, bu inşanın korunması ve sürdürülmesi bakımından da önemli işlevlere sahiptir. Berger ve Luckmann’a göre (2008) sembolik evren geçmişi, bugünü ve geleceği düzenleyerek kurumsal düzeni koruyan bir kalkan işlevi görür. Yaşanılan kolektif olayları kurgulayarak toplumun ortak hafızasını meydana getirirken, geleceğe dair ortak bir referans oluşturarak anlamlı bir bütün kurar. Bu bakımdan ulusal kimliği ve sıklıkla işaret edilen bir arada yaşama iradesini işaret eden milliyetçi söylemler, bireye anlamlı bir evrene aitlik hissi verir. Böylece, düzene kazandırdığı meşruiyet sayesinde bireyleri “dehşete düşmekten” korur. Gerçekliğin bilgisini edindiklerini düşünen bireylerde yaratılan güven hissi ile istikrar sağlanmış olur

(Dursun, 2004a). Milliyetçi söylemlerin dost-düşmanın “belli” olduğu, güvenli bir dünya sundukları düşünülürse, komplo kitapları bireylere tehlikeleri işaret ederek onları uyarmakta, günümüzün belirsizliklerle dolu dünyasını anlamlandırarak istikrarı yeniden sağlamaya çalışmaktadır. Söylemin sunduğu “reçete” bireylere verilecek doğru tepkileri de işaret etmektedir: Bu bağlamda her üç kitapta da yekpare bir biçimde tehlikelere karşı uyanık olma-dolayısıyla da itaat telkini, orduyu yüceltme ve bir lider beklentisi öne çıkmaktadır.

Söylemin temel özelliklerinden biri de okuyucunun kışkırtılmasıdır (Sözen, 1999:27). Komplo kitaplarında belirgin olan bu nitelik özellikle beka kaygısı konusunda öne çıkmakta ve “olabilecekler”e dair bir tür öngörü yaratılmak istenmektedir. Kültür, ideoloji ve hayat tarzlarıyla ilişkili olan söylem bağlam olmadan üretilemez (Sözen, 1999). İncelenen kitaplardaki geçmiş ve gelecek kurgusu, söz konusu bağlam paralelinde gerçekleştirilmektedir. Aynı öngörünün ötekiler konusunda da devreye girdiği görülmektedir. Klişeler yardımıyla anlamlar ve iddialar güçlendirilmektedir. Kurtuluş Savaşı’na gönderme yapıldığı için okuyucunun kafasındaki önyargılar-önbilgiler kullanılmaktadır. Sözgelimi Yunanistan’ın ne yapacağı, İngiltere’nin tavrı “belli”dir. Ya da Irak Savaşı göndermesiyle Türkiye’nin başına gelebilecekler zaten “bilinmektedir.” Böylece milliyetçi söylemler kurguladıkları dünyayı ve bu dünyanın öğelerini meşrulaştırılmaktadır.

İdeoloji inşa ettiği gerçekliğe özneyi inandırırken, özne de gündelik yaşamdaki pratikleriyle bu gerçekliği sürdürmekte, “toplumsal olguları yaratmaktadır” (Dursun,2004). Yani toplumsal inşa sadece “yukarıdan aşağı” değil, aynı zamanda “aşağıdan yukarı” da süren, diyalektik bir süreçtir. Romanlar aracılığıyla kendi öznesini çağıran milliyetçi söylemler, tasavvur ettikleri dünyanın içselleştirilerek yeniden üretimini de sağlamaktadır. Böylece, oluşturduğu tasavvurla özneyi konumlandıran söylem, ona “hayali bir bütünlük sağlar” (Arslan Yeğen,2004:73). Dursun’a (2004) göre, özellikle medya söylemi aracılığıyla toplum kendisini bilmektedir. Aynı durum, komplo kitapları için de geçerlidir. Bu romanlar aracılığıyla milliyetçi söylemler biz’i göstermekte, onlar’a karşı konumlandırmaktadır. Sağduyulaşan milliyetçiliğin kurduğu

gerçeklik romanlara da yansımakta, bu bağlamda gerçekçi bir dil iddiasıyla yazılan romanlar Arslan Yeğen'in (2004) işaret ettiği manada anlam üretimini sınırlayıp sabitleyerek özneyi yeniden inşa etmektedir. Bu çerçevede komplo kitapları milliyetçi söylemlerin hegemonik mücadelesinde kendi gerçekliklerini kurma çabası olarak nitelendirilebilir. Komplo kitaplarının “bu böyledir -böyle olacak” iddiasının da olaylara bakış açısını sabitleyerek, uluslararası ilişkileri gereksizleştirdiği ve politikayı anlamsızlaştırdığı da ileri sürülebilir.

Volosinov'a göre dil ideolojik bir araç olsa da, “çatışan ideolojik konumlar” da aynı dil ile kendini ifade edebilir: “Gösterge sınıf mücadelesinin bir arenası haline gelir” (Aktaran: Eagleton, 2005a: 272). Özellikle “direniş edebiyatı”na dikkati çeken Jusdanis'in (1998) belirttiği gibi, günümüzde edebiyatın bu işlevi eskisi kadar etkili olmasa da önemini sürdürmektedir. Modern toplumun gösterge imparatorluğu, Umberto Eco'nun deyişiyle ‘semiyotik bir gerilla savaşı’yla içeriden çökertmeye” çalışılmaktadır (Aktaran: Gürbilek, 2009: 37). Bu bağlamda edebiyat da bir hegemonik mücadele alanıdır ve komplo kitapları da, birer karşı -hegemonya oluşturma çabası olarak nitelendirilebilir. Farklı romanlar, farklı alternatif sistemler ve yeni yol haritaları olarak yorumlanabilir. Metinler, çoğu zaman “kurmaca” değil, “gerçekçi” olduklarını iddia etmektedirler. Bu iddia doğrultusunda, da kendilerini “açıklayıcı” – bir nevi reçete olarak sunmaktadırlar. Bu doğrultuda Çağan (2007)'in vurguladığı gibi sanat ve edebiyatın iktidar ile ilişkisi konusunda iki yaklaşım belirlenebilir: Birincisi sanat ve edebiyat bir “direnme mevzii” oluşturabilir. İkincisi ise, “itaatkar ve teslimiyetçi” tavır içinde olmasıdır. İktidar, zihinsel bir etki aracılığıyla işler. Bu nedenle de kültürel öğelerin en etkilisi olan enformasyon kanallarını kontrolü altında alır. İktidar, söylem üreterek ve var olan söylemler içine eklemlenerek rıza yaratır. Bu noktada ise sanat ve edebiyatın rolü büyüktür: Sanat ve edebiyat yoluyla rıza yaygınlaştırılabilir (Çağan, 2007). Eagleton, bağımsız bir edebiyat metninin olamayacağını ileri sürer. Edebiyat, doğduğu tarihi, kültürel ve siyasal iklimden mutlaka etkilenir (Aktaran: Çayır, 2008: 23). Toplumun bir yansıması olduğu kadar, onun etkilerine de açık olduğundan, ideolojik bir nitelik taşır: Edebiyat, yaşamın tüm yönlerini dil ile yorumlayan ve

“sabitleyen”, böylelikle de toplumsal sürekliliği sağlayan bir “yeniden üretim”dir (Çağan,2007).

Sözen (1999:24) ise söylemlerarasılık’a dikkat çekerek, birbirinden farklı kavramları içerse de farklı söylemler arasında etkileşim olabileceğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda milliyetçi söylemler farklı ideolojilerle ya da birbiriyle eklemlenebilmektedir. İncelenen kitaplarda da görüldüğü gibi Türk milliyetçiliğinin söylemleri başka referanslardan hareket etmekle birlikte kaygılar, ötekiler ve gelecek tasavvurları açısından benzeşebilmektedirler.

Gramsci (1985) popüler kültür ürünlerinin halkın tercihlerini yansıttığı için ticari bir başarı kazandıklarına dikkat çekmektedir. Gramsci’ye göre “ulusal hislere” hitap eden popüler edebiyat ürünleri, söz konusu dönemin güç ilişkilerini daha açık bir şekilde göz önüne serebilir: Çünkü “küçük yazarların” eserlerinde dönemin diyalektiği bütünleşmiş bir yapı sergilemez (Aktaran: Apaydın, 2001). Çayır’ın (2008) işaret ettiği gibi, edebi metinlerin doğası gereği “kurmaca” olduğundan hareketle; komplo kitaplarının öznel ürünler olduğu da ileri sürülebilir. Fakat gerçek şu ki, edebiyat bir toplumda egemen olan güç ve iktidar ilişkilerinden; tarihsel ve kültürel bağlamdan soyutlanamaz. Dolayısıyla da, komplo kitapları Türkiye’nin sosyo-kültürel yapısının bir yansımasıdır. Tıpkı Çayır’ın incelediği İslami romanlar gibi, komplo romanları da “yazarı, okuyucuyu ve üretildiği ortamı birbirine bağlayan ortak bir dilin ürünleridir” (2008:13). Bu açıdan da, bu romanlarda dışa vurulan korkular ve gelecek tahayyüllerinin aslında toplumu yansıtmakta olduğu göz ardı edilmemelidir. “İlerleme, kendini gerçekleştirme ve yazgıyı anlatan hikayeleriyle milliyetçi söylem, modern bireylere değişimle karşı karşıya geldiklerinde ölümlülüklerini inkar etme imkanı vermektedir.” Bir bakıma da “kurtuluş umudunu” anlatmaktadır (Jusdanis,1998: 231). Özellikle Türkiye’de milliyetçi söylemlerin öne çıktığı komplo kitaplarını göz önüne alırsak, edebiyat hegemonik güce karşı farklı direniş odaklarının-farklı milliyetçiliklerin karşı karşıya geldiği bir çarpışma alanı olarak okunabilir. Nitekim Çayır, İslami romanları incelediği çalışmasında, bu metinlerin İslami aktörlerin “akıl yürütmeleri”ni yansıttığını vurgulamaktadır (2008:15). Benzer bir biçimde, komplo kitaplarının da

milliyetçi akıl yürütmeleri ortaya koyduğu söylenebilir. Bu akıl yürütme, şüpheli niteliğini milliyetçiliğin yapısının yanı sıra tarihsel süreçten de almaktadır. Komplo kitapları, günümüz toplumunun giderek artan belirsizlik ve risk algılayışına paralel olarak, Türkiye'nin sosyo-kültürel yapısından da kaynaklanan egemen bir zihniyeti yansıtan kültürel ürünlerdir. Bu nedenle de, Türk milliyetçiliğini anlamak açısından incelenmeleri önemlidir.

Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde, seçilen komplo kitapları Türk milliyetçiliğinin yapısal özelliklerini oluşturan temalar çerçevesinde incelenecektir. Söylem analizi, toplumsal yapıdaki temel antagonizmaları da değerlendirmek durumundadır (Dursun,2004a). Bu bakımdan söz konusu temaların oluşma nedenleri de önem taşımaktadır. Temalarda bu nedenler de irdelenmeye çalışılacaktır.

5.2. Komplo Kitaplarının Analizi

5.2.1. Biçimsel özellikler: Kitap kapaklarının görüntüsel anlatımı

Özellikle görsel metinleri ele alan göstergebilim, görünen anlamlarla değil, görüntünün altında yatan gizli anlamları ortaya çıkarmakla ilgilidir. Görsel ürünlerde anlam üretimi çok daha etkilidir. Göstergebilimciler görsel metinlerde oluşturulan anlamı; yani yaratılan gerçekliği incelemektedirler. Başka bir deyişle, göstergebilimle ideolojik anlam ortaya çıkarılmaktadır (Alemdar ve Erdoğan, 2005).

Göstergebilimsel çözümleme, gösterge (işaret), gösterilen (zihinsel anlam) ve gösteren (nesne) olmak üzere üç ögeye dayanarak metnin anlamını incelemektedir. Göstergebilimin kurucularından olan Saussure, dilsel göstergelere odaklanarak göstergeyi kültürel süreçlerle ilişkilendirmiştir.²⁸ Buna göre gösteren “ses”, gösterilen ise zihinde oluşan “anlam”dır. Bu ikisinin toplamı ise göstergeyi oluşturur. Diğer kurucu isim Peirce ise dili kültüre bağlayarak, göstergebilimi mantık süreçleriyle

²⁸ Göstergebilim ve bu bilimi geliştiren diğer önemli isimler için bakınız: Atabek, 2007:665-85.

dolayısıyla da insanların düşünce biçimiyle tanımlamaktadır. Peirce'ye göre göstergeler üç boyutludur: İkon – belirti ve simge. Örneklendirmek gerekirse, fotoğraf bir ikon, duman bir belirti, bayrak ise bir simgedir (Aktaran: Atabek, 2007:68-70). Saussure'ün takipçilerinden ve aynı zamanda kültürel çalışmaların da öncülerinden olan Barthes ise, göstergelerin düz anlamların yanı sıra yan anlamlar da taşıdıklarını ileri sürmüştür. Düz anlam, göstergenin temsil ettiği şeydir. Yan anlam ise, bu temsilin ima ettikleridir. Göstergeler, ya kültürel değerlerle ya da ideolojiyle eklemlenme özelliği taşır (Aktaran: Atabek, 2007:72). Yan anlamlar, bu tip eklemlenmelerin gizlendiği yerdir. Bu nedenle de toplumsal ve kültürel değerler göz ardı edilemez.²⁹ Her gösterge belli bir anlamı vurgular. Her metnin anlamı farklı olduğu gibi, çözümleme biçimi de farklılaşmaktadır. Bununla birlikte, bir metinde verilen mesajı yorumlamak için, tek tek göstergelere değil, göstergelerin toplamına bakmak gerekmektedir.

Göstergebilimde önemli kavramlar arasında eğretileme (metafor) ve düzdeğişmece (metonimi) de yer almaktadır. Eğretileme (metafor) bir şeyi benzeştği başka bir şeyin adıyla nitelemektir. Yani kastedilen anlam önemlidir. Düzdeğişmece (metonimi) ise, parça-bütün ilişkisini gösterir: Seçilen parça ya bütünü işaret eder, ya da bütün ile parça anlatılır. Fiske'ye (2003:128) göre “[G]erçekliğin bilinmeyen geri kalanını bu seçimden yola çıkarak inşa ederiz.” Kullanılan düzdeğişmeceler, çağrışım yoluyla mesajlarını iletirler.

Göstergeyi anlamlandırmada temel sistemlerden birini de kodlar oluşturmaktadır. Kodlar toplumsal üretimlerdir. Bu nedenle kültürden kültüre farklılaşmaktadırlar. Ortak kültürel kodlar aracılığıyla göstergenin “ortak anlamı” yaratılır. Böylelikle söz konusu gösterge, herkese aynı mesajı iletmiş olur. Fiske'ye (2003:93) göre “[G]erçeklik algılamasının kendisi bir kodlama sürecidir.” İdeoloji, göstergelerdeki kodlar aracılığıyla işler ve kendi dünyasını kurar.

Çözümleme: Mehdix'in kapağının rengi yeşildir, ortasına sarı metalik renklerde kitabın adı yazılmış ve sağ alt köşesine “olasılık teorisi” ibaresi yerleştirilmiştir.

²⁹ İngiliz kültürel çalışmalar ekolünün göstergebilim çalışmalarına katkısı büyüktür. Bir gösterge sistemi olarak tanımlanan ideolojinin özellikle medya aracılığıyla yeniden üretimine dikkat çekilmektedir.

Kapakta, Matrix filmine gönderme yapıldığı göze çarpmaktadır: Kodlar, şifreler kitap kapağı boyunca akmaktadır. Kapağın en üstünde, keskin ve kararlı bakışlarıyla dikkat çeken bir insan yüzü silueti vardır. Bu yüzün alın bölgesinden inen bir ışık huzmesi, kapağın orta kısmına yerleştirilen sisler arasında yürüyen bir grup adamı aydınlatmaktadır. Kapağın altına doğru ise fon yavaş yavaş sarı ve kırmızı renklere dönmektedir. Bu renklerin içinde Pentagon ve gökyüzünde bir Amerikan askeri helikopteri görülmektedir. Kapağın fonunda ise belirsiz bir X harfi göze çarpmaktadır. Arka kapakta siyah fon üstüne yeşil renkte kodlar ve şifreler akmaktadır. Ortadaki “Mehdix” yazısı, yukarıdan gelen parlak ışık huzmesiyle aydınlatılmıştır. Fonda ise şu satırlar yer almaktadır:

Olmayarı hayal etmek, imkansızdır.

Hayal edilebilen bir şeyin gerçekleşmeyeceğini kim söyleyebilir?

Hayal edilebilen her şey, birgün gerçekleşebilir.

Bu kitapta, MEHDİX hayal edildi.

Ama MEHDİX, sadece bir hayal değil.

MEHDİX, onların korktuğu, bu yüzden de inkar ettiği bir gerçek.

İnsanlık, O’nu bekliyor.

...

Tarih 2020.

Dünya için sonun başlangıcı.

Amerika ve İsrail, “Kıyamet”i erkene alma planları için düğmeye bastı.

Artık geri dönüş yok.

Dünya, korkunç bir savaşın eşiğinde ve böyle bir savaş, belki bundan sonra hiç yaşanmayacak.

Sözde son kehanet de hayata geçirilmek üzere.

Ama Asa, MEHDİX’in elinde.

Tabii güç de.

İşte bu, hiç hesapta yoktu...

Kitap kapağında, metnin içeriği de düşünüldüğünde dinsel sembolizmde İslam’la ilişkilendirilen bir renk seçildiği düşünülebilir. Kitabın adı ise, fondaki belirsiz X harfiyle çakışmaktadır: Bu, belirsiz bir tarihte gelmesi beklenen, gizemli kurtarıcıyı, yani Mehdi’yi işaret etmektedir. Ön ve arka kapak boyunca akan kodlar ve şifreler, tıpkı Matrix filmindeki gibi başka bir evreni, başka bir boyuta geçişi simgelemektedir: Bu Mehdi’nin evreni, Mehdi’nin çağıdır. Akan kodlar ve şifreler, gerçeğin açığa çıkacağına dair bir vurgudur. Kapağın en üstünde yer alan insan yüzü silueti, sanki gökyüzünde gibidir: Kutsal mehdi’nin gözü-yani yardım eli insanların üstündedir. Kurtarıcı olarak duruma el koymuştur. Gökten gelen (kutsal) ışığın aydınlattığı bir grup adam da bu anlamı güçlendirmektedir. Altta resmedilen Pentagon ve Amerikan helikopterinin üstünden bakan Mehdi, düşmanı işaret etmektedir: Kırmızı fon beklenen savaşı ve düşmanın uğrayacağı hezimetini göstermektedir. Sağ alt köşedeki “olasılık teorisi” ifadesi, kapaktaki tüm anlamların “gerçekliğine” vurgu yapmaktadır. Kitap kapaklarının okuma yönü -yani soldan sağa- de dikkate alınırsa, bu ifade okunan son noktaya konarak özellikle vurgulanmıştır.

Metal Fırtına’da ise, ön kapağın üst bölümünde sarı ve kırmızı renklerin hakim olduğu Boğaziçi köprüsünün silueti görülmektedir. Hemen altında ise gece görüşü dürbünüyle izlendiği yeşil renkten anlaşılan, bir şehrin üstünde uçan askeri bir uçak görülmektedir. Sayfanın ortasında, sol tarafta miğferindeki bayraktan Amerikalı olduğu anlaşılan bir asker haykırarak elindeki makineli tüfeği ateşlemektedir. Amerikan askerinin hemen altında *“ABD’nin Türkiye’yi işgali...ABD Türkiye’yi vurdu... bombardıman sürüyor... kısaç daralıyor...”* ifadesi ve kitabın adı yer almaktadır. Sağ tarafında ise kırmızı-sarı dumanlar arasında Ayasofya ve minareleri görülmektedir. Hemen altında ise yine yeşil gece görüş dürbünüyle izleniyor ifadesi verilen tank ve asker silüetleri fark edilmektedir.

Arka kapağın sol-üstünde sisler içinde sipere yatarak nişan almış askerler resmedilmiştir. Arka planda ise tanklar ve diğer askerlerin silüetleri seçilebilmektedir. Kapağın geri kalan kısmı ise siyahtır. Kapağın sağ tarafında ise dikey biçimde yine *“ABD’nin Türkiye’yi işgali... ABD Türkiye’yi vurdu... bombardıman sürüyor...”*

kıskaç daralıyor...” ifadeleri yer almaktadır. Genel bağlam dikkate alınırca kanı temsil edecek biçimde kırmızı harflerle yazılan ve “beklenen” savaştaki yıkımın dehşetini duyuran metin, aşağıdaki gibidir:

“ Savunma Bakanı Donald Rumsfeld, Başkan’ın odasından içeri girdi. Telaşlıydı ve Başkan ile konuşması gerekiyordu. Derken kapıda Genelkurmay Başkanı Howard Strike görüldü, yüzünde karanlık bir ifade vardı. ‘sayın Başkan’ dedi ‘şu an itibariyle Metal Fırtına harekatı başlamış bulunuyor.’”

“İstanbul’a büyük hava saldırısı başladı. Henüz resmi açıklama yapılmadı ancak İstanbul, tarihinin en ağır hava saldırısı ile mücadele etmeye çalışıyor. Operasyonun ne kadar süreceği belli değil. Dört saattir aralıksız süren bombardıman nedeniyle şehirde su kesildi, trafik tamamen durdu. Köprüler ve yollar hasarlı, çok sayıda sivil kayıp olduğu belirtiliyor.”

“Hedef bölgesinde siviller var. Çok kalabalıklar, ateş etmek mümkün değil.”

“ Hedef vurulsun.”

“ Onaylayın, siviller hedefte...” pilotun sesindeki heyecan açıkça belli oluyordu.

“Hedef vurulsun,” dedi idare subayı. Sesi tok ve duygusuzdu.”

Kapaktaki Boğaziçi köprüsü silueti ve kullanılan renkler yıkımı ve İstanbul-Türkiye’nin işgalini temsil etmektedir. Gece görüşü dürbünüyle fark edildiği izlenimi yaratılan, şehrin üstünde uçan Amerikan uçağı ve kapağın alt kısmında ve arka kapakta aynı şekilde resmedilen tanklar ve askerler de bu anlamı pekiştirmektedir: Düşman beklenmedik bir anda, ansızın gelebilir... Sayfanın ortasına, odak noktasına yerleştirilen Amerikan askeri, Hollywood filmlerinde- özellikle de Vietnam konulu olanlarda sıkça gördüğümüz savaş sahnelerini hatırlatmaktadır. Düzdeğişmece yoluyla parça-bütünü;

tek bir Amerikan askeri tüm Amerikan ordusunu ve yapabileceklerini temsil etmektedir. Böylelikle beklenen işgalle yaşanabilecek durumlara gönderme yapılarak, okuyucunun kafasında “gerçeklik” pekiştirilmektedir. Askerin hemen altında yer alan ifade de bu vurguyu bir kez daha arttırmaktadır. Kırmızı-sarı dumanlar arasında resmedilen Ayasofya, bu savaşta tüm mukaddes değerlerin de saldırıya uğrayacağını ifade etmektedir.³⁰

KAKG’nin kapağı, göstergeler açısından diğer kitaplar kadar yoğun değildir. Kapakta bir labirentin ortasına soru işareti yerleştirilmiştir: Bilinmeyeni – gerçeği ortaya çıkarmanın güçlüğü, gerçeğin gizlendiği vurgulandığı düşünülebilir. Kapak fonunda kullanılan lacivert rengin, insanlarda psikolojik olarak güven duygusu oluşturduğu bilinmektedir. Yayıncılıkta hiçbir tercihin bilinçsiz yapılmadığı göz önüne alınırsa, bu renk seçimiyle üretilen komplo teorilerin “doğru” olduğu mesajı verildiği düşünülebilir.

Kitap kapaklarında kullanılan görsel ikonlar, metnin bağlamıyla yakından ilişkilidir. Toplumsal bellekte yer etmiş anlamları barındırmaktadırlar. Fiske’ye (2003) göre mit ve kültürel değerlere yan anlamlar yoluyla somut bir değer vererek onları pekiştiren göstergeler, kültürel bir özdeşleşme-aitlik duygusu yaratırlar. Bu bakımdan, göstergelerin işlevi ideolojiktir: Göstergeler yoluyla ideoloji işler ve “inşa eder”. Mehdix ve Metal Fırtına’da kullanılan göstergelerden de anlaşıldığı üzere, söz konusu komplo teorilerinde beka kaygısı ve öteki korkusu belirgindir. Olası işgal ve yıkım temsilleri göze çarpmaktadır. Her iki kitapta da baş düşman ABD olarak tanımlanmaktadır. Arka kapaklarda yer alan ifadelerle “gerçeklik” iddiaları pekiştirilmektedir. Böylelikle, Türk milliyetçiliklerindeki beka kaygısı ve ötekiler güncellenmekte ve teyakkuz algısı canlı tutulmaktadır. Bu ise, aynı zamanda kimliği pekiştirmektedir.

³⁰ Söylem analizine göre metindeki hiçbir şey rastlantısal olamaz. Bu bağlamda ön kapakta sayfanın ortasında, bağırarak ateş açan Amerikalı askerin yanındaki fonda kullanılan sarı-kırmızı-yeşil renkler, muhtemel görülen ABD- PKK bağlantısı vurguluyor olabilir.

5.2.2. İçeriksel özellikler: Kitaplardaki söylemsel temalar

Seçilen isimler ve söylemler: van Dijk’a göre söylem çalışmalarında, çatışmaların ve güç ilişkilerinin bağlam doğrultusunda çözümlenebilmesi için, Biz ve Onlar’a dair olumlu ve olumsuz yargıları vurgulayan sözcüklerin seçimi ve sözdizimsel yapının incelenmesi de önem taşımaktadır (Aktaran: Ülkü,2004 :375). Özellikle medya konusunda yapılan söylem analizi çalışmalarında haber metinlerindeki sözcük seçimlerinden yola çıkılarak, bunlarla kastedilen anlamlar ve bu anlamların çağrıştırdığı anlamlar analiz edilmektedir. İçerik analizlerinde kelimeler, sözcükler ve biçimsel yapı incelenmekte, belirlenen öğeler sayısallaştırılarak net bir veri olarak kullanılmaktadır. Bu çalışmada ise içerik analizindeki veya hermeneutik’teki gibi kapsamlı bir analize yer verilmemekle birlikte, kitapların adı ve kullandıkları özel isimlerin ilgili bağlamlar çerçevesinde önem taşıyabileceğinden hareketle, genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Mehdix, kitabın kurgusunu adına yansıtmaktadır. Matrix filmine gönderme yapılarak seçilen bu adla, Mehdi’nin evreni’ne vurgu yapılmaktadır. Çünkü Mehdi’nin gelmesiyle yeni bir çağ başlamıştır. Hiç bir şey eskisi gibi olmayacak, zalimler cezasını bulacak, mazlumlar ise kurtarılacaktır. Mesajı tüm dünyaya olan Mehdi, insanlığı topyekun kurtaracaktır. Kıyamete kadar sürecek olan Tanrısal bir barış dönemi başlayacaktır. Metal Fırtına ise Türkiye’nin ABD tarafından işgali üzerine kurgulanmıştır. Bu bağlamda olası işgal, Irak işgali örneğinde belirtmekte ve “Çöl Fırtınası” operasyonuna benzer bir biçimde “Metal Fırtına” olarak adlandırılmaktadır. Komplo Teorileri-Ayna’nın Arkasında Kalan Gerçekler ise, görünenin ardındaki bilinmeyen gerçeklere vurgu yapmaktadır.

İncelenen kitaplardan Mehdi ve Metal Fırtına roman formundadır. Bu kitaplarda kullanılan isimler, söylemsel işaretler taşıyabilecekleri göz önüne alınarak değerlendirilmiştir. Söylemin bir özelliği olarak, Biz’i ifade eden isimler iyilik-doğruluk ve kahramanlık gibi olumlu nitelikleri taşıırken, ötekileri ifade eden isimler klişe tarzda

seçilmiştir ve olumsuz nitelikleri vurgulamaktadır. Bu nedenle seçilen isimler biz ve onların işaretleri olarak değerlendirilebilir.

Mehdix'te kahramanların ve ötekilerin isimleri çoğunlukla belirtilmemiş, isim yerine sıfatlar kullanılmıştır. Örneğin, “Paşa”, “Mehdi Paşa” en dikkat çekici ifadelerdir. Komutanlara ait bu nitelendirmenin kullanılması, kitabın genel söylemine uygundur. Beklenen Mehdi, İslam orduları kumandanıdır ve bir Türk komutan olacaktır. Böylece, Türkiye'nin İslam dünyasındaki liderliğine vurgu yapılmış olmaktadır.

Genelkurmay Başkanı, Beyaz Saray, Başbakan, Başkan, Kıbrıs, Pentagon, Avrupa, Rusya Başkanı gibi sıfatların kullanılması ise, kahramanları ve ötekileri anonimleştirmektedir. Böylelikle, “genellemeler” yapılabilir hale gelmektedir. Mehdi Paşa herkes olabilir, Başbakan herkes olabilir. ABD Başkanı her hangi bir zamandaki herhangi bir Başkan olabilir. Bu durum tehdit algısı ile dost-düşmanı güncel tuttuğu gibi, zaman –üstü bir algı da yaratarak beklenen kurtarıcının her an gelebileceği algısını da öne çıkarmaktadır. Öte yandan kitabın din mücadelesi algısı nedeniyle dinsel sıfatlar da kullanılmaktadır: Vatikan, Yahudiler, Evangalistler, Katolikler gibi. Örneğin ABD Başkanı'nı perde arkasından yöneten Vaazcı ile, ABD yönetimindeki din unsuruna vurgu yapılmaktadır.

Mehdix'te ötekiler dinsel farklılıklara göre belirlendiğinden, seçilen isimler de bunu yansıtmaktadır. Örneğin aslen Türk olan fakat çocukluğunda misyonerler tarafından kaçırılarak Türk düşmanı bir Rum olarak yetiştirilen Nico (Ahmet) ya da İsrail Hahambaşı Solomon gibi. Bilinen Yahudi isimlerinden biri olan Solomon yani Süleyman İbranilerin peygamberi ve güçlü krallarından biridir. Hahambaşı için bu ismin tercih edilmiş olması, kitabın söylemine göre her şeye gücü yeten Siyonistlerin etkinliğini vurgulamaktadır.

Nico'nun gerçek adı Ahmet'in anlamı, “övülmeye layık olan” anlamındadır: Nico, Sultanahmet'te bomba patlatacağı sırada içindeki vatan sevgisi onu uyandırmış ve gerçek kimliğini hatırlamıştır. Bu yüzden de ülkesine ihanet etmemiştir... Nico'yu

ABD’den emir olarak yönlendiren Türk’ün adı ise ironik olarak Aziz’dir. “İç düşman”ın adı tarihsel deneyimi çağrıştıran Arapça’dan seçilmiştir ve görünüşe göre adının tam tersi bir özellik sergilemektedir.

Mehdix Paşa’nın yaveri Ceyhun’un anlamı, Orta Asya’da bir ırmak ya da Tevrat’a göre Cennet’in dört nehrinden biri olarak tanımlanmaktadır. Her iki şekilde de “kutsal”bir anlam taşıyan bu ismin köken olarak İbranice’den seçilmiş olması ise ilginçtir. Çünkü kitap boyunca Yahudiler ve Siyonistler –ki eşanlamlı olarak kabul edilmektedir- baş düşmanlar olarak resmedilmiştir. Bu ismin seçilme nedeni olarak, İslamcı söylemde Museviliğin “hak dini” olarak tanımlanmasının rolü olduğu düşünülebilir: Bilindiği gibi, Tevrat İslam inancına göre her ne kadar “değiştirilmiş” de olsa, kutsal kitaplardan biri olarak kabul edilmektedir. Mehdix’te Deccal olarak nitelendirilen ABD’ye ve onun arkasındaki gerçek güç Yahudilere karşı savaşan Mehdi’nin yaveri Ceyhun’un, sapkınlaşmamış ve dolayısıyla da lanetlenmemiş, İslam’ın gözündeki “gerçek” Museviliği işaret ettiği düşünülebilir. Mehdi, Siyonistlere karşı savaşırken, gerçek Museviliği ayrı bir yerde tutmaktadır.

Metal Fırtına’da da, seçilen isimler karakterlerin niteliklerini vurgulamaktadır. Türk askerlerinin ve komutanların isimleri cesaret, yiğitlik, güç gibi olumlu unsurları içermektedir.

İSİMLER	ANLAMLAR
Üsteğmen Alper	yiğit-kahraman erkek (Türkçe)
Makineli tüfekçi Serdar	Komutan
Yüzbaşı Hakkı Sayın	adaletle, doğrulukla
Tümgeneral İhsan Er	iyilik etme, lütuf
Yüzbaşı Fevzi	Kurtuluş, zafer ve üstünlükle ilgili olan.
Kara kuvvetleri komutanı Fahri Sert	Yalnız onur için verilen karşılıksız hizmet
Deniz Binbaşı Haşim Eralp	Kıran, ezen, parçalayan/ yiğit erkek
Genelkurmay Başkanı’nın tek oğlu Erkan	Yiğit, erkek soydan gelen kimse. (Türkçe)
Mit müsteşarı Çetin Kutlu	Sert, inatçı/ uğurlu,mübarek (Türkçe)
Genelkurmay Başkanı Org. Hikmet Pars	bilgelik/ atılganlık-yırtıcı

Özel Kuvvetler Irak Op.sorumlusu Tümgeneral Selami Dikbaş	iyilik, barış
Er Sabahattin	dinin güzelliği
Asteğmen Mehmet	Muhammet'in kısaltılmışıdır, Türk askerine verilen Mehmetçik adının, Osmanlılarda "Muhammet'in zafer kazanan askerleri" anlamına gelen Asakir-i Mansure-i Muhammediye'den geldiğini de belirtmekte fayda var.
Binbaşı Tümer	Tam erkek (Türkçe)
Hava Kuvvetleri Komutanı Org. Orhan Akyürek	Şehrin Hakimi (Türkçe)
Özel Kuvvetlerden Yüzbaşı Celal	Yücelik, ululuk, değer (Türkçe)
Albay Kemal Türkkan	En yüksek değer
Özel Kuvvetlerden Astsubay Şahin Bey	Çevik, becerikli, tuttuğunu koparan.

Bu anlamların Türk askerine ve ordusuna atfedilen nitelikleri de vurguladığı ortadadır: Yiğit ve kahraman Türk Ordusu, doğruluk ve barış için mücadele etmekte, vatan hizmetini onurlu bir biçimde, erkekçe yerine getirmektedir. Askerlerin isimlerine yansıyan nitelikleri, üstlendikleri görevleri en iyi biçimde yerine getirdiklerinin de göstergesidir. Şahin Bey Özel Kuvvetlere bağlı bir astsubay olarak "çevik ve tuttuğunu koparan"dır, Genelkurmay Başkanı Org. Hikmet Pars "bilge ve atılgan"dır, Özel Kuvvetler Irak Operasyonu sorumlusu Tümgeneral Selami Dikbaş, Irak'a "barış ve huzur" götüren "yılmaz" Türk Ordusunun bir üyesidir. Diyarbakır Emniyet Müdürü Koray Hepcan ise, terörle uğraştığından olsa gerek "çevik, hareketli" ve adeta ölümsüz, "hepcan"dır. Daha da önemlisi, Albay Kemal Türkkan'ın adında ifadesini bulduğu gibi, "en yüksek değer Türk kanı"dır...

Kitabın baş aktörlerinden Mit ajanı Gökhan Birdağ adı, eski Türklerde Gök-Tanrı anlamına gelmektedir. Bu ismin, kahramanın New York'ta patlattığı nükleer bombayla ABD'nin Türkiye'yi işgaline bir son vererek Tanrısal bir biçimde Türklerin kaderini değiştirmesiyle de ilgili olduğu düşünülebilir. Hun İmparatoru Mete'nin Babası Teoman'ın adı ise, Gökhan Birdağ'ın manevi babası sayılan ve onu eğiten Teoman

Amca'yla karşımıza çıkmaktadır. Gökhan Birdağ'ın yeteneğini keşfeden ve onu Mit için özel eğitime alan Salih Amca ise, “yetkisi, hakkı olan”dır. Bir bakıma vatandaşı üzerinde her türlü tasarrufu saklı olan devlet adına hareket etmektedir. Birdağ'ı eğiten kampın liderinin takma adı ise Kurt'tur. Bu ismin milliyetçi söylemde Türklerin sembolü ve atası olarak kullanıldığı bilinmektedir.

Kitaptaki diğer karakterlere verilen isimler de Türk'ün üstün niteliklerini yansıtmaktadır. Örneğin, Türkiye'nin Almanya Büyükelçisi Onur Türkoğlu, ABD'nin haksız savaşına karşı Alman yetkilileri uyarmaktadır. Ya da Halide Edip'i anımsatan Emel karakterinin “amacı” işgale karşı bir direniş örgütlemektir. Ömer ise kendi anlayışına göre “adaleti” zenginlerden çalarak sağlayan bir yankesicidir, fakat ABD'nin Türkiye'yi işgal ettiğini öğrendiği an hemen bir askerlik şubesine koşacak kadar da vicdanlıdır. Bir başka karakter, panik atak hastası Ersin'in ise, Büyük İstanbul Savaşı'nda aslında “yiğit ve kahraman” olduğu ortaya çıkar...

Metal Fırtına'daki ötekiler ise, etnik ve dini kimliklerini doğrudan yansıtan tipik isimlerle adlandırılmışlardır. Bu isimler aynı zamanda milliyetçi söylemde söz konusu ülkelere biçilen rolleri de yansıtmaktadır: ABD Başkanı'nın **danışmanı** Jack Argosian diasporadan bir Ermenidir, Beyaz Saray **sözcüsü** Stuart Morgan ise bir İngiliz. FBI Başkanı Robert Müller ise, Başkan tarafından verilen emirle Amerika'daki Türkleri toplama kamplarına atacak olan bir Alman'dır...

Metal Fırtına'da dikkat çeken diğer bir unsur, Mehdi'nin aksine politik aktörlerin isimlerinin açıkça belirtilmesidir. Bu aktörler kitabın basıldığı dönemden seçilmişlerdir. ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld'dir, Alman Dışişleri Bakanı Josca Fisher'dir, Fransa'da Nicholas Sarkozy, Rusya'da ise Vladimir Putin bulunmaktadır. Türkiye'nin Başbakanı ise Recep Tayyip Erdoğan'dır... Kitabın politik aktörlerinin gerçek isimlerden seçilmesi, kurgusunu da gerçekçi bir hale getirmektedir. Böylece, iddia edilen komplo teorisi de inandırıcılık kazanmakta, bir bakıma meşrulaşmaktadır.

Görüldüğü gibi, her iki romanda da seçilen isimler, kitapların söylemsel iddiasını yansıtmaktadır. İsimler, taşıdıkları anlamlarıyla biz ve ötekileri işaret ederek kurguyu güçlendirmektedir.

Mistik öğeler ve kahramanlar: Mistik öğeler komplo kitaplarının genel bir özelliğidir. Bu öğelerin kattığı gizem unsuru ve “bilinmezlikleri” sayesinde komplo kitapları anlatımlarını güçlendirmektedir. Komplo teorilerinde dünyanın iyi ve kötü arasındaki mücadele yeri olarak kurgulanmasının örnekleri kitaplarda da görülmektedir.

İncelenen kitaplardan Metal Fırtına ve Mehdix'te mistik öğelere yer verilmiştir. Mehdix'e bakıldığında, kitabın adına bile yansıyan bir söylem görülmektedir. İslam inancında olduğu kadar, diğer semavi dinlerde de beklenen bir kurtarıcı vardır. Bu kutsal şahsiyetin, Kıyamet'e yakın bir zamanda yeryüzüne geleceği ve tüm insanlığa zulmeden Deccal ile savaşarak yeryüzüne Tanrısal bir barış getireceğine inanılmaktadır. Mehdix'te bu kişi Türk'tür. İslamcı-milliyetçi söyleme göre bunun aksi düşünülemez. Deccal ise mazlum İslam ülkeleri başta olmak üzere tüm dünyayı sömüren İsrail ve onun eli ABD olarak yansıtılmıştır. Mehdi ile Deccal'ın Savaşı, iyi ile kötü'nün mücadelesidir. İyi ve doğru olan Mehdi'nin önderliğindeki İslam, kötü ve yanlış olan Deccal'le ifadesini bulan Musevilik ve Hristiyanlıktır. Mehdix tamamen dinler savaşı üzerine kurulmuş olduğu için, kitabın anlatımı dinsel-kutsal kavramlar, ayetlerle güçlendirilmiştir. Kitabın ilk sayfasında şu ifadeler yer almaktadır (2009:9):

SIFIR, YOKLUĞU; BİR, VARLIĞI SİMGELER...

İKİ DİYE BİR ŞEY YOKTUR.

İKİ, BİR'İN GÖLGESİNDEN BAŞKA BİR ŞEY DEĞİLDİR.

GÖLGE, ASLINA TABİDİR.

Bu ifadede tasavvuf felsefesinin “vahdet-i vücud” yani varlığın birliği ilkesi vurgulanmaktadır. İfadede geçen BİR, Tanrı'yı temsil etmektedir. SIFIR'dan, yani “yoktan var olmuştur.” İKİ diye bir şey yoktur, Tanrı tektir. İKİ ile anlatılmak istenen, Mehdi olabilir. Mehdi, üstün güçlerle donatılmıştır, tüm dünyayı dize getirebilir. Fakat sonuç olarak Tanrı'nın bir askeridir. O'nun buyruğundan çıkamaz. Çünkü O'nun

gölgesidir. Bazı yorumlara göre varlık ve gölgenin, birbirine zıt kavramları ifade ettiği ileri sürülmektedir: Bu durumda ise İKİ'nin kitapta konusu geçen Deccal olduğu düşünülebilir. Deccal Tanrı olduğunu öne sürmektedir, fakat sonuçta O'nun hükmüne tabiidir... Kitabın başında yer alan bu ifadeler, okuyucuya hangi çerçeveden bakması gerektiğini hatırlatmaktadır. Çünkü, işaret edilen bir Deccal (İsrail) vardır ve Deccal yenilmez değildir. Mehdi ise, içimizden-herhangi biri olabilir. Yani “kurtuluş” için umut vardır.

Kitapta, mehdi seçildiği kendisine rüyasında ima edilen “Paşa” bilgisayarına gelen gizli mesajlarla yönlendirilmektedir. Bilinmeyen bir güç, onu uyarmaya ve bilgilendirmeye başlar. Deccal'e karşı savaşması gerekmektedir. Paşa, içine düştüğü sıkıntılı durumu, sık sık abdest alarak gidermektedir (2009:17,24,27). Eşini ve çocuklarını kaybettikten sonra intiharı düşünür, fakat en bunaldığı anda abdest alarak ferahlar (2009:40). Burada, sekülerliğe bir vurgu yapılmıştır, Paşa asker olduğu için daha önce hiç bilmediği manevi huzura artık kavuşmuştur. Mehdi olduğu için de, doğal olarak maneviyatı güçlenmiş, açığa çıkmıştır.

Mehdi'nin alameti kutsal bir asadır. Bu asa ise, daha önce Hz. Musa'ya ait olan asa olup, Türkiye topraklarında bulunmuştur. Bu arada “sıfır” numara kodlu ve daha sonradan isminin Ceyhun olduğunu öğrendiği kişiden yardım almaktadır (2009:33-34). Bu gizemli kişi, bazen Paşa'nın rüyalarına girerek ona yol göstermekte, sık sık ortadan kaybolmaktadır. Muhtemelen vahiy meleği olan Ceyhun, kitabın mistik bir kahramanıdır. İlahi bir destektir. Böylelikle, ilahi bir güç olmaksızın düzenin değiştirilemeyeceği de vurgulanmış olmaktadır. Söz konusu desteğin bir Türk'e verilmesi ise, layık olunan yeri işaret etmektedir: Türkler her zaman İslam'ın kılıcı olmuşlardır ve bu nedenle de İslam aleminin lideridirler.

“Bir ameliyathanedeydi. Kafatası açılmıştı, doktorlar beyniyle uğraşıyorlardı. Doktorlardan birinin elinde CD'ye benzer bir şey vardı. CD'ye benziyordu ama sanki etten üretilmişti. Diğer doktor, bir aparat yardımıyla Paşa'nın beynini ikiye böldü. Doktorlar CD'yi

Paşa'nın ikiye ayrılan beyninin ortasına yerleştirdiler ve kapattılar. Bir diğer doktor elindeki bir cihazla beyni yapıştırdı. Kafatası kapatıldıktan sonra, sıra kalbe geldi. Paşa'nın kalbini açan doktorlar, kalbin içine bir akü yerleştirdiler. Sonra içlerinden biri 'şimdi daha zeki ve güçlü oldun' dedi."

Paşa, rüya aleminde geçirdiği **ruhani** bir ameliyatla güçlendirilmiştir (2009: 57). Artık sıradan bir insan değildir. Anlatımda da görüldüğü gibi, teknoloji kullanılmaktadır. Mehdix Paşa, Deccal'in yardımcısı ABD'yi etkisiz hale getirmek için, kutsal güçlerini kullanır. Esrarengiz yardımcısı Ceyhun ise ona rüyasında yol gösterir: Gölcük'teki karargahın bahçesindeki bir mazgala asası ile vurması yeterli olacaktır. Söz konusu mazgal ise, 17 Ağustos depremiyle açılan bir çukurdur. Bu bir fay hattıdır ve Mehdix Paşa'nın asasıyla harekete geçirdiği bu hatla, ABD'nin California Eyaleti'nde 7,4 şiddetinde bir deprem meydana gelir. Böylelikle, ABD yüzyılın felaketini yaşar. Ege ve Akdeniz'de konuşlanmış donanmalarını geri çeker ve devreden çıkar (2009:125-131). Mehdix Paşa'ya internet aracılığı ile gizli bir mesaj gelir:

"Allah dilerse, topal bir sinekle Nemrutları ve zulüm saltanatlarını yerin dibine geçirir.

Bugün de, bir internet virüsüyle zalim ve saldırgan düşmanların bütün silah sistemlerini çökertmeye kadirdir" (2009:225).

Böylece Mehdix Paşa Haçlı ordularına gönderdiği bir virüs ve "korku ve panik sinyalleri yayan radyo dalgaları" ile onları bozguna uğratar. Bu teknolojinin Irak Savaşı'nda direnişi kırmak için kullanıldığı yazar tarafından vurgulanmaktadır (2009:231). Bilindiği gibi Irak Savaşı, mazlumlara karşı yapılan haksız bir savaş olarak nitelendirilmektedir. Mehdix'te ise, mazlumların intikamı alınmıştır.

Mehdix'te, Deccal ve Mehdi ile ilgili bilgiler ayet ve hadislerden verilmektedir (2009:41-47,61-63). Bu ise anlamı pekiştirmekte, okuyucunun gözünde kurgunun gerçekliğini "arttırmaktadır." Kitapta, İslam'da kutsallığı olan mistik sayılara da yer verilmiştir. Örneğin, Ahit Sandığı'nda bulunan Musa'nın asası 7 kat beze sarılmıştır

(2009:54). Bilindiği gibi Cennet ve cehennem, yer ve gök 7 kat olarak kabul edilmektedir. Bunun dışında, Deccal'i durduracak olan bilgisayar virüsünü aktif hale getirecek olan "kozmetik şifre" 6666-144'dür. Bu sayı, Kuran'ın ayet-sure ve cüz sayısıdır: Yani insanlığın kurtarıcısı İslam dini ve Kur'an-ı Kerim'dir.

Metal Fırtına'da ise yaratılan Sevr havasına paralel olarak Kurtuluş Savaşı'na göndermeler yapılmaktadır. Kitabın başında Kerkük'te saldırıya uğrayan Türk askerleri şehit olurken "atlıları" görmektedirler (2010:17,72):

"...Uzaktan yaklaşan bir karaltı, gittikçe büyüyordu;gümbürtüler duyuluyordu...At sesleri geliyordu kulaklarına, binlerce nal sesinin çıkardığı dev senfoniye dinliyordu şimdi..."

"...Onlar! Diye bağırırdı. Atlarının üzerinde gözlerini ileri dikmiş, kalpaklı Türk askerleri uçarak ilerliyorlardı."

"...Nereden gelip nereye gittikleri belirsiz atlılar. Nal sesleriyle, toprağı titreten özgürlük savaşçıları...Hiç gitmemişlerdi belki de, Türk ulusunun özgürlüğünü savunmak ölümle sona eren bir görev değildi belli ki."

Kurtuluş Savaşı'nın kahraman süvarileri onların yanındadır. Çünkü Kurtuluş Savaşı ikinci kez yaşanacaktır. Burada, "tarih boyunca tutsak edilmemiş bir millet" argümanı çerçevesinde Türklerin özgürlüklerine ne kadar düşkün oldukları ve esareti kabul edemeyecekleri vurgulanmıştır. Aynı zamanda ölümle bile sona ermeyen "vatani koruma ve kollama" görevinin ne derece kutsallaştırıldığını da görebiliriz. Aynı bölümde Amerikan askerleri de "gökten inen ışık huzmeleri"nin saldırısına uğrarlar (2010:73):

"...Sesler duyuyorlardı, bunun ne olduğunu anlayamadılar. Sanki koca bir atlı ordusu üzerlerine geliyordu. Işık huzmeleri bir anda yön değiştirip askerlerin üzerine doğru gelmeye başladı. Işık huzmelerine

eşlik eden nal sesleri hepsini korkutmuştu. Ne yapacaklarını şaşkırdıkları için sadece havaya ateş edebildiler. Bir an için gözleri korkunç bir ışık parlamasıyla kör oldu ve sonra tekrar görebildiler. Dizlerinde derman kalmamıştı, hemen koşarak geri hatlara doğru koşmaya başladılar. Ne olduğunu bilmiyorlardı ama garip bir şeyler olduğuna şüphe yoktu, insanüstü şeyler.”

Kutsal savaşçılar, Türk milletine yardıma gelmişlerdir. Bu anlatım, ezelden ebede değişmeyen çünkü tanrısal bir töz içeren, kutsanmış millet tanımını işaret eder.

Savaş ilerler, Ankara ve Anıtkabir hedef alınır. Anıtkabir’i vurmak üzere görevlendirilmiş olan Amerikalı pilot Huxley, aslen Diyarbakırlıdır: Annesi Türkmen, babası ise Kürt olan Civan, savaş sırasında akraba ziyareti için gittikleri Irak’ta mahsur kalmış, oradan da “Amerikan askerlerine yaptıkları yardım” nedeniyle Amerikan vatandaşlığına kabul edilmişlerdir (2010:143). Böylelikle işbirlikçi/maşa ötekilerden oldukları vurgulanır. Bununla birlikte, pilot Huxley görevini yerine getiremez, çünkü içindeki “vatan sevgisi” buna izin vermez:

“Uzun yıllar önce terk ettiği ülkesini bu şekilde görmek garip duygular uyandırmıştı kalbinde. Terlediğini ve içine tarifi olmayan bir sıkıntı bastığını hissetti” (2010:145).

Huxley, anne ve babasının hayalini görür. Babası az sonra gerçekleştireceği görev için ona kızgındır. Annesi ise “**biz**’e katıl oğlum” diye seslenmektedir :

“...geriye dönmüştü, çocukluğuna. Arkadaşlarının gülümseyen yüzü ve toprağın kokusu, yurdunun analığı geldi aklına.” (2010:146-147)

Huxley, artık Civan’dır. İçindeki Türk ruhu uyanmıştır: Anavatanına ihanet edemez-etmemelidir. Belirtildiği gibi Civan aslında Kürt’tür. Fakat kendisini “Türk gibi hissetmekte” olan iyi-Kürt’tür. Civan, bulutların arasından ona katılan süvarileri görür.

Vatansever bir Türk (gibi) olarak, düşman kuvvetlerinin uçak gemisine dalış yapar. Görevini tamamlamıştır.

En sonunda Amerikan ordusu planladığı gibi Anıtkabir’i bombalar. Türk Genelkurmay Başkanı ve askerler yıkıntılar arasında incelemeler yapar. Fakat Atatürk’ün naaşının yerinde olmadığı fark edilir:

“Mustafa Kemal yerinde değildi, öyleyse neredeydi?” (2010:159).

Şüphesiz, yaşanan İkinci Kurtuluş Savaşı’nda yine Türk ordusunun başındadır. Savaşın başından beri vatansever Türk askerlerine destek olan Kuva-i Milliye süvarileri ile birlikte savaşmaktadır. Bu noktada, Atatürk gibi bir lider beklentisinin de öne çıktığını söyleyebiliriz.

Benzer bir mistifikasyona kitabın 236. sayfasında da rastlanmaktadır. ABD gemileri Çanakkale Boğazını geçmeye çalışmaktadırlar. Bu oldukça kolay gözükmektedir. Türk askerleri ise savunma için siperdedir. Fakat:

“ Gemiler Boğaz’ın girişine yaklaşırken toprak ısınmaya başladı. Boğazın iki yanındaki siperlere yatmış askerler neden kaynaklandığını bilmedikleri ısı artışı nedeniyle yerlerinde duramaz haldeydiler... “Siperlerde duramıyordu askerler, sanki doluydu siperler.”

Görüldüğü gibi Çanakkale, düşmanın geçişine tepki vermektedir, zira “Çanakkale geçilmez!” Şehitler vatan savunmasına geçmiştir, fazladan askere lüzum yoktur, çünkü “Çanakkale ruhu” her an devrededir. Böylelikle, Kurtuluş Savaşı’na gönderme yapılır. Aynı durum bugün de söz konusu olsa, Çanakkale yine geçilemeyecektir.

Bir başka bölümde, İstanbul’un işgalinden sonra “milli mücadele”ye katılan Emel, miting alanına atılan bir bomba nedeniyle yaralanmış, ölmek üzeredir. Tam bu anda nal seslerini duyar ve bir ışık görür (2010:252):

“ Koca bir toz bulutu mu yoksa gerçekten bulutlar mı olduğundan emin olmadığı bir sis perdesinin arkasından sıçrayarak ilerleyen gölgeler halindeki atlıları görebiliyordu... Çok uzaklara gitmeyeceklerdi, hep buralarda olacaklarını biliyordu, savaşmaya devam edeceklerdi, sonsuza kadar sürecek gibiydi bu savaş ve bir gün kazanılıp kazanılmayacağı bilinmese de sürüp gidecekti. Süvariler akıp gitti, bulutların arasında kayboldu...”

Burada ise vatansever bir Türk’ün kutsal görevi uğruna kendini feda etmesi gerektiğine işaret edilmektedir. Bu görev daimidir, “sonsuz kadar” sürebilir, çünkü tehlike süreklidir. Vatanseverlik, her an savaşa hazır olmayı ve en zor şartlarda bile mücadele etmeyi gerektirir. Tıpkı Kurtuluş Savaşı’nda olduğu gibi.

İncelemede de vurgulandığı gibi, mistik öğeler öne çıkan milliyetçi söylemler doğrultusundadır. Kahramanlar, bu öğelerle birlikte kutsallaştırılmıştır, çünkü onlar milliyetçi söylemlerin takdir ettiği vatanseverlerdir. Kitaplarda, kutsallık taşıyan bilinmeyen güçlere göndermeler yapılarak ve milliyetçi söylemlerin mitleri kullanılarak anlamlar pekiştirilmiş, söylem güçlendirilmiştir.

Beka kaygısı teması: “Türk ulusal kimliği sürekli bir var olma-yok olma psikozu içinde oluşmuştur” (Akçam, 1992). Bu korku, Türkiye’nin iç problemlerinde ve dış ilişkilerinde belirleyici bir faktördür. Türk kimliğinin oluşum sürecinde temel bir rol oynayan bu algılayış, aşırı savunmacı ve kuşkucu bir yaklaşımı da beraberinde getirmiştir. Tehdit ve tehlike temasını sürekli vurgulayan Türk milliyetçiliği, böylelikle devletin güç ve etkinliğine de meşruluk kazandırmıştır (Keyder,2005:38).

Pek çok yazara göre, beka sorunsalı da diğer unsurlar gibi Osmanlı’dan miras alınmış olup, günümüzde de sürmektedir (Akçam,2009; Bekmen,2009; Bora,1995; Göçek,2008; Keiser,2008). Özellikle resmi tarih anlatısıyla içselleştirilen bu kaygı, Türk kimliğini tanımlayan bir unsur haline gelmiştir. İmparatorluğun hızla çöküş sürecine girmesi ve yaşanan belirsizlik, kendilerini Millet-i Hakimiye olarak tanımlayan Jön

Türklerde bir yok oluş kaygısı yaratmıştır (Keiser,2008:43). Bu bakımdan Türk milliyetçiliği, var olmanın bir koşulu olarak doğmuştur. İmparatorlukların yıkılıp ulus-devletlerin ortaya çıktığı bir dönemde, yaşananlar ancak sosyal Darwinizm’le açıklanabilmektedir. Dolayısıyla diasporadaki Jön Türklerin dili, ırkı ve tarihiyle “Türk milleti”ni tanımlama çabaları, “imha olma” korkusundan kaynaklanmıştır (Keiser,2008:203).³¹ Parçalanmanın önüne geçmek için ortaya atılan Osmanlılık’ın ardından, imparatorluğun en azından Müslüman milletlerini bir arada tutması beklenen İslamcılık’ın da işe yaramamasıyla daha da belirginleşmiş ve süreç içerisinde Türk milliyetçiliğine eklenmiştir (Keiser,2008).

Bu bakımdan imparatorluğun çöküş döneminde Balkan topraklarında yaşanan gelişmeler önemlidir. İmparatorluğun sonradan fethedilen kenar bölgeleri, doğal olarak Türklerin daha yoğun olduğu merkezden farklı kimliktedir. (Akçam, 1992). Bora’ya (1995) göre, Osmanlının ilk toprak kayıplarını yaşadığı yer olan bu bölge, bir tür “kuşatılmışlık” algısının oluşmasında önemli rol oynamıştır. Bora’nın (1995:246) ifadesiyle “[k]uşatılmışlık, yalıtılmışlık, ihanet ve mağduriyet motifleri, beka sorunsalını ağırlaştıran ve kalıcılaştıran etmenlerdir.” Dağılma döneminde tüm çabalara rağmen çıkan milliyetçi ayaklanmalar ve yaşanan büyük göçler, beka kaygısının kitleselleşerek bir travma haline gelmesine yol açmıştır. Bu algı, Birinci Dünya Savaşı’nda yaşanan gelişmelerle sabitlenerek cumhuriyet Türkiye’sinde sürekli tehdit algısı haline dönüşmüş ve “dört tarafı düşmanlarla çevrili” mazlum bir ülke tahayyülünü kuvvetlendirmiştir (Akçam, 1992; Bora,1995).

Göçek’e (2008) göre, Avrupa ülkelerinin nüfuz alanlarını genişletmek için Osmanlı üzerinden verdikleri savaşım Türk milliyetçiliğinin yapısını belirlemiştir. Osmanlı İmparatorluğu’nun zamanla pazar haline gelmesi, yaşanan ekonomik ve sosyal sorunların çözümü için siyasal reform önerilerinin beklenilenden farklı sonuçlar doğurması Avrupa ülkelerine karşı derin bir şüpheciliğin yerleşmesine neden olmuştur. Gayrimüslimlerin ayrılmasını engellemek için Batı’nın insan hakları gibi

³¹ Keiser, bu bağlamda Siyonist hareketle Türk milliyetçiliğinin benzeştiğini ileri sürmektedir, bkz. 2008:200-210. İsrail’in de beka kaygısı, mazlumluk ve militarizm konularında Türkiye ile benzeştiği düşünülmektedir.

kavramlarından yola çıkılarak yapılan reformlara (Göçek,2008) rağmen tam aksi sonuçlar alınması, bu kavramların Avrupa ülkeleri tarafından “amaçlı” olarak kullanıldığına ilişkin önyargıların doğmasına neden olmuştur.

Bora (1995) ise beka kaygısını, Türk milliyetçiliğinin gecikmişliğiyle de ilişkilendirmiştir. Türk milliyetçiliği geç kalmış bir milliyetçilik olması nedeniyle savunmacı bir yapıdadır. Gayrimüslim tebaanın Batı’nın desteğiyle birer birer bağımsızlıklarını ilan etmeleri, “ihamet” olarak yorumlanmıştır. Bu algı, “gecikmiş ulus”un var olma kaygısıyla birleşince, devlet kendisini düşmanlarıyla tanımlamaya başlamıştır. “İç ve dış düşmanların sürekli tehditi altındaki bu devletin kollanması ve korunması” gerekmektedir (Tosun,2001:357). Bu ise beka kaygısı sonucu devletin ve ordunun kutsallaştırılması sonucunu doğurmuştur.

Bekmen (2009) de Türk milliyetçiliğindeki beka kaygısını Osmanlı İmparatorluğu’nun dağılma döneminde yaşanan “parçalanma ve sömürgeleşme” travmasına bağlamaktadır. Cumhuriyet’in kurulmasıyla ülke her ne kadar sömürgeleşmeden kurtulmuş da olsa, bu gerilim Batı ile olan ilişkileri belirleyen önemli bir unsur olarak günümüzde de varlığını korumaktadır. Cumhuriyet’in Batı medeniyetine ulaşmak ülküsü ile Batı’dan duyulan korku arasındaki gerilim, Bekmen’in (2009:329) ifadesiyle “ [E]dinilmeye çalışılan Batılı değerlerin sahipleri veya onların maşaları ile kendi varlığını korumaya çalışan milletin karşı karşıya geldiği bir andır.” Özellikle Balkan Savaşları, Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı’nın peş peşe yarattığı travma, beka kaygısını besleyerek milliyetçiliği meşrulaştırmıştır. Bekmen (2009), söz konusu kaygının elitlerden millete aşılmasının, 1950’lerden itibaren milliyetçiliğin politikleşerek kitlelere hitap etmesiyle gerçekleştiğini vurgulamaktadır. Bir anlamda Türk sağının düşman tanımlamalarıyla popülerleşen milliyetçilik, toplumun beka kaygısını içselleştirmesini sağlamıştır.

Ulus devlete geçişle birlikte söylem değişmemiştir: Kemalist ideoloji, modernleşmeci olmasının dışında tehdit ve tehlike vurgusu bakımından Osmanlı’dan farksızdır (Tosun,2001). Ulusal sınırların korunması ve maruz kalınan tehditleri

vurgulayan, birlik ve ortak amacın öne çıkarıldığı otoriter bir milliyetçilik, yurttaşlığın çizgisini belirlemiştir (Kasaba,2005). Başta İtilaf Devletleri olmak üzere dış düşmanların her an yeniden saldırabilecekleri kaygısıyla, “zihinsel bir seferberlik hali” oluşturulmuştur (Üstel,2005:213).

1950-80 döneminde Soğuk Savaş ve anti-komünizm ile beka sorunsalı ideolojikleşmiştir (Bora,1995:75). Osmanlı İmparatorluğu döneminde Rusya’yla yaşanan mücadele, SSCB’nin de aynı siyasi emelleri taşıdığı şeklinde yorumlanmıştır. Ayrıca, SSCB döneminde Orta Asya Türklerine “asimilasyon” politikası uygulandığı görüşü hakimdir. Aynı politikanın komünist ideoloji yoluyla Türkiye’ye de uygulanacağı ve Türkiye’nin kültürel değerlerini, dolayısıyla da bağımsızlığını yitirerek uydu bir devlet haline getirileceği endişesi Türk milliyetçiliğine hakim olmuştur. “Rus korkusu”, Türk milliyetçiliğinin anti-komünizm çerçevesinde savunmacı niteliğini arttırmıştır (Özdağ,2009; Yeniçeri,2005). Söz konusu dönemde komünizm tehlikesi beka kaygısını, dolayısıyla da milliyetçiliği dinamik tutan bir unsur olarak kullanılmıştır. Taşkın’a (2009:619) göre Türk milliyetçiliğinin anti-komünizmini “endişe ve pragmatizm”le açıklanabilir. Endişelidir, çünkü geç kalmış bir ulus milliyetçiliği olarak güçlkle sağlanan türdeşlik komünizmin sınıf önceliğiyle dağılabilir. Pragmatiktir, söz konusu tehlike Türk sağını birleştirmiş, ulusal hassasiyeti ve homojenliği pekiştirmiştir.

Buna paralel olarak siyasi konjonktürünün de etkisiyle 12 Eylül döneminde artan beka kaygısı ve tehlike söylemi, önceki döneme göre daha yoğun bir korku dili yaratmış, bu dil “dört tarafı düşmanla çevrili Türkiye” algısını canlı tutmuştur. 12 Eylül’ün vurguladığı tehdit ve tehlike, vatandaşa uyanık ve tetikte olma ödevi yüklemiştir. Anarşi, özgürlüklerin kötüye kullanılması, iç ve dış tehdit unsurları ile meşrulaştırılan korku, adeta “yeni bir dayanışma eksenidir”dir (Üstel,2005:282, 295). Üstel’e (2005:328) göre, “İç ve dış düşmanlardan oluşan bu paranoid dünya tasarımı, gerçek ya da potansiyel tehdit ve tehlike temasından hareketle sürekli teyakkuz ruhunun egemen olduğu bir ‘olağanüstü hal’ yuttaşlığı ve yurtseverliği telkin edilir.”

Özellikle tarih kitaplarında yer verilen iç ve dış düşmanlar söylemi jeopolitik konumla ilişkilendirilerek meşrulaştırılmıştır (Üstel,2005). Asya ile Avrupa arasında bir köprü olan Türkiye'nin kritik stratejik konumundan dolayı sürekli tehdit altında olduğu vurgulanmaktadır. Buna benzer bir başka söylem de özellikle coğrafya derslerinde ele alınan, Türkiye'nin zenginliklerle dolu olduğu, bazı stratejik madenlerin sadece Türkiye'de bulunduğu, fakat bazı "teknik" yetersizliklerden ötürü çıkarılamadığı yönündeki söylemdir. Bu da beraberinde dış güçlerin "izin vermediği", "engel olduğu" yönündeki bazı komplo teorilerini getirmekte, tüm bunlar da teyakkuz algısını güçlendirmektedir.

1990'larda Sovyetler Birliği'nin çöküşünün ardından Türki cumhuriyetlerin bağımsızlıklarını kazanmasıyla korkular bir an için unutulmuşsa da, Körfez Savaşı ile tekrar ve güçlenerek gündeme gelmiştir. Bölgedeki Batı varlığı, Türk milliyetçiliğinin tehdit algısını yükseltmiştir. Körfez Savaşı'ndan umulan kazanımın gerçekleşmemesi, üstelik bölgedeki Kürt halkının durumunun uluslararası sorun niteliği kazanmasıyla birlikte tehlike algısı yükselmiştir. Çekiç güç'ün bölgede konuşlandırılması ise, "Osmanlı hatırası"nı anımsatmış ve Körfez Savaşı ile Osmanlı'nın çöküşünün ilişkilendirilmesine yol açmıştır. Türkiye'yi bölmek için dış destekli bir Kürt sorununun yaratıldığı algısı büyümüş, tüm bunlar ise yeniden Sevr döneminin yaşanabileceği korkusunu tırmandırmıştır (Bora,1995).

BOP ve ABD'nin Irak'ı işgalinden sonra Sevr korkusunun daha da güçlendiğini görülmektedir. Daha öncesinde Huntington'un Medeniyetler Çatışması tezinde Türkiye'yi belirleyici bir noktaya koyması, beka kaygısını zaten tetiklemişti. Son dönemde ABD'nin müttefikten çok şüpheli hale gelmesi ve Ortadoğu bölgesinin haricinde, Kafkaslar ve Hazar'daki enerji nakil hatlarına olan "ilgisi" bu kaygıyı arttırmaktadır. Irak'taki Kürt Devleti ve Türkiye'nin kara listede olan İran'la ilişkileri de milliyetçi söylemlere göre muhtemel hedef olma ihtimalini güçlendirmektedir.

AB ile olan ilişkiler de beka kaygısını beslemektedir. Parker'e (2007) göre Türkiye'de devleti ve toplumu şekillendiren iki düzenleyici/ kurucu ilke vardır: Birincisi AB idealinde anlamını bulan ve olumlu bir ivme yaratan ego- idealidir. İkincisi ise korku ve kuşkuculukla öne çıkan, bölünme korkusuyla ifade edilen paranoid fantezidir. AB sürecinde, farklılıkların özgürce dile getirilmesi konusunda yapılması gereken düzenlemeler başlı başına tehdit olarak yorumlanmaktadır. Bu ise, yapılacak düzenlemelerin Osmanlı döneminde Islahat ve Tanzimat Fermanlarıyla azınlıklara verilen eşitliğin yıkıma yol açması gibi bir sonuç yaratmasından duyulan korku olarak yorumlanabilir (Laçiner, 2004a). Tıpkı yapılan ıslahatların Batı'ya Osmanlıların içişlerine karışma olanağı sağlaması gibi, AB sürecinin de benzer bir "fırsatı" yaratabileceği endişesi de oldukça hâkim gözükmemektedir. Laçiner'in (2005) ifadesiyle "Batı'nın üstünlük işaretleri olarak algılanabilen "kriterleri"ne karşı, böyle algılandığı için duyulan tepki, o kriterlerin uygulanmasından en fazla yararlanacağı düşünülen kesimlere duyulan hıncın açıkça dile getirilmesiyle dışa vurulmaktadır." Son dönemde ABD'nin Yeni Dünya Düzeni kapsamında yaptığı operasyonları barış ve demokrasi ile açıklaması da, bu kavramlarla ilgili şüpheleri arttırmıştır. Bu nedenle, söz konusu kavramları kullanmak zaman zaman dış mihrakların desteğiyle Türkiye'yi bölmeye çalışmak anlamına gelebilmektedir. Farklılıkların yok sayılmasını ve homojenliği meşrulaştıran bu söylem, Bora'nın ifadesiyle "resmi ideolojide olduğu kadar kamusal felsefede de merkezi bir konumda olduğu sürece" demokratikleşme mümkün gözükmemektedir. (1995:246). Parker (2007) de, düzenleyici/ kurucu ilkeler olarak AB hedefi ve bölünme korkusunun hem devlet hem de toplum tarafından yeniden üretildiğine dikkat çekerek, aynı zamanda işlevsel de olan bu ilkelerin vazgeçilmez olduğunu, çünkü söz konusu anlayışın değişmesiyle bir takım çıkar ilişkilerinin de zedelenebileceğini vurgulamaktadır.

Türk milliyetçiliğindeki beka kaygısı söylemi her üç kitapta da belirgindir. Kitapların kurgusu bu söyleme dayanmaktadır. Milliyetçi söylemlerin "beklentileri" Türkiye'nin eski düşmanları tarafından yıkılacağı inancından kaynaklanmaktadır.

Sürekli pusuda olan düşmanlar ilk fırsatta Türkiye'ye saldırmak için beklemekle kalmayıp, fırsatları da kendileri yaratmaktadırlar.³²

Mehdix'te temel amaçları Armagedon'u başlatarak yeni bir çağ açmak olan Yahudiler, bu doğrultuda ABD'yi yönlendirmektedirler. Armagedon'un başlangıç noktası olarak ise Türkiye-Ayasofya seçilmiştir. ABD önderliğinde Haçlılar olarak tanımlanan Avrupa ülkeleri de harekete geçmiştir. AB, yıllarca Türkiye'yi oyalamış ve sömürmüştür: Müslüman Türkiye'yi asla kabul etmeyecektir. Dahası, talepleriyle Türkiye'yi bölmek istemektedir. Son olarak Ayasofya'nın Patrikhane'ye verilerek Kilise olmasını istemiştir (2009:69). ABD'nin savaş ilanı ile birlikte, aradıkları fırsatı bulan eski düşmanlardan Yunanistan, Ege'ye ve Pontus'u kurmak için Doğu Karadeniz'e, diğer düşman Ermenistan ise Türkiye'nin doğusuna gözünü dikmiştir. Bunun içinde ellerinden gelen desteği vermektedirler.

Yaşananlar karşısında Türkiye'nin -yapması gerektiğine işaret edilen- "onurlu" karşı duruşu, iç ve dış düşmanların gerçek niyetlerini açık bir biçimde ortaya koymasına yol açmıştır. Türkiye'de hızlı bir ekonomik çöküş başlatılır. Sosyal patlamalar yaşanır. İç ve dış düşmanlar, bu fırsatı değerlendirmeye çalışmakta, ortalığı karıştırmaktadırlar: Terör, yeniden gündemdedir. ABD, Irak'ı İsrail'e bırakmıştır, akabinde Türkiye'ye Kuzey Irak'tan ve Ermenistan'dan saldırılar başlar. Öte yandan Yunanistan, Ege'de Türk karasularını taciz etmektedir, sonunda da Kardak'a bayrak diker.³³ Kıbrıs karışır (2009:70)...

Görüldüğü gibi bu senaryo ile Türkiye'nin dış düşmanlarının listesi verilmektedir. Dış düşmanlar Türkiye'yi bölmek ve yok etmek için pusudadırlar. Sevr sonrası Kurtuluş Savaşı ortamı her an yeniden yaşanabilir. Mehdix'te dış düşmanları Türkiye'ye karşı yönlendiren odak, Siyonistlerdir. Siyonistlerin önderliğindeki Haçlı orduları, Türkiye'yi işgal etmeyi planlamaktadır. İslamcı-milliyetçi söylemde,

³² 2009'da basılan Mehdix 2020'yi, 2004'da basılan Metal Fırtına ise 2007 dünyasını kurgulamaktadır. KAKG güncel makalelerden oluşmaktadır. Söylemler açısından olası felaketlerin çok yakın gelecekte beklenilmesi, beka kaygısının derecesini göstermesi bakımından önemlidir.

³³ Bir dönem Kardak kayalıkları konusunda savaş rüzgarları estirildiği göz önüne alınırsa, "vatan toprağı" olarak nitelendirilen Kardak konusundaki hassasiyetin kitapta yer alması şaşırtıcı değildir.

Türkiye'nin Hristiyanlaştırılmak istendiği, Güneydoğu Anadolu bölgesinin ise Büyük İsrail'in sınırları içerisine katılacağı iddia edilmektedir.

“Türkiye, çepeçevre kuşatılıyordu artık” (2009:220).

Bu “kuşatma” Türkiye'nin aslında düşman olan komşuları vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Milliyetçi söylemlerde sıkça dile getirilen “dört tarafı düşmanlarla çevrili” Türkiye tahayyülü Mehdix'te böylelikle ortaya çıkmaktadır. Nitekim, romanın kahramanı Mehdix “Paşa”, olanları “ikinci bir Kurtuluş Savaşı” olarak nitelendirir (2009:77).

“Bakın, bu millet ne savaşlar, ne yıkımlar gördü. Süpürge tohumundan ekmek yapıp yedi. Ama dik durmasını bildi ve hep kazandı. Bugün de kazanacak” (2009:147).

“Her zaman kazanacak”tır... Bu ifadeler milli özgüven telkini olarak değerlendirilebilir. Türk varlığına karşı tarihi bir düşmanlığa olan şüphesiz inanç, kitapta bir çok kez dile getirilmiştir:

“Korkmayın! Türk milleti, böylesi kahpe saldırılarla ilk kez karşılaşmıyor. Bu topraklar, ilk kez işgal edilmek istenmiyor. Türk ordusu, milletiyle birlikte düşmanı bir kez daha denize dökecek güçtedir” (2009:121).

“Adamlar İstanbul'u işgal etmek için sabırsızlanıyorlar. Bu bugün ortaya çıkmadı. Yüzlerce yıldır vardı” (2009:182).

Beka korkusu ile anlamını bulan milliyetçi söylem, ulusunu şahıslaştırarak Türk milletini arkasından vuranlara dikkat çekmektedir: Türk milleti yalnız bir millettir, dostu yoktur. Dost gibi görünen düşmanlarla sarılmıştır. Müslüman Türkler yüzyıllardır İstanbul'dan ve Anadolu'dan atılmak istenmektedir. Fakat Kurtuluş Savaşı'nda da gösterdiği gibi, düşmanlarını her zaman yenecek güçtedir.

İslamcı-milliyetçi söylemde “Bizans’ın başkenti”nin 1453’de Fatih Sultan Mehmet tarafından alınması, ayrı bir önem taşımaktadır. Bu tarih, Türklerin ve İslam dünyasının zirvede olduğu bir çağı başlatmıştır. Hristiyan Batı ise bu gerçeği kabul edemez, İstanbul’u bir gün geri alacaktır. Bu vurgu, Mehdi’te de sık sık geçmektedir.

“Ayasofya’yı Patrikhane’ye verin, burası yeniden Kilise olsun. Biz de sizi bu şartlarla birliğe alalım” (2009:68).

Bu AB’nin Türkiye’den istediği “son taviz”, “en ağır talep”, “ahlaksızca bir teklif”tir (2009:68). Hristiyan Batı’nın bu niyeti, çeşitli dernek ve vakıfların işbirliği ile Avrupa Parlamentosu’nun 2002’de yaptığı çalışmalar işaret edilerek vurgulanmaktadır (2009:72). Fakat, halk “kilise olacağına camii olsun” diyerek, inancı söz konusu olunca tepkisiz kalmayacağını gösterir (2009:82-85).

“Neredeyse altı asır sonra Ayasofya Camii’nin minaresinden ilk defa ezan okunacaktı. Bütün dünya şoktaydı...” (2009:15).

Mehdi Paşa, Ayasofya’yı yeniden ibadete açarak Batı’ya meydan okur. Bu, “onurlu bir başkaldırı...dik bir duruş, geç kalınmış bir uyanış”tır (2009:14). Görüldüğü gibi meydan okuma İslamcı söylem açısından dinsel bir mağduriyetin sona erdirilmesi üzerinden gerçekleştirilmektedir. Ayasofya, Fatih’in vasiyetine göre, “kıyamete kadar” camii olarak kalmalıdır. Müze oluşu, İslamcı-milliyetçilerin sıkça eleştirdikleri bir konudur.

Mehdi’te Irak gibi olma korkusu da vurgulanmaktadır. Irak’ın Müslüman bir ülke olduğu için dünya kamuoyunda yalnız bırakıldığı hatırlatılarak, Türkiye’nin de - aslında her zaman olduğu gibi- benzer bir süreç yaşayabileceğine dikkat çekilmektedir. Her zamanki gibi sadece El-Cezire televizyonu, Haçlıların gerçek yüzünü tüm dünyaya duyurur. Bununla birlikte Türkiye, Müslüman- Türk olmanın verdiği üstün nitelik sayesinde Iraklaşmaz, tüm dünya Müslümanlarını peşinden sürükleyecek olan lider bir ülkedir (2009:169).

“Amerika, İstanbul’un Bağdat, Türkiye’nin de Irak olmadığını çok yakında anlayacaktır” (2009:121).

Mehdi Paşa Haçlı ordusunu “korku sinyalleri” ile durdurur. Bu silahın Amerika tarafından Irak’taki direnişi yok etmek amaçlı kullanıldığı iddiası (2009:231) ise, korkunun bile komplo ile açıklanmış olduğunu göstermesi bakımından ilginçtir. Amerika’nın bu silahı ise Türkiye’de işlemeyecektir, çünkü Müslüman Türkler korkusuzdur...

Metal Fırtına da Sevr’in yeniden yaşanabileceği korkusu üzerine kurgulandırılmış bir romandır. Irak örneğiyle kurulan paralellik “Sevr Operasyonu” adından da anlaşılmaktadır. Yazarlar, adeta olacakları görmektedirler.

Türk milliyetçi söylemlerinde Irak savaşının ardından bölgede yaşanan değişimlerin tehdit unsuru olarak görüldüğüne değinilmişti. Söz konusu söylemlerde Türkiye’nin bir gün ABD işgaline uğrayabileceği, Irak hatırlatarak sık sık vurgulanmaktadır: Türkiye Iraklaştırılabilir:

“Hikmet Pars haritaya bakıp gözlerini kıstı: Biz Kuzey Irak ve Kıbrıs için endişeleniyoruz. Ama bu herifler harekate başlarsa orada durmazlar, diye mırıldandı” (2010:36).

Örneğin, işgalden sonraki Türk direnişini ABD’li askerler Irak’taki direnişe benzetmektedirler (2010:49). Diğer taraftan, Irak’ta topyekün bir direniş sağlanamaması belli ki vatanseverce bir hareket değildir ve işgalle sonuçlanmıştır.

“Irak’taki deneyimleri sayesinde ilerleyen konvoylara ne tür yerleşim yerlerinden ateş açıldığını öğrenen Amerikan ordusu şimdi bu bilgileri Türk toprakları üzerinde uyguluyordu” (2010:258).

“Ne olur Bağdat gibi olsun, direnmesinler” (2010:239).

Yine, Irak'tan bildiğimiz bir sahne tekrarlanır: El-cezire televizyonu “doğruları” aktarır, diğer medya ise gerçekleri çarpıtmaktadır. Bakanlıklar bölgesi vurulur. Siviller hedef alınır. Türk Genelkurmay Başkanı, bu “gerçeği” duyurur:

“Irak’a yaptıklarını yapmayı düşünüyorlar. Önemli şehirleri ele geçirip ülkenin geri kalanının bunu kabullenmesini sağlamaya çalışacaklar” (2010:126).

ABD Dışişleri Bakanı Rice ise gazetecilerin sorularına verdiği yanıt, Irak’a müdahalenin hemen ardından yaptığı açıklamayı hatırlatmaktadır:

“- Hayır, kendilerini yargılamayı şimdilik düşünmüyoruz. Ancak Türk hükümeti bizim gözümüzde suçlu, çünkü bizim askerlerimize saldırarak onları öldürdüler. Bu nedenle kendileri hakkında yargılanmama garantisi vermiyorum” (2010:173).

Öte yandan Türkiye’nin her zaman tehlike altında olduğu, tarihten bu yana bu topraklardan atılmak istendiği söylemi vurgulanmaktadır. Bu bakımdan Türkiye’nin Irak gibi kolaylıkla işgal edilemeyeceği de dile getirilmektedir:

“Bu topraklar nicelerine mezar oldu, Amerikan ordusuna da mezar olacaktır” (2010:75).

“Amerika Türkiye’yi işgal edebilir ama bizim kolay yutulur bir lokma olmadığımızı anlayacaktır!” (2010:75).

Milliyetçi söylemlerin ana teması, “Türk varlığına düşmanlık” güdüldüğüdür. İç ve dış düşmanların Türkleri Anadolu’dan ve Kıbrıs’tan atma, “Türk’ü yok etme” isteği Metal Fırtına’da da ifadesini bulmuştur.

“ Bu tarihi operasyon, binlerce yıllık bir hareketi tersine döndürecek”
(2010:22).

“...eğer görevlerini başaramazlarsa Türkiye diye bir ülke, daha doğrusu Anadolu’da Türk kalmayacaktı” (2010:111).

Türklerin Batı’ya doğru “durdurulamaz” hareketinin son noktası Anadolu’dur. Türkleri Anadolu’dan atmak bu nedenle çok önemli olsa gerektir. Milliyetçi söylemlere göre Türklere karşı duyulan tarihi öfke o kadar yoğundur ki, imkan olsa Anadolu’da tek bir Türk bile bırakılmayacaktır.

Kitap boyunca Kurtuluş Savaşı’nın yeniden yaşanabileceği, Türkiye’nin kendisini her an bir var olma mücadelesinin içinde bulabileceği hatırlatılmaktadır. ABD gemilerinin Çanakkale Boğazı’nı geçmesi, Kurtuluş Savaşı’na gönderme yapılarak sahnelenir:

“ Üç gün içinde Türk Ordusu’nu Kurtuluş Savaşı seviyesine getirmeyi düşünüyoruz” (2010:132).

“ Neredeyse 90 yıl sonra Çanakkale Boğazı’nda yeniden patlama sesleri duyuluyordu. Bombaların düştüğü yerlerde açılan derin kraterlerin içinde sadece toprak değil kemikler de sığıyordu etrafa... Amfibi gemiler boğaza yaklaşırken garip bir his çöküyordu insanların yüreğine, etraftaki şehirlerde oturanlar ne olduğunu bilmedikleri bir karabasanın başlarının üzerinden ayrılmadığı hissine kapılıyordu. Boğaz, 1. Dünya Savaşı’nda olduğundan çok daha korunmasız görünüyordu” (2010:236).

Böyle bir durumda ise, Kurtuluş Savaşı’ndaki gibi Kuva-yi Milliye örgütlenmesi olacaktır, olmalıdır. Kitapta direniş grupları oluşturulur, sivil halkla işbirliği yapılır,

eğitim ve silah sağlanır (2010:188). Emel karakteri, tıpkı Halide edip gibi miting düzenler. (2010:246).

Amacı Türkleri Anadolu'dan atmak olan bir komplo örgütü işbaşındadır: ABD Başkan'ı gizli bir görüşme yapar-işler iyi gitmektedir. Harekâtın gerçek adı tabii ki "Operasyon Sevr"dir. Burada söylemsel birleşme görülmektedir (2010:151):

"...en baştan beri Türk Devleti'ni ortadan kaldırmak, en önemlisi de Türkleri Anadolu'dan tamamen atmak hedefti. Avrupalılar artık Müslüman ve savaşçı bir milletle uğraşmak durumunda kalmayacaklardı. İsrail ve Araplar istedikleri su kaynaklarının güvence altında, tabii Amerika'nın güvencesi altında olmasından mutluluk duyacaktı. Ermeniler ve Kürtler istedikleri topraklara kavuşacaktı. Kim bilir, belki Rumlar bile Karadeniz'de bir ülke kurabilirlerdi kendilerine. En önemlisi bor, toryum ve zengin uranyum kaynakları ABD'nin, daha doğrusu Adrian III.Lynam'ın eline geçecekti. Bu güç ABD'yi tartışılmaz dünya hakimi yapacaktı."

"Operasyon'un can alıcı kodu İstanbul'du. İstanbul düştüğü anda düğmeye basılacak ve ikinci operasyon başlayacaktı: Operation Sevr!" (2010:215).

Herkesin bu topraklarda gözü olduğu iddiası, milliyetçi söylemlerin ortak düşmanlarını işaret etmektedir. Dış güçlerin Türkiye toprakları üzerindeki hak mücadelesi sürmektedir. ABD Başkanı'nın ağzından Rusların Kars, Ardahan bölgesindeki isteklerinin "hala" sürmekte olduğu, fakat söz konusu bölgenin Ermenilere bırakılmasının ABD çıkarları için daha uygun olacağı aktarılır (2010:241). Avrupa'nın tarih boyunca mücadele ettiği Türkleri en başta Müslüman olduğu için istemediği, İsrail'in ve Arap ülkelerinin Türkiye'nin su kaynaklarında, Ermenilerin ve Kürtlerin Doğu ve güneydoğuda gözü olduğu, Rumların Pontus devletini yeniden kurmak istedikleri, ABD'nin ise küresel sermaye ve yetmediği yerde işgal ile Türkiye'nin yer

altı zenginliklerini ele geçirmek istediği bilinen iddialardır. Türkiye de tıpkı Osmanlı İmparatorluğu gibi parçalanıp yok edilme tehlikesi altındadır:

“ ...bu planın içine Ermenilerin de dahil edildiği, belki de ABD’nin, işine yarayan toprakları aldıktan sonra geri kalanını paylaşıracağı anlamına da gelebilirdi” (2010:101).

“ Rum Milli Muhafız Ordusu’na haber verildi, teyakkuzdalar. Oradaki Türk birliklerine yapılan saldırılar iki gündür yoğunlaştırıldı, sonuç alındığı belirtiliyor. Ermenistan’daki irtibat timlerimiz, sınır bölgesinde Türk askeri hareketliliği olan yerleri belirledi. ” (2010:154).

Nitekim Rus Başkanı Putin’in Türklerin direnişine verdiği tepki, “hasta adam” hatırlatması ile dile getirilir:

“ Türk cevizi çetin çıkmıştı. Hala ellerine geçirememişlerdi ama son görüntülerde bacağından vurulmuş olduğunu, kırık kolunun sallandığını belirterek yakalanmasa bile kan kaybından öleceğini söylüyordu doktorlar” (2010:220).

Dış güçlerin Türkiye’deki farklı kimlikleri kışkırtarak ülkede bir iç savaş başlatmak istedikleri, daha önce de belirtildiği gibi Osmanlı’nın dağılma döneminden kalma bir korkudur. Bu açıdan farklı kimlikler homojenliği ve dolayısıyla da istikrarı bozabilecek tehlike unsurları olarak görülmektedir. Dinamit her an ateşlenebilir. Kitabın kahramanlarından Hikmet Paşa bunu şu sözlerle dile getirmektedir:

“Bence amaçları, rejimi çökertip iç çatışma potansiyeli taşıyan odakları harekete geçirmek ve ülkeyi parçalamak. Ülkenin çoğu yeri ile hiç ilgilenmeden doğrudan başkente geldiler. Sonraki hedefleri İstanbul olacak. Daha sonra da iç odakları harekete geçirecekler. Belki de dış odakları” (2010: 204).

“Yunanlıların, Ermenilerin ele geçirdiği kasabaları hayal ettiler. Çok canlar yanacaktı. Tüm dünya buna gözlerini kapayacaktı” (2010:205).

“Bu tam anlamıyla sistem mühendisliği ürünü bir operasyon. Türkiye Cumhuriyeti’nin tüm referans noktaları belirlendi ve buna göre bir operasyon düzenleniyor. Sistem belli bir noktada kopacak ve ondan sonra kendisini oluşturan parçalara ayrılacak. Amacımız, bu parçaları ortaya çıkarmak ve sonrasında ne yapacağımızı görmek” (2010:224).

“ Kıbrıs Rumlarına ve Türkiye içindeki ayrılıkçı gruplara gereken mesajları iletirseniz onlar da hemen harekete geçebilir sanırım” (2010:240).

“Türkiye’nin çok hassas olan dinamikleri bir kez harekete geçti mi, onu durdurmak için hiçbir güç bir şey yapamazdı. Bir anda domino taşları birbirini devirir ve büyük bir bölgesel çalkantı yaşanırdı ama buradan tek bir kazanan çıkardı mutlaka. O da Amerika olmalıydı” (2010:291).

“ya ayrılıkçılar başlar ya da biz kaybederiz” (2010:291).

ABD Başkan’ının ağzından dile getirilerek doğrulanan bu “art niyet” dışında, milliyetçi söylemlerde dikkat çekilen bir başka art niyet daha vardır: ABD’nin 11 Eylül saldırılarından sonra Yeni Dünya Düzeni’ni barış, demokrasi ve insan hakları ile meşrulaştırmaya çalışması, bazı toplumlarda bu kavramların meşruluğunu yitirmesine yol açmıştır. Türk milliyetçi söylemleri de, özellikle Irak örneğinden hareketle, söz konusu kavramlara şüpheyile bakmaktadır. Nitekim Metal Fırtına’da ABD’li Tümgeneral’in ağzından, bu şüphe dile gelmektedir:

“Türk halkının evrensel standartlarda idare edilmesi için elimizden geleni yapacağız” (2010:244).

Demokrasi, insan hakları gibi kavramların “şaiyesi” daha önce değinildiği gibi Osmanlı geçmişinden gelmektedir. Tıpkı Osmanlı İmparatorluğu’nun Islahatlar döneminde olduğu gibi, dış güçler söz konusu kavramları kullanarak bu kez de Türkiye’nin içişlerine müdahale etmektedirler. Amaçları ise bellidir: Türkiye’yi bölmek.

Söz konusu dış güçler, iç düşmanlarla işbirliği yapmaktadır ve Türkiye’yi ele geçirmişlerdir. Özellikle yabancı şirketlerin Türkiye’deki faaliyetleri konusunda derin bir şüphe bulunmaktadır. Başta Yahudiler olmak üzere bazı örgütlenmelerin Türkiye’de her köşebaşını tuttuğu ve devleti içeriden yıkmaya çalıştıkları oldukça rağbet gören bir savdır:

“medya, hükümet, ordu, ekonomi... her yere sızmış vaziyetler”
(2010:111).

“Parasını büyük ihtimalle Ornicron’dan alan Sentinel adlı bir düşünce kuruluşu Güney Kıbrıs’ta yapılan bir toplantıda Türkiye karşıtı örgütleri buluşturmuştu” (2010:101).

Türkiye’ye karşı uluslararası bir komplo ağı söz konusudur. Uluslararası dernekler, misyonerler, küresel şirketler, emperyalistler ve Türkiye’nin tarihi düşmanları işbirliği içindedir (2010:102):

“İşin içinde devletler, dinsel kurumlar, lobiler vardı...Şok bir baskından sonra kısa sürede Anadolu ‘barbar’ Türklerin elinden alınması gereken bir Hristiyan yurdu şeklinde sunulacak ve Amerikan Ordusu gecikmiş bir Haçlı Seferinin kahramanı olacaktı. Zaten 11 Eylül saldırılarından sonra Başkan Bush, “Bir Haçlı Seferini başladık” dememiş miydi?.. Afganistan, Irak ve nihayet Türkiye!. Yalnız Türkiye’nin diğerlerinden farkı doğrudan Amerika’ya bağlanacak olmasıydı.”

Misyonerlerin Türkiye’deki faaliyetleri de milliyetçi söylemlerin her zaman dikkat çektikleri noktalardan biri olmuştur. Türk kimliği ile İslam kimliğinin 12 Eylül darbesinden sonra Türk-İslam söylemi olarak birleşmesi, Türk olmakla Müslüman olmayı eşanlamlı hale getirmiştir. Bu durum ise diğer etnik ve dinsel kimliklerin dışlanması sonucunu doğurmuştur.³⁴ Metal Fırtına’da da, bir takım misyonerlik faaliyetleriyle Türk gençlerinin Hristiyanlaştırılmak ve Türkiye’nin de bu şekilde ele geçirilmek istendiği kaygısı işlenmiştir:

“Vatikan’da yapılan gizli bir toplantıda, Hristiyanların kutsal hac mekanlarıyla dolu Anadolu’nun işgal sonrası tekrar bir Hristiyan yurdu haline gelmesi planlanmıştı” (2010:101).

“...bölgenin Protestanlaştırılması kararının hayata geçirilmesinin ardından her zaman Ermeniler nezdinde misyonerlik faaliyetlerinin ana üssü olmuştu. Ve sonrasında geri kalan bölgelerin bir kısmı belki kurulacak Kürt devletine, bir kısmı Ermenistan’a, bir kısmı Yunanistan’a...” (2010:101).

Bu kararın misyonerlerin çabalarının yetersiz kalması sonucu Vatikan’da yapılan “Yeni Bizans” toplantılarında alındığı ifade edilmiştir (2010:102). Bu ise, Türk milliyetçi söylemlerinde başta Yunanistan olmak üzere İstanbul’un Türklerin eline geçmesini bir türlü hazmedemeyen Avrupa devletlerinin “Bizans’ı yeniden diriltme” çabalarında bulundukları iddiasının yansımasıdır:

“Ve bu şehir dünyanın kalbi olarak da adlandırılabilir. Orası İstanbul” (2010:26).

“İstanbul kendi başına bir krallık gibiydi. Bütün dünya o krallığın düşüşünü bekliyormuşçasına haber ajanslarının başına toplanmıştı.

³⁴ Nitekim yakın zamanda meydana gelen rahip Santoro cinayeti ve Zirve Kitabevi’nde işlenen cinayetler bu konudaki “hassasiyetin” derecesini göstermesi bakımından önemli örneklerdir.

Eğer İstanbul krallığı düşerse, dünya değişiminin önünde bir kapı açılacaktı. Daha önce de öyle olmamış mıydı; İstanbul bir çağı kapatıp başka bir çağı açmamış mıydı?” (2010:261).

“Evet, gerçek kutsal şehir. Beş yüz küsur yıllık bir istila son bulmalı artık” (2010:222).

“-İstanbul savaşı diyebiliriz, ya da İstanbul’un Yeniden Fethi.

-Ha haa, orayı alan birliğin komutanı da Fatih olarak adlandırılmalı o zaman” (2010:223).

Söylemlere göre Batı, Dünyanın kalbi’nin Türklerin elinde oluşunu hiçbir zaman sindirememiştir. Türklerin Fatih Sultan Mehmet’le Bizans’ın ve Hristiyanlığın egemenliğine son vermiş olmasının acısını hiçbir zaman unutamazlar. Bu düşmanlık, İstanbul’u tekrar ellerine geçirinceye kadar sürecektir.

“Yunan Başbakanı beni aradı. Bana İstanbul saldırısı sırasında tarihi dokuya zarar vermememizi söyledi” (2010:241).

“ Donald Rumsfeld bedenindeki tüylerin hareketlendiğini hissediyordu. Sanki kutsal bir isimden bahsediliyordu. Neden böyle bir şey hissettiğini bilmiyordu doğrusu ama sanki genlerinin çok derinlerinde hafızası ile bağlantılı bir noktada gizli bir his vardı. İstanbul’un kendisine ait olduğuna dair bir gizil duygu yaşıyordu. İstanbul kelimesi ona her şeyden çok anlamlı gelmişti. Ülkesinin resmi kurumlarında ve resmi işaretlerdeki roma imparatorluğu simgelerini hatırladı, doğal bir yakınlık hissettiği”

Anadolu, özellikle de İstanbul söz konusu olduğu zaman milliyetçi söylemlerde “misafirlik” hissini göze çarptığı pek çok yazar tarafından belirtilmektedir. Belki de Anadolu, Orta Asya’dan gelen göçebelerin konaklama noktası gibi görülmektedir. Söylemlerdeki iddianın aksine, İstanbul’un “ötekilere ait” olduğu aslında sürekli

akıllardadır. Bu ise şehrin tarihi dokusunun-ötekilerin izlerinin yok edilmesi olarak kendini göstermektedir. Metal Fırtına'ya da, Yunan Başbakanının ricası ve Rumsfeld'in "genlerinde hissettiği" (2010:26) sahiplik duygusu olarak yansıyan bu söylem, İstanbul'un gerçek mirasçıları olarak görülen ötekilerin, birgün kendilerine ait olanı geri alacakları korkusu, beklentisidir.

"Ada vapurları olmayacaktı, İstiklal Caddesi'ndeki binalara Amerikan subayları yerleşecekti, İnönü Stadı'na helikopter pisti kurulacaktı, Dolmabahçe Sarayı'nda generaller kadeh tokuşturacaktı. Yeşilköy Atatürk Havaalanı'nın adı Yeni Bizans Havaalanı olarak değiştirilecekti..." (2010:228).

KAKG' de ise Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde Avrupa ülkelerinin ve müttefik Almanya'nın İmparatorluğu parçalamak için çeşitli komplolar kurduğu vurgulanmaktadır. Siyasi ve ekonomik çıkarların da ötesinde, Türklere karşı bir kin de söz konusu olabilir:

"Güdülen amaca gelince, Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalamaktan öteye, Türkleri denize çıkışı olmayan bir toprak parçasına hapsedmek suretiyle, belki de yok edilmelerini sağlamaktır" (2008:184).

Aynı durum bugün de söz konusudur, aktörler fazla değişmemiştir. "Ver Kurtul: Tersane Konferansı ve 93 Harbi" (2008:85) başlığında, Osmanlı örneğinden yola çıkılarak, Kıbrıs konusunda Türkiye'nin tutumu eleştirilmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun savaş meydanlarında kazandığı zaferlerin masa başında mağlubiyete dönüştürüldüğü, azınlıkların bağımsızlıklarını kazanması örneğiyle vurgulanmaktadır. Özellikle AB ile olan ilişkiler çerçevesinde Türkiye benzer bir durumla yeniden karşılaşabilir:

"...Bizim tarihimiz, bugünkü Kıbrıs sorununda olduğu gibi 'ver kurtul' ya da '...planını kayıtsız koşulsuz kabul et!' örnekleriyle doludur. Neden bu komploju bir türlü açığa çıkaramayız?" (2008:85).

Sevr Müzakerelerinin anımsatıldığı bir bölümde, AB'nin bazı şartlar öne sürerek Türkiye'yi oyaladığı, amacının sürekli tavizler kopartmak olduğu vurgulanmaktadır. Bir başka bölümde ise, AB'nin bir Hristiyan Kulübü olduğu iddiası bir takım örneklerle aktarılmaktadır (2008:177). Fakat söz konusu Hristiyanlık, ilhamını masonlardan alan başlı başına yeni bir yorumdur. Dolayısıyla da İslam ülkelerinin ve Türkiye'nin AB'ye kabul edilmesi mümkün değildir:

“... yaratıcılık misyonunu kutsal kitaplardan alıp kendilerine mal etmiş olan bazı gizli örgütlerin yarattıkları bir din ve Tanrı için hazırlanmış seküler bir Yeni Kudüs'tür Avrupa Birliği”

“AB, neden 60 milyonluk bu Müslüman ülkeyi alsın” (2008:367).

Türkiye, AB'nin kültürel ve dinsel standartlarına uymamaktadır (2008:176,182). Mevcut şartlarda Türkiye'nin Batılı olarak tanımlanamayacağı, AB'ye alınmama nedenlerinden birinin de bu olduğuna dikkat çekilmektedir. AB politikaları bu çerçevede değerlendirilmektedir. Örneğin, Kıbrıs konusunda Türkiye'ye gösterilen tepkiler ve Rumlara verilen destek, tarih anımsatılarak eleştirilmektedir:

“Zamanında belleğimize iyice yerleşmiş olan, Yunanlıların ‘Girit gibi Kıbrıs’ı da bir gün ilhak edeceğiz’ sözünü nedense unuttuk veya unutmuş gözüküyoruz” (2008:181).

“ Politikalar kolay değişmez. Unutulmuş gözükseler bile bir gün tekrar ön plana çıkabilirler. Türkiye’de Sevr sendromu denen tepkinin arada bir hortlaması kimseyi şaşırtmamalıdır. Benzer girişimleri görünce geçmişi anımsar, irkilirsiniz birden”(2008:188).

Politikaların değişmemesi, düşmanlığın da değişmediğinin göstergesidir. Buna göre, Türkiye geçmişte olduğu gibi bugün de parçalanmak istenmektedir, düşmanların çabası hala sürmektedir.

“İstanbul’un Taksimi Projesi 1912” (2008:326) adlı bölümde ise, 1.Dünya Savaşı öncesinde İstanbul’un İtilaf Devletleri tarafından paylaşım planları anımsatılmaktadır. Dikkat çekilen bir başka nokta ise, geçmişte şehrin Papa’ya verilerek Vatikan’a bağlanması gibi bir planın da tartışıldığıdır. Milliyetçi söylemlerde, İstanbul’un Türklerden geri alınmak istendiği yaygın bir kanıdır. Şehrin Bizans’ın başkenti, Ortodoks Hıristiyanlığın merkezi ya da Vatikan’ın hedefi olarak sürekli gündemde olduğu iddiası sürmektedir. Bu bağlamda tehlike de sürekli. Fener Rum Patrikhanesi’ne de ihtiyatla yaklaşılmaktadır. Patrikhane’nin İstanbul’un özerk bölge statüsüyle şehir-devlet olarak yapılandırılmasının ardından, Ortodoksluğun Vatikan’ı olacağı iddia edilmektedir (2008:426). Patrikhane’nin faaliyetleri bu kapsamda Türkiye’yi yıkıcı olarak değerlendirilmektedir.

Bir başka bölümde ise, Türkiye parçalandıktan sonra ABD ve AB tarafından paylaşılamayan İstanbul’un tıpkı Hong Kong gibi küresel bir finans merkezine çevrilmek istendiği öne sürülmektedir. Sanayinin ve göçün İstanbul’a yoğunlaşması da bu gerekçe ile açıklanmaktadır (2008:425).

“Düşmanı Savaşmadan Yenmek” (2008:363) başlıklı bölümde, Türkiye’nin büyük devletlerin tehdidi altında olduğu kaygısı öne çıkmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu’nun son döneminde izlenen politikaları çağrıştıran bu söyleme göre Türkiye, ulusal bütünlüğünü söz konusu devletlerin çıkarları örtüştüğü sürece koruyabilir. Bunun başlıca sebebi ise, büyük devletlerin geliştirdiği “stratejiler” karşısında politikacıların başarısızlığı ve öngörüsüzlüğüdür. Söz konusu stratejilerden biri ise çokkültürlülüktür.

“ Türkiye’nin gelecekte başını belaya sokacak olan çokkültürlülüktür”
(2008:365).

“Türkiye, çok kültürlülüğü doğru değerlendiremezse, ulusal bütünlüğü parçalanır” (2008:366).

Yazara göre bunun sebebi, Türkiye’de farklılıkların kültürel değil, siyasal anlamda öne sürülmesidir. Bu ise ulusal bütünlüğü bozucu bir etken olarak işlev görebilir. Söz konusu kimlik ise Kürt kimliğidir.

“Dünyayı yöneten gizli örgütler ve Türkiye’nin çöküşü: Yeni Dünya Düzeni’nde şah mat mı?” (2008:379) adlı bölümde, ABD ve AB arasındaki paylaşım savaşında Türkiye’nin bir “varoluş mücadelesi” verdiği ve “adım adım Sevr koşullarına sürüklendiği” iddia edilmektedir. AB ülkeleri ve ABD, ülkeyi yapay bir ekonomik krizle felç ettikten sonra hilafetten yana bir yönetimi Türkiye’nin başına getirmişlerdir. Asıl amaçları ise, Ortadoğu petrol ve doğalgazları bölgesini kontrolleri altına almaktır (2008:380):

“ ...ABD’nin asıl hedeflerinden birisi de Türkiye’yi parçalamak ve Doğu Anadolu’da ABD kuklası bir Kürt Devleti kurmaktır. Türkiye’yi parçalama ve çökertme operasyonu aşıkâr bir biçimde Kıbrıs üzerindeki Annan Planı ile, NGO’ları ile, Fener Patrikhanesine ve Rum azınlıklara verilen haklar ile, Rum Pontus’u ile, Kuzey Irak’taki Kürt senatosu ile Türkiye’de ajanlık faaliyeti gösteren vakıflarıyla başarı ile sürdürülmektedir.”

Bir başka bölümde aynı kaygı tekrarlanmaktadır. Türkiye’nin güneyi ve güneydoğusu ABD ve İsrail’in yönetimindeki Ortadoğu bölgesine, doğusu ve kuzeyi ABD kontrolündeki Hazar-Kafkas bölgesine, daha gelişmiş olan Batısı ise AB denetimine bırakılacaktır.

“Yeni dünya paylaşım sisteminde Türkiye, Amerika ve Avrupa tarafından ufak devletçiklere bölünüp paylaşılacak ülkeler arasındadır” (2008:425).

ABD’nin dünyanın enerji ve su kaynaklarını ele geçirmek için söz konusu ülkelerdeki etnik ve dini çatışmaları körüklediği, silah ve petrol şirketleriyle ülkeleri ele geçirdiği ve rejim değişiklikleri gerçekleştirdiği vurgulanmaktadır. “Haydut devletler”

olarak lanse edilenlerin hedef bölgelerdeki, özellikle de Müslüman devletler olduğuna dikkat çekilmektedir (2008:437). Ortadoğu'daki mezhep çatışmaları bu çerçevede değerlendirilmektedir. ABD'nin önündeki engeller ise İran ve Türkiye'dir. Bu çerçevede Türkiye'nin "ılımlı İslam" modeli olarak sunulmasının altında ABD'nin art niyetleri vardır: Bu şekilde tanımlanan bir Türkiye'de çıkartılacak olan etnik ve dini çatışmalar sonucunda terör unsuru olarak "müdahale" etmek kolay olacaktır.

Bu bağlamda küreselleşmenin de başını Yahudilerin çektiği bir takım gizli örgütlenmelerin planlı çalışmaları olduğu tezi ileri sürülmektedir (2008:379). Aralarında Anglo-Sakson ve Protestanların kurduğu cemiyetlerin de yer aldığı bu yapılanmanın savaşların, bilim ve teknolojinin, paranın, mafyanın kısacası her şeyin kontrolünü ellerinde bulunduran bir azınlık, masonik bir örgütlenme olduğu çeşitli örneklerle ifade edilmektedir. Türkiye'nin içinde de güçlü olan bu örgütün yönetime müdahale ettiği ve amacının "Sevr koşullarının uygulanması" olduğu belirtilmektedir. Diğer bir unsur ise Sabetayistlerdir (2008:423). İslamiyet'i kabul etmiş gibi göründükleri halde aslında Musevi olan Sabetayistlerin Osmanlı İmparatorluğu'ndan bu yana önemli mevkilerde yer aldıkları vurgulanmaktadır.

“ Cumhuriyet döneminde de hep önemli mevkilerde oldular, iş dünyası, medya hatta sanat dünyası son yıllara kadar hep onların tekelinde oldu. Bu nedenle de hep nefret uyandırdılar” (2008:423).

Yazar, Sabetayistler hakkında yazılıp çizilenlerin toplumda Yahudi karşıtlığı oluşturmak suretiyle İsrail'in çıkarlarına hizmet edeceğini ileri sürerek, bu gibi çalışmaların MOSSAD'ın planları dahilinde gerçekleştirildiğini öne sürmektedir. Öte yandan, özellikle küresel sermaye söz konusu olduğunda, Yahudilerin Ortadoğu bölgesindeki çıkarlarını ve ABD'de Yahudi lobisinin gücünü de vurgulamaktadır (2008: 408,432).

Bir başka tehlike ise misyonerlerdir. Misyonerlerin bir ülkenin insanlarını "kendi değerlerine, toprağına, milletine, devletine, dinine" yabancılaştırdığı ve misyonerlerin

gittikleri her ülkede borsa ile yani o ülkenin kendi parası ile işlerini finanse ettiği vurgulanmaktadır (2008:413).

“Türkiye’de bir an önce kendi bünyesinde hem yasal hem de radikal idari değişiklikler yapmak zorundadır. Bunları yapmadığı takdirde papazlar ülkenin başına çok iş açacak” (2008:418).

“ Bu topraklar kutsal topraklar. Kim için? Katolik Kilisesi’nden çok Ortodoks Kiliseleri için kutsal. Çünkü Ortodoksluğun ve Hristiyanlığın çıktığı yer burası. Yani Filistin’de kurulmuş değil, burada kurulmuş. Yurtdışındaki bir tartışma sırasında bir papaz dedi ki, ‘ Mekke Rus çizmesi altında olsa nasıl kızarsanız, biz de Ayasofya’nın üstünde Türk bayrağı gördüğümüzde o kadar kızıyoruz.’”

Böylelikle Ayasofya konusundaki hassasiyet bir kez daha karşımıza çıkmaktadır (2008:417). “Türkiye’nin başına çorap örmeye hazırlanan” (2008:321) bazı misyoner kuruluşların faaliyetlerine dikkat çeken yazar, “Anglikan yapılmış Türkler” sayesinde bazı odakların Türkiye üzerindeki hedeflerine ulaşacaklarını öne sürmektedir.

Görüldüğü gibi beka kaygısı söz konusu olduğunda milliyetçi söylemler bir kez daha birleşmektedir: Müslüman Türkler Anadolu’dan atılmak istenmektedir. Kurtuluş Savaşı ve Sevr koşulları tekrarlanabilir, küreselleşme yıkıcı unsurları harekete geçirebilir, yabancı şirketler Türkiye’nin bağımsızlığını sonra erdirebilir... Özellikle kaygıyı yaratan ötekilerin aynı oldukları görülmektedir: Kurtuluş Savaşı’nın İtilaf Devletleri AB olarak karşımıza çıkarken, düşman komşular Yunanistan, Bulgaristan, Ermenistan ve Suriye’nin hedefleri aynıdır. ABD ve İsrail ise baş aktörlerdir. Bu çerçevede azınlıklar etnik ve dinsel farklılıklarının yanı sıra “kimliklerini gizleyen” masonlar ve Sabetayistler şeklinde tanımlanıp, iç düşmanlar olarak kodlanmaktadır. Tüm bu kaygıların ve milliyetçi söylemlerin birbirini beslediği ise, ortada olan bir gerçektir. Türk milliyetçiliği kendisini beka kaygısıyla meşrulaştırmaktadır.

Jeopolitik güç söylemi: Kısaca coğrafya ile siyaset ilişkisi olarak tanımlayabileceğimiz jeopolitik kavramı, devletlerin politikası üzerinde siyasi coğrafyanın belirleyiciliğini ifade eder. Uluslararası ilişkilerde, coğrafi konumun önemi büyüktür. Devletlerin politik ve askeri stratejileri, bu konumun avantaj ya da dezavantajlarına göre yönlendirilmektedir.

Bilindiği gibi, Osmanlı İmparatorluğu’nun yükseliş, duraklama ve çöküş dönemleri, jeopolitik konumu ve bu konumun etkisinin siyasi gelişmeler, coğrafi keşifler gibi nedenlerle değişmesiyle açıklanmaktadır. Türkiye’nin kuruluşu da, büyük devletlerin güç savaşının askeri mücadeleye dönüştüğü bir konjonktürde gerçekleşmiştir. Jeopolitiğin önemini vurgulayan bu tarihi örnekler, milliyetçi söylemlerin konuya bakış açısını belirlemektedir.

Türk milliyetçiliğinde yaygın olan söylemlerden biri jeopolitik güç söylemidir. Türkiye’nin jeopolitik açıdan önemli bir konumda yer aldığını vurgulayan bu söylem eski Osmanlı coğrafyası olarak tabir edilebilecek Balkanlar ve Ortadoğu başta olmak üzere Kafkasya’daki Türk nüfusunun da jeopolitik bir güç olarak kullanılabileceğini dile getirmektedir (Özdağ,2009). Her ne kadar Türk milliyetçiliğinin saldırgan değil “savunmacı” bir nitelikte olduğu (Özdağ, 2009:176) iddia edilse de, Orta Asya’daki Türki cumhuriyetlere kadar uzanan bir Turan idealinin dönem dönem etkili olduğu bilinmektedir.

Türkiye’nin konumu, jeopolitikte “kalpgah” (heartland) olarak nitelendirilen dünyanın merkezi- hakimiyet noktası ile ilişkilendirilmektedir. Buna göre “üç kıtanın birleştiği” yerdeki Anadolu’ya hakim olan, dünyaya hakim olma potansiyeli taşımaktadır. Çünkü bu coğrafya Ortadoğu- Kafkaslar’da, Balkanlar’da, Akdeniz ve Karadeniz’de etkin olma gücünü sağlamaktadır. Dolayısıyla Türkiye’nin böyle bir potansiyel gücü etkin bir biçimde kullanması, dünya gücü olmasına neden olacaktır. Bu ise, aynı zamanda iç ve dış düşmanlar tarafından güçlenmesine izin verilmeyen bir

Türkiye tahayyülüne varmaktadır. Görüldüğü gibi milliyetçi söylemlerin beka kaygısı ve mazlumluk algısı bu konuda da belirleyicidir.

“Medeniyetlerin birleştiği” yerde; Asya ve Avrupa arasında “köprü” olarak özel bir konumu olan Türkiye’nin aynı zamanda İslam ile Hristiyanlık arasında da bir sınır çizgisinde yer almasının, başta AB olmak üzere tüm Batı dünyası için önemli olduğu da sık sık vurgulanmaktadır. Söz konusu ülkelerin Türkiye’nin bu konumundan kaynaklanan gücüne ekonomik ve siyasal anlamda muhtaç oldukları aynı zamanda bir güç unsuru da yaratan bu konumundan ötürü Türkiye’nin günün birinde dünya gücü olacağı da temel savlardan biridir. Söz konusu savın jeopolitik bir strateji olarak adlandırılmış hali ise Avrasyacılıktır. Türkiye’nin bölgedeki nüfus gücünü kullanarak Avrupa ve ABD’ye karşı bir güç unsuru yaratması olarak tanımlanabilir. Bölgedeki diğer büyük güçler olan Rusya ve Çin’le yapılacak bir ittifak, hem güç dengesini Türkiye lehine değiştirecek, hem de bu iki ülkenin bölgede sivrilmesini engelleyecektir.

Bora’ya göre bu hayale en çok yaklaşıldığı an 1990’lardır. SSCB’nin çökmesinin ardından bağımsızlıklarını kazanan Türki cumhuriyetlerin de desteğiyle önce bölgesel bir güç-sonra dünya gücü olma hayali yükselmişti. Bu, hinterland’ı kullanarak, kimliğini de yitirmeden Batı’ya açılma projesiydi. Fakat umulanın gerçekleşmemesi, konjonktürel sebeplerden ziyade dış düşmanların komplolarına bağlanmıştır (Bora,1995:76,98). Benzer bir durum, Körfez Savaşı sırasında da yaşanmıştır. Türkiye’nin hegemonya alanı varsayılan Musul ve Kerkük’ün beklentilerin aksine Çekiç Güç’e bırakılması ve gündeme gelen Kürt devleti ile ABD’nin bölgede başka planları olduğu kaygısına yol açmıştır (Bora,1995). Bu kaygı ambargo nedeniyle yaşanan ekonomik krizle birleşince, Türkiye’nin parçalanmak istendiği senaryoları çok daha etkin bir biçimde gündeme gelmiştir.³⁵

Türkiye’nin enerji hatlarının geçiş bölgesinde yer alması ve yer altı ve yer üstü kaynakları açısından sahip olduğu zenginlik de muhtemel savaş senaryolarında işgale uğrayacak taraf olarak tahayyül edilmesine neden olmaktadır. Doğal gaz ve petrol boru

³⁵ Örneğin incelemeye alınan Metal Fırtına adlı roman, milliyetçi söylemlerde vatan toprağının bir parçası kabul edilen Kerkük’teki Türk askerlerinin Amerikalıların saldırısına uğramasıyla başlamaktadır.

hatları konusunda devletlerarası mücadelede Türkiye'nin aleyhine programlar üretildiği öne sürülmektedir. Özellikle bor gibi bazı madenler konusunda ise söz konusu zenginlik abartılabilmektedir. Temel sav, dünyanın Türkiye'ye muhtaç olduğudur. Borun önemi uzay teknolojisinde kullanılmasından ileri gelmektedir. Bu nedenle de Yıldız Savaşları'ndan bahseden ABD için hayati öneme sahip olduğu vurgulanmaktadır. Benzer bir görüş petrol yatakları konusunda da vardır: Türkiye'nin aslında büyük bir petrol denizinin üstünde yüzdüğü, ABD ve Rusya gibi ülkelerin "uydu teknolojisi" yoluyla çok derinlerde olan bu yatakları keşfettiği, fakat Türkiye'nin dünya gücü olarak etkinleşmesini istemedikleri için, "kendi petrolümüzü çıkartmamıza izin vermedikleri" ileri sürülmektedir.

Su kaynakları konusundaki zenginliğin de ileride savaş-saldırıya uğrama nedeni olabileceği öngörülmektedir. Dünyadaki su kaynaklarının hızla kirlendiği ve suyun gelecek yüzyılda petrolden daha değerli bir ürün olacağı bilinmektedir. Özellikle Ortadoğu bölgesinde suya olan ihtiyaç, Türkiye'nin ileride, bugünün petrol ülkeleri gibi bir hedef olabileceği beklentisini yaratmaktadır. Öte yandan tarımsal ürünler açısından zenginlik de, GDO'larla ve AB'nin tarım politikalarıyla Türkiye tarımının çökertilmek istendiği tezini ortaya çıkarmaktadır.

Komplo kitaplarında sık vurgulanan bu argümanlar ve kaygılar, bilinen bazı gerçeklerden yola çıkıldığı için şüphe getirmez bir biçimde doğruluk algısı yaratmaktadır. Emperyalizm bunlardan biridir. Fakat şunu özellikle belirtmek gerekir ki, söz konusu kitaplarda nefret söylemiyle birlikte temellendirilen bir algıdan hareket edilmektedir. Örneğin KAKG'de bilimsel hiçbir geçerliliği olmayan "Siyon Protokolleri" adlı bir belgeden yola çıkılarak, bununla ilişkilendirilen Yahudi sermayesinin Türkiye'nin yer altı kaynaklarını ele geçirmek istediği iddia edilmektedir: "Elit" Tek Dünya Devleti'ni kurmak için Türkiye üzerinde oyunlar oynamaktadır. Benzer bir biçimde Metal Fırtına'da Ornicon adlı bir madencilik ve enerji şirketinin sahibi, olayların perde arkasındaki sorumlusudur. Evangalist Kilisesi'nin bağışçılarından olan bu kişi, dünyanın önde gelen zenginlerinden biri olup muhtemelen Yahudi'dir: Tek amacı Türkiye'yi ele geçirmektir. Mehdix ise, Siyon'u gerçekleştirme

peşindeki İsrail'in bu amaç uğruna ABD'yi kullanarak dünyayı kan gölüne çevirdiği “gerçeği”nden yola çıkmaktadır. Avrupa ülkeleri ise tüm kitaplarda, Türk varlığına gizliden ve açıktan bir düşmanlık güden yabancılar olarak kodlanmaktadır. Yani incelenen üç kitaptaki ön kabul, emperyalizmden ziyade anti-semitizmden, Türklere ve Müslümanlara ezelden düşman ötekilerin bulunduğu dair bir önyargıdan temellendirilmektedir. Bu açıdan komplo teorilerinin yapısal özelliklerini yansıtmaktadır.

İncelenen romanlardan Metal Fırtına'da stratejik olarak değerli olan bor madenlerinden söz edilmektedir. ABD, dünyanın tek hakimi olabilmek için Türkiye'deki bor madeni yataklarına el koymak istemektedir. Yapılan hareketin gizli adı ise “Operasyon Sevr”dir. Bu operasyonla Türkler Anadolu'dan tamamen atılacaklardır. ABD bor, toryum, uranyum yataklarına el koyarak dünyanın hakimi olurken, güvencesi altındaki İsrail'e ve Arap ülkelerine su kaynaklarını, Ermeni ve Kürtlere Doğu ve Güneydoğu Anadolu'yu, Rumlara ise Karadeniz'i verecektir (2010:151).

Türkiye, sahip olduğu jeopolitik konum nedeniyle çok değerlidir. Dünyanın güç dengesi, Türkiye'nin sahip olduğu toprakların denetimiyle şekillendirilebilir. Bu ise, Türkiye'yi mutlaka ele geçirilmesi gereken bir hedef yapar.

“ Türkiye’de gerçekleşecek olan değişimler dünyanın her köşesindeki çıkarları etkileyecek kapasiteye sahipti” (2010:262).

“ Ve biliyorsunuz ki bizim yok oluşumuz sizinkini de getirecek” (2010:262).

“ Türkiye’nin çok hassas olan dinamikleri bir kez harekete geçti mi, onu durdurmak için hiçbir güç bir şey yapamazdı. Bir anda domino taşları birbirini devirir ve büyük bir bölgesel çalkantı yaşanırdı ama

buradan tek bir kazanan çıkardı mutlaka. O da Amerika olmalıydı”
(2010:291).

11 Eylül’den sonra ABD Başkanı Bush’un yaptığı konuşma vurgulanarak Ortadoğu bölgesinde yaşananlar bu görüşlerin ışığında değerlendirilmektedir. Ortadoğu’nun, dolayısıyla da dünya sisteminin istikrarı, Türkiye’nin istikrarına bağlıdır. Anadolu topraklarına hakim olan, dünyaya hakim olacak demektir. ABD bu yüzden Türkiye’yi ele geçirmek istemektedir.

“Büyük Nokta’yı ele geçirmenin zevkini hiçbir şeye değişmezdi”
(2010:131).

“ Dünyanın denge merkezini ele geçirmeyi kolay bir iş sanmayın”
(2010:22).

“ Bu toprakları istiyorlardı. Kendilerine ait bir yönetim veya bir çok açıdan içine nüfuz ettikleri bir Türkiye değil... ABD’ye, daha doğrusu Ornicon adlı şirkete ait bir Anadolu olacaktı. Aslında bu toprakları istemek için daha pek çok nedenleri vardı. Çin yüzünden gitgide artan stratejik gerilim, Amerikan Ordusu’nun daha uygun stratejik noktalara yerleştirilmesini gerektiriyordu...” (2010:101).

“Bu topraklar, dünyanın kalbiydi ve ona sahip olmak ateşle imtihanı gerektiriyordu. Ve her nesil bu imtihanı vermek zorunda kalabilirdi, kalmıştı.”(2010:298).

“Etrafına baktı, ilk kez bu toprakların tarihteki yerini hatırladı, Alpaslan burada Türkleri Anadolu’ya sokan zaferi almıştı. Türkler hala aynı toprakların efendisiydi” (2010:298).

Genel kanı, ABD’nin Ortadoğu petrollerini ele geçirme hedefi doğrultusunda Türkiye’yi de parçalayarak bor gibi önemli madenlere ve petrol “rezervlerine” el

koymak istediğidir. Anadolu, tarih boyunca bu nedenle ele geçirilmek ve Türklerin elinden alınmak istenmiştir. Bu önemli toprakların “efendisi” olmak, başlı başına bir güç göstergesidir.

Metal Fırtına’da bu önemli jeopolitik konumdan kaynaklanan “belirleyicilik”e dikkat çekilmektedir. Söz konusu belirleyicilik yeni bir güç dengesi oluşturma gücü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ise Türkiye’nin belirleyici gücüyle dahil olduğu Rusya ve Çin’den oluşan Avrasya seçeneğidir.

“Ortak ordular, şu anda Türkiye’ye doğru harekete geçti, eğer geri çekilmez ve bize saldırırsanız karşınızda dört ülkeyi birden bulacaksınız” (2010:292).

Bu seçeneğe, kitabın başından beri kendi aralarında bir uzlaşmazlık içinde resmedilen Almanya ve Fransa da dahil edilerek, AB’nin sanılanın aksine kısa ömürlü ve etkisiz olacağı da vurgulanmış olmaktadır. Kitabın sonunda savaşın gerekçesi olan bor minerallerinin ve diğer madenlerin işletilmesi için Türkiye önderliğinde bir şirket kurularak yeni ortaklar bu şirkete dahil edilir. Bununla birlikte ABD ve İngiltere de bu oluşumdan mahrum bırakılmaz. Türkiye dünya enerji dağılımını “belirler”, enerjiyi “pay eder.”

Mehdix’te ise Avrasya ve İslam coğrafyasında tarihe dayandırılan bir hak iddia edilmektedir. Türkiye, medeniyetler çatışması yerine medeniyetler birleşmesinde yer almalıdır. Fakat söz konusu olan medeniyetler birleşmesi İslam coğrafyasında mümkün gözükmemektedir. İslam jeopolitiğini dile getiren bu söylem Yeni Osmanlılık olarak da adlandırılabilir ve Türkiye’nin liderliğinde bir İslam birliği tahayyül etmektedir. Ortadoğu bölgesindeki barış ve istikrarı ancak Türkiye sağlayabilir, çünkü Osmanlı’nın torunu’dur (2009: 196). Nitekim Mehdix’te Kabe’yi kurtaran da, Kudüs’e ordusuyla gidip Mescid-i Aksa’yı Yahudilerden geri alan da Türk Mehdi’dir(2009:194, 234)

Bu bağlamda Mehdix’te Türklerin önderliğindeki İslam dünyasının güç dengesini değiştirebileceğine işaret edilmektedir. ABD ve İsrail, ancak bu şekilde

bertaraf edilebilecektir. İslam dünyası ise baskı ve sömürüden kurtulacak, “hak ettiği” yere gelecektir.

Kitapta İran, Çin ve Rusya ile yeni bir kutup oluşturulması gerektiğinin de altı çizilmektedir. ABD’nin Orta Asya ve Kafkaslarda etkinlik kurma çabaları, Rusya tarafından engellenmek istenmektedir, çünkü söz konusu bölgeyi Rusya kendi hinterlandı olarak görmektedir. Rusya’nın bölgede ABD’ye karşı yeni bir denge oluşturma çabası içinde olduğu bilinmektedir. Türkiye de bölgesel bir güç olarak benzer kaygılar güttüğünden, Rusya ile işbirliği yapabilir. Batı’nın haksız baskısına maruz kalan İran ise, aslında ABD ve İsrail’in saldırgan politikasını engelleyen bir güç unsurudur (2009:184).

“Şimdi adamların elinde nükleer silah var ve başımıza bela oldular.

Hem yirmi yıl önce Türkiye de Rusya da İran’ın karşısındaydı.”

(2009:184).

ABD ve İsrail’in İran’ı silahsızlandırma ve yalnızlaştırma çabasının nedeni, Müslüman ülkeleri etkisizleştirerek, bölgedeki politikalarını rahat bir şekilde uygulamak olarak görülmektedir: Fakat, İran gibi bir güç silahsızlandırılırsa olacaklar da ortadadır. Türkiye’nin İran’ı yalnız bıraktığı iması da bu açıdan değerlendirilmelidir: Türkiye stratejik bir hata yapmaktadır. Batı egemenliği ancak bölgenin asıl sahiplerinin ittifakıyla, gücü ele geçirmesiyle son bulabilir.

KAKG’de ise bu konuyla ilgili ayrı bir bölüm açılmıştır: “*Teknoloji ve Yer altı Kaynakları*” adlı dördüncü bölümde, çeşitli argümanlar ileri sürülmektedir. Yves Lacoste’un dünya kaynaklarını paylaşma savaşı olarak tanımladığı yeni sömürgeciliğe ilişkin kitabının adı kullanılan “*Coğrafya savaşmak içindir*” (2008:479) konu başlığında, bazı ülkelerin jeopolitik konumunun önemli olduğu vurgulanarak, uluslararası ilişkilerde jeopolitiğin önemine değinilmiştir. Amerikalı stratejist Brzezinski’nin “Avrasya’ya hakim olan dünyaya hakim olur” sözü hatırlatılmış, Hungtinton’un medeniyetler çatışması tezine dikkat çekilmiştir. Bu çerçevede, ABD’nin

yapmış olduğu operasyonlar da jeopolitikle ilişkilendirilmiştir. Kitabın genelinde de, Türkiye'nin sahip olduğu doğal kaynaklar ve enerji nakil hatlarının geçtiği topraklarda yer alması, onu hem hedef, hem de güç haline getirmektedir. Türkiye, bu gücü Avrasya'ya yönelik bir politika izlerse harekete geçirebilecektir.

“Neden Petrolümüze Sahip Çıkmalıyız?” (2008:482) adlı konu başlığında ise, petrolün hayati bir öneme sahip olduğu vurgulanarak, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılma nedeni olarak gösterilmiştir. Tarım, hayvancılık ve sanayinin bir grup “elit” tarafından yok edildiği, Türk milletinin tek kurtuluş yolu olan petrolüne sahip çıkması; hatta bunun için seferber olması gerektiği ileri sürülmektedir. Zira uydu teknolojileriyle tespit edildiği gibi, Türkiye “petrol denizinde yüzmektedir.” Fakat, bu yatakları işletmesine izin verilmemektedir. Türkiye, petrol yataklarına sahip olan pek çok ülke gibi parçalanma tehlikesi altındadır. Irak'taki gelişmeler, İran, Azerbaycan, Romanya, Meksika, Libya, Mısır tarihi Türkiye'yi de benzer durumların beklediğine dair birer örnek olarak hedeflerini gerçekleştirmek için, Yeni Dünya Düzeni adı altında IMF ve Dünya Bankası politikalarıyla, sanal petrol borsasıyla petrol sahibi olan ülkeleri kontrol altına almaktadırlar. Yeni enerji kaynakları bulunsa da, petrolün kimya sektöründeki önemi sürecektir. Bu nedenle Türk milleti kurtuluşu olan “kendi petrolüne” sahip çıkmalıdır.

“Uluslararası terör ve enerji politikaları” (2008:496) başlığında da ABD'nin dünya enerji kaynaklarını ele geçirmek için Yeni Dünya Düzeni ve Küreselleşme söylemleriyle enerji bölgelerinde her türlü oyunu oynadığı vurgulanmaktadır. Uluslararası terör de bu oyunun bir parçasıdır. Bin Ladin bizzat ABD tarafından desteklenmektedir. Ortadoğu, Kafkasya ve Orta Asya'daki gelişmeler, ABD'nin bu politikası ile yakından ilişkilidir. Türkiye ise, baştaki yöneticilerin niteliksiz olmasından dolayı, petrol ve doğal gaz politikası bile geliştirememiştir: “ABD enerji senaryolarında figürandır.” Bu durumda ise ABD'nin çıkarları için kullanılmaktadır, hatta rezervlerini kaybedecektir. ABD'nin ve Batı'nın amacı Türkiye'yi ele geçirerek enerji nakil hatlarını kontrol altına almak ve bu konudaki “bağımlılıklarını” sona erdirmektir.

“*Sevr’den Mai’ye Dar Geçit Aşılırsa*” (2008:522) adlı bölümde ise çok uluslu madencilik şirketleri ele alınmaktadır. OECD ülkelerinin yürürlüğe koyduğu çok taraflı yatırım anlaşmaları (MAI) çerçevesinde çok uluslu şirketlerin pazarlara yani az gelişmiş ülkelere engelsizce gireceği ve onların doğal kaynaklarını sömüreceğine değinilmektedir. Bu ise bir anlamda “ulus-devletlerin içinin boşaltılması” dır. Türkiye’de aynı tehlikeye maruz kalmaktadır.

“*Pentagon’a uçak çarpmadı... Hedef önce Afganistan, ardından Irak oldu... Yeni Hedef Bor Madenleri mi?*” (2008:547) başlığından da anlaşıldığı üzere, yeni hedef olarak Türkiye görülmektedir. 11 Eylül saldırıları, enerji kaynaklarını ele geçirme hedefi doğrultusunda ABD tarafından gerçekleştirilmiş bir komplo olarak tanımlanmaktadır. Yazarın ifadesiyle “21. Yüzyılın ve hatta 22.yüzyılın en önemli yer altı kaynağı” olarak tanımlanan bor madenlerine sahip olan Türkiye de tehdit altındadır. Bu bir teoriden ziyade gerçeğin ta kendisi olarak nitelendirilmektedir...

Görüldüğü gibi, Mehdix, Metal Fırtına ve “Komplo Teorileri-Aynanın Ardındaki Gerçekler” de benzer kaygılar söz konusudur. Türkiye, bulunduğu jeopolitik konum ve sahip olduğu doğal zenginliklerden ötürü, “hedef ülke” olarak resmedilmektedir. Dolayısıyla bu önemli toprakları korumak için güçlü bir ordu şarttır. Jeopolitik unsurların, beka kaygısını dolayısıyla da milliyetçi söylemleri güçlendirdiği açıktır.

Öteki korkusu: Bilindiği gibi, milliyetçilik açısından öteki yapısal bir zorunluluktur: Çünkü kimlik inşası ötekiyle mümkün olmaktadır. Anderson’un (1995) ifade ettiği biz tahayyülü, beraberinde ötekilerin tahayyülünü de getirir. Bu karşılıklı, ulus olmanın doğasında vardır. Uluslar dünyası biz-öteki ayrımına göre kurgulanır, “biz”i ve “ötekileri” meşrulaştırır (Billig, 2003). Politik konjonktüre göre ötekiler değişebilir de: Nihai bir tanımlı olmayan “dost-düşman”ın kim olduğu konusundaki kararı ise, huzuru sağlamaya “mecbur” olan devlet verir (Schmitt,2006).

Türk milliyetçiliği daha oluşum anından itibaren kendisini Batı'nın ötekisi olarak tanımlamıştır. Türkler'in Batı'ya karşı Doğu'lu, Hristiyan'a karşı Müslüman, en olumsuz anlamda da “uygar”a karşı “barbar” olarak tanımlanması Türk kimliğinin oluşturulmasında belirleyici olmuştur. Bir anlamda, “Batının ötekisi olan Türkler, uygarlaşma yolunda kendi ötekilerini yaratmıştır” (Göle, 2005: 74). Dolayısıyla Türk milliyetçiliğinin ötekileri bir hayli fazladır: “Müslüman-Türk” tanımı çerçevesinde hem Müslüman kimlikten, hem de Türk kimliğinden doğan ötekileri mevcuttur. İslam unsuru ise, ötekiliğin derecelerini belirlemiştir. Bazıları gerçek, bazıları ise daha az ötekidir (Hür,2009:1121). Dündar'a (2009) göre içerideki ötekiler, Türk milliyetçiliğini diğer milliyetçiliklerden ayıran önemli bir özelliktir.

Ötekiler konusunda da kaçınılmaz olarak Osmanlı mirası devreye girmektedir. “Osmanlı milletleri” anlayışına göre, İmparatorluğun kozmopolit yapısında dinsel farklılıklar daha belirleyiciydi, “kimin biz, kimin öteki olduğu son derece belli” idi (Belge,2009:180). Fakat 19.yy'da milliyetçiliğin etkisi ve Osmanlı'nın ekonomik olarak zayıflamasıyla birlikte, toplum içindeki ayrımlar keskinleşmiş, milletler sistemi iflas etmiştir. Buna çare olarak düşünülen Tanzimat hareketleri ve Osmanlıcılık akımı ise, Belge'ye (2009) göre gecikmiş ve yetersizdir: Çünkü herkes yeni kimliğini edinmiştir. Var kalmanın en gerçekçi yolu olarak görülen Türk milliyetçiliği ise geç kalmış olması nedeniyle, daha önce “doğan” karşıtlarına bakarak konumlanmıştır. Milas'a (2009:195) göre, “Balkan Savaşları'ndan önce Türk milliyetçiliği henüz mülayimdir ve ötekini yenme çağrılarını değil, ona benzeme çağrılarını dile getirmektedir.” Balkan Savaşları ile Türk milliyetçiliği ötekilerini, dolayısıyla da kendini bulmuştur: Bu ise, gayrimüslimlerin “içimizdeki düşman”lar olarak kodlanmasını beraberinde getirmiştir.

Söz konusu süreçte Millet-i Hakime olarak nitelendirilen ve hukuki açıdan diğerlerinden daha üstün durumda tutulan Müslüman çoğunluğun, ayrıcalıklarını kaybederek gayrimüslimlerle eşitlenmesi, “yabancıya bakışı sorunsallaştırmıştır” (Belge,2009:181). Azınlıkların Avrupa devletleri tarafından desteklenmesi, Osmanlı'nın içişlerine karışılması sonucunu doğurmuştur. Azınlıklara Hasta adam'ı, yani devleti kemiren zararlılar olarak bakılmıştır (Keiser,2008:190). “Tanınan” eşitliğe rağmen

bağımsızlık mücadelelerine girişilmesi ise, azınlıklara olumsuz bakışı ve “ihanel” algısını arttırmıştır. Tüm bunlar, Batı’ya ve Hristiyanlara karşı önyargıların sabitlenmesine yol açmıştır (Akçam, 1992; Belge,2009; Göçek,2008). Böylelikle azınlıklar, devleti bölmek ve sömürgeleştirmek isteyen dış düşmanların içerideki destekçileri olarak görülmeye başlanmıştır. Özellikle Balkanlardaki milliyetçi komitacıların Müslümanlara yaptıkları baskıların görmezden gelinmesi, çok bilinen bir ifadeyle savaş meydanlarındaki kazanımların masa başında kaybedilmesiyle birleşince mağduriyet algısı da güçlenmiş ve nefrete dönüşmeye başlamıştır.

Aynı süreç 1.Dünya Savaşı sırasında Araplarla da yaşanmıştır. “Din kardeşleri” olarak nitelendirilen ve bu nedenle Osmanlı İmparatorluğu’ndan ayrılmayacakları düşünülen Arapların özellikle İngilizlerle yaptıkları ittifaklar sonucu “kopuş”ları, “ihanel” algısını pekiştirmiştir (Belge,2009). Bu tarihten itibaren Araplar her zaman “bizi arkamızdan hançerleyenler” olarak anılacaktır...

Ermeniler de Osmanlı döneminden kalan “gerçek ötekiler”dir (Hür,2009:1121). Jön Türkler ve Ermeni milliyetçileri, başlangıçta Abdülhamit’in baskıcı yönetimine karşı çıkma noktasında birbirleriyle işbirliğine gitmişlerdir. Fakat zamanla Jön Türklerin Türkçülük akımını benimsemesi ve Doğu Anadolu’yu da kaybetmeme telaşıyla Ermenilere karşı izlediği politikalar, Ermeni milliyetçilerinin de söylemlerini sertleştirmiştir. Ermeniler, milliyetçi örgütlerin Osmanlılara karşı savaştan Rus Ermenilerine yardım etmesiyle “hain” olarak nitelendirilmişlerdir. Tüm bunlara Müslümanlara göre ekonomik üstünlükleri de eklenince, İttihatçıların milli devlet için öncelikle milli bir ekonomi yaratma projeleri kapsamında tıpkı diğer gayrimüslim azınlıklar gibi devre dışı bırakılmışlardır. Fakat bu “radikal” bir şekilde gerçekleştirilmiştir: 1915 Ermeni Tehciri ile.(Belge,2009; Hür,2009). Tuğrul (2010) kolektif kimliğin oluşmasında “kurucu şiddet”in gerekliliğini vurgulayarak, yeni kimliğin ancak eski kimlikteki “aynı”ların temizlenerek oluşturulabileceğini ifade etmektedir. Tuğrul’a göre, “farklılaşmanın gerçekleşebilmesi için, bu çok benzeyenin ama aynı zamanda yabancı olanın dışarıya atılması, yok olması gerekir” (2010:100). Bu bağlamda en çok Türk’e benzeyen Ermeniler kurban edilmiştir.

Bir başka benzer öteki “Yunanlılar”dır. Rumlar, ilk ayrılan gayrimüslim azınlık olması bakımından önemlidir. Bu ise, Rum azınlığın “nankörlük” ve işbirlikçilikle suçlanması sonucunu doğurmuştur. Türk milliyetçiliğinin oluşum sürecinde Anadolu için Yunan tehdidinin gündemde oluşu ve Kurtuluş Savaşı’nın Yunan ordusuna karşı kazanılan zaferlerle şekillenmiş olması da bu düşmanlıkta belirleyicidir. (Milas, 2009). Yunanlıların İzmir’i işgali Türk milliyetçiliği için önemli bir dönüm noktasıdır. Türk milliyetçiliği, Megali idea söyleminin etkisiyle meşruluğunu arttırmış; İslam vurgusu ve etnik vurgu bakımından anlamını İzmir’in işgali ile bulmuştur (Keiser,2008). Megali idea söylemi, Anadolu üzerinde arkeolojinin gelişmesiyle birlikte meşrulaşan bir hak iddiasıyla güçlenmiştir. Bu iddia ise, Türk milliyetçiliğinde yankısını bulmuş ve onu Yunanistan’a karşı sonu gelmeyen bir kaygıya ve savunmacılığa itmiştir (Milas,2009).

Cumhuriyet döneminde homojenleşmenin bir gereği olarak yapılan mübadelelerle azınlıkların oranı iyice azaltılmıştır. (Bora,2009a). Sosyal Darwinizm azınlıklara karşı tutumda da etkisini göstermiş, doğa kanunları gereği “zayıf” ötekiler olarak algılanan azınlıklar gücünün karşısında yok sayılmıştır (Keiser,2008). Milli kimliğin kurulması aşamasında yaşanan “kolektif unutkanlık” hali ile Anadolu ve Osmanlı tarihi göz ardı edilmiştir. Bu çerçevede Anadolu’nun eski sakinleri ve onlarla yaşanan “kötü anılar” unutulmuşlardır. Bununla birlikte, Türk üst-kimliği çatısı altında bir Türkleştirme politikası uygulanmıştır. Türk Tarih Tezi ile azınlıkların tarihi hak iddia etmesinin önüne geçilmiştir. İskan Kanunu azınlıkları işaretlerken, Soyadı Kanunu tüm “Türk” vatandaşlarını tek kimlik altında birleştirmiştir. Güneş Dil Teorisi’yle ise, azınlık dilleri köken olarak Türkçe olduğu iddiasıyla yok sayılmıştır (Hür,2009).

Cumhuriyet’in ötekilerinden biri de, eski rejim yanlıları olarak tanımlanan ve Cumhuriyeti yıkararak yeniden Padişahlık sistemini getirecekleri düşünülen İslamcılardır. İslam, geri kalmışlığın birincil sebebi olarak görülse de tamamen dışlanmamıştır, çünkü farklı etnik kökenlerden oluşan ulusun en büyük ortak paydası dindir (Kurtoğlu,2009). Toplum ise kendisine yukarıdan sunulan bilmediği bir dünya yerine, kendi değerlerini ve anlam dünyasını korumayı tercih etmiştir (Kurtoğlu,2009). Bu dönemde rejimin

geleceği açısından tehlikeli olarak görüldüğünden dinsellik içeren her şey suç sayılmıştır. Öte yandan Cumhuriyet’le birlikte Batı medeniyeti seviyesine çıkmak adına hayata geçirilen uygulamalara verilen tepkiler de, rejim açısından yapılan baskıyı meşrulaştırmıştır. Yeri gelmişken resmi tarihte bu tür bir “karşı-devrim” ayaklanması olarak tanımlanan ve Musul’da çıkarları olan İngiltere ile ilişkilendirilen Şeyh Said İsyanı’ndan bahsetmek yerinde olacaktır. Bugün bilindiği üzere Şeyh Said İsyanı Takrir-i Sükun Kanunu’nun çıkmasına vesile olan Kürt ayaklanmalarından biridir. 1925’te Bingöl’de başlayan ve hızla yayılan ayaklanma, sıkıyönetim uygulamasıyla ulus-devletin gücünün pekiştirilmesi ve muhalefetin bastırılmasıyla sonuçlanmıştır. Bu ayaklanmayı takiben 1930 Ağrı ve 1938 Dersim isyanları da şiddetle bastırılmış ve bölgede Türkleştirme politikalarının sertleştirilmesine neden olmuştur. Bu dönemden itibaren Kürt kelimesi Cumhuriyetin tabularından biri haline gelmiştir: Asli unsur Türk’tür, Kürtler ise “dağlı Türkler”dir. (Öngider,2009:312-318).

2. Dünya Savaşı’nın konjonktürüyle azınlıklara olan tutum daha da sertleşmiştir. Bora’ya (2009a) göre Nazilerin anti-semitist politikaları, azınlıklara karşı izlenecek tutuma ilham vermiştir. 1942 Varlık Vergisi uygulaması ile milli kalkınmaya engel oldukları düşünülen gayrimüslim ticaret burjuvazisi tasfiye edilmiş ve “Vatandaş Türkçe Konuş” kampanyaları, son olarak da 6-7 Eylül’de uygulanan şiddet ile geri kalanlar göçe zorlanmış, gitmeyenler ise sindirilmiştir. 60’larda gayrimüslimlerin okullarına ve ibadet yerlerine tepkiler artmış, işbirlikçi olarak nitelendirilen Patrikhanelerin kapatılması sık sık gündeme getirilmiştir (Bora,2009b). Söz konusu dönemde “önemli” bir iç düşman da komünistlerdir. Dış kaynaklı faktörler haricinde kabaca değerlendirmek gerekirse, milliyetçiler yekpare olarak tanımladıkları ulusu kozmopolitleştirdiği, Turancılar Orta Asya Türk Cumhuriyetleri gibi “asimile” edeceği, İslamcılar ise dini bir afyon olarak tanımladığı “gerekçesiyle” komünizme savaş açmışlardır. Komünizmle mücadele çerçevesinde sol görüşlüler ötekileştirilmiş, komünizmle bağı olduğu düşünülen Aleviler başta olmak üzere azınlıklar-özellikle de Yahudiler İslamcı söylemler tarafından hedef haline getirilmiştir. Türk milliyetçiliğinde “dönme” olarak tabir edilen sonradan Müslümanlığı kabul etmiş Yahudilere vurgu artmış, Yahudiler içimizdeki gizli düşmanlar olarak nitelendirilmişlerdir. Komünizm,

liberalizm ve kapitalizm Yahudilikle ve onların Siyonist hedefleriyle ilişkilendirilmiştir: Buna bağlı olarak her şey Siyonizmin komplosuyla açıklanmaya başlanmıştır (Bora,2009b).

Türkiye’deki anti-semitizm Arap-İsrail sorunundan da etkilenmiştir. Bora (2009b) anti-semitizmi, faşist ideolojiyi besleyen bir kaynak olarak nitelendirmektedir. Yahudilere biçtiği doğuştan kötülük’le ırkçılığı doğallaştıran anti-semitizm, Yahudi komplosu teziyle İslamcılığın her kanadında yer almaktadır: Öyle ki Yahudi soykırımı dahi Yahudi komplosu olarak nitelendirilebilmektedir. Milli Görüş hareketi ile tırmanan bu anlayış, günümüzde merkeze- ve iktidara geldiğinden söylemini yumuşatsa da, tavrını korumaktadır. Filistin-İsrail sorunu da Yahudilere karşı ön yargıyı canlı tutmaktadır.

12 Eylül 1980’den sonra tehdit ve tehlike algısı büyü(-tül)düğünden, ötekiler iyice çoğal(-tıl)mıştır. Türk vatandaşlığının tanımına din unsurunun da resmen eklenmesiyle azınlıklar tamamen dışlanmışlardır. Türk-İslam sentezi, azınlıkların vatandaş olarak bile kabul edilmediği anlamına gelmektedir. Söz konusu sentezdeki İslam unsuru “Sünni” Müslümanlığı resmileştirdiği için Aleviler gibi tanıma uymayanlar dışlanmış ve Sünnileştirme politikalarına maruz kalmışlardır. Etnik vurgunun iyice öne çıkarıldığı 80’ler boyunca, farklı kimlikler baskı görmüşler, “iç mihrak” olarak nitelendirilerek dışarıdaki düşmanlarla ilişkilendirilmişlerdir. Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki uygulamalara eskisinden daha sert bir biçimde geri dönmüştür. Farklılığın göstergesi olabilecek her şey bölücü bir unsur olarak tanımlanıp yasaklanmıştır.

Belge’ye (2009) göre, 12 Eylül rejiminin insan hakları ihlalleri gibi nedenlerle Avrupa’dan aldığı tepkiler, Türk milliyetçiliğindeki Batı karşıtlığını da Kemalizm’e rağmen yükseltmiştir. Bu dönemde herkes ötekidir. Örneğin Yunan düşmanlığı Türk milliyetçi söylemlerin ortak noktasıdır. Kıbrıs sorunu, Batı Trakya meselesi, Ege’de kıta sahanlığı konusu ve son olarak da Yunanistan’ın Türkiye’nin AB’ne engel olabileceği düşüncesi, düşmanlığı pekiştirmektedir (Milas,2009). 1980’lerde Ermeni düşmanlığı daha da yoğunlaşmıştır. ASALA’nın 1973’den başlayarak, 80’lerin ortasına kadar

başvurduğu eylemler Ermenilere dönük önyargıları arttırmıştır. Ermeniler “Neredeyse ontolojik anlamda ‘anti-Türk’ olarak” tanımlanmaktadır (Bora,2009b:917). Ermeni Soykırımı Günü’nün kabulü, özellikle TBMM’nin açılışıyla aynı gün olduğu için büyük tepki almış ve Ermenilerin Türk varlığına düşmanlığının bir göstergesi olarak kabul edilmiştir. Ermenilerin Azerilerle yaşadıkları Dağlık Karabağ sorunu da bu algıyı pekiştirmiş, Ermeni diasporasının Avrupa ve ABD’deki etkisi ise Batı ile işbirliği içinde oldukları şeklinde yorumlanmıştır. Halen Türkiye’deki pek çok kesimin üzerinde uzlaştığı mutlak öteki, Ermenidir. (Hür,2009). Milli kimliğin kurulmasında “kolektif unutkanlık” hali gereği, Anadolu ve Osmanlı tarihi göz ardı edilmiştir. Bu çerçevede Anadolu’nun eski sakinleri ve onlarla yaşanan “kötü anılar” unutulmuşlardır. Ermeniler ise en başta unutululardır: “Başlangıçta bu unutma eylemi, Türk kimliğinin ön şartı(dır), zamanla ‘idame ettirici’ ögesi (olmuştur). Bugün ise ‘asli unsuru’ haline (gelmiştir)” (Hür,2009:1121). Son olarak Ocak 2007’de uzun bir süredir hedef gösterilen Hrant Dink’in öldürülmesi, 2008’de aydınlar tarafından başlatılan Özür kampanyaları, Ermeni Soykırımı’nın birçok ülkede kabulü ile Ermeniler hala Türk milliyetçiliğinin odak noktasındadır.

12 Eylül döneminin sancısını en ağır biçimde yaşayanlar bilindiği gibi Kürtlerdir. Dil ve kültür bir yana, Kürtlerin varlığı bile yakın zamana kadar kabul edilmemiştir. Kürtler, zamanla Türklüklerini yitiren bir “toplum” olarak nitelendirilmiş ve milli şuuru tekrar kazanmaları için çabalar sarf edilmiştir (Yeğen,2009:890). Dönemin baskıları ise PKK’nın doğuşuyla sonuçlanmış, terör ve şiddet tırmanmıştır. Belirtmek gerekir ki, Kürt sorunu ekonomik temelli olarak değerlendirilmiş ve bölgesel kalkınmadaki dengesizliklere bağlanmıştır. Bununla birlikte, Türk milliyetçiliğinin yapısal şüpheciliğinden dolayı her zaman dış mihraklarla bağlantılı bir biçimde ele alınmıştır. Dış mihrakların kim olduğu ise duruma göre değişmektedir (Yeğen,2009). Bunlardan biri Ermenistan’dır. Bu dönemde Kürt sorunu Ermeni kimliğiyle kodlanmıştır, çünkü Kürt kimliğine karşı çıkış Ermenilik üzerinden gerçekleştirilmiştir. Ermenilerin Türkiye’yi Kürt bölücülüğü aracılığıyla yıkmak istedikleri öne sürülmüştür (Bora,2009b). Soğuk Savaş döneminin sonra ermesiyle yaşanan rahatlamadan sonra, Ortadoğu ve Kafkaslarda yaşanan yeni gelişmeler Türkiye’deki gerilimi tekrar

tırmandırmıştır. AB ile olan sorunlar ve Ortadoğu'daki ABD varlığı, içeride Kürt sorunuyla birleşince 90'larda "ittihatçı milliyetçilik"(Bora,1995) geri dönmüştür: SSCB'nin yıkılması ve Türkiye cumhuriyetlerin bağımsızlıklarını kazanması ile, Turancılığın rasyonel hale gelmesinin de etkisi büyüktür (Belge,2009; Bora,1995). Kürtlere, İslamcılar din kardeşliği söylemiyle bakarken, diğer söylemlerde ihanet ve işbirliği algısı egemendir (Belge,2009). ABD dışında İngiltere ve özellikle Fransa başta olmak üzere AB ülkeleri, Suriye, Yunanistan ve Ermenistan tarafından Türkiye'yi bölme amaçlı olarak desteklendikleri düşünülmektedir. Günümüzde, Kürtlerin varlığı tanınmış olsa da ulus-devletin hassasiyetleri nedeniyle hak ve özgürlükler konusunda endişeli bir yaklaşım hakimdir.

İslamcı söylemde ise temel vurgular değişmemekle birlikte, siyasallaşması sonucu laik endişeler artmış ve İslamcı söylem yumuşamak zorunda kalmıştır. İslamcıların, 70'lerden bu yana Türkleri İslam'ın kılıcı olarak nitelendirdikleri görülür. Buna bağlı olarak, farklı etnik kökene mensup Müslümanların Türk himayesinde birleşmesi söylemini geliştirmişlerdir (Bora,2009b). Bu noktada ümmet anlayışının kapsayıcılığındaki yetersizliğin, Müslümanları Türk üst-kimliğinde birleştirme çabası yarattığı düşünülmektedir. Bu söylemde gayrimüslimler Hristiyan ötekiler, Batı ise kurduğu kültürel baskıyla yozlaşma sebebi olarak nitelendirilmeye devam etmektedir.

2008 yılında kabul edilen Vakıflar Kanunu da gayrimüslimlere olan önyargıları harekete geçirmektedir. Azınlıklara ait vakıfların bu yasayla bağımsızlaşarak bölücü bir unsur haline gelebileceği endişesi taşınmaktadır. Yasa, Kurtuluş Savaşı sırasındaki "düşman azınlık cemiyetleri" hatırlatılarak, Lozan Anlaşması'nın ihlali ve Sevr'in yeniden yürürlüğe konulması olarak nitelendirilmiştir. Yasanın çıkmasında AB'nin rolü de, Osmanlı geçmişi dolayısıyla şüpheleri arttırmaktadır. Vakıflar Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle Patrikhane'nin Vatikanlaşacağı, devletin el koyduğu taşınmazların bir kısmını geri vermesiyle İstanbul'un Bizanslaşacağı, Ayasofya'nın ise tekrar kilise yapılabileceği gibi endişeler de gündeme gelmektedir. Bu örnek, tehdit algısının ve azınlık korkusunun daimiliğini göstermesi bakımından ilginçtir. Azınlıklar beka kaygısıyla "Osmanlı'yı yıkan ve bugünkü Cumhuriyeti de yıkacak tek güç" olarak

görülmüşlerdir (Dündar,2009:893). Özellikle de temel hak ve özgürlükler söz konusu olduğunda refleksler harekete geçmekte; gündeme gelen demokratik talepler ve kültürel çoğulculuk gibi kavramlar “bölücü” unsurlar olarak algılanmaktadır.

AB de şüpheli ötekilerden biridir. Cumhuriyetin muasır medeniyetler seviyesine ulaşma hedefi doğrultusunda yürüttüğü modernleşme projesinin nihai hedefi AB olarak belirmiştir. Bununla birlikte Avrupa, hem ulaşılması gereken bir hedef, hem de sakınılması gereken bir düşman olarak görülmüştür. Bu algılayışta, Osmanlı İmparatorluğu’nun dağılma dönemiyle Avrupalı devletlerin ilişkilendirilmesinin ve Kurtuluş Savaşı’ndaki politikaların rolü olduğu ortadadır. Özellikle İslamcı söylemde Avrupa, Türkler nezdinde İslamiyet’i yok etmeye çalışan Haçlılar olarak görülürken, sol söylemde emperyalist bir paylaşım savaşından kurtulan ulus-devleti yeniden paylaşabilecek sömürgeci güçler olarak tanımlanmaktadır. Öte yandan, Türkiye’ye karşı benzer bir kuşkunun sıklıkla dile getirilmesi ve araya konulan “mesafe” de hakim olan şüpheciliği meşrulaştırmaktadır (Uğur,2009). Bu nedenlerden dolayı sağ ve sol düşüncede AB olağan şüphelidir.

İslamcı söylem, Haçlı Birliği olarak tabir ettiği AB’yi Türk toplumunun dini ve kültürel yapısına ters olduğu ve Türkiye’nin emperyalist devletlerin sömürgesi haline getireceği gerekçesiyle reddetmektedir. Söz konusu karşı çıkış, 70’lerde Erbakan’ın söylemleriyle dile gelmiştir. İslamcı-milliyetçi söylemin merkeze gelmesi ise, AB konusunda daha ılımlı bir bakış açısını savunması sonucunu doğurmuştur. Nitekim AKP iktidarı döneminde -çok tartışılrsa da-AB nihai bir hedef olarak açıklanmıştır. AB konusunda benzer bir tahayyül sol görüş içinde de vardır. 60’lardan itibaren Türkiye’nin Kurtuluş Savaşı ile zar zor koruduğu bağımsızlığını bu proje ile kaybedebileceği söylemi etkilidir. Türkiye sömürgeleştirilme tehlikesi altındadır. Bu görüş, bir dönem ünlü “Onlar ortak, biz Pazar” sloganıyla dile getirilmiştir (Uğur,2009:1007-1008). Şüphesiz, Türk solunun milliyetçi niteliğiyle de alakalı bir durum söz konusudur. Ünüvar’a (2009) göre, Türkiye’de sosyalist hareket, ancak milliyetçilik ve anti-emperyalizmle meşruluk bulabilmiştir. Soldaki ulusal kalkınmacılık söyleminin etkinliğinin nedeni de budur. Belge, ulusal solda da anti- emperyalizm ve bağımsızlık

üzerinden yabancı düşmanlığı konusunda aynı reflekslerin harekete geçtiğini vurgulamaktadır.(Belge,2009).Günümüzde AB kriterlerinin Türkiye'nin üniter devlet yapısını bozmaya yönelik amaçlara hizmet ettiği görüşü hem sağ hem de sol milliyetçiliklerde yaygındır. Özellikle azınlık hakları söz konusu olduğunda söylemler sertleşmektedir.

ABD ise son dönemin şüphelidir. Daha önce de belirtildiği üzere, Soğuk Savaş'ın ardından güç dengelerinin değişmesi, Orta Asya, Kafkaslar ve Ortadoğu'da yaşanan gelişmeler ve hegemonya mücadeleleri, Türkiye'nin de ABD'ye olan bakışını etkilemektedir. Özellikle 90'lar boyunca "dost- müttefik" olarak tanımlanan ABD'ye bakış açısı, Körfez Savaşı'nda uğranılan ekonomik kayıplarla değişmeye; Irak Harekatı ile sorgulanmaya başlamıştır. 1 Mart Tezkeresi'nin ardından yaşanan Çuval hadisesi ile ABD'nin Türkiye üzerindeki niyetleri milliyetçi söylemlere göre su yüzüne çıkmış durumdadır. Bölgede Kürt devletinin kurulmasından sonra ise ABD tehdit unsuru olarak görülmeye başlanmıştır. Uluslararası alanda ABD-İsrail işbirliği de şüphe yaratan ayrı bir konudur: Yahudi sermayesi, Türkiye'yi ele geçirmektedir. Son olarak, Ermeni Soykırımı'nın kabulü ile, ABD politikasında etkili olan lobilerin Türkiye açısından "tehlikeli" sonuçlar yaratabileceği, milliyetçi söylemler açısından ispatlanmış durumdadır.

Sonuç olarak Bora'nın ifadeleriyle, "Türkiye'nin beklenildiği gibi "çağ atlayarak" başat güç haline gelememesi, "Türk'ü Anadolu'ya hapsedmeye ahdeden bir komplo teorisiyle" açıklanmaktadır (1995:76). Özellikle son dönemde nükleer santrallere karşı çıkan çevrecilerden, kuş gribi, Kırım-Kongo hastalıklarına kadar her konunun komplo teorileriyle açıklanmaya çalışılması bu açıdan dikkat çekicidir. Bu durum aslında Bilgin'in ifadesiyle, "düşmanın vazgeçilmezliği" ni gösterir. Çözüm bulunamayan toplumsal sorunlar için bir "günah keçisi"nin işaret edilmesi adeta zorunluluktur. Bu da kaçınılmaz olarak iç ve dış düşmanlarla dolu komplo teorileriyle beslenir.(Bilgin, 2007:167). Belge'ye göre ise iktidar gücünü kaybetmek istemeyen kesimler, yabancı düşmanlığını öne çıkararak iktidarlarını koruma eğilimindedir (Belge,2009). Komplo teorileri bunun en kolay yolu gibi gözükmektedir.

İncelenen romanlardaki milliyetçi söylemlerin farklı öncelikleri olmakla birlikte, Türk milliyetçiliğinin yapısal özelliklerinden dolayı dost-düşman tanımlamaları aynıdır. Mehdiş'te ötekilerin belirlenme noktası, dinsel farklılıklarıken, Metal Fırtına'da tarihi bir düşmanlık, KAKG'de ise ekonomik çıkarlar ve emperyalist güç savaşlarıdır.

Milliyetçi söylemlere göre ötekilerin Türkiye üzerindeki etkisi ise Türkiye'nin büyük güç olmasını engellemeleri suretiyle gerçekleşmektedir. Yahudiler, her üç kitapta da Siyonizmle, ABD ile ve küresel sermaye ile ilişkilendirilmektedir. Türkiye açısından bu güçler yıkıcı olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla incelenen kitaplarda Yahudilere karşı "temkinli" olunması konusunda bir uyarının dile getirildiği söylenebilir.

Mehdiş'te Yahudiler birincil düşman olarak tanımlanmaktadır. İslamcı milliyetçi söylemde dünyadaki tüm Yahudilerin örgütlenerek Siyon'u gerçekleştirmek için her ülkede komplo planları uyguladığı inancı güçlüdür. Hatta Osmanlı İmparatorluğu'nu bile Filistin bölgesinden istedikleri toprakları alamadıkları için Yahudiler yıkmıştır. Buna dayanak olarak diasporadaki Yahudilerin sahip oldukları ekonomik konum ileri sürülmektedir.

Mehdiş'e göre Yahudiler Siyon'u gerçekleştirmek için yüzlerce yıldır plan geliştirmektedirler. Bu planın dahilinde Türkiye de vardır (2009:234). Mossad ise bu politikaların uygulanmasında çok etkili bir araçtır. O kadar güçlüdür ki, sonunda Türkiye'ye arka çıkan Rus devlet başkanını öldürür (2009: 188). ABD ve İsrail tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye konusunda da birlikte hareket etmektedirler. Öyle ki, Türkiye'nin AB'ye alınmaması bile Yahudilerin işidir. Kitabın tamamında anti-semitist vurguların yoğun olduğu görülmektedir. Yahudilerin ABD'nin perde arkasındaki yöneticileri olduğu savunulmaktadır. Bu doğrultuda ABD'nin politikaları ve Yeni Dünya Düzeni argümanı Siyon'u gerçekleştirmek için yürürlüğe konulan sistemli faaliyetlerdir. Yahudilerin ABD'yi ve dolayısıyla dünya siyasetini yönettiği düşüncesinden dolayı, kitaptaki olay kurgusunun aslında "keşke böyle olsa" gibi bir tavrı yansıttığı düşünülebilir:

“ ...Yahudi sermayesinin aldığı bu karar, Amerikalıları çileden çıkardı. Yahudiler ülkede istenmeyen kişilerdi artık” (2009:138).

“ Amerika’daki yaklaşık 7milyon Yahudi, eşyalarını toplayıp yavaş yavaş ülkeyi terk etmeye başladı. Yahudilerin büyük bir kısmı asıl vatan farz ettikleri İsrail’e gidiyordu” (2009:138).

“Artık Beyaz Saray da Yahudilerin karşısındaydı... Ülkede anti-semitik akım başladı. Yahudiler ise çılgına döndü. Çünkü bu onlara 1932’deki Hitler Almanyası’nı hatırlatmaya başlamıştı... Amerika’da yaşayan milyonlarca Yahudi için de artık korku dolu günler başlamış oldu. Çünkü fanatikler, Yahudilere şiddet uygulamaya başladılar. Onlar için Amerika’yı terk etmekten başka çare yoktu” (2009:141).

İslamcı-milliyetçi söylemde, çok güçlü olan dolayısıyla da her taşın altından çıkan Yahudi sermayesinin çekilmesi halinde ABD’nin yıkıma uğrayacağı varsayılmaktadır. Çünkü ABD Yahudi sermayesine göbekten bağlıdır ve bu durumdan dolayı politikası yönlendirilmektedir. Yukarıdaki gibi bir kurgunun gerçekleşmesi “işbirliğinin” bitmesi, dolayısıyla da ABD - İsrail hegemonyasının da sonu demektir.

“Nazi Amerikası” tabirinin kullanıldığı romana göre, tüm bunlar Yahudilere karşı Evangalistlerce kasten yapılmaktadır: ABD’deki Evangalistlerin, kıyameti-yani Armagedon’u başlatmak için bilinçli olarak dünya savaşı çıkartmaya çalıştıkları bu söylemin ortaya attığı başka bir iddiadır. Özellikle Orta Doğu’daki çatışmaların nedeni budur. Böylelikle Yahudiler İsrail’e gidecekler ve beklenildiği gibi İsa gelecektir (2009: 145). Yahudiler ise el altından bu olayı desteklemektedir, çünkü böylelikle kehanet gerçekleşecek ve Büyük İsrail kurulacaktır (2009: 155)... Bu noktada Nazi döneminde gerçekleşen Yahudi Soykırımı’nın aslında bir Yahudi komplosu olduğu iddialarına da değinmek yerinde olacaktır. Böyle bir soykırımın aslında hiç yaşanmadığı, savaş sırasında yaşanan olayların abartıldığı, Yahudilerin asıl amacının dünyadaki tüm Yahudileri tek bir devlet altında toplamak ve söz konusu iddia sayesinde ekonomik ve

siyasi güç kazanmak olduğu Türkiye’de de bir hayli rağbet gören varsayımlardır. Mehdix’te bu varsayımların hatırlatıldığı düşünülebilir. Ayrıca sözü edilen iddianın Yahudilere karşı uygulanabilecek şiddeti maskeleyebileceği de ortadadır.

“Herkes Yahudileri bozguncu olarak görüyordu” (2009:155,182).

“Amerika’da topyekun bir Yahudi avı başlamıştı” (2009:156).

“Avrupa’da milyonlar artık Yahudileri ‘gittikleri her yere bozgunculuk götürmekle’ suçlamaya başladılar.” (2009:163).

“ 2020 dünyasında, Avrupa’daki milyonlarca Katolik, Yahudileri gittikleri her yere huzursuzluk ve savaş götürmekle suçlamaya başladılar. Avrupa ülkelerinde Yahudi karşıtlığı giderek büyüyordu” (2009:195).

“Almanya, Nazi Almanya’sını andırıyordu. Yahudilere yönelik şiddet giderek artıyordu. Her gece Yahudilerin evleri basılıyor, evdekiler ya kurşunla ya da yakılarak öldürülüyordu” (2009:204).

“Fransa, İngiltere, Portekiz, İspanya, İsviçre, Danimarka... Tüm bu ülkelerde Yahudi karşıtları gizliden gizliye örgütlenip saldırılar düzenliyordu. Son bir hafta içinde dünya üzerinde bu tür eylemler nedeniyle öldürülen Yahudilerin sayısı 240’ı bulmuştu. Oysa daha savaş başlamamıştı” (2009:205).

Son paragraftaki “savaş” ifadesi dikkat çekicidir. İslamcı söylemde Yahudiler “bozguncu” ve “Allah katında lanetlenmiş bir kavim” olarak tanımlanmaktadırlar. Çünkü peygamberleri öldürmüşlerdir. Mehdix de sadece İslamiyet’te değil, Hristiyanlıkta da Yahudilerin aynı gerekçelerle istenmediklerinin altını çizmektedir. Yahudiler, “rahat durmadıkları” ve “gittikleri her yere fesat götürdükleri” için, önünde sonunda dışlanacaklardır. Yahudilerin acımasızlıkları, başka bir bölümde sivil uçakları

düşürüp eğlendikleri kurgusuyla dile gelmektedir (2009:189). Böylelikle Yahudilere uygulanacak herhangi bir şiddet meşrulaştırılmaktadır.

Filistin hatırlatmasının yapıldığı diğer bir bölümde ise, “Filistinli direnişçiler” Kubbetü’s-Sahra’yı yıkmak isteyen Yahudilerce insanlık dışı bir şekilde kafeslere yüklenerek kalkan olarak kullanılırlar. Bu ise, Yahudilerin Filistin’de gerçekleştirdiği mezalimi vurguladığı gibi, kendilerinden başka milletleri “köle” olarak gördükleri tezini de işaret eder:

“Bizi kafese koyup, hayvan muamelesi yapmak istiyorlar” (2009:198).

Yahudiler Kabe’yi vurmaya planlamaktadırlar (2009:166). Kitaptaki bu kurgu, Yahudilerin Müslümanlara ne kadar düşman olduğunu vurgulamaktadır: İslamiyet’e düşman olan Yahudiler, bir gün mutlaka Kabe’yi yıkacaklardır. Sonra sıra Mescid-i Aksa’ya gelir. Mescid-i Aksa Müslümanların kutsal saydığı mekanlardan biridir. Yahudilerce de kutsal olan ve eskiden Süleyman Mabedi olarak adlandırılan bu mekanın durumu iki taraf arasında tartışma konusudur. Geçmişte bazı fanatik Yahudilerce yıkılmak istenen yerin, er geç ortadan kaldırılacağı düşünülmekte, yerine Süleyman Tapınağı’nın tekrar inşa edilmesi beklenmektedir.

“İsrail, Mescid-i Aksa’nın yıkılması için yıllarca bir deprem bekledi. Ama beklenen deprem bir türlü olmadı” (2009:201).

“İsrail kendi varlığına, yani Mescid-i Aksa’nın temellerine dinamiti yerleştirmişti. Bu, milyonlarca Müslüman’ın var olan nefretini zirveye tırmandıracaktı. İsrail, ne yaptığının farkında değildi. Bu bir intihar saldırısıydı. Bu kez intiharı da saldırıyı da gerçekleştiren kendisiydi. Garip bir sondu belki de...” (2009:201).

Görüldüğü gibi bu endişe Mehdi’te de yer bulmuştur. Mescid-i Aksa’nın altında eski Süleyman Tapınağı’ndan kalan kutsal bir emanetin olduğu yaygın bir inançtır. Bu emanet, beklenen Mehdi’nin alameti de sayılacak olan ve sahibine güç

verecek olan Musa peygamberin Asasıdır. İslamcı söylemde İsrail'in bu asayı ele geçirebilmek için Mescid-i Aksa'yı yıkmak istediğine inanılmaktadır. Mehdix'te de bu inanç dile getirilmiştir. Olası bir yıkımın İslam dünyasında yaratması “gereken” tepki de böylelikle belirtilmiş olmaktadır.

“Siyon” tabiri de kitapta bir çok kez kullanılmaktadır. Bu tabirle Siyonist Yahudilere işaret edilmektedir. Planları mehdi tarafından bozulur. Ceza olarak Filistinlilerin gözetiminde, yıktıkları kutsal mekanları yeniden yaparlar.

“ Mehdix, Siyon'un yaşaması halinde bozgunculuğa devam edeceğini biliyordu, çünkü tarih boyunca bu tip insanlar hep affedildikleri halde bozgunculuğa devam etmişlerdi. Onun öldürülmesi, bütün insanlığın hayrına olacaktı” (2009:235).

“İsrail askerleri ve fanatik Yahudiler ise gemilere bindirilerek Amerika'ya gönderildi” (2009:235).

Böylece “ Kudüs gerçek sahiplerinin eline geçer” (2009:235). Kudüs'ün sahibi Filistinlilerdir. İsrail, bölgede bir işgalcidir. Siyonistleri ortadan kaldırmak, insanlık için “hayırlı”dır: Çünkü, Siyonistler Büyük İsrail'i kurmak ve yeni bir çağı başlatmak için, tüm dünyada karışıklıklar çıkartmaktadırlar. ABD ise İsrail'in işbirlikçisi olarak görüldüğü için, ait oldukları yer de orasıdır.

KAKG'de de Yahudilere dikkat çekilmektedir. Avrupa ülkelerinde anti-semitizm konusunda haklı bir hassasiyet olduğuna değinilmekte ve Yahudilerle ilgili önyargıların nasıl geliştiği anlatılmaktadır. Benzer bir şekilde Türkiye'deki Sabetayistlerin de aynı önyargıları oluşturduğuna dikkat çekilmektedir: Her yerde tek el oluşturmışlardır (2008:418-423). Yahudi sermayenin gücü, Yahudi şirketlerinin- özellikle de petrol ve madencilikle ilgilenenlerin uluslararası faaliyetleri ve Yahudi lobileri kitabın genelinde şüphelidir. Özellikle İslami kesimde rağbet gören Siyon Protokolleri burada da geçerli bir kaynaktır. Yahudi şirketlerinin faaliyetleri bu kapsamda değerlendirilmektedir:

“...Elit, petrolün hala bu stratejik özelliğinden dolayı dünya hakimiyetini tam olarak gerçekleştirip kendi kutsal kitaplarının vaadi ve Siyon Liderlerinin Protokollerinin hedefi olan ‘Tek Dünya Devleti’ni kurana kadar da bir silah olarak kullanmaya devam edecektir” (2008:488).

Söz konusu şirketlerin Türkiye üzerindeki faaliyetlerine ve bazı güçlerle olan ilişkilerine de Siyonizm bağlamında sık sık atıf yapılmaktadır. Siyonizm ise tüm Yahudileri suçlu, Yahudilik’i de suç haline getirmektedir. Örneğin, eski BM Genel Sekreteri Kofi Annan’ın eşinin Yahudi kökenli güçlü bir aileden gelmesi, onu Kıbrıs konusunda Türkiye aleyhine taraflı yapmaktadır (2008:412).

Metal Fırtına’da ise ilginç bir şekilde İsrail’in adı geçmemektedir. Bununla birlikte, perde arkasındaki Evangalisler yoluyla Yahudi sermayesinin etkinliği işaret edilmektedir. Amerikan Başkanı’nın Evangalist Kilise’ye bağlıdır ve arka planda yöneticisi bu Kiliseye üye olan bir madencilik ve enerji şirketinin faaliyetleri söz konusudur (2010: 27).

“ İşin içinde devletler, dinsel kurumlar, lobiler vardı...” (2010:102).

“ Amerikan hükümetinin dış politikası tamamen Rum, Ermeni ve Yahudi lobisinin eline geçmiş gibiydi” (2010:7).

Milliyetçi söylemin iddiası, burada da devreye girer: ABD politikası tamamen lobilerin kontrolündedir. Bu lobiler, Türkiye’nin tarihi düşmanlarına aittir ve ABD’nin Ortadoğu politikası aracılığı ile, Türkiye bölünecektir.

İncelenen kitaplarda işaret edilen büyük düşmanlardan biri ABD’dir. Daha önce de belirtildiği gibi ABD başta İsrail olmak üzere, AB ülkeleriyle ve Türkiye’nin diğer düşmanlarıyla işbirliği halindedir. Mehdix’te ABD Evangalist Kilise’nin-dolayısıyla da

Yahudilerin güdümünde olarak tanımlanırken, Metal Fırtına’da ve KAKG’de arkasında Yahudi sermayesinin de etkisi olan emperyalist bir güç olarak tanımlanmaktadır.

Metal Fırtına’daki baş düşman ABD’dir: Kitap, dünyanın tek gücü olmak için Türkiye’yi ele geçirmek zorunda olduğu iddiası üzerine kurgulanmıştır. ABD’nin Büyük Ortadoğu projesinin ve Irak’ı işgalinin yarattığı gerilim, romanın tamamında hissedilmektedir. Özellikle “Çuval Hadisesi”nden sonra, ABD’nin Türkiye’nin dostu mu yoksa düşmanı mı olduğu konusunda şüpheler artmıştır. Bu şüphe, romanın çeşitli bölümlerinde şu şekillerde dile getirilmektedir:

“Hala anlayamıyordu Hikmet Paşa, onlarca yılın ortağı şimdi neden üzerlerine böylesine acımasızca geliyordu.” (2010:28).

“Ülkedeki herkesi aklı karışmıştı. Ne zamandır Amerika’nın Türkiye üzerine oynadığı oyunlarla ilgili spekülative haberler dolaşp duruyordu” (2010:66).

“Öyle görünüyor ki, ABD bu bölgede ve ülkemiz üzerinde hain emellere sahiptir. Bir süredir bilinçli olarak saldırgan bir tavır geliştirmiştir ve nihayet bunu alçakça bir saldırıyla neticelendirmiştir” (2010:74).

“Bu çok kalleşçe bir tuzak” (2010:29).

“Aslına bakılırsa bu durumu uzun zamandır bekliyorduk, fakat öyle görünüyor ki zamanlama konusunda yanılmışız, bizi iyi aldattılar” (2010:32).

“Ben hiç şaşırmadım, biliyordum bunların bir gün bunu yapacağını” (2010:233).

Mehdix'te ABD'nin dostluğuna karşı duyulan şüphe, ABD ve İsrail'in "ortak" oldukları iddiasıyla vurgulanmaktadır:

"Amerika ve İsrail'in ortak projeleri, dünyaya ateş gibi düşecekti. Her yer alev alev yanacaktı. Savaş, kan ve gözyaşı hakim olacaktı dünyaya..." (2009:65).

ABD Başkanı'nın dini danışmanı bulunmaktadır ve adı Vaazcı'dır. Vaazcı, kitapta vurgulanan perde arkasındaki dinsel mücadelenin bir temsilidir. ABD politikaları, dinsel hedeflere göre şekillendirilmektedir.

"Vaazcı odaya girince, göğsünde asılı duran haçı başkana uzattı ve öptürdü. Sonra da "Tanrı seni kutsasın" diyerek dua etti" (2009:39).

"Kilise senin arkanda ve sen O'sun" (2009:39).

Bu ifadeler Evangalistlerin ABD politikasındaki etkisini işaret etmektedir. Dönemin Başkan'ının ve Neo-conların evangalist olduğu ve ABD'nin saldırgan politikalarının sebebi olduğu bilinen söylemlerdendir. Evangalistlerin Ortadoğu'da gerçekleşmesi gereken erken kıyamet ve başlayacak Yeniçağ için Yahudileri destekledikleri, Türkiye'nin de bu yüzden önemli olduğu vurgulanmaktadır (2009:112-113).

AB, kitaplarda vurgulanan diğer dış düşmandır. Mehdix'in dünyayı dinsel mücadele alanı olarak görmesi doğrultusunda AB İslam'a-dolayısıyla da Türkiye'ye düşman bir Hıristiyan Kulübü-Haçlı Birliği'dir. Metal Fırtına ise AB ülkelerini tarihi düşman- İtilaf Devletleri olarak görmektedir. KAKG'de ise AB, Türkiye'yi ele geçirmek isteyen emperyalist güçler olarak tanımlanmaktadır.

Mehdix'te, genel olarak Türkiye'nin AB'ye giriş çabaları yerilmektedir. Türkiye, AB'ye girmek için yıllarca "taviz üstüne taviz" vermiştir (2009:66). Buna rağmen alınmamıştır. Kitabın genelinde AB bir Hıristiyan kulübüdür, söyleminin

etkisiyle tüm Avrupa haçlı ordusu olarak resmedilmiştir. AB projesi de, misyonerliğin temel araçlarından biridir. “Dinler arası diyalog” dünyayı Hristiyanlaştırma faaliyetinden başka bir şey değildir. ABD ve AB, Ortadoğu bölgesini Hristiyanlaştırarak siyasi amaçlarına ulaşmak istemektedir. Bu nedenle halk, misyonerlerin oyununa gelmemek için uyanık olmalıdır... Bu bakış açısı Osmanlı İmparatorluğu’nun dağılma sürecini de Müslüman-Hristiyan mücadelesi, mazlum Müslümanların ezilmesi olarak tanımlamaktadır. Nitekim, romanda AB’nin “siyasi ve ticari ilişkileri göz ardı ederek, çekinmeden” Türkiye’yi reddetmesi, dinsel bir düşmanlık olarak yansıtılmaktadır. Çünkü “Hristiyan cemaatler” baskı yapmaktadır (2009:67).

AB’nin asıl amacı, Türkiye’yi “oyalamak” ve koparabildiği kadar taviz koparmaktır: Bu ise, AB uyum sürecinde Türkiye’ye sunulan kriterlerin algılanma biçimini göstermektedir. AB, -sözde- son kriter olarak Ayasofya’yı Patrikhane’ye vererek Kilise’ye çevrilmesini istemektedir (2009:68). İşte bu noktada bir kez daha AB’nin Hristiyan Kulübü olarak ve Hristiyan azınlıkları destekleyerek Türkiye’yi parçalamak istediği algısı ortaya çıkmaktadır.

“Türkiye’yi bir beş yıl daha oyalamak istiyordu Avrupa” (2009:67).

Mehdi önderliğindeki Türkiye’nin bu “son tavizi” vermemesi ve “ahlaksız teklif” e karşı durması sonucu “Avrupa ülkeleri çıldırmış gibi”dir, “Batılı ülkeler deliye dönmüştür” (2009:13,86). Söz konusu olan, bir din mücadelesidir. Ayasofya’nın Kilise’ye çevrilmek istenmesi ahlaksızcadır, çünkü mukaddes değerler satılamaz. Nihayet, Türkiye “onurlu bir tepki” vermiştir (2009:68,85). “Başta ABD, Avrupa, neredeyse bütün dünya” (2009:11) karşı çıkarlar. Çünkü herkes Müslüman Türklere düşmandır...“Tek bir merkezden düğmeye basılmış gibi”dir. Düğmeye basanlar ise Siyonistlerdir. Avrupa, İsrail’in arkasındadır (2009: 200).

“Hristiyan Batı dünyası, İsrail’in attığı bu adım karşısında zevkten çılgına dönmüşlerdi” (2009:204).

“Avrupa bizim yerimize savaşacak” (2009:219).

“İsrail ve İngilizler... Türk halkını ve diğerk Müslüman halkları da bize karşı kışkırtmayı hedefliyorlar. Yaptıkları tek şey bu. Bozgunculuk yani” (2009:182).

“Hristiyan Batı dünyası” nitelemesinden de anlaşılacağı gibi, bu düşmanlıktaki temel neden dindir. Yahudiler, Avrupa ülkelerini de yönlendirmektedirler.

“Amerika ve İsrail, Türkiye’nin birliğe alınmaması için gizliden gizliye baskı yaptılar. Verdikleri destek görüntüdeydi” (2009:68).

Bilindiğı gibi AB konusunda ABD ve İsrail, Ortadoğı bölgesinde bir istikrar unsuru ve müttefik olarak tanımladıkları Türkiye’yi desteklemektedir. Bununla birlikte AB bir Hristiyan kulübü olarak tanımlandığından, bahsi geçen destek de sözde olarak değerlendirilmektedir. İslamcı-milliyetçi söylemde, AB ve ABD’nin Yahudi sermayesinin ve medya kuruluşlarının elinde olduğu, Başkan’ı bile onların seçtiğı iddiasının geçerli olduğu düşünülürse, Türkiye’nin AB’ye neden alınmayacağı argümanı anlaşılabilir. Mehdix’te de aynı iddialar dile getirilmektedir (2009:137). Türkiye’nin IMF’yle ilişkilerini koparmasının gerektiğı de, Mehdix’in AB’ye ve ABD’ye tavır olarak bunu gerçekleştirmesinden anlaşılmaktadır (2009:157).

“Avrupa, İsrail’in en ateşli müttefikiydi artık. Çünkü Yahudi sermayesi yön değiştirmişti. Çin yüzünden çalkantılı bir döneme giren Avrupa ekonomisi, bu sayede güçlenebilirdi... Fransa, İngiltere, Almanya ve İtalya, Amerika’dan kaçmak zorunda kalan Yahudilere kucak açtığını duyurdu... Yahudiler için Avrupa’da kırmızı halı serilecekti neredeyse.” (2009:146).

İslamcı-milliyetçi söylemin Avrupa’ya olan bakış açısının öne çıktığı bu satırlarda, Avrupa’nın çıkarıcılığı ve ikiyüzlülüğü vurgulanmaktadır. Maddeci olan bu medeniyet için gücün simgesi olan paranın nereden geldiğinin önemi yoktur: Nitekim

yakın zamanda soykırıma uğramalarına seyirci kaldıkları Yahudilere **bile** “kucak açmışlar”dır.

Metal Fırtına’ya göre AB’nin olası işgaldeki tutumu sessizlik olacaktır, tepkisi “cılızdır.” Böyle bir ihtimal belirlediğinde, zaten Türkiye’yi oyalamakta olan AB müzakereleri kesecektir. Buradaki baş aktör ise Fransa’dır. Fransa’nın Türkiye’nin AB üyeliği konusundaki tutumu ve zaman zaman insan hakları ihlallerini göstermesi, bu ülkenin “eski düşmanlardan” olduğu algısını kuvvetlendirmektedir (2010:130,139). Öte yandan AB’nin Doğu Bloku ülkelerinin neden olduğu ekonomik çöküntü ve ABD oyunları yüzünden bitmek üzere olduğu tezi de Metal Fırtına’da işlenmiştir (2010: 139). Bu ise, Türkiye’nin yararsız ve düşman bir oluşum olan AB yerine Avrasya seçeneğine yönelmesi için bir gerekçedir. Türkiye’nin işgaline sessiz kalacak bir başka aktör de BM’dir. BM’nin ABD’nin güdümünde etkisiz bir kuruluş olduğu milliyetçi söylemlerde de sık sık vurgulanmaktadır. BM, Irak, Afganistan ve Somali de olduğu gibi, ABD’nin sivilere karşı uyguladığı şiddete Türkiye’de de seyirci kalacaktır (2010: 138). Uluslararası kuruluşlara olan güvensizlik ve bu kuruluşların “tarafli” olduğu inancı da böylelikle dile getirilmektedir.

KAKG’de Avrupa ülkeleri emperyalist olarak tanımlanmaktadır. Türkiye’nin Avrupa ile olan ilişkileri Osmanlı İmparatorluğu döneminden beri, söz konusu ülkelerin çıkarları paralelinde sürmektedir. AB, “ülkeyi Brüksel’den yönetmektedir” (2008:29). AB projesi gereği özellikle mali ve askeri alanda uygulanan denetim reddedilmekte, ulusalcı söylemin tam bağımsızlık ve toprak bütünlüğü ilkesiyle ters düşmektedir. Bu durumun, Batı ile ilişkileri belirleyen ikilemle- Batılılaşma hedefi ile sömürgeleşme korkusunun çakışmasıyla da alakalı olduğu düşünülebilir.

AB, kültürel ve dinsel standartlarının dışında kalan Türkiye’yi asla kabul etmeyecektir. Fakat çeşitli bahanelerle sömürmektedir. Ekonomik gücünü kullanarak Türkiye üzerinde baskı kurmaktadır. Çeşitli yollarla da kurduğu sömürü düzeninin bozulmasını engellemektedir. Örneğin, Adnan Menderes ve arkadaşlarının idam edildiği 27 Mayıs darbesi, aslında sanayileşme için Rusya ile yakınlaşan Türkiye’ye bir

müdahaledir. Türkiye'nin Kıbrıs Harekatı ise, Asala terörü ve Ermeni Soykırımı “bahanesi” ile cezalandırılmıştır (2008:24). 6-7 Eylül olayları İngiltere'nin düzenlediği bir kışkırtma olabilir, çünkü Kıbrıs sorununun uluslararası boyuta taşınmasına ve İngiliz garantörlüğünü haklılaştırmaya yaramıştır (2008:14-15). Görüldüğü gibi, komplo teorilerine has bir özellik, olayların sosyo-kültürel boyutları göz ardı edilmekte, her şey dış dinamiklerin önlenemez etkisiyle açıklanmaktadır.

“Ama heyhat! Türkiye’de bu direktiflerin doğrultusunda davranmayı kabul etmeyen bir güç vardı. Para efendisi Batılılarca ‘Kıbrıs’ı bırak’, ‘Dicle ve Fırat bölgesi üzerinde Ankara’nın egemenliği olmasın’, ‘Boğazlar uluslararası kuruluşlarca denetlensin’, ‘Fener Patrikhanesi Vatikan gibi bağımsız bir din devleti sayılsın’, ‘Ağrı’dan Trabzon’a kadar Ermenistan nüfuz bölgesi olsun’ diye tekrar tekrar direktifler veriliyordu ama birilerine söz geçirmek mümkün olmuyordu”

Bu güç ulusalcı söylemde rejimin bekçisi olarak tanımlanan TSK’dır (2008: 28, 29). AB sermayeyi özgürleştirmek (2008: 24) ve Türkiye’yi sömürge haline getirebilmek için, TSK’yı ortadan kaldırmak zorundadır. AB’nin bu ‘çabası’ “Brüksel asker istemiyor” şeklinde dile getirilmiştir (2008:23). Türk ordusunun devreden çıkartılması halinde yaşanabilecekler de böylelikle dile getirilmektedir.

“AB üyeliğinin kendisi için doğal bir hak olduğu hayalindeki Türkiye, Avrupa ile birleşip büyümek yerine, PKK ile parçalanıp küçülme tezgahı ile karşı karşıya kaldı”(2008: 27).

AB Türkiye üzerindeki planlarını azınlıkları ve ayrılıkçı hareketleri destekleyerek de sürdürmektedir. Patrikhane’ye ve PKK’ya verdiği destek bu çerçeveden değerlendirilmelidir. AB Kürtlere özerklik verilmesini istemektedir (2008:26-29). Bu bağlamda öne sürülen çok kültürlülük tehlikeli bir kavramdır (2008: 262).

Bu koşullarda Türkiye'nin kendisini bölmek ve sömürgeleştirmek niyetinde olan Batı yerine yüzünü Avrasya'ya dönmesi gerektiği de vurgulanmaktadır. Rusya, Çin, hatta –ticari anlamda- İran'a ağırlık veren bir Türkiye, AB'nin planlarını bozacak ve olması gereken noktaya taviz vermeden ulaşacaktır (2008:30).

Her üç kitapta da Türkiye'yi yıkmak isteyen iç ve dış mihraklar, işbirliği halindedir: Ötekilerin birliği söz konusudur. Türkiye'nin tarihi düşmanlarına sıklıkla vurgu yapılmaktadır: Türkiye dört tarafı düşmanlarla çevrili mazlum bir ülkedir.

Mehdix'te "İtilaf Devletleri" olarak algılanan ötekilerin birer birer ismi verilir: "İngiltere, Fransa, Danimarka, İspanya, Almanya, Hollanda, Belçika ve diğerleri..." Desteklemek için ABD'ye hava sahasını açan Yunanistan ve Kıbrıs... Avrupa orduları her an saldırmak için beklemektedir (2009:86-87). Birinci Dünya Savaşı adeta tekerrür etmektedir. Karşı tarafta yine Haçlılar vardır.

"Türkiye'nin bu kararı deliye çevirdi Batılı ülkeleri. En sert açıklamalar Amerika'dan ve İsrail'den geldi. İsrail, Amerika ve İngiltere Türkiye'deki bazı adresleri harekete geçirme telaşına düştü" (2009:86).

" Amerika ve İsrail başta olmak üzere tüm Batılı ülkeler, Türkiye'ye ekonomik ambargo uygulamaya başladılar... Sanki tek bir merkezden düğmeye basılmış gibiydi" (2009:91).

" bir yanda Müslüman dünya, diğer yanda diğerleri... Haçlı seferlerinin en büyüğüdü bu. Dahası, bu kez orduların başında İsrail vardı. Başkumandanı Yahudi olan bir Haçlı Seferi'ydi bu seferki" (2009:102).

" Dış mihraklar yine işbaşında" (2009:77).

“ Avrupa orduları birleşiyor. Yeni bir Haçlı ordusu kuruluyor. Bugün yarın saldırıya geçecekler...” (2009:148).

“Adamlar İstanbul’u işgal etmek için sabırsızlanıyorlar. Bu bugün ortaya çıkmadı. Yüzlerce yıldır vardı. Ama gerçekleştirmeleri mümkün değil. Onlar, Amerika’ya güveniyorlardı” (2009:182).

Metal Fırtına’da ise Sevr’in tekrar yaşanacağı algısı kitabın tamamında etkidir. ABD işgali ile Kurtuluş Savaşı yeniden yaşanmaktadır. Türkiye’nin işgali, Irak örneğiyle paralellik kurularak kurgulanmıştır. ABD’nin Türkiye’yi bölme planı da, Irak Operasyonu’na benzer bir biçimde “Sevr Operasyonu” olarak adlandırılmıştır. Türkiye, etrafı düşmanlarla çevrili bir ülkedir. Bu düşmanlar, aradıkları fırsatı ABD sayesinde bulacakları için, her şekilde işbirliği yapmaktadırlar. Nitekim, Metal Fırtına’nın “muhtemel işgal” senaryosunda Suriye Türkiye’nin işgali karşısında ses çıkarmaz, hatta ABD ordusu Suriye’den geçer (2010: 21). Kıbrıs’ta Rumlar taşkınlık yapmaya başlarlar, Rum ordusu hazırdır (2010:132).

“ Kıbrıs’ta sivil Rumların sınırda gerginlik başlattığı haberleri geldi. Çok sayıda Rum, sınırdaki askerleri taş yağmuruna tuttu” (2010:64).

Türkiye karşıtı örgütler Güney Kıbrıs’ta toplanmaktadır (2010:101). Yunanistan fırsatı değerlendirir: “İstanbul’a dokunmayın” der. İstanbul’un tarihi dokusu zarar görmemelidir. Çünkü Bizans’ın başkentini geri alacaktır (2010: 241).

“Rum milli muhafız ordusuna haber verildi, teyakkuzdalar” (2010:154).

Mehdix’te de Haçlıların hedefi, her zamanki gibi İstanbul’u ele geçirmek; Anadolu’yu bir Hristiyan yurdu haline getirmektir. Türkiye’nin tarihsel düşmanları yine devreye girmişlerdir. Bu ise, dış düşmanların en küçük bir fırsatı değerlendirecekleri beklentisini yansıtmaktadır: Tarihsel düşmanlar yine devreye “gireceklerdir.”

“Yunan hükümeti, “fırsat bu fırsat” düşüncesinde” (2009:13).

“ Atina’ dan savaş çılgınlıkları yükseliyor”(2009:13).

Bu fırsatı bekleyen Yunanistan, Kıbrıs ve Bulgaristan da hava üslerini açar (2009:13, 220). Ötekilik dinsel farklılıklara göre belirlendiğinden, kitapta Yunan Kiliseleri, Türkiye’nin hemen vurulması için çağrı yapmaktadırlar.

KAKG’de de Kurtuluş Savaşı düşmanlıklarına göndermeler yapılmaktadır. Türkiye, Kurtuluş Savaşı’nda mücadele ettiği emperyalistlerle yine karşı karşıyadır. Osmanlı’dan günümüz Türkiyesi’ne, tarihimiz komplolarla doludur. Tarihi düşmanlıklar sürmekte, günümüz politikasını da belirlemektedir. Bu bağlamda Yunanistan, eski emellerini hala gerçekleştirmek istemektedir.

“Zamanında belleğimize iyice yerleşmiş olan, Yunanlıların ‘Girit gibi Kıbrıs’ı da bir gün ilhak edeceğiz’ sözünü nedense unuttuk veya unutmuş gözüküyoruz” (2008:181).

“ En büyük güçlüğü çıkaran ülke Yunanistan ise ve dostluk havası içinde takiyye yapıyorsa, bunun ortaya konabilmesi lazım” (2008:187)

Milliyetçi söylemde dost ve düşmanların yeri belirlenmiştir. Türkiye, düşmanlarını ve onların gerçek hedeflerini unutmamalıdır. Eski düşmandan dost olmaz. Aksi taktirde Sevr koşullarına geri dönebilir. Tüm sorumluluk öteki’ne yüklenir: AB konusunda yaşanan olumsuzlukların nedeni de Yunanistan’dır.

“Haçlı Birlikleri’nin komuta merkezi Almanya’da kuruldu” (2009:220).

Mehdix’te ilginç olan bir nokta, Almanya’nın da Haçlı orduları arasında resmedilmesidir. Bilindiği gibi, Almanya ile tarihi bir husumet yoktur, hatta bu ülke

1.Dünya Savaşı'nda kader ortağıdır. Bu beklentiye İslamofobiyle beraber Almanya'da Türklere karşı ırkçı yaklaşımın son dönemde yükselmesinin neden olduğu düşünülebilir. İngiltere ise, tıpkı 1.Dünya Savaşı'nda yaptığı gibi, Müslümanları kışkırtarak birbirine düşürmeye-“içten yıkmaya” çalışmaktadır. İngiltere ABD'ye, dolayısıyla da İsrail'e bağlıdır.

Metal Fırtına'da Türkiye'nin işgali karşısında Almanya sessizdir (2010:130). Türkiye'nin AB'ye girmesi için çaba harcamış fakat Fransa'nın baskısı nedeniyle başaramamıştır (2010: 139). Metal Fırtına'da, Almanya tıpkı 1.Dünya Savaşı'nda olduğu gibi Türkiye'nin tarafına geçerek konumunu belirler. Bu aynı zamanda AB içindeki Fransa-Almanya çekişmesini ve AB'nin bu tür çekişmeler nedeniyle Birlik görüntüsü sergileyemeyerek bir kriz anında çözülebileceği iddiasının bir yansımasıdır. İngiltere ise ABD ile hareket eder. “İngiltere her zamanki gibi ABD'nin yanındaydı” (2010:130). İngiltere-ABD yakınlığı eskiye dayanmaktadır. İngiltere'nin bu yakınlığı AB içinde de sorunlar yaratmaktadır. Bilindiği gibi ABD'nin Irak'a müdahale kararını İngiltere büyük bir destek vermiştir. İngiltere'nin ABD ile ortak çıkarları doğrultusunda hareket ettiği düşünüldüğü için, Türkiye konusunda da iyi niyetli olamayacağı varsayılmaktadır. Bu varsayımın bir dayanağı da, Osmanlı'nın son döneminde Ortadoğu'da, özellikle de Araplar üzerinde etkili olan İngiliz politikalarıdır.

KAKG'de Filistin'e Yahudilerin yerleştirilmesinde İngiltere'nin rolüne değinilmiş ve Araplar için “Mezopotamya'da ihanet eden Kudüs'te hançerlenmiştir” ifadesi kullanılmıştır. (2008:160). Arapların 1.Dünya Savaşı'nda tıpkı diğer azınlıklar gibi kendi devletlerini kurmak istemeleri büyük bir ihanet olarak algılanmaktadır. Çünkü Müslüman olan Araplarda ümmet bilincinin, millet bilincinden üstün olduğu varsayılıyordu. Arapların İngiltere ile işbirliği yaparak Türk ordularına saldırımları, milliyetçi söylemlerde asla unutulmayacak bir ihanet olarak yer almaktadır. İngiltere'nin Arap topraklarında kurulacak bir İsrail Devleti'ni desteklemesi ve bu çabanın başarıya ulaşması ise, Arapların hak ettikleri cezayı bulmaları şeklinde yorumlanmaktadır, çünkü Osmanlı Devleti zamanında Siyonistlere izin vermemiştir.

Metal Fırtına’da baş ötekilerden Ermeniler harekete geçer ki, ABD Başkanı’nın danışmanı bir Ermenidir. Böylece Ermeni lobisinin etkisi vurgulanır. Diaspora’nın amacı ise, parçalanan Türkiye’den payını almaktır. Milliyetçi söylemde diaspora, Türkiye üzerinde yıkıcı emellerini gerçekleştirmek için Soykırım Tasarısı, AİHM ya da Vakıflar kanalıyla çalışmalar yürüten düşman bir gruptur.

“ Ya Kutsal Şafak Operasyonu? Argosian bunu sormak zorunda hissetti kendini, çünkü o zaman Ermeni diasporasının bekledikleri nihayet gerçekleşecekti” (2010:26).

Yurt dışında yaşayan- yani diasporadan Ermeni asıllı bir kişi bazı işler çevirmektedir: Görünüşte petrol komisyoncusudur ama, uyuşturucu, kadın ve en önemlisi silah ticareti yapmaktadır (2010:84). Böylelikle öteki’nin kirli para ile sermaye biriktirdiği de ifade edilmiş olmaktadır. Romanda bu kişi, yaptığı işlerde merkezi bir konumda olan Türkiye’ye karşı yürütülen işgal planında ABD ile işbirliği halindedir: Tıpkı Diaspora gibi. İşgalin ardından Doğu bölgesi Ermenistan’a verilecektir (2010: 101). Ermeniler, 90 yıl önceki isteklerinden vazgeçmiş değildir.

“Ermenistan’daki irtibat timlerimiz, sınır bölgesinde Türk askeri hareketliliği olan yerleri belirledi” (2010:154).

Ruslar ise çıkarıcıdır, “biraz para ve ticari rüşvetlerle susturulacaktır.” Ermenilerin Doğu’yu almasına sesini çıkarmaz, çünkü Ermenilerden taraftır. Bu yargıya, 1.Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı sırasında Rusya’nın Ermenilere verdiği destekten hareket edilerek ulaşılmış görünmektedir. Ayrıca, Rusya’nın Dağlık Karabağ konusunda Ermenistan’dan yana tavır koyması da etkili olabilir. Bu teze göre, Rusya Türkiye’nin Orta Asya’da güçlenmesini istememektedir. Bu yüzden de olası bir işgale ses çıkarmayacaktır (2010: 130).

“ Kars-Ardahan bölgesindeki istekleri hala geçerli” (2010:241).

ABD yönlendirebileceği bir Ermenistan'ı bölgedeki emelleri hala gündemde olan Rusya'ya tercih etmektedir. Rusya ABD'nin bu bölgeyi Ermenistan'a uygun görmesine seyirci kalmaz. Ayrıca, dünyanın tek gücü olmasını istemeyeceği için Türkiye'ye destek verir- tabii ki ticari bir çıkar karşılığında (2010: 140, 221 ,262). Ticari çıkar vurgusu, Rusya'nın doğalgaz anlaşmalarındaki tutumuyla ilgilidir. Çin de Rusya gibi çıkarıcıdır ve Türkiye'den payını alma çabasıdadır (2010: 130). Bu nedenle ABD'yi güçlendirmek yerine Türkiye'ye destek olmayı tercih eder. Romanın sonunda Rusya, Çin, Almanya ve Fransa, Kurtuluş Savaşı'ndaki gibi bir tür "İttifak devletleri" birliği oluşturarak ABD işgalini sonra erdirir. Metal Fırtına, ABD'ye karşı güç dengesini sağlamak bakımından Rusya ve Çin ile "anlaşılabilirliği" mesajını vermektedir. Milliyetçi söylemin Avrasya vurgusu, böylece iletilir. Bu güce, Avrupa ülkeleri de kayıtsız kalamayacaktır.

Kitaplarda iç düşmanlara da değinilmektedir. Mehdix'te "Bazı karanlık odaklar" yıllardır pusu kurmakta, fırsat kollamaktadırlar. Bu odaklar azınlıklar, yabancı vakıflar, misyonerler, Yahudilerin kolu olarak Masonlar, medya, ekonomi ve siyaset dünyasının önde gelen isimleridir. Vakti geldiğinde ortalığı karıştıracaklardır (2009:105). Metal Fırtına'nın işaret ettiği iç düşmanlar ise oldukça çeşitlidir. Türkiye içindeki "ayrılıkçı gruplar"a dikkat çekilmekte ve bunların dış mihrakların uzantısı olduğunun altı çizilmektedir.

"Kıbrıs Rumlarına ve Türkiye içindeki ayrılıkçı gruplara gereken mesajları iletirseniz onlar da harekete geçebilir sanırım" (2010:240).

"Amerikan ordusu, Türk ordusu ile savaşarak gerçek bir işgal yapamayacağını iyi biliyordu. Bu nedenle savaş teorileri gereği ülkedeki ayrılıkçı olduğu düşünülen kesimleri harekete geçirecek bir operasyon yapıyorlardı" (2010:180).

KAKG'de de iç düşmanlar, dışarıdakilerle beraber hareket ederek Türkiye'yi ele geçirmek istemektedirler. Küresel şirketler ve kuruluşlar, Fener Patrikhanesi ve Rum

azınlıklar, Türkiye’de ajanlık faaliyeti gösteren vakıflar bunlardan bazılarıdır (2008:380).

Her üç kitapta da azınlıklar, iç düşmanların ta kendisi olarak tanımlanmışlardır. Mehdi’te ABD’nin işaretiyle-yani işgaliyle harekete geçen iç düşmanlar, Siyonizmle bağlantı olması muhtemel olan azınlıklardır ve yine ihanet etmektedirler.

“ Vatansever görünüp son kez aldatacaklardı. Amaçları iç savaş başlatmaktı. Bazı medya ve sermaye kuruluşları da, onlarla ortak hareket edeceklerdi. Siyahı beyaz, beyazı siyah göstereceklerdi. Plan bu şekildeydi. Onlar yıllarca bu anı beklediler ve o an gelmişti. Yedikleri kaba pisleme vaktiydi onlar için. Hepsi de iyi pislemek için birbirleriyle yarışacaklardı” (2009:105-106).

“Yediği kaba pislemek” milliyetçi söylemlerde vatan hainlerini nitelendirmek için sıklıkla kullanılmaktadır. Onlar, ekmeğini yedikleri bu topraklara ihanet etmektedirler. Kendilerine “sunulan” hoşgörüyü kötü niyetle kullanmaktadırlar. İslamcı-milliyetçi söylemde oldukça sık anılan Sebatayistler bunlardan biridir. Türkiye’deki Yahudi işadamlarına şüpheyile bakılmakta, siyasetçilerin “kökeni” araştırılarak “dönme” olarak tabir edilen Yahudi göçmenleri zihinlerde fişlenmektedir. Bu eğilimin son zamanlarda bir saplantı halini aldığını da belirtmek gerekir.³⁶

“vay alçaklar, hainler... Hangisi daha tehlikeli acaba? Dışarıdakileri tanıyoruz ama içeridekiler kalles!” (2009:124).

“ Alçaklar, şerefsizler, vatan hainleri”

“- Kimi iş adamı, kimi bilmem ne... Ama hepsi vatan haini. Bu ülkenin koynunda beslediği yılan bunlar. Ama onlara gününü göstereceğim. Bu kez tutuklatacağım onları, asacağım hepsini!

³⁶ Soner Yalçın’ın ve Yalçın Küçük’ün bu konuda yazdığı kitaplar çok satanlar listesindedir.

- Yo, sayın Başbakanım. Asmak çözüm olmaz. Bu şerefsizleri asmakla bitiremeyiz. Bunlar dün de vardı, bugün de var, yarın da olacak...
 - Peki ne yapacağız. Asmayıp da besleyecek miyiz?
 - Yo beslemeyeceğiz. Bu yaptıklarının bedelinin ödeteceğiz.”
- (2009:148-149).

“ Siz yıllardır bu ülkeden çaldınız. Hem çaldınız, hem ihanet ettiniz”

(2009:152).

İç düşman yılan gibi “sinsi”dir. Tanımlanması zordur, bu nedenle herkes olabilir... Türkiye’nin tarihi boyunca kendisini yıkmak isteyen içerideki düşmanların ihanetiyle uğraştığı yukarıdaki ifadelerle vurgulanmıştır. “Asmayıp da besleyecek miyiz” ifadesi ise bilindiği gibi Kenan Evren’e aittir ve son yıllarda bir başka bölücü-iç düşman için kullanılmaktadır. İç düşmanların faaliyetlerine karşı tetikte olmak ve yönlendirmelere kapılmamak gerekmektedir. İlgili kısımda Atatürk’ün “Gençliğe Hitabe”si de verilerek uyarı pekiştirilmiştir (2009:149).

Metal Fırtına’da ayrılıkçı gruplar, “dışarıdan” gelecek işaretle, ülke içinde iç savaş çıkartacaklardır. Bu da Türkiye’nin işgalini kolaylaştıracaktır. Düşmanlar, normal koşullarda “yenemeyecekleri” Türk ordusuyla, ancak bu şekilde başa çıkabilecektir. Milliyetçi söylemdeki genel kanı, Türkiye’deki farklı kimliklerin dış mihraklar tarafından ülkeyi bölmek için kullanılabileceğidir. Bu ise, tüm sorunların dışarıdan yaratıldığı algısını geliştirmektedir, Türkiye’nin aslında hiçbir sorunu yoktur. Kitabın bazı bölümlerinde, söz konusu ayrılıkçılar hakkında bilgi verilmektedir. Kürtler, ABD ile “anlaşmalarına” rağmen, işgalden sonuç alınıncaya kadar sessizdir (2010: 241). Böylelikle ötekinin ihanetine ve güvenilmezliğine işaret edilir.

“Güneydoğu bölgesindeki sivil yerleşim bölgeleri harekete geçerek Türk ordusuna saldırmazsa, Amerikan uçaklarının hedefi olacaktı”

(2010:255).

ABD'nin **bile** sessiz kalan Kürtlere güvenmediği vurgulanır. Türkiye işgale edilmeye başlanınca Doğu Anadolu hareketlenir, gösteriler ve çatışmalar çıkar. Teröristler güvenlik güçleriyle silahlı çatışmalara girerler ve resmi binaları işgal ederler (2010: 127-128). Metal Fırtına olacakları yine önceden tespit etmektedir. Bazı siviller ise İstanbul'un işgali sırasında ABD helikopterlerine işaret ışıklarıyla yer göstermektedirler:

“Sivillerden birini izlemeye başladı. Genç, yirmi beş yaşlarında, koyu tenli birisiydi” (2010:198).

“Koyu tenli” sivil bilinen bir şüphelidir... Öte yandan “iyi Kürt”ler de vardır. Aslen Diyarbakırlı olan, fakat Irak Savaşı sırasında ABD'ye sığınan pilot Huxley, “vatanseverlik” duygusu ağır bastığı için kendisine verilen görevi yerine getirmez. Anıtkabir'i bombalamak yerine ABD uçak gemisine dalış yapar. Böylelikle Huxley, vatansever Civan olarak ölür (2010:147-148). Olması gereken de budur.

KAKG'de PKK Türkiye'nin güçlenmesini istemeyen ABD ve AB'nin bir oyunudur. Körfez Savaşı da, bölgede bir uydu Kürt devleti kurmak için bilerek çıkartılmıştır. Sonuç Kürt sorununun uluslararasılaşması olmuştur (2008:331).

“Kürt siyasi grupları için, önemli olan efendilerinin kim olduğu değil, hangi emperyal siyasetin güçlü olduğudur. Bu yüzden, 19.yy'ın başlarından beri, İngilizler, Fransızlar, Ruslar, İran, İsrail,Suriye gibi birçok ülkenin taşeronu olarak Orta Doğu satranç tahtasında piyon olarak kullanılmışlardır.”

Görüldüğü gibi, Türkiye'nin dış düşmanları terörü beslemekte ve işbirliği yapmaktadırlar. Kürtler ise çıkarıcı politikalarına rağmen, tıpkı “içeridekiler” gibi kullanılmaktadırlar.

Yabancı vakıflar ve kuruluşlar da iç düşmanlar olarak nitelendirilmektedir. Mehdix'te İslamcı-milliyetçi söylemde şüphe ile yaklaşılan vakıflara da gönderme

yapılmaktadır (2009:153). Bazı vakıfların dış güçlerle işbirliği yaparak Türkiye’yi Hristiyanlaştırmak, Vatikanlaştırmak ya da sömürgeleştirmek için çalıştıkları iddiası mevcuttur.

Bu bağlamda misyonerlerin Türkiye’deki faaliyetleri İslamcı-milliyetçi söylemde sıkça kullanılan argümanlardandır.³⁷ Asıl amaçları “siyasi” olan misyonerlerin, tıpkı Osmanlı’yı yıktıkları gibi Türkiye’yi de yıkmak istedikleri ileri sürülmektedir. Vatikan, PKK ile işbirliği yapmakta, Kürtleri Hristiyanlaştırarak Türkiye’yi bölmek istemektedir. Kutsal bir şehir olan İstanbul’u Türklerden geri almak misyonerlerin temel amacıdır. Bu amaç doğrultusunda Fener Rum Patrikhanesi’ni de desteklemektedirler. Misyonerler halkı İslam’dan kopartmak için, özellikle gençleri milli ve manevi değerlerinden uzaklaştırmakta ve yozlaşmaya neden olmaktadır.

Marmara depreminden sağ kurtulan kimsesiz çocukların misyonerlerce himaye altına alınıp Hristiyanlaştırılarak Türk ve Müslüman düşmanı haline getirildiği düşüncesi, romanın karakterlerinden Nico ile aktarılmaktadır (2009:95,101,116). Dikkat edilirse Nico Rumca bir isimdir ve Patrikhane’nin “faaliyetlerini” işaret etmektedir. Malta’da “Siyonistler” Türkiye üzerine “yüzlerce yıldır heyecanla beklenen toplantı” yaparlar(2009:94). Yani Siyonistler vasıtasıyla ABD, İsrail ve AB işbirliği halindedir.

“Türkiye, misyoner faaliyetlerde bulunan yüzlerce merkez ve onlara maddi destek veren yerli finansörler, bu emrin ardından harekete geçerek, ‘ülkede karışıklık çıkaracaklardı’ (2009:97).

Nico, Ayasofya “Cami”sini ve diğerlerini havaya uçurmak için görevlendirilmiştir, fakat duyduğu ezan sesleri, içindeki Müslüman Türk kimliğini uyandırır. Artık Ahmet’tir, bu haince görevi yerine getirmez.

³⁷ Merkezi Vatikan’da olan Caritas Internationalis isimli örgütün, Marmara depreminde İnsani yardım adı altında İncil dağıttıkları, kimsesiz kalan çocuklara “sahip çıktıkları” iddia edilmektedir.

Metal Fırtına da misyonerler ve Haçlı Seferlerine değinmiştir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin Protestanlaştırılması için Ermeniler misyonerlik faaliyetleri yapmaktadırlar (2010:101). Bu dünya çapında bir misyonerlik kuruluşunun desteğiyle gerçekleşmektedir. Vatikan gizli bir toplantıda, Türkiye'nin Hristiyanlaştırılmasına dair karar almıştır. Zaten Bush da haçlı Seferlerini "itiraf" etmiştir (2010:102). Bu tasavvur, Metal Fırtına'da da aynı kaygıların yer aldığını göstermektedir. Hedef bölgeler, misyonerlerin Kürt nüfusu Hristiyanlaştırılarak ayrışmasını sağlayacakları iddiasını bir anlamda yinelemektedir. Misyonerler, halkı milli değerlerinden kopartıp milli kimliği aşındırarak en iyi ihtimalle ülkeyi bir sömürge haline getirebilirler. Bu nedenle de tehlikelidirler.

KAKG'de bazı misyoner kuruluşların dış güçlerle işbirliğine giderek Türkiye üzerindeki hedeflerini gerçekleştirebileceklerini iddia etmektedir. (2008:321)

“ Şahısların Müslümanlıktan Hristiyanlığa geçmesi gerekmez. Oldukları yerde oldukları gibi kalsınlar. Ama bizim istediğimiz gibi düşünsünler. Yani Müslüman Müslüman gibi düşünemesin. Hristiyan gibi düşünsün. Müslüman gibi yaşadığına inansın”(2008:324).

Milli değerlerini ve kimliğini kaybetmiş insanlar ise, dış güçlerin amaçlarına hizmet edeceklerdir. Misyonerlik yoluyla Türkiye'nin kendi insanlarından iç düşmanlar yaratılmaktadır. Patrikhane de bunlardan biridir: Türkiye'yi yıkıcı faaliyetlerde bulunmaktadır. Kitapta Patrikhane'nin Ortodoksluğun Vatikan'ı olacağı iddia edilmektedir (2008:426). Bunu bazı işbirlikçilerle gerçekleştiriyor olması ise en kötüsüdür. İhanet edenlere yapılacak şey bellidir: “Sahibini ısıran it araba tekerleğine bağlanır” (2008:430). Patrikhane'nin Avrupa'da Türkiye aleyhine asılsız bir takım suçlamalarda bulunduğu belirtilerek, Patrik'in aslında iddia ettiği gibi “Türkiye'ye sadık bir Türk vatandaşı” olmadığı vurgulanmaktadır (2008:427). Görüldüğü gibi Fener Rum Patriği'nden beklenen, aslında tüm Rum azınlığından beklenmektedir. Fakat, Türk milliyetçiliğinde Türk vatandaşlığı Türk olmakla özdeşleştiği için, esasen “imkansız” istemektedir.

Kitapta diğerlerinden farklı olarak homofobik ifadeler de kullanılmıştır. Farklı cinsel tercihleri olanlar, tüm toplumlarda en çok dışlanan ve ötekileştirilen kesimlerdir. Bilindiği gibi baskı ve şiddete maruz kalan bu insanlar seslerini duyuramamaktadır. Türkiye’de de ataerkil yapıdan kaynaklanan benzer bir bakış açısı vardır. Kitapta, “cinsel sapıklık” olarak tanımlanan farklı cinsel tercihler misyonerlik faaliyetleri ve Siyonizm planları ile ilişkilendirilmektedir. Buna göre, Lambert Konferansları olarak bilinen Anglikan Kilisesi’nin eylem planında, Türkiye ve Türki cumhuriyetler başta olmak üzere bazı ülkelerin halklarının Hristiyanlaştırılması kararı alınmıştır (2008:320). Alınan başka kararlar da vardır:

“ Homoseksüel kadın ve erkekler bizim için kullanılacak” (2008:322).

“ Cinsel sapıklık içinde olan kadın ve erkekleri biz dışlamayalım. Tam tersine bunları içimize alalım. Anglikanlaştırma kampanyamızda kullanalım. Nasıl kullanalım? İnsan hakları, diyelim. Cinsel sapıklık da insan hakkıdır, diyelim. Bunları lanse edelim. Basında, yayında, televizyonda öne çıkartalım. Sürekli imaj olarak bu tipler memleketin en üst değerleri neyse onları temsil eder hale gelsin” (2008:323).

“Özgürlük adı altında” milli değerler kirletilmektedir. Başka bir bölümde ise, Yahudi kökenli olduğu vurgulanan bir ailenin kurduğu insan hakları derneğinin benzer bir faaliyetine dikkat çekilmektedir (2008:411):

“Biz ‘barbar’ Türklere ‘insanlık’ öğretmek için canını dişine takan bu dernek aynı zamanda ‘homoseksüellerin maruz kaldığı ayrımcılık’ konulu bir seminere de Türkiye’de ilk kez imza atmıştı. Bakın görüyorsunuz Yahudi ve İsveçli dostlarımız ülkemizde ne kadar yararlı işlerle uğraşmakta.”

Bu ifadeler, milliyetçi söylemin erkeklik tanımını ve ataerkilliğini göstermektedir. Ulus inşasında kadınlık ve erkekliği vatanseverlik kavramıyla kutsallaştıran milliyetçilik, vatan kavramını kadınla, milleti ise erkeklerle

özdeşleştirmektedir. “Her Türk asker doğar” ve asker millet erkektir. Dolayısıyla erkeklik tartışılmaz, farklı tanımlamalar kabul edilemez. Farklılık ötekilere mal edilen “kirli” bir şeydir. Bu bağlamda “homoseksüelleştirerek milli değerleri bozmak” da ötekilere ait bir komplo olarak geçerlilik kazanabilmektedir. Bunun en uç örneği ise Nazi Almanyası’dır: Farklı tercihler “hastalık” olarak tanımlanmış ve bir çok insan yok edilmişlerdir. Ötekiler tarafından “çıkar” amacıyla kullanıldığına inanılan insan hakları kavramı da dikkate değerdir. Bu kavramlar milliyetçi söylemlerin gözünde değersizleşmiştir.

Masonlar da “bilinmezliklerinden” ötürü en tehlikeli ötekilerden biri olarak görülmektedir. İslamcı-milliyetçi söylemde oldukça yer tutan Masonlar Yahudilerle ilişkilendirilmektedir. Masonların esasen bir Yahudi örgütlenmesi olduğu, bu nedenle de Siyonizm’le işbirliği yaptıkları iddia edilmektedir. Mehdix’te de bu iddialara yer verilmiştir (2009:199,215,216). Türkiye’de de çok iyi örgütlenmiş olan masonların gerektiği an dış düşmanlara yardım edecekleri düşünülmektedir. Ülkenin “ileri gelenleri”nden oluşan bir mason toplantısı tüm ayrıntılarıyla resmedilmiştir (2009:75).

“Yıllardır uyudukları inlerinden çıkıp fesada boğacaklardı ortalığı”
(2009:105).

“ Bu localar, yıllardır faaliyet gösteriyor. Atatürk öldükten sonra rahat bir nefes aldılar. O yüzden hiç sevmezler. Ama seviyor gibi görünür, kullanırlar.”

“-Atatürk bunların en korkulu rüyasıydı. Ne oldu bize, biz bunların ülkede rahatça yapılanmasına izin verdik. Köklerinin nereye dayandığı belli...

- Bu ülkede bir zamanlar bunlara savaş açmışlardı, biz destek olmamıştık” (2009:79).

Mason localarının 1935’de Atatürk’ün emriyle kapatıldığı bilinmektedir. Böylece Atatürk’ün mason localarını kapatmasına değinilerek bu locaların masum olmadıkları ispatlanmış olmaktadır. Şunu da belirtmek gerekir ki, İslamcı söylemlerde Atatürk de dahil olmak üzere, Türkiye’nin ileri gelen politikacılarının mason olduğu yolunda iddialar da bulunmaktadır. Mehdi’nin suçüstü yakaladığı masonlar, “İmralı”ya gönderilirler (2009:154,216). Böylelikle, “diğer vatan haini” de ismi anılmadan ima edilmiş olur.

KAKG’de Türkiye’de güçlü bir etki alanına sahip olan bu örgütlenmeler, Sevr koşullarını yeniden yaratabilirler. Çünkü İsrail bu kesimi tekrar kazanmaya çalışıyor olabilir (2008:423).

Kitaplarda medya da dış ve iç düşmanların elinde halkı yönlendirmek ve “kışkırtmak” amacıyla kullanılan bir araç olarak resmedilmektedir. Mehdi’te Siyon’un işbirlikçileri yani Deccal’in kolları olarak nitelendirilen medya kanalıyla halk uyutulmaktadır. Ancak Mehdi’nin yaptığı temizlik’le bu engellenebilir:

“Ortalık toz dumandı. Çünkü tutuklananlar arasında bazı gazete yöneticileri, yazarlar ve profesörler de vardı... Ülke yönlendirilmelere kapılmıyordu artık” (2009:218).

Kitap boyunca, uluslararası medya da iç ve dış düşmanların halkı manipüle etme aracı olarak ele alınmaktadır. Bu bakımdan hem yerli, hem de yabancı medya “Deccal’in kolları”dır. Bazı basın organlarının işbirlikçi olduğu bu şekilde vurgulanmıştır.

“Dünya onu kahraman ilan ederken, ülkesinden çatlak sesler çıkıyordu” (2009:146).

“-Ancak Müslüman halklar, yöneticilerini dinlemiyorlar artık. Gazete okumuyor, televizyon seyretmiyorlar. Toplum mühendislerimiz onları etkileyemiyor.

-Olsun, ülkelerini onlar değil biz yönetiyoruz. Onlar sadece oy veriyorlar. Bazı yerlerde oyları bile yok” (2009:210).

“Ama dünya medyası bir suçlu bulmuştu bile... Gerçekler yine çarpıtılıyordu” (2009:178).

“Görüntüler, ustaca montajlanıp bütün ajanslara geçildi” (2009:202).

Tarafli ve yalan haberlerle yönlendirilen Müslüman halkların, aslında bağımsızlıkları bile sözdendir. Yöneticileri ve aydınları, dış güçlerin denetimi altındadır. Yaşadıkları sıkıntıların da gerçek nedeni budur. Bu sebeplerden dolayı medyaya itibar edilmemelidir (2009:86). Medyaya olan bu güvensizliğin sebeplerinden biri de, Irak Savaşı ve sonrasında yaşananlardır. Dünya medyasının savaşın iç yüzünü göstermediği, El-Cezire gibi kanalların yayınlarından anlaşılmıştı. Benzer bir durum, Mehdix’te de yaratılmıştır: Olan biteni, Müslüman bir kanal, sadece El-cezire olduğu gibi yansıtır (2009:143).

Metal Fırtına’ya göre rüşvetle susturulan ve ABD’nin Türkiye’yi işgal planına destek veren devlet görevlileri (2010:110), işbirlikçi medya (2010:111) ve halkın direnişini baltalayan gazeteciler (2010: 227,260) **olabilir**. Hatta zenginler, tıpkı AB’yi istedikleri gibi Amerikan hakimiyetini bile isteyebilir (2010:225).

“Şaraplara düşkünlüğüyle tanınan bir köşe yazarı, savaşın başlamasıyla birlikte gittiği İngiltere’den yolladığı yazılarda tam teslimiyet halinde belki de Amerika’nın yeni bir eyaleti olabileceklerini bile söylüyordu. Zaten herkes ABD’ye yerleşmek için yeşil kart peşinde değil miydi? İşte toptan ABD’ye katılmış olacak Türkiye, diyordu” (2010:227).

İşbirlikçiler, Türkiye’nin işgali durumunda hemen ait oldukları yere kaçacaklardır, tıpkı Kurtuluş Savaşı’nda olduğu gibi. Fakat, halkın kafasını karıştırmaya devam edeceklerdir. Yani iç düşmanın niteliği değişmemektedir.

İncelenen kitaplarda “**dost**” tabiri sadece Mehdix’te yer almaktadır. Mehdix dostluğu, ümmetlik ve mazlumluk temelinden hareketle tanımlamaktadır. Metal Fırtına ise, Türkiye’yi yalnız bir ülke olarak görmektedir. Türkiye’yle iyi ilişkiler geliştiren ülkeler esasen çıkar amaçlı yaklaştıkları için, dostlukları da geçicidir: Bunun en tipik örneği ABD’dir. İşgal karşısında Türkiye’nin yanında yer almaya karar veren Rusya, Çin, İran ise bunu sadece ekonomik çıkarları için yapmaktadırlar, yani durum değişebilir... KAKG’de de Türkiye emperyalistlerin hedefinde yer alan yalnız bir ülkedir.

Mehdix’te, İslam dünyası olarak tabir edilen Pakistan, Malezya, Kuveyt, Mısır, Suriye, Suudi Arabistan, İran gibi Müslüman ülkeler dosttur (2009:92,122). Japonya da “Hiroşima”yı nihayet hatırlayarak Türkiye’nin yanında yerini almıştır (2009:103). Böylelikle “olması gereken” de temsil edilmektedir. Saflar belirlenmiştir.

İsrail’in Kabe’ye yönelttiği nükleer tehdidine karşılık olarak İran misilleme kararını açıklar (2009:181). İran’ın bölgede ve uluslararası alanda tartışma konusu olan nükleer gücünün gerekçesi de bu şekilde açıklanmıştır.

“İran Cumhurbaşkanı’nın bu açıklamasını, Suriye başta olmak üzere Malezya, Azerbaycan, mısır ve diğer birçok Müslüman ülke takip etti. İsrail’e duyulan öfke devlet başkanları düzeyinde büyüyerek yayılıyordu” (2009:181).

Bir başka dost ülke Rusya’dır. Rusya Türkiye’den taraf olur (2009:170). Milliyetçi söylemde de, Türkiye’nin kendisini sömürmeye çalışan ABD ve AB ile yakınlaşmak yerine, alternatif olarak yüzünü Doğu’ya dönmesi gerektiği ifade edilmektedir. Mehdix’te Rusya’ya biçilen olumlu rol, bu algıyla açıklanabilir.

Görüldüğü gibi milliyetçi söylemler ötekiler konusunda uzlaşmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu’nun dağılma sürecinden itibaren Türk milliyetçiliğine kodlanan ihanet hatırasıyla, azınlıklar düşman olarak nitelendirilmektedir. Kurtuluş Savaşı’nın ardından

cumhuriyetin kurucu felsefesine de yansıyan bu algılayış, beka kaygısıyla beslenmektedir. Dolayısıyla günümüzdeki dost- düşman tanımlamasında bakış açısı değişmemiştir: Her üç kitapta da tarihsel düşmanlara vurgu yapılmaktadır. Konjonktürel gelişmelere bağlı olarak bu tanımlara ilaveler yapıldığını da belirtmek gerekir. Bunun en tipik örneği ise ABD’ye bakış açısidir. Birbirleriyle hegemonik bir mücadele içinde olsalar da farklı gerekçelerle aynı ötekileri işaret eden milliyetçi söylemler düşmanlık algısını pekiştirmekte ve güçlenmektedirler.

Mazlum milliyetçiliği niteliği: İkinci Dünya Savaşı’nın ardından Asya ve Afrika’daki sömürgelerin bağımsızlıklarını kazanma sürecinde milliyetçilik, emperyalizme karşı ayaklanan, “uyanana” milletlerin öyküsü olarak dile gelmektedir.

Bilindiği gibi söz konusu dönemde sosyalizm de etkili bir söylem olarak öne çıkmaktadır. Sosyalizm ezilen halkları anti-emperyalizm vurgusuyla mücadeleye çağırırken, milliyetçilik de tanımlayarak adını koyduğu bir halkı var kalmaya çağırıyordu. Bu süreçte milliyetçiliğin sosyalizmle eklemlendiği, Üçüncü dünya milliyetçiliği olarak adlandırılacak yeni bir söylem ortaya çıkmıştır.

Eski sömürgelerin bağımsızlıklarını kazanarak ulus-devletleşmesi sürecinde “bir kurtuluş ideolojisi” olan milliyetçilikte anti-emperyalist söylemin rolü büyüktür: Sömürgelerde milli bilincin oluşmasını engellemek maksadıyla uygulanan politikalar sonucu ortaya çıkan dinsel-kültürel alanlar, anti-emperyalizm ortak paydasında birleştirilerek millete dönüştürülmüştür (Kerestecioğlu,2008). Avrupa Marksizm’inin ulaştığı nokta olan “bilimsel sosyalizm’e karşılık, Üçüncü Dünya’nın Marksizm’i, sömürgeci geçmişin etkisiyle Batı’nın reddine dayanan, fakat azgelişmişlikten kurtulma çabasıyla paradoksal bir biçimde başa baş giden bir “Batılılaşma gereği”ni de beraberinde taşıyan bir projedir (Aydın,1998). Sömürgeciliğe karşı verilen mücadeleler sonucu, “ulusal kimliklerin” ön plana çıkması doğrultusunda Üçüncü Dünya’da gelişen milliyetçi hareketler, anti-sömürgeci, dolayısıyla da sosyalist bir kimliğe bürünmüştür. Üçüncü dünya milliyetçiliğinin anti-emperyalist nitelikte oluşu, sosyalizm ile milliyetçiliğin iç içe geçmesine neden olmuştur.

Chatterjee'ye (1996) göre anti-empyrializm Doğu tipi milliyetçiliğin ayırt edici unsurlarından biridir. Batı ve Doğu tipi milliyetçilikler arasındaki ana farkı, sömürgeci veya sömürge olmak belirlemektedir. Chatterjee, Batı modernleşmesinin ilerici bir proje olarak ele alındığı toplumlarda, sömürgecilerle olan farklılığın kültürle- milliyetçilikle vurgulandığını belirtmektedir. Ulusal kimlik sömürgecilere karşı bir mücadele biçimidir. Üçüncü dünya milliyetçiliklerinde, Batı'nın tartışmasız bir model olduğu yönetim ve teknoloji gibi maddi alanın yanı sıra, milli kültürün temel fark olarak korunduğu manevi bir alan da vardır (Aktaran: Özkırımlı, 2008: 196). Hedef, milli özünü kaybetmeden modernleşmek olarak tanımlanmıştır. Bu ise kaçınılmaz olarak Batı ile bir tür aşk-nefret ikileminin doğmasına neden olmuştur.

Batının gelişmişliği karşısında önce hayranlık, sonra eziklik ve nihayet hınç duyma olarak tanımlayabileceğimiz bu durum, Shayegan'a (2007) göre geri kalmış ve modernliği içine sindirememiş toplumların yaşadığı zihinsel bir çarpıklıktır. Başlangıçta ilerlemenin ve gelişmenin bir unsuru olarak nitelendirilen modernlik, zamanla yaşanan kültürel dönüşümlere bağlı olarak Batı'nın ele geçirme aracı olarak değerlendirilmiş; bu ise özellikle bazı İslam ülkelerinde modernliğin tamamen reddine yol açmıştır (Shayegan, 2007). Aynı durumu Göle (1998:12,23) "akordsuz modernlik" olarak tanımlamaktadır. Toplumsal mühendislik olarak nitelendirilen yukarıdan inşa sürecinde gelenek ile modernin birbirinden koparılması, söz konusu toplumlarda bir tür yabancılaşmaya ve "tarihi yakalama" arzusuna neden olmaktadır. Bunun ise geç kalmışlığa bir çözüm - ya da bahane oluşturması bakımından mazlumluk anlayışını doğrurabileceği ortadadır.

Türk milliyetçiliği de mazlum milliyetçiliği niteliğindedir. Ortaya çıkış sürecindeki travmadan kaynaklanan bu nitelik, özellikle Kurtuluş Savaşı yıllarında temel bir söylem olarak öne çıkmaktadır. Yörük'e (2009:309-311) göre, burada travmanın kurucu rolü'nden söz edilebilir: Türk milliyetçiliği devleti kurtarma ve milleti tekrar hakim kılma misyonundan dolayı bir "mazlumluk psikozu"yla şekillenmiştir. Bu algılayışta sosyal Darwinizm'in etkisi büyüktür. Yalnızca güçlü olanın- başka bir deyişle "ezenin" hayatta kalmasının mümkün görüldüğü bir dünyada

beka savaşının bir zorunluluk olduğu inancıyla geç kalmışlık birleşince, Türk milliyetçiliğindeki kurban edilmişlik algısı güçlenmiştir (Keiser,2008).

Bu algının biçimlenmesinde etkili olan diğer faktör ise, İttihatçılardaki Galiyevizm etkisidir. Söz konusu dönemde devleti kurtarma arayışı, sosyalizmi de bir seçenek olarak belirlemiştir. Lenin’in “ulusların kendi kaderini tayin hakkı” tezi doğrultusunda, anti-emperyalist nitelik taşıyan burjuva hareketleri SSCB tarafından desteklenmiştir. Bununla birlikte Galiyev’in yorumu “ulusalcı” niteliktedir: O’na göre, ancak sosyalizmin milliyetçilikle birleştiği bir mücadele biçimiyle ezilen Doğu halkları emperyalizmden kurtulabilir. İslam da, emperyalizmi etkisiz hale getirebilecek yegane güçtür. Bu bağlamda, Galiyevizm tüm Müslüman halkları birleştiren bir Turan Federasyonu kurmayı amaçlamıştır. Görüldüğü gibi, Galiyevizm’in söylemleri, tam da İttihatçıların amaçlarıyla uyuşmaktaydı: Emperyalistler tarafından sömürge haline getirilmek istenen mazlum millet-i hakime, kurtarılabilir.

Kieser (2008), mazlum millet söyleminin Jön Türklerle başladığını vurgulamaktadır. Avrupa’da eğitime giden İttihat ve Terakki Fırkası’nın önderleri, “Boğaziçi’nin hasta adamı”nı kurtarma çabasına girmişlerdir. Keiser’e göre imparatorluğun içinde bulunduğu durumdan ötürü yaşanan çaresizlik, millet-i hakime’yi oluşturan Müslüman Türklerin mazlumluk söylemiyle dayanışma içine girmesine yol açmıştır. Biçare Millet-i Osmaniye ³⁸ söylemi, yeni filizlenmekte olan Türk milliyetçiliğinin retoriğini oluşturmuştur: Türkler, bir “haçlı saldırısı” ile Anadolu’dan atılmak istenmektedir. Aynı zamanda diasporadaki jön Türkleri de birleştiren bu söylemle Türkler, kolektif kurban olarak ilan edilmiştir (Keiser, 2008:159-160).³⁹ Bora’ya (1995) göre, Osmanlı imparatorluğu Balkan topraklarını yitirirken yaşanan gelişmeler, Türk milliyetçiliğinde haksızlığa uğrama ve mazlumluk söyleminin yerleşmesine neden olmuştur. Söz konusu dönemde Balkan milliyetçiliklerinin etkisi ve yerel dinamikler göz ardı edilerek, tüm yaşananlar Batı ve Rus komplosu olarak algılanmıştır: Hristiyanlar Osmanlı’yı yok etmeye çalışmaktadırlar. Buna ek olarak

³⁸ “Osmanlı Müslümanları ve hükümetleri için” kullanılan “[b]u kavram... halife imparatorluğunun siyasi zayıflığını, yön bulma sıkıntısını ve kudretinin yok oluşunu ifade ediyordu...” bkz. Keiser,2008:19.

³⁹ Söz konusu dönemde Almanya ve Türkiye kendilerini “victime conduite a l’holocauste” (soykırım kurbanı) olarak nitelendiriyorlardı. Bkz: Kieser,2008:162.

bağımsızlık hareketlerinde söz konusu ülkelere verilen destek ve milliyetçi çetelerin yaptığı katliamların tek taraflı olarak ifade edilmesi, söz konusu algının Osmanlı elitinin gözünde doğrulanmasına yol açmıştır.

Akçam (2009) da aynı noktayı vurgulamaktadır: Tanzimat ve Islahat Fermanları ile, Meşrutiyet’le o zamana kadar hukuken üstün olunan gayrimüslimlerle eşitlenmek, Millet-i Hakimiye için aşağılanmak anlamına gelmiştir. Azınlıkların bağımsızlığına giden süreçte Batı’nın emperyal amaçlarla taraf tutması, haksızlığa uğramışlık duygusunun pekişmesine yol açmıştır. Büyük Osmanlı’nın çöküşüyle yaşanan boşluk duygusu ve yok olma korkusu ise, bir itibar kaybının yanı sıra sahipsizlik ve yok sayılma hislerinin gelişmesine neden olmuştur. Mahcupyan’a (2008) göre Osmanlı’da din ve devletin iç içe olması devletin başarısızlığının dinin de başarısızlığı olarak algılanmasına yol açmıştır. Batılılaşarak söz konusu süreci atlatma çabası ise toplumsal güveni yıkarak Müslümanlığın tepkiselleşmesine, giderek köktenci akımların güçlenmesine neden olmuştur. Keiser’e (2008) göre medeniyet karşısındaki değersizlik duygusu, üstün bir dünya tarafından mağlup edilmeye tepki olarak da Türkçülük hızla yayılmıştır. Her ne kadar Türkçülük yok oluşa karşı geliştirilmiş bir savunma olmuşsa da, bu korkuyu ortadan kaldırmamış, aksine ona eklenmiştir.

Bu nedenle de mazlumluk söylemi, Türk milliyetçiliğinin özelliklerinden birini oluşturmaktadır. Bekmen’e (2009) göre Kurtuluş Savaşı yıllarında Türkçülüğün radikalliğini geri plana atarak temel söylem haline gelen mazlum milliyetçiliği, Anadolu halkını seferber ederek savaşın kazanılmasında şüphesiz etkilidir. Savaşın ardından kurulan Cumhuriyet, bu söylemi sürdürerek “küllerden yeniden doğmuştur.” “Kurtulma, dirilme, yenilenme” arayışı ile temel hedef olarak açıklanan Batılılaşmak, “muasır medeniyetler seviyesine çıkmak” ise, aslında sömürgeleşme korkusuyla modernleşmenin ivme kazanması, “treni kaçırmama” çabası olarak görülmelidir (Bekmen,2009:328). Yörük’e (2009:314-315) göre yokluk ve eksikliğin kurucu rolü’nün öne çıktığı bu dönemde, modernleşme adına yapılan her şey aslında “Büyük öteki’ne benzeme çabası” olarak değerlendirilmelidir. Dağılma sürecinde yaşanan ‘kolektif ezikliğin’ Batılı olarak aşılması söz konusudur. Gürbilek’e (2010) göre

Batılılaşma ideali, aynı zamanda gecikmişliğin kabul edilmesi anlamına da gelmektedir. Bu ise yetersizlik duygusuna, sonrasında da öfkeye ve milli gurur'a dönüşmektedir. Bu noktada, Chatterji'nin vurguladığı gibi Batılılaşmak sadece maddi alanda bir hedeftir. Modernleşirken milli öz yitirilmemelidir ki, bu anlayış milliyetçi söylemde kültür-medeniyet ayrımı olarak kendini göstermiştir (Bekmen,2009).

Mazlum milliyetçiliği, dış politikada da etkisini göstermiştir. Türkiye mazlum milletlere örnek, onların sözcüsü ve lideridir. Mustafa Kemal'in, emperyalistleri topraklarından kovan bir ülkenin lideri olarak, diğer mazlum milletlere umut ve ilham verdiği sık sık dile getirilmiştir:

“Türkiye'nin bugünkü mücadelesi yalnız kendi nam ve hesabına olsaydı, belki daha kısa, daha az kanlı olur ve daha çabuk bitebilirdi. Türkiye azim ve mühim bir gayret sarf ediyor. Çünkü müdafaa ettiği bütün mazlum milletlerin bütün şarkın davasıdır ve bunu nihayete getirinceye kadar Türkiye, kendisiyle beraber olan şark milletlerinin beraber yürüyeceğinden emindir.”⁴⁰

Öte yandan, Türk Tarih Tezi ve Güneş Dil Teorisi ile Osmanlı geçmişinden yalıtılarak yeniden inşa edilen Türk kimliğinin benimsenmesi, öngörülen hızla gerçekleşmemiştir. Yörük'e (2009) göre sözü edilen dönemde Rus, Rum, Ermeni mezalimi söylemleriyle milli kimlik pekiştirilmiştir. Bu ise, inkılaplarla başarılamayana mazlumluk söylemiyle- yani düşman ötekilerle başarmak olarak nitelendirilebilir. Keiser de (2008:186) mazlumluk ve beka kaygısıyla temellenen Türk milliyetçiliğinin sosyal Darwinizm'den kaynaklanan “Yok olmamak için yok etmek” fikriyle azınlıklara karşı gösterilen tutumu temellendirdiğini vurgulamaktadır. Burada Darwinizm gereği “ezmedik (Osmanlı) ama ezildik (Sevr), bu nedenle de ezmeliyiz (ötekileri)” gibi bir bakış vardır, denilebilir. Mahcupyan'a (2008: 196) göre çatışmaya dayanan dünya sistemi, bazı toplumlarda mağduriyet duygusu yaratmaktadır. Bu ise beraberinde ilahi bir adalet beklentisi getirebilir. Adaleti sağlamayı üstlenecek olan, kutsalın temsilcisi

⁴⁰ 7 Temmuz 1922 tarihli, İran Elçisi'nin Ankara'ya gelişi dolayısıyla yapılan konuşma. Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, bkz: <http://atam.gov.tr/index.php?page=söylevDemecler&IcerikNo=104>

her zaman ölüm motifini kullanmaya yönelebilir. Söz konusu toplumsal süreç ise toplumsal bir şizofreni yaratarak toplumu gerçeklikten kopartabilir. Toplum, dışarıyla ilişkisini ötekileri düşman haline getiren bir semboller sistemi aracılığıyla kurmaya başlar. Bu ise, güdülmeye hazır bir toplumu yani faşizmi doğurur.

Beka kaygısının her dönem yüksek olduğu Türk milliyetçiliğinin bütün söylemlerinde etkili olan mazlumluk, özellikle ötekilere karşı uygulanan ayrımcılığı meşrulaştırmak için kullanmıştır. Örneğin ulusal solda Türkiye’ye nefes aldırmayan emperyalizmin uzantısı “yabancı”lara karşı bir kaygı olarak öne çıkar. İslamcılarda Müslümanlara zulmeden Haçlı kalıntılarıdır. Radikal Türkçülük’te ise özellikle Orta Asya’daki Türkleri yok etmek isteyen komünistlerdir. 80 sonrası resmi söylem haline gelen Türk-İslam senteziyle birlikte, Türkçülük’teki mazlumluk İslami söylemin mazlumluğuyla birleşir: Ezen Hristiyan Batı’dır, ezilen ise Müslüman Türklerdir. Açıkel (1996) Türk- İslam milliyetçiliğinin “mazlum/ ezik özne tasarımı”na dayandığını vurgulayarak, bu söylemin karakteristik bir özellik olduğunu ileri sürmektedir: Türk sağına tamamen kapsayan “ideolojik bir payda” olan bu söylem, “[B]ir toplumsal yapının kapitalizme, uluslararası güç dengeleri ve modernleşmenin patolojileri içinde ürettiği savunma, karşı çıkma ve eklemlenme stratejisidir” (1996:155).

Açıkel’e (1996) göre, mazlumluk söylemi komplo zihniyetiyle uyuşur: Tarih ve yaşanan terslikler, nesnel bir çerçevede değerlendirilemez. Her şey, komplolar ile- iyi ve kötünün mücadelesi şeklinde açıklanır. Bu ise bir tür kısır döngü yaratır: Mazlumluk komplo inancını- komplo inancı ise mazlumluğu besler. Olayların sorumluluğu başkalarına yüklenir, suç ötekilerindir. Açıkel, mazlumluğun aynı zamanda örtük bir narsizm olduğuna da dikkat çekmektedir: Mazlumluk söylemi Biz’in mükemmelliğini vurgular. Bu mükemmellik ve güç nedeniyledir ki, ötekiler komplolara ihtiyaç duymakta, her fırsatta ezmeye çalışmaktadırlar. Yine bundan dolayı mazlumluk söylemi intikamcılığı ve güç istemini dile getiren otoriter tınıları da içerir: Ezilmemek için tetikte olmak herkesin görevidir. Düşmanlara ise onların diliyle karşılık verilmelidir. Aksi taktirde yok olma- yok edilme tehlikesi vardır.

Mazlumluk söylemine, gündelik hayatta da sıklıkla rastlanmaktadır: Uluslararası bir futbol karşılaşmasında haksızlığa uğramak, kendi doğal kaynaklarımızı kullanma konusunda çifte standarda maruz kalmak, AİHM kararlarıyla ezilmeye çalışılmak,... gibi. Bu nedenle de Türkiye'nin "gücünü" ortaya koyması gerektiği, bir zamanlar tüm dünyanın önünde diz çöktüğü bir güç olduğu hatırlatılarak dile getirilmektedir. Tüm bunların en önemli sonucu ise, demokrasi, insan hakları gibi konuların "mazlumlaştırıcı", tehlikeli görülmesidir.

İncelenen kitaplarda AB, 'İtilaf Devletleri'ni anımsatır biçimde ele alınmaktadır: "AB'nin talepleri" nitelemesinde görüldüğü gibi. Kurtuluş Savaşı sırasında yaşananlar da, nesnel bir biçimde değil, mazlumluk söylemi çerçevesinde değerlendirilmektedir. ABD ise, hegemonik güç olarak tüm dünyayı ezen; özellikle Türkiye söz konusu olduğunda dost görünen ama diğer düşman unsurlarla işbirliği yapmaktan çekinmeyen bir odaktır. Türkiye'nin haksızlığa uğradığı, ezilmeye çalışıldığı söylemi sürekli vurgulanmaktadır.

Mehdix'te İslam dünyası mazlum olarak resmedilmiştir. Hristiyanlar ve Siyonistler, İslam ülkelerini sömürmekte, haksız savaşlarla Müslümanları yok etmektedirler. İyi ve kötü'nün mücadelesi olarak kurgulanan kitapta "Bir yanda ağlayanlar, diğer yanda ağlatanlar" (2009:65) olduğunun altı çizilerek, mazlum İslam ülkeleri ağlayan, ABD-İsrail-Avrupa yani Haçlılar- Yahudiler-emperyalistler ise ağlatanlardır.

ABD'nin sahip olduğu savaş teknolojisine ve mazlum ülkelere karşı kullandığı orantısız güce birçok kez dikkat çekilmiştir. Dünyanın çeşitli noktalarında konuşlanmış Amerikan kuvvetleri ise her an harekete geçmeye hazır oluşlarından dolayı, özellikle Türkiye için tehlikelidir. ABD adeta bütün ordu gücünü yeryüzüne dağıtmıştır: Öyle ki, kendi topraklarında savunmasız kalmıştır (2009:137).

Türkiye de mazlumdur, Hristiyan Batı'ya ve Siyonistlerin kontrolündeki ABD'ye sürekli tavizler vermekte, oyalanmaktadır. En sonunda işgal de edilir-edilecektir:

“Türkiye'nin buna direnmesi mümkün görünmüyordu. Çünkü aynı anda birçok noktadan saldırıya maruz kalacaktı. Dünya bir kez daha adaletsiz bir savaşa tanık oluyordu”(2009:93).

Türkiye tıpkı 1.Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nda olduğu gibi, “adaletsiz bir savaş”ın içine çekilmiştir. Güçler orantılı değildir, Filistin ya da Irak'ta yaşananlar tekerrür edebilir. İslamcı-milliyetçi söylemde, Müslüman halklar özellikle Yahudiler tarafından köleleştirilmek istenmektedir. Batı ise emperyalist hedeflerini gerçekleştirmek için, bu ülkelerin halklarına uygulanan zulme gözlerini kapatmaktadır. Özellikle Ortadoğu haksız savaşların yaşandığı bölgedir.

Filistin mazlum bir halk olarak ifade edilmektedir. Mehdix'te, İsrail'in Filistin'e karşı insan haklarını hiçe sayan sert bir tutum izlediği özellikle vurgulanmaktadır. Kitabın senaryosuna göre, İsrail'in “çabaları” sonucu en sonunda Filistinlilerin nüfusu azalacaktır. “Radyo dalgaları” ile yapılan deneyler sonucu Filistinli çocuklar sakat doğmaktadır (2009:211). Zalim bir ülke, mazlum bir halkı yok etmekte, Batı ise –her zamanki gibi- ses çıkartmamaktadır.

Diğer mazlum ülke ise İran'dır. Mehdix'e göre İran haksız bir baskı altında tutulmaktadır. Çünkü Siyonistler bölgede kendilerine engel oluşturabilecek ve gerekirse “karşı koyabilecek” bir güç istememektedirler. Nitekim İran'ın caydırıcı bir güç olarak önemli olduğuna değinilmiştir:

“İran Cumhurbaşkanı kameralar karşısına geçip meydan okudu:
-İstanbul'a düşecek ilk merminin ardından, biz de İsrail'i vuracağız!”
(2009:122).

“Ama artık Türkiye yalnız bir ülke değil. Ona saldırırsak, İran da, Suriye de, mısır da, hatta Suudiler de bize saldırır. Arkadan vururlar bizi. Pakistan bile desteğe gelir. Sonra da Türki cumhuriyetler. Asya’daki Müslüman ülkeler. Dünya Müslümanları ayağa kalkar” (2009:219).

Ayasofya’nın camiye çevrilmesinin ardından okunan ezan, tıpkı Bağdat’ta olduğu gibi, “milyarları savaşa davet etmektedir” (2009:15):

“Bu durum Avrupa’yı ve İsrail’i ziyadesiyle rahatsız ediyordu. Çünkü Türkiye, İslam dünyasının parlayan yıldızıydı artık.” (2009:158).

“Eğer asayı alamazsak, Müslümanlar bu adamın etrafında toplanacaklar, ona asker olacaklar” (2009:160).

Mazlumların birliği, İslamcı söylemin bir tasavvurudur. Mehdix’te bu dilek, adeta bir cihat çağrısıyla; zalime karşı topyekun bir karşı duruşla kendini gösterir: İran, Suriye, Mısır İsrail’i hedef alır. Çünkü olması gereken budur. Yalnızlaştırılan ülkeler birbirine sahip çıkmalıdır. İran gerekirse Müslüman kardeşi Türkiye’ye arka çıkacaktır. Böylelikle gerçek dostlara da işaret edilir: ABD ve AB’nin söylemleri bir yana bırakılarak Türkiye İran’la yakınlaşmalıdır, çünkü düşmanlar ortaktır: ABD ve İsrail.

Bilindiği gibi İslam ülkelerinin sorunlar karşısında İslam Konferansı Örgütü gibi uluslararası bir teşkilatlanmaya rağmen yetersiz kaldıkları ve uzlaşamadıkları görülmektedir. Özellikle İsrail’e karşı ortak bir tavır sergileyememiş olmaları konusunda eleştirilmektedir. Mehdix’te İslam ülkelerinin ortak bir politika geliştirememiş olmalarına dikkat çekilmektedir. Bu nedenden dolayı mazlumdurlar. Mehdix’in önderliğindeki İslam dünyası dayanışma içine girer ve mazlumluk sona erer. Böylelikle İslam dünyasının birleşmesi gereği vurgulanır: Lider, tabî ki her alanda örnek ülke olan Türkiye olmalıdır.

“Avrupa yüzyıllardır bu akıbetten çekiniyordu” (2009:221).

Hıristiyan Batı'nın ve Siyonistlerin en çok çekindiği şey, İslam dünyasının bir gün birleşmesidir. Bu birleşmeyi engellemek için de İslam dünyasını çeşitli şekillerde bölmektedirler: Söz konusu ülkelerin çoğunda görülen etnik-dini-mezhepsel çatışmalar, Siyonistlerin ve Batılı misyonerlerin işidir. Türkiye de, İslam dünyasının lideri olarak, benzer müdahalelere maruz kalmaktadır.

Mehdi'nin Türk olması da önem taşımaktadır. Daha önce değinildiği gibi, Türk milliyetçiliği kendini mazlum olarak tanımlamakta ve sömürgeleştirilmeden bağımsızlığını korumayı başarmış bir ülke olarak Türkiye'yi mazlum milletlerin öncüsü olarak görmektedir. Mehdi'de bu söylem dinsel argümanlarla güçlendirilmiştir.

“Mehdi eğer kurtarıcıysa, o zaman bu millet Mehdi'nin ta kendisidir. Çünkü bu millet, hep ezilenlerin yanında olmuştur” (2009:162).

“Bu asa bir gücü simgeler. Doğruyu, güzeli, adaleti simgeler. Asaya sahip olacak ülkenin bu değerlere sahip çıkması gerekir. Türkiye bu değerlere sahiptir. Bunun içindir ki asa bizdedir” (2009:169).

Mazlumlüğün, aynı zamanda gizli bir narsizmi de gösterdiği belirtilmişti. Milliyetçilik, bir milletin kendini sevmesi ise, mazlumluk söylemi bu sevginin dışı vurumudur: Tabî ki Türk milleti en adaletli, en hoşgörülü, en üstün millettir. Bu özellikleri taşıdığı için düşmanı çoktur. Dolayısıyla da Mehdi ancak Türk olabilir. Tıpkı hadislerde müjdelenen Fatih Sultan Mehmet gibi. Türk Mehdi, “insanlığı kurtarma görevi”ni üstlenmiştir:

“Onlar kan dökmek için can atıyor, dünyayı kan gölüne çevirmek istiyorlar. Buna müsaade edemeyiz. Ellerindeki kılıçları almamız gerekiyor. İnsanlığı kurtarmak bizim elimizde. Bu görev bizim.” (2009:183).

“Asırlardır ezilen Müslümanlar, onun başkaldırısıyla birlikte umutlanmışlardı” (2009:194).

“Aslında bu Müslümanların değil insanlığın bir savaşıydı. Onurlu bir yaşamın...”(2009:89).

“Onurlu bir başkaldırı... Dik bir duruş, geç kalınmış bir uyanış” (2009:14).

Böylece bastırılmış, ezilmiş, sömürge haline getirilmiş olan İslam dünyası uyanacaktır. Burada da İslamcı söylemdeki anti-emperyalist vurgu öne çıkmaktadır: “onurlu bir yaşam”ın gereği, haksızlığa karşı başkaldırıdır. Tıpkı Osmanlı döneminde olduğu gibi İslam dünyasının beklenen uyanışını, bu sefer de Türkiye gerçekleştirecektir.

“Çünkü Osmanlı, yıllarca bölgede barış ve adaleti sağlamıştı. Bugün bu görevi, en iyi Osmanlının torunları yapabiliirdi. Zira Osmanlı zamanında hem Müslümanlar, hem Hristiyanlar ve hem de Yahudiler kutsal topraklarda barış içinde yaşamışlardı” (2009:196).

İslamcı söylemde Osmanlı dönemi bir Altın çağ olarak resmedilmektedir. Osmanlı’nın azınlıklara hiçbir baskı yapmadığı, İslam aleminin Osmanlı döneminde en parlak çağlarını yaşadığı ve en önemlisi asla sömürülmedikleri sürekli dile getirilmektedir. Ortadoğu söz konusu olduğunda da, Osmanlı döneminde bölgenin huzur ve istikrarlı olduğu ve kentlerin refahı vurgulanmakta, 1.Dünya Savaşı’nın ardından sömürgeleşerek geri bırakıldığı ve kanlı paylaşım savaşlarına sahne olduğu hatırlatılmaktadır. Bu nedenle, ancak Türkiye’nin liderliğinde bölge eski günlerine kavuşabilir.

“Başka bir çağın kapıları, ardına kadar açılıyordu artık. Yeni bir fetihtir sanki...yer yine İstanbul” (2009:15).

Bölgedeki İsrail hegemonyası da Osmanlı'nın çekilişinden sonra gerçekleştirilmiştir. Müslüman dünya, en kutsal mekanlarından birini İsrail'e bırakmak zorunda kalmıştır. Bu nedenle Türkiye'nin İsrail'e karşı tutumu “ mesafeli” olmalı, Türkiye “doğru” tarafta yer almalıdır. Mehdix'te nihayet Türkiye önderliğinde birleşen İslam dünyası, İsrail'e karşı “askeri bir taarruzla” tepki verir (2009:203). Böylece İsrail'i bölgeden çıkartır. Yapılması gereken belli ki budur. Mehdix'te iyi ve kötü'nün, mazlum ve zalim'in mücadelesinde kötü-zalim layığını böylece bulur. Amerika ise deprem, iç savaş ve ekonomik krizle çökmektedir, önünde sonunda çökecektir.

“Ezilen dünya yıllardır çöküşü bekliyordu” (2009:146).

Metal Fırtına ise Irak örneğinden hareketle Türkiye'nin de haksız bir işgale maruz kalabileceğini vurgular. Türkiye, dost sandığı ve dostça davrandığı ülkelerin komplosuna kurban gidebilir.

ABD, “çıkarları” gereği Türkiye'yi er ya da geç işgal edecektir. Bu işgal daha öncekiler gibi bir takım “bahanelerle” gerçekleştirilecektir. Muhtemel senaryo, şu şekilde dile getirilir”(2009:20).

“CNN İnternational: Kuzey Irak'ta çatışma...

13 ABD askeri öldü, 30 yaralı var. ordu yetkilileri, Amerikan güçlerine saldıran 35 Türk askerinin öldürüldüğünü açıkladı.

Beyaz Saray, saldırgan tavrı nedeniyle Türk hükümetiyle başlaması öngörülen ikili görüşme trafiğini iptal ettiklerini belirtti...Hükümet bir süre önce Kıbrıs'taki karışıklıklar nedeniyle Türk hükümetini suçlamış, Türk hükümetinin adadaki askeri varlığını 60bine çıkartmasını ağır bir dille eleştirmişti.

ABD hükümet sözcüsü Türkiye'nin AB ile ilişkilerini kopardığından beri hızla uygar dünyanın karşı kampına kaydığını söyledi. Türk hükümeti, iki ay kadar önce ABD Kongresi'nden geçen Ermeni soykırımı ile ilgili karar tasarısından dolayı görüşmeler için büyükelçisini geri çağırmişti”

Kitaba göre, saldırıyı ABD başlatmış, Kıbrıs'taki karışıklıkları Rumlar çıkarmış, Türkiye ile ilişkilerini AB kesmiştir. ABD “sözde” Soykırım'ı tanımıştır... Türkiye asılsız suçlamalara maruz kalan mazlum bir ülkedir.

Öncelikle, ABD'nin sahip olduğu teknolojinin karşısında Türkiye'nin ne kadar aciz kalacağına dikkat çekilmektedir. Türkiye'nin bu zayıflığı, ABD'nin orantısız güç kullanmasına engel olamayacaktır. Bu bakımdan Türkiye Irak'a benzetilmektedir: Daha önceki haksız savaş Irak'ta yaşanmıştır, bir sonraki ise Türkiye'de yaşanabilir. Dünya ise medya kanalıyla çarpıtılan gerçekliğe inanacak, bu haksızlığa yine seyirci kalacaktır.

“Gazetecilerin sorularını yanıtlıyordu Rice:

-Hayır, kendilerini yargılamayı şimdilik düşünmüyoruz. Ancak Türk hükümeti bizim gözümüzde suçlu, çünkü bizim askerlerimize saldırarak onları öldürdüler. Bu nedenle kendileri hakkında yargılanmama garantisi vermiyorum” (2010:173).

Amerika, kendi askerlerine bile acımayacak kadar zalimdir. Türkiye'yi işgal ettiğinde de tıpkı Irak'taki gibi acımasızca davranacaktır. Bu beklenti, gerek Irak gerekse Vietnam hatırlatmalarıyla dile getirilir: “Vietnam'ı hatırlatan bir savaş vardı dışarıda” (2010:184). ABD işgal sürecinde Türkiye'yi yerle bir eder, sivillere saldırır. ABD askerleri kadınlara tecavüz eder. Ayrıca Türk halkına psikolojik baskı uygular. Bu ise emperyalist güçlerin sıkça başvurduğu bir silahtır:

“Onların beyinlerindeki tüm imajlar hızla yıkılmalı ve kimse direnmeyi aklına bile getirmemeli” (2010:22).

“Saldırı bittiğinde insanlar, bırak ellerini silaha götürmeyi, lastik patlamasına bile dayanamayacak hale gelecek. Türk halkının psikolojisini yıkıma uğratmalıyız”(2010: 23).

“İşgal henüz fiziki olarak tamamlanmamıştı ama insanların beyinlerinde önemli bir kısmı tamamlanmış görünüyordu” (2009:203).

“Aklına sürekli Amerikan filmleri geliyordu. O filmlerin ne işe yaradığını anladı birden... Belki içindeki teslim olma içgüdüsünü ateşleyen şey de filmlerde kendisine gizlice iletilen mesajlardı” (2009:191).

Böylelikle özellikle medya kanalıyla işleyen kültürel emperyalizmin milli kimlikleri eriterek dış güçlerin müdahalelerine hazır hale getirdiği söylemine de dikkat çekilir.

“İraklı görevliler içten içe Türk askerlerinin bu işgalcileri yerden yere vurması için dua ediyordu” (2010:37).

Türkiye ise, ABD’nin karşısına çıkardığı güçlü ordusuyla, diğer mazlumların adeta intikamını alacaktır. ABD Başkanı’nın, bir Alman olan FBI Başkanı Müller’e Amerika’daki Türkleri toplama kamplarına koyma emri vermesi (2010:133) ise mazlum Türk milletine duyulan düşmanlığı ve başa gelebilecekleri simgelemektedir. Tarih tekerrür edebilir, daha önce yok olmanın eşğine gelen Türk milleti, aynı tehlikeyi yeniden yaşayabilir.

Nitekim Rus Başkanı Putin’in Türklerin direnişine verdiği tepki, “hasta adam” hatırlatması ile dile getirilir (2010:220):

“ Türk cevizi çetin çıkmıştı. Hala ellerine geçirememişlerdi ama son görüntülerde bacağından vurulmuş olduğunu, kırık kolunun sallandığını belirterek yakalanmasa bile kan kaybından öleceğini söylüyordu doktorlar.”

Bu nedenden dolayı Türkiye güçlü olmalıdır. Mazlumluk söyleminin beraberinde militarizmi getireceği daha önce vurgulanmıştı. Türkiye’nin mazlumluktan kurtulabilmesi ve bir daha “hasta adam” konumuna düşmemesi için güçlü bir orduya,

güçlü bir lidere ve kenetlenmiş bir halka gereksinimi vardır. metal Fırtına bu “ihtiyaçları” belirtmektedir.

Ulusal sol söylemde mazlum milliyetçiliğinin temel bir faktör olduğuna değinilmişti. KAKG’da sürekli emperyalist oyunlara gelen, taviz veren ve sömürülen bir Türkiye resmedilmiştir. Bu bağlamda Türkiye kendi politik iradesini özgürce sergileyemeyen, kendi doğal kaynaklarını kullanamayan, aslına bakılırsa sürekli dış müdahalelerden ötürü kendi kendini yönetemeyen bir ülkedir. Osmanlı İmparatorluğu’ndan beri emperyalist güçler zengin kaynaklara sahip Anadolu’yu ele geçirmek için türlü komplolara başvurumaktadırlar. Bu nedenle de güçlü bir Türkiye istememektedirler. Türkiye’nin bugünkü geri kalmışlığının sebebi budur- esasen Türkiye geri bırakılmıştır.

Hemen her konuda geçerli olan haksızlığa uğramışlık algısı, başarısızlıkları kabul etmeme ve sorumluluğu ötekilere atma sonucunu doğurmaktadır. Bu algı, aynı zamanda Türkiye’nin “yalnız” bir ülke olduğu inancını güçlendirmekte ve “Türk’ün Türk’ten başka dostu yoktur” sözünün doğruluğunu milliyetçi söylemlere göre kanıtlamaktadır. Daha da önemlisi, haksızlığa uğramak, acımasızca düşmanlık görmek ve bunların sorumluluğunu ötekilerle başarısız siyasetçilere atmak, milliyetçi söylemlerin şiddeti ve militarizmi meşrulaştırmasına yol açmakta, büyük kurtarıcı beklentilerini arttırmaktadır.

İtaat kültürü ve militarizm vurgusu: Milliyetçilik denilince kaçınılmaz olarak militarizme de değinmek gerekmektedir. Kısaca, yüceltilen askeri değerlerin sivil alanı sarması olarak tanımlayabileceğimiz militarizm sadece savaşlarla ilgili bir kavram değildir. Barış dönemlerinde askeri değerlerin sivil hayatta yaygınlaşması bakımından da incelenmesi gereken bir kavram olarak önem taşımaktadır (Altınay,2009).

Milliyetçiliğin orduya özel bir önem verdiği aşıkardır. Milliyetçilik ve militarizm ilişkisine değinen Altınay ve Bora’ya (2009) göre ulus-devletlerin varlıklarını savaşlara ve dolayısıyla ulusal ordulara borçlu olarak nitelendirmelerinin bu konuda belirleyici bir etkisi bulunmaktadır. Diğer bir etken ise zorunlu askerlik

sistemiyle vatandaş ordularının yaratılmasıdır (Altınay ve Bora,2009). Böylelikle ordu milliyetçi söylemlerin temel dayanak noktalarından birini oluşturmuştur.

Altınay’a (2009) göre, militarizm Türkiye tarih ve siyasetini belirleyen başlıca kavramlardan biri olmasına rağmen göz ardı edilmektedir. Bu belirlenim, Osmanlı dönemine kadar inmektedir. Militarizm konusunda Osmanlı dönemi temel bir öneme sahiptir. Asker-sivil bürokrasinin devlet üzerindeki etkisi ve ordunun misyon bilinci bu dönemden miras kalan niteliklerdir. Özellikle Osmanlı’nın son döneminde İttihat ve Terakki’yle birlikte askerlerin yönetimdeki etkinliği arttığı görülmektedir. Söz konusu dönemin Türk milliyetçiliğinin doğuş dönemi olması da dikkat çekicidir (Altınay ve Bora,2009).

Açıkel (2009), askeri-bürokratik kültürün Osmanlı’dan Cumhuriyet’e bir devamlılık arzettiğini ve toplumun tören kültürüyle itaatkarlaştırıldığını vurgulamaktadır. Darbelerin yanı sıra bürokratik hiyerarşiyle topluma “çekidüzen vermek” devletin manevi şahsiyeti paydasında toplanan temel bir özelliktir. Söz konusu manevi şahsiyet ise, kutsallık atfedilen bir kavram olup kökenini Osmanlı döneminde bulur. Türkiye’de siyasal kültürden kaynaklanan aşkın devlet anlayışı, siyasal sistemin işleyişinden ve bu sistemi meşrulaştıran zihin yapısından dolayı sorunlu bir biçimde egemendir (Tosun,2001). Berkes’e (2008:31) göre Osmanlı anlayışında siyasal egemenliğin toplum yerine Tanrısal kaynaklı olması, yönetime kutsallık kazandırmıştır. Bu ise, “Patrimonyal yurttaşlık” olarak tanımlanan bir anlayışı beraberinde getirmiştir. Osmanlı dönemindeki Sultan- bürokrasisi arasındaki ilişkinin benzeri Cumhuriyet döneminde devlet-yurttaş arasında kurulmuştur. Bu ilişkiyi belirleyen temel nitelik kutsallık karşısında itaattir. Baba Sultan yerine Devlet Baba kutsallaştırılmış ve koşulsuz itaat beklentisi devlet-toplum ilişkisini belirlemiştir. Yöneten-itaat eden ilişkisinde devletin kutsallığını kendi şahıslarında taşıyan yöneticiye karşı itaat de, Türk siyasal kültüründe önemli bir yer tutmaktadır. (Açıkel,2009; Tosun,2001).

Mahcupyan’a (2008) göre, Osmanlı gibi Türkiye’nin de modernleşmeye bakış açısının sorunlu olması, başka bir ifadeyle modernleşme ile devlet geleneği arasındaki

gerilim, sorunların ertelenmesine ve atılan adımların taviz olarak algılanmasına neden olmuştur. Bu algı ise, ordunun “sorun çözücü” bir unsur olarak görülmesine yol açmıştır. Ordu, cumhuriyetin kurucu unsuru ve ideolojik açıdan toplumsal temsil yeteneğine sahip bir güç olarak, millet adına da hareket edecek ve aciz bir duruma düşen/düşürülen devleti koruyacaktır (2008:220). Mahcupyan bu algının kökeninde, Osmanlı döneminde ücretini devletten alan ordunun bağımlı konumunu görmektedir. Söz konusu bağımlılık ise güçlü ordu-güçlü devlet anlayışını doğurmuştur. Dolayısıyla devletin güçsüzleştiği zamanlarda çıkış askeri bürokratlarca aranmıştır.

Öte yandan aşkın bir devlet anlayışının etkisiyle, devleti ve milleti temsil eden kurum olarak ordu gerekirse varlığını zaten devlete borçlu olan topluma da müdahale edilebilir. Modernleşmenin toplumu yukarıdan inşasının da benzer bir nitelik taşıdığı görülmektedir (Tosun,2001). Elitlerin gözünde toplum, yön verilmesi ve gerektiğinde düzeltilmesi gereken bir yapıdır. Bu bağlamda Türkiye’deki ulus-devlet geleneğinde ordu ile devletin özdeşleşmesi önemlidir. Devletin, “ülkesi ve milletiyle” kutsal ve bölünmez bir bütün olması, bu kavramlarla özdeşleşen orduyu da kutsallaştırmaktadır. Bu konuda genel kabul gören yaklaşımlardan biri, ordunun devleti kurucu bir rol oynadığıdır. Dolayısıyla rejimin bekçisi ve devletin gerçek sahibi olarak görülmektedir. Bu anlayış ise, askeri darbeleri meşrulaştırmaktadır. Devlet üzerinde hak iddia edebilen ordu, gerektiğinde müdahale edebilir. Gellner’e (1998:118) göre, “ulusal geleneğin koruyucusu” Türk ordusu, demokrasi sınırlarını aşarak “geleneğe ihanet edenleri” cezalandırmaktadır.”

Orduyu “milleti” bağlamında eşsiz kılan ve kutsallaştıran ikinci bir etken ise ordu millet-asker millet söylemidir. Ordu-millet söylemi Türk milliyetçiliğinin temelinde yer almaktadır. 30’larda ırk vurgusunun öne çıkmasıyla birlikte “Her Türk asker doğar” söylemi geçerlilik kazanmıştır. Bu anlayış ise, askerlik ve savaş ilişkisini kırarak militarizmin doğallaşmasına neden olmuştur (Altınay ve Bora,2009). Altınay’a göre, özellikle 30’lardan sonra Türk milliyetçiliğinin kurucu bir ögesi haline gelen bu kavram, eğitim ve askerliğin yanı sıra askeri darbelerle sivil hayatta da ifadesini bulmuştur (Altınay,2009). Medeniyet ordu ile özdeşleştirilmiştir-ki Kemalizm’de

modernizme giden yolda da ordu teminattır. Kemalist milliyetçiliğin “en doğru” milliyetçilik olarak tanımlanmasına paralel olarak, ordunun “referans” gösterilmesine dikkat çeken Altınay ve Bora (2009), asker-millet anlayışının da etkisiyle orduya siyaset ve tarih üstü bir rol biçildiğini vurgulamaktadır. Mahcupyan (2008) ise ordunun devletçilik, laiklik ve milliyetçilik ilkelerine dayanarak kendisini ebedileştirdiğini vurgulamaktadır. Türkiye’de tekelleşen devlet yönetiminin içinde diğer aktörlere nazaran üstün bir konumda olan ordu, otoriter- devletçi çizgidedir. Bu ise onu hem diğer kurumlara karşı güçlü hale, hem de siyasetin bir tarafı haline getirmektedir (2008:228).

Siyasal kültürde orduya biçilen rol bu açıdan önemlidir. Türk siyasal kültüründe siyasetin olumsuz bir anlam taşıdığı görülmektedir. Bu ise halkın politik örgütlenmelerden uzaklaşmasına ve siyaseti elitlerin tekeline bırakılmasına yol açmıştır. Bu ise siyaseti asker-sivil bürokratlar ile politikacıların arasında bir faaliyete dönüştürmüştür. Politikanın “kirli” bir iş olduğu inancı yönetimin kire bulaşmamış orduya bırakılması gerektiği anlayışını desteklemektedir. Türkiye’de sivil toplum mekanizmalarının gelişmemiş olması, siyasetin tıkanıp noktada ordu ve askeri darbeler tarafından yönlendirilmesi beklentisini doğurmaktadır (Tosun, 2001). Kutsal devlet ve itaat kültürü gibi faşizan bir nitelik taşıyan “politika kirlidir” anlayışında da Osmanlı geleneğinin etkisi bulunmaktadır: Bilindiği gibi Osmanlı’da siyaset elitlere ait, sonunda katli de olabilen güç mücadelelerinin alanıdır. Modern Türkiye’de darbeler de bu anlayışı güçlendirmektedir. Tüm bunlar ise depolitizasyona yol açmakta, entrika ve bilinmezliğin alanı olarak tanımlanan siyasal alan ise komplo teorilerini beslemektedir. Bu bağlamda siyasetteki çatışma ve aksaklıkların ulusal güvenlikle ilişkilendirilmesi güçlü ordu ve itaat söylemlerini de meşrulaştırmaktadır (Altınay ve Bora,2009).

Darbelerden sivillerin sorumlu tutulması, yani siyasetteki aksaklıklar nedeniyle müdahalelerin meşrulaştırılması Altınay’a (2009) göre bir militarizm örneğidir: Müdahale gerekçesi olarak demokrasinin öne sürülmesi ise, demokrasi kavramının bile askerileştirildiğini göstermektedir. Ordunun özel konumu miti ve halkın en güvendiği kurum olarak öne çıkarılması bu tür söylemlerle yeniden üretilmekte ve militarizmi güçlendirmektedir.

Türkiye’de askeri ve sivil alanlar iç içe geçmiştir ve askerlik kültürel bir özellik olarak nitelendirilmektedir. “Milli bilinci” temsil ettiğine inanılan, milliyetçiliği üreten ve Türk milliyetçi söylemlerini hegemon kılan en önemli aktör olarak ordu, eğitimden politikaya sivil hayatta da etkindir: Tüm bunlar ise militarizmin normalleştiğinin göstergesidir (Altınay ve Bora,2009).

İncelenen kitaplarda beka kaygısı ve mazlumluk söyleminin etkisiyle güçlenen teyakkuz algısı, ötekilere karşı devleti korumak ve devamını sağlamak amacıyla güvenliği ana amaç olarak vurgulamaktadır. Sosyal Darwinizmin de getirdiği bir zorunluluk olarak hayatta kalmak için güçlü olmak, var olmak içinse güçlü bir ordu şarttır. Bu bağlamda güçlü ordu-güçlü devlet söylemi öne çıkmaktadır.

Mehdix’te Mehdi’nin Paşa olarak kurgulanması, orduya biçilen rolü göstermesi bakımından önemlidir. Mehdi Paşa, Türk ordusuyla Kudüs’e girer (2009:234). Kudüs’ün Müslümanlar için önemi ve lider Türkiye beklentisi böylece ifade edilmiş olur. Kudüs’te yaşanan problemler bölgeden Osmanlı’nın çıkmasıyla baş gösterdiği düşünülmektedir. Türkiye’nin bölgede yeniden hakimiyetinin sorunları çözeceği fikrinin ütöpik bir biçimde dile getirildiği varsayılabilir. Mehdix’te ABD ordusu ise Türk ordusunun niteliklerinin tam tersine gevşek yapıda, itaatsiz ve korkak olarak resmedilmiştir (2009:130,134,136). Böylece Türk ordusunun mükemmelliği de vurgulanmış olmaktadır.

Metal Fırtına’da dost olarak nitelendirilen ABD’nin alçakça saldırısı (2010:74) sonucu Kuzey Irak’ta pusuya düşürülen Türk askerleri, ölümün eşiğinde olmalarına rağmen “çelik gibi bakıyorlardı komutanlarına” (2010:13). ABD ordusunun ezici gücü karşısında bütün imkansızlıklara rağmen “karargahtan yardım istemeden” (2010:18) hatta “intihar” gibi (2010:48) “ölümüne karşı koyuyor” (2010:54) kahramanca savaşmaya devam etmektedirler.

“Askerler yok olmadan önce bütün güçleriyle düşman öldürmeye çalışacaklardı.

- Bu kararım kesindir çocuklar...Dünyanın bunun kolay bir zafer olduğunu düşünmesine izin veremeyiz değil mi? Türk ulusunun yüzyıllardır kanla yazdığı kahramanlık destanlarına ihanet edemeyiz.
- Haklısınız komutanım, en az bir düşman öldürmeden ölmek bize haram olsun. Bu tuzaktan kurtulmak da bize haram olsun.
- Amin, diye katıldı diğer subaylar”(2010:58-59).

“ Tek bir emir vermişti ve o emir sonucu, iki yüz kırk üç asker biraz ilerisinde yanmış ve parçalanmış bir halde yerde yatıyordu” (2010:59).

“-Türk askerlerinin yaptığı savunma inanılmazdı, Kore’de de böyle savaştıklarını duymuştum. Ne kadar isabetli atışlar yaparsak yapalım sanki çukurların içinden yeniden dirilip bize saldırıyorlar sanmış bizimkiler” (2010:153).

Görüldüğü gibi, yukarıdaki satırlarda asker-millet söylemine uygun bir biçimde Türk milletinin tarih boyunca verdiği mücadelelere vurgu yapılmaktadır. Türk milletinin tarihi var olma mücadelesiyle, savaşlarla yazılmıştır. Türk milleti tarihi boyunca hür olmuş, hiç esaret yaşamamıştır. Yaşanacak bir yenilgi, ihanet demektir. Çünkü vatani korumak Türk ordusunun namus borcudur. Kitaba göre, ABD ordusunun Anıtkabir’i bombalamasından sonra “Askerler insanların yüzüne bakamıyorlardı sanki. Bu duygusuz saldırıları durduramadıkları için halktan utanıyor gibiydiler” (2010:156). En kutsal değer vatan-millet sevgisi olduğundan, buna sahip çıkmanın en son noktası kendini bu yüce değer uğruna feda edebilmektir. Söz konusu olan kutsal bir ölümdür: Şehitlik zaten ölümsüzlüktür.

“Türk Ordusu’nun tarihini unutmamalıyız”(2010:25).

“101.’nin sonraki hedefi olan Ankara’da işi bittikten hemen sonra İstanbul operasyonu başlayacak. Bu arada deniz piyadelerini de

denizden İstanbul'a yollamak istiyoruz ancak bilemiyorum...
Çanakkale Boğazı, biliyorsunuz..." (2010:26).

"Hiçbir birlik teslim olmayacak ve herkes bedenini siper yapacak.
Geri çekilmek yasaklanmıştır" (2010:125).

ABD'li komutanın vurguladığı gibi, Türk Ordusu Çanakkale'nin geçilmesine yine izin vermeyecektir. Herhangi bir saldırı karşısında, gövdesini siper edecektir, tıpkı Kurtuluş Savaşı'nda olduğu gibi.

- "Türk Ordusu huzursuzlanmaya başladı, hissediyorlar.

- Evet, hissediyorlar ve karşı koymaya çalışacaklar. Tanrım, dünyada böyle bir ordunun kalması ne muhteşem!..Gerçek gücümüzü görebileceğiz. Düşünün, karşımızda bizi görünce çil yavrusu gibi dağılıp silahlarını bırakmayan, savaşmanın ne demek olduğu bilen, kahraman bir ordu olacak"(2010:22).

"Türk ordusunun en iyi yanlarından birisi de savunmasıydı. Türk askeri çok zor karşı saldırıya geçerdi ama bir kez karşı saldırıya başladı mı, Türk askerini durdurabilecek güçte bir ordu yoktu yeryüzünde" (2010:179).

"-Türk ordusunun teslim olma ihtimali?

- Sıfıra yakın Başkan. Savaşacaklar ve ölecekler. Biz de çok kayıp vereceğiz"(2010:132).

Türk ordusu, vatanına karşı girişilecek bir saldırı planını şüphesiz fark edecektir, çünkü her an tetiktedir. Milliyetçi söylemlerde sık sık dile getirildiği gibi, Türk ordusu "barışçıl" bir ordudur, saldırıya uğramadıkça savaşmaz. Türk ordusunun büyük gücü, ABD'li generallerin ağzından sık sık dile getirilmektedir. Bir saldırı karşısında canı pahasına vatanını koruyacaktır. Bu güç dünyanın süper gücüne denktir, hatta ona karşı durabilecek derecededir. Dünyanın birçok yerinde konuşlanan ABD ordusunun

gerçekleştirdiği müdahalelere karşı duyulan tepki, Metal Fırtına’da bu şekilde dile getirilmektedir. Irak Ordusu’nun ABD işgaline karşı direniş göstermediği söylemi, özellikle vurgulanarak Irak Ordusu yerilmektedir: Bir ordunun savaşmayı bilmesi gerekir, Türk Ordusu gibi. Nitekim, Türk Ordusu gerekeni yapmıştır:

“Bu kadar basit görünen bir saldırıda bunca kayba uğramalarına bir anlam verememişlerdi” (2010:57).

“Türklerin basit bir düşman olduğunu kimse söylemedi bize” (2010:152).

İki romanda da politik aktörlerin acizliği vurgulanarak sorunların çözümünde orduya rol biçilmektedir. Metal Fırtına’da sorunlar diplomatik yollarla çözülmeye çalışılsa da diplomasi ordu gücüne destek amaçlıdır. Olması gerekenin tam tersine ordunun yetmediği yerde diplomasi devreye girmektedir. Mehdix’te ise iç politikadaki aktörler tekin değildir, hükümet ise tamamen ordunun direktifinde resmedilmiştir. Her iki romanda da “Paşa”larla diyaloglar dikkat çekicidir.

“Paşa, bu diyalogun ardından Başbakan’ı aradı ve gelmesini rica etti. Başbakan ‘Hayırdır Paşam’ diye sordu. Paşa, ‘Telefonda konuşamayız ama hayati...’ diye cevap verdi...Başbakan, bunun üzerine telefonu kapattı ve otuz dakika sonra Genelkurmay karargahına geldi.”(2009:76).

“ Danışmanı Suavi telefonda Hikmet Pars’ın olduğunu söyleyince hemen yerinden fırladı, ‘Paşam başardık!’ diye bağırıp durumu anlattı. Hikmet Pars ‘Hemen oraya geliyorum Başbakanım’ dedi. ‘Dur Paşam,’ dedi gülerek Tayyip Erdoğan, ‘Bağcılarda buluşalım. Bu haberi televizyondan verelim milletimize. Direnenlere güç verir bu haber” (2010:292).

Mazlum milliyetçiliğinin mağduriyet çözümü otoriteye koşulsuz itaat (yoksa mağduriyet sürer) ve şiddeti (mazlumlüğün sebebi ötekilerdir) meşru hale getirmesidir. Bu ise kısasa kısas gibi bir sonucu doğurmaktadır. Mehdix'te gelen kurtarıcı düşmana karşı her şeyi mübah ilan ederken, Metal Fırtına'da nükleer bombayla işgalin intikamı alınır.

Mehdix'te Yahudilere karşı şiddet meşrudur, çünkü Allah tarafından lanetlenmiş bir kavim olan Yahudiler bozgunculuk yapmaktadır. Kitabın sonunda Yahudiler layığını bulur, tüm dünya tarafından lanetlenir, İsrail'e bir son verilerek ABD'ye gönderilirler. ABD'nin ise cezasını Mehdi eliyle ilahi adalet verir: Kutsal Asa'yı kullanan Mehdi büyük bir deprem gerçekleştirir, yüz bini aşkın kişi ölür, ülkede felaketler ve karışıklıklar birbirini izler (2009:129). Böylece ABD ortadan kalkar.

“... ama bildiğim tek bir şey var, savaşı biz başlatacağız. Yılan başını kaldırmadan deliğinde geberteceğiz. Başka çaremiz yok” (2009:215).

“Hiroşima'ya atılanın en az iki katı tahrip gücüne sahip iki nükleer bomba, ABD'nin en önemli iki kentinde patlamak üzere programlanmayı bekliyordu. Ve Gökhan, Amerikan askerleri Türkiye'den çekilmezse cehennemi onların evine getirmeye kararlıydı...Savaşı ABD'nin evine taşımayan hiçbir gücün galip gelme imkanı yoktur!” (2010:138).

“ABD eğer Türkiye işgalinden vazgeçmezse mantar bulutlarının ilk kez kendi kentlerinde yükseldiğini göreceklerini anlatıyordu” (2010:174).

“ O bomba insanların kafasında ABD'den ibaret dünya konusunda farklı korkular yaratmıştı. O dünya kapının eşiğine gelmişti işte” (2010:237).

Böylece Metal Fırtına’da 11 Eylül saldırısı da meşrulaştırılmış olmaktadır. ABD’nin başka bir kıtadan müdahaleleri ve bu müdahalelerin getirdiği yıkımlardan uzak oluşu yenilmezlik mitini güçlendirmektir. Bu miti yıkmanın tek yolu ise savaşı düşmanın “evine” taşımak olarak gösterilmektedir. ABD’nin yenilmez gücünün bütün sembolleri tamamen yok edilebilir (2010:210) ki 11 Eylül saldırıları bunu göstermiştir. Yeni Dünya Düzeni’nin öznesi olan ve sürekli görmezden gelinen mazlum milletler, işte “kapının eşiğindedir.” ABD, yaptıklarının bedelini ödemek zorundadır, ödeyecektir.

“ ...Washington’u yok ederek, yaptıklarının bir bedeli olduğunu onlara çok güzel gösterdin. Belki böyle daha iyi oldu” (2010:296).

Metal Fırtına’da Gökhan Birdağ karakteri, nükleer bombalı bir saldırı gerçekleştirmek üzere gittiği ABD’de bir sokak çetesinin saldırısına uğrar. Adamların silahsız olduğunu fark eder, fakat içi öylesine kinle doludur ki onları “halkı adına, yapılanlar adına” “zevkle” öldürür (2010:176). Düşmanın niteliği önemsizdir. Hatta bir insanın sadece onlar’dan biri olması yok edilmesi için yeterlidir. Ölümü hak etmiştir. Milliyetçi söylemlerdeki mazlumluluğun şiddete dönüşme potansiyeli bu satırlarla ortaya çıkmaktadır.

“Binlerce masum insan ölecekti ama televizyonda Türkiye’de halkına yapılanları görüyordu. En ufak vicdan azabı duymadı” (2010:208).

Düşmana karşı her şey mübahtır. Biz’i yok etmeye çalışan düşmandan önce davranmak gerekmektedir. Bu söylem ise mazlum milliyetçiliğiyle birlikte gelen intikamcı bir güç söylemdir. Bunlarla birlikte ezilmişliği unutmak adına otarşist bir milli gurur öne çıkmaktadır. Mehdix’te ABD saldırısı Türk Mehdi’yi ortaya çıkarır. Bu savaş, “insan olanlar ve olmayanlar” arasındaki bir savaştır (2009:89). Mehdi, tüm Müslümanları ve mazlum halkları birleştirerek Türkiye’yi dünyanın tek gücü haline getirir. ABD ve İsrail’i dize getirerek gecikmiş ve Tanrısal adaleti sağlar.

“Paşa, İslam dünyası için çok değerli bir kişi olmuştu bir anda. Ayasofya’nın ibadete açılması ve Hazreti Musa’nın Asası’yla ekranda boy göstermesinin ardından “beklenen kurtarıcı” olarak görülmeye başlanmıştı artık” (2009:123).

“Sadece Müslüman ülkeler değil, ezilen milyonlarca kişi, paşa’ya hayranlık duyuyordu” (2009:123)

Diplomatik başarı liderin karizması ve kişisel çabasına dayandırılmıştır. Ordu ve lider, milletin kurtarıcısıdır. Mehdix’te çıkarları için düşmanlar bizden taraf da olabilir. Bir işgal senaryosunun gerçekleşmesi durumunda güç dengesi yine kurulacaktır. Fakat Osmanlı’nın benzeri bir denge siyasetini yürütecek olan kişi üstün nitelikli Paşa’dır (2009:240).

Metal Fırtına’da ise kahramanca direnişin beraberinde diplomatik ataklarla ABD’nin lider olduğu tek kutuplu dünya son bulur: Türkiye ABD karşısında yeni bir güç dengesi oluşturarak işgali sona erdirir. Rusya, Çin, Almanya, Fransa Türkiye’nin tarafına geçer. Böylece işgal edilerek varlığına son verilmek istenen Türkiye ve Türk milleti, yeni dünyanın güç dengesinde önemli bir aktör olarak yerini alır (2010:293). Metal fırtına’da da diplomatik güç, sadece ordunun gücünü tamamlayan bir unsurdur. Tek başına ordunun başarısı yetersiz kalabilir. Türk ordusu şüphesiz çok güçlüdür ve kahramanca direnmektedir. Fakat Osmanlı tarihinden alınan dersle, ordunun başarısını masa başında da tescillemenin gerekliliği örneklerle dile getirilmektedir (2010:160).

“Eğer bir kurtuluşumuz varsa yüzyıllarca Osmanlı’nın yıkılmamak için kullandığı şeyi kullanacağız: Diplomasi!” (2010:160).

Totaliter rejimlerde tarihi kitleler değil liderler yapar (Örs, 2008:496). Kitaplardaki söylemlerde lider beklentisi öne çıkmaktadır. Mehdix’te de Metal Fırtına’da da kurtarıcılar liderlerdir. Metal Fırtına’da Başbakan Recep Tayyip Erdoğan Osmanlı diplomasisiyle Türkiye’nin işgalini sona erdirirken, Mehdix’te Tanrı tarafından seçilmiş kutsal lider Genelkurmay Başkanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kitapta, ayet ve hadislerle Mehdi'nin özellikleri okuyucuya aktarılır. Böylece kurgu meşrulaştırılır. Paşa ile Mehdi arasındaki benzerlikler ortaya konur (2009:61-63). En dikkat çekici benzerlik ise, Mehdi'nin alametlerinden sayılan “Peygamberlik mührü”nün Paşa'nın apoletlerine benzetilmesidir.

“Omuzunda Peygamber'in (s.a.v.) nişanı vardır” (Kıyamet Alametleri, Berzenci) (2009:61).

Bu ise askerliğin kutsanmasının son noktasıdır. Kutsal bir görev olan askerlik, kutsal bir kişilikte birleşmiştir. İslamcı söylemde peygamberler de dahil kutsal kişilerin ordu kumandanı olmasına verilen önemin de bu çıkarımda etkisi olduğu düşünülebilir. Görüldüğü gibi Türkiye'yi içinde bulunduğu çıkmazlardan kurtuluşu yalnızca bir lider tarafından gerçekleştirilebilir. Bu liderin “nasıl” olması gerektiğine dair somut anlatımlar da mevcuttur. Mehdix'teki “Paşa” ve yaveri Ceyhun'un sarışın olarak tarif edilmiştir. Bu, bir anlamda beklenen kurtarıcının Atatürk gibi olması istemiyle ilgili görülebilir. Metal Fırtına'da da benzer bir biçimde Atatürk'ün naaşı ortadan kaybolur ve ABD ordusuna karşı verilen ikinci Kurtuluş Savaşı'nda Türk ordusunun yanında yer alır. Böylelikle her iki söylemde de lider beklentisinin Atatürk'ün şahsında somutlaştığı görülmektedir.

Özellikle Türk-İslam söyleminde öne çıkan liderin önderliğinde “fetihçilik” anlayışı Mehdix'te de yer almaktadır. Deccal'e karşı cihat yapan İslam ordularının komutanı Mehdi Paşa, Türk Ordusu'yla Kudüs'e gider ve bölgedeki tüm kutsal mekanları ele geçirir (2009:234). Kudüs'ü Filistinlilere “vererek”, bölgedeki İsrail askerleri ve “fanatik” Yahudileri gemilerle ABD'ye gönderir (2009:235).

“Mehdix'in önderliğinde, kutsal topraklara giren askerler, barışı nihayet yeniden tesis etmeyi başarmışlardı.

Mehdix ve ordusu, görevini tamamladıktan sonra Türkiye'ye geri döndü” (2009:235).

Osmanlı ordusu gibi, fethedilen bölgede asayiş sağlandıktan ve yönetim atandıktan sonra geri döner. Barış, huzur, istikrar askerlerce sağlanmıştır. Bu söylem de militarizmi meşrulaştıran bir söylemdir.

Dikkat çeken bir diğer nokta da Mehdix'te, tüm ülkelerin dini referansla hareket etmesine rağmen Türkiye'de somut bir dini lider olmamasına yapılan vurgudur. Bu bağlamda, ordunun sekülerliğine sık sık vurgular yapılmış, “kırmızı çizgiler” den bahsedilmiştir (2009:72,82). Ayasofya'nın ibadete açılması ve Paşa'nın orada namaz kılması gibi detaylarla konuya dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda, resmi söylemde öne çıkan laiklik vurgusu ve askerden beklenen rejimi gerici odaklara karşı koruma görevi “askeri darbe söylentilerinin yerilmesi ile eleştirilmiştir (2009:83). Kitapta, Paşa'nın Mehdi olarak kurgulanmasının bir anlamda İslamcı-milliyetçi söylemdeki bu hassasiyetin altını çizdiği düşünülebilir.

Metal Fırtına'da Kurtuluş Savaşı'ndaki gibi milis güçleri oluşturularak, halk işgale karşı örgütlenir (2010:290). Devletin güçlü olması gerekliliği, ulusal orduların yanı sıra gizli servislerin de etkinliğini icap ettirmektedir. İstihbarat teşkilatları, devletin görünmez elidir. Türk milliyetçiliği, doğduğu ortamın etkisiyle tıpkı Balkan milliyetçilikleri gibi komitacılık geleneğini taşımaktadır. Teşkilat-ı Mahsusa'nın direniş örgütlenme faaliyetlerinde bulunduğu bilinmektedir. Milli İstihbarat Teşkilatı köken olarak bu örgütle tarihlendirilmektedir. Metal Fırtına'da Türk gizli servisi tarafından küçük yaşta kampa alınarak tıpkı bir komando gibi eğitilen (2010:91) Gökhan Birdağ karakteriyle bu gerekliliğe dikkat çekilmektedir, zira ABD nükleer bombayla dize getirip Türkiye'yi işgalden kurtaran perde arkasındaki isim odur. İlginç olan nokta, Gökhan Birdağ'ın “Gri Takım” olarak adlandırılan bir grup insanla bağımsız hareket etmesidir. İstihbarat birimleri arasında bir karmaşa ve mücadele söz konusudur, bu ise Türkiye'nin etkinliğini azaltmaktadır (2010:103-109).

“Bu ülkede tek bir derin devlet ve tek bir istihbarat yoktur. Kendi aralarında sürekli mücadele ederler” (2010:106).

İstihbarat birimleri arasındaki mücadele, derin devletin içinde biz veya onlardan taraf olanların varlığını göstermektedir. Düşman her yere sızabilir. Biz'den taraf olan istihbaratçılar canlarını bile ortaya koyarlar. Gökhan Birdağ gibi. Bu mücadeleden sıyrılan Birdağ, vatanseverlik adına kendine biçtiği görevi yerine getirmektedir. Çocukken eğitildiği “kampta” vatan sevgisi kendisiyle büyüyen köpeği vurması istenerek sınanan Birdağ, bunu gözünü kırpmadan “en önce” yapar (2010:97):

“ Ama yeri gelince ülkeniz için bir bebeği öldürmek zorunda kalmayacak mısınız? Belki de tümünden bir aileyi, sevdiğiniz kızı. Köpeklerinize bağlandınız ama bilin ki ülkeniz kıskançtır. Kendisinden başka bağ istemiyor, kendisinden başka bir sevgi istemiyor. Sizin kalbinizdeki yerini paylaşmak istemiyor.”

Milliyetçi söylemde vatan sevgisi yerine hiçbir şey koyulamayacak en büyük sevgidir. Vatan uğruna ölümü göze almak herkesin sorumluluğudur. Gökhan Birdağ karakteri de, bu sorumluluğu çocukluğundan beri yaptığı fedakarlıklarla yerine getirmiştir. Kendi varlığını her şeyi olan Devlet Baba'ya, vatanına adamıştır.

İşgal süresince Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde çıkan karışıklıklar, devleti zor durumda bırakmaktadır. Karışıklıkların nedeni olarak PKK Kongra-Gel'e işaret edilmektedir. Metal Fırtına çözüm olarak derin devleti devreye sokar. “Kamuflej giysili”, “pos bıyıklı” adamlar kamyonetlerle geldikleri Diyarbakır'da Emniyet Müdürü'nden görevi devralırlar (2010:128-129).

“Artık bu bölgede Kod Ergenekon geçerlidir. Ben Özel Kuvvetler Komutanlığı'ndan Yüzbaşı Celal... Bunlar da adamlarım. Ülkemiz bir savaş halindedir ve savaş şartlarının koşulları başlamıştır. Her bölgede yetki Kod Ergenekon nedeniyle bize geçmiştir” (2010:129).

Ergenekon, Türk milliyetçiliğinde ikinci kez yaratılışın mitidir, denilebilir. Ergenekon'a sığınan Türkler, eski güçlerine kavuştuktan sonra oradan çıkmışlardır. İşgal altındaki Türkiye de Ergenekon'dan çıkmak, ikinci kurtuluş savaşını kazanmak

zorundadır. Dolayısıyla savaş koşullarında ve sıkıyönetimlerde her şey mübahtır, özellikle de düşman ötekiler'e karşı. Karışıklık çıkaran ve dış düşmanla işbirliğine giden öteki, hazırlanan "listelerle" birer birer toplanır, direnenler vurulur. "Diyarbakır Belediye Başkanlığı" özellikle hedeftir. Böylece, asayiş sağlanacaktır (2010:129). Metal Fırtına'da derin devletin faaliyetleri bu şekilde meşrulaştırılmaktadır. Sorunlar karşısında öne sürülen çözümün şiddet olması da dikkat çekicidir.

KAKG' de ise, ulusalcı söylemin bir niteliği olarak, orduya önem verilmektedir. Kitapta, AB'nin Türk ordusunu küçülterek etkinliğini kırmak istediği dile getirilmektedir. İddiaya göre, asıl hedef "Türkiye'nin devlet yapısının değiştirilmesidir" (2008:24). Türk ordusunun "koruyucu ve kollayıcı" görevi sınırlandırılacak, böylelikle sahipsiz kalan Türkiye küresel kapitalizmin boyunduruğu altına girecektir. TSK, bu çabanın farkında olduğu için AB'ye direnmektedir (2008:29). Kitapta sıklıkla vurgulanan AB ve ABD odaklı küresel güçlerin Türkiye'yi böleceğine dair korkunun caydırıcı etmeni olarak ordu önemli bir konumda sunulmaktadır.

"Oynanmakta olan bu satranç oyununda Türkiye'de dev bir operasyon yapılmış ve Şah köşeye kısırılmıştır. Mat olup olmaması bundan sonra Türk Genelkurmayı'nın atacağı adımlara bağlıdır!" (2008:379).

Şah, elbette ki TSK'dır. Türk ordusu, rejimin muhafızı ve yılmaz bekçisi olarak, yazarın işaret ettiği dış odaklara ve şeriat tehlikesine karşı tetikte olmalıdır.

"...12 Eylül askeri darbesi ile, Türkiye'deki anarşi ve terör bir haftada sona erdirildi. Komşuları birbiriyle amansız bir boğuşma içindeyken Türkiye bir huzur ve istikrar ülkesi haline geldi" (2008:25).

Kitabın iddiasına göre darbeler dış kaynaklıdır. Bu algıya rağmen darbenin anarşi ve terörü sona erdiren, huzur ve istikrar getiren bir müdahale olarak değerlendirilmesi dikkat çekicidir. Bu, Altınay'ın (2009:1250) vurguladığı darbeleri meşrulaştıran metodolojik militarizme örnektir.

Görüldüğü gibi kitaplarda işgal senaryosunun gereği olarak ordunun önemine yer verilmiştir. Fakat ordunun konumu savunma görevinden çok daha ötesine taşınmaktadır. Asker-millet söyleminin ve orduyla özdeşleşmenin tüm unsurları kitaplarda izlenmektedir. Güçlü milletin güçlü ordusu olmalıdır. Tüm bunlar ise militarizme duyulan sempatiyi arttırmaktadır.

Değerlendirme: Türk milliyetçiliğinin kendine özgü yapısını oluşturan temalar çerçevesinde incelenen kitaplarda görüldüğü gibi, Müslüman Türklerin Anadolu'dan atılmak istendiği konusunda birleşen söylemler, bu bağlamda Sevr'in tekrar yaşanacağı konusunda da hemfikirdirler. Türkiye, jeopolitik konumunun önemi ve sahip olduğu doğal kaynaklardan dolayı "dünya gücü" olabilecekken güçlenmesine izin verilmeyen "hedef ülke" olarak nitelendirilmektedir. Bu algı ise, söylemlerde öne sürülen komplo teorilerini meşrulaştırmaktadır. Milliyetçi söylemlerin farklı referanslarına rağmen, söz konusu kaygıları yaratan ötekilerin aynı oldukları görülmektedir. Söylemlerde Türk-İslam tanımına uymayan herkes öteki olarak konumlandırılmaktadır. Bu ise, "Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur" inancını güçlendirmektedir. Türkiye'nin etrafı düşmanlarla çevrili "yalnız ve mağdur" bir ülke olarak tanımlanması, güçlü bir ordu istemini ve militarizmi meşrulaştırmakta, tüm bunlara son verecek büyük bir lider beklentisini arttırmaktadır.

Bu bağlamda komplo teorilerinin yapısal özellikleri ile kitaplardaki milliyetçi söylemlerin örtüştüğü görülmektedir. Komplo teorilerinin belirsizliğe dayanan yapısı, kaotik bir dünya kurgusu, iyi-kötü ayrımını keskinleştirmesi, gerçeklik iddiası kitaplarda vurgulanan temalarla ifadesini bulmaktadır.

Kitaplarda yapılan incelemelerde görüldüğü gibi, beka kaygısı ve mazlumluk söylemi en etkili söylemsel temalardır. Bu temalar, hem birbirini hem de ötekilere bakış açısını besleyerek güç istemini meşrulaştıran ana etkenlerdir. 11 Eylül'ün Türk milliyetçiliğindeki baş düşman tanımını birleştirdiği, dış düşmanlar söylemini ve beka kaygısını kuvvetlendirdiği ve en önemlisi milliyetçi söylemleri birbirine yaklaştırdığı öne sürülebilir.

Bu bakımdan komplo zihniyetinin Türk milliyetçi söylemleriyle birebir uyduğu görülmektedir. Komplo teorilerinin Türk milliyetçiliğini güçlendiren en önemli söylemsel araç olduğu, bu teorilerin temel hareket noktası olarak belirlendiği kitapların kurgusunda da ortaya çıkmaktadır.

BÖLÜM VI

6. SONUÇ

Pek çok araştırmaya konu olan popüler kültür, sıradan ve kitleleri uyutan ürünleriyle “yanılsama” yaratan hegemonik bir araç ya da yeniden yorumlanarak dönüştürülen bir direniş aracı olarak tanımlanmaktadır. Frankfurt Okulu “Kültür Endüstrisi” bağlamında tanımladığı popüler kültürü egemen ideolojinin aracı olarak görmekte ve toplumun pasifleştirilmiş öznelerden oluştuğunu kabul etmektedir. Kültürü Gramscian anlamda bir “hegemonik mücadele alanı” olarak tanımlayan Kültürel Çalışmalar ise öznenin tamamen yanlış bilince kapılmayacağını, dolayısıyla popüler kültür ürünlerini yeniden yorumlayarak egemen söyleme karşı bir direniş oluşturabileceğini savunmaktadır.

Bu bağlamda, güç ilişkilerinin kurulduğu popüler kültür alanı rıza’nın sağlandığı nokta olarak büyük önem taşımaktadır. Rıza ise, esasen üretilmiş olan bir gerçekliğin kabul edilmesinden başka bir şey değildir. Çünkü tek ve kesin bir gerçeklik yoktur, egemen söylem kendi sunduğu gerçekliğin sağduyulaşmasını sağlamaktadır. Bunu da, popüler kültür ürünleriyle gündelik hayatta başarmaktadır. Öte yandan, egemen söylemin kendi gerçekliğini benimsetme çabası, egemen olmak için kendi gerçekliklerini benimsetme çabalarıyla karşılaşır. Karşı söylemler, popüler kültür alanında eklenilerek dönüştürdükleri egemen söylemle mücadele halindedir. Popüler kültür aracılığıyla bir karşı hegemonya yaratılabilir. Sürekli olan söylemler değil, söylemsel mücadeledir. Kültürel alan bu yüzden iktidar ilişkilerinin bir yansımasıdır.

Hegemonik bir mücadele alanı olan kültürel alanda gerçeklik-ler devamlı yeniden üretildiğine göre, milliyetçi söylemlerin de kendi gerçekliklerini burada dile getirdikleri ortadadır. Tüm söylemler gibi, milliyetçilik de sürekli yeniden üretilmek ve söylemsel evrenini, yani ulusal kimliği “hatırlatmak” zorundadır. Milliyetçi söylemler popüler kültür ürünleriyle kendi anlam dünyalarını yaratmakta ve ulusal kimliği korumaktadır. Popüler kültür ürünlerine eklenilerek yaşama sızmakta ve söylemsel

mücadeleye devam etmektedir. Bu bakımdan söz konusu yeniden üretimin günlük hayatta gerçekleştirildiği alan olarak popüler kültürün incelenmesi önem taşımaktadır.

Bu çalışma da, yeniden üretimi ve söz konusu söylemsel çatışmayı, komplo kitapları örneğiyle sergilemektedir. Komplo kitaplarının 11 Eylül'den sonra Türkiye'de ve dünyada satış rekorları kırmasına neden olan etkenlere dikkat çekilen çalışmada, komplo zihniyetinin toplumsal yapıyı şekillendiren güç ilişkilerinin söylemsel bir formu olan milliyetçilikle eklemlenmesine de değinilmektedir.

Günümüzde komplo zihniyetinin yaygınlaştığı ve toplumsal paranoyanın olağan hale geldiği sıklıkla vurgulanmaktadır. Küreselleşme sürecinde ortaya çıkan belirsizlikler ve modernitenin kriziyle birlikte bu zihniyetin giderek sağduyulaşmakta olduğu, artık bir “Kaygı Toplumu”ndan söz edilmesi gerektiği öne sürülmektedir. Belirsizliklerle dolu günümüz dünyasının kaybolmuş bireyi çıkış noktasını köktenci söylemlere sarılarak bulmaktadır. Bu açıdan milliyetçi söylemler de “kurtuluş reçetesi” işlevi görmektedir. Söz konusu şüphe ve belirsizlik ortamında komplo teorilerine olan inanç da artmakta; bu teorilerin sunduğu kolay çözümler bir cevap niteliği kazanmaktadır.

Bu bağlamda komplo teorilerinin söylemsel bir nitelikte olduğu dikkat çekmektedir. Çünkü toplumsal algı biçimlerini taşıyan bu teoriler, sosyal yapı ve güç ilişkilerini yansıtmaktadır. Söz konusu güç ilişkileri milliyetçi söylemleri de işaret etmektedir. Milliyetçi söylemlerin bir yüzünü komplo zihniyeti oluşturmaktadır. Çalışmada, komplo zihniyeti ile milliyetçi söylemlerin ne denli örtüştüğüne dikkat çekilmektedir. Bu örtüşme, incelenen komplo kitaplarında da izlenmektedir. Türkiye'nin sosyo-kültürel yapısının bir yansıması olarak önem taşıyan komplo kitaplarının söylem analizi tekniğiyle incelendiği bu çalışmada, resmi, ulusalcı ve İslamcı milliyetçilikte yapılan Biz ve Onlar tanımlamaları, aralarındaki benzerliklerle farklılıklar ve söylemleri belirleyen özgün nitelikler dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Milliyetçi söylemlerin gerçeklik kurgularını dile getiren komplo kitapları, dil aracılığıyla inşa edilen ideolojinin gündelik hayattaki yansımalarıdır. Milliyetçi

söylemler gündelik hayatın alanı olan popüler kültür alanında da mücadele etmekte ve tüm unsurlarıyla yeniden üretilmektedir.

Mehdix, Metal Fırtına ve Komplo Teorileri-Ayna'nın Arkasında Kalan Gerçekler adlı komplo kitaplarındaki İslamcı, resmi ve ulusalcı milliyetçi söylemlerin söylem analizi tekniğiyle incelenmesinden elde edilen bulgular şu şekilde özetlenebilir:

Komplo teorileri milliyetçiliği normalleştiren ve meşrulaştıran söylemsel yapılarıdır. Bu teoriler hazır cevap niteliği taşımalarından ötürü, yaşanan gerilimler karşısında beka kaygısını, mağduriyet algısını ve düşman ötekileri belli gerekçelere dayandırarak milliyetçiliğin söylemsel evreninde yerli yerine koymaktadır. Tarihsellik içermeyen komplo teorileri, kullandığı zaman ve mekan üstü dille, farklı dönemleri birbiriyle karşılaştırarak neden ve sonuçları birbirine bağlamaktadır. Böylelikle iyi ve kötünün mücadelesi olarak algılanan tarih, ötekilerin biz'i yok etmek için yürüttüğü komplolara karşı verilen bir var olma savaşı gibi görüldüğünden, teyakkuz halini ve intikamcı bir şiddeti de doğal hale getirmektedir.

İncelenen kitaplarda her üç söylemin Sevr korkusu, iç ve dış düşmanların işbirliği, mağdur ve yalnız Türkiye algısını öne çıkartan kurgularıyla kendi gerçekliklerini dile getirdikleri ve güncel olaylardan hareket ederek bu gerçeklik-leri meşrulaştırdıkları görülmektedir. Olayların neden ve sonuçları nesnel değerlendirmelere değil, tarihsel düşmanlıklara dayandırılmaktadır. Düşmanlar tarafından yok edilme kaygısı, milliyetçi söylemlerin işgale uğrama senaryolarıyla dile getirilmektedir. Bu “gerçekçi olasılık” ise, kitaplarda bir seferberlik çağrısı şeklinde kendini göstermektedir: Türk milleti “uyanık” olmalı, düşmanlara fırsat vermemelidir. Aksi takdirde başına gelecekler bellidir...

Komplo teorileri, milliyetçi söylemleri tüm unsurlarıyla yeniden üretir ve pekiştirir. Bu açıdan komplo teorilerini “kimlik hatırlatıcısı” olarak adlandırmak mümkündür. Bu zihniyet milliyetçi söylemlerin “kutsallarını” hatırlatmakta ve bunların içselleştirilmesini sağlamaktadır. Sunduğu evrenle milliyetçi söylemlerin dost-düşman ayırımına dayanan var olma savaşı algısına meşruluk kazandırmaktadır. Biz'i tanımlayan ve milletin nereden gelip nereye gittiği kendi “tarihsel gerçeklikleri” ile sunan komplo

teorilerinin hatırlattığı diğer unsur da ötekilerdir. Yücelik ve kutsallık bakımından değişmeyen millet gibi, ötekiler de şer odakları olma konusunda değişmez. Fakat ötekilerin kimler olduğu şartlara göre değiştirilebilir. Böylece komplo teorileri ötekileri de günceller ve işaretler. İncelenen üç kitapta da Türk kimliği ötekiler, beka kaygısı ve mazlumluk söylemi üzerinden pekiştirilmektedir.

Komplo teorileri mazlumluk söylemini ve beka kaygısını canlı tutmaktadır. Küreselleşmenin bir anlamda dayattığı “aynılaşma”, kültürel kimliklerin zayıflaması sonucunu doğurmaktadır. Bu ise milliyetçi söylemlerde güç kaybı ve yok olma korkusu olarak dile gelmektedir. Olabilecekler” e dair bir tür öngörü yaratmaya çalışan ve bu öngöründen hareketle yapılması gerekenleri işaret eden komplo teorilerinin, doğru yolu gösteren reçeteler olarak adlandırılmaları mümkündür. Bu teoriler insanları tehlikelere karşı uyarmakta ve sorunlar karşısında buldukları rasyonel çözümlerle bir çıkış yolu göstermektedir. Mehdix’te Orta doğu’daki sorunların nedeni olarak İsrail gösterilmekte, çözüm ise birleşen İslam ülkelerinin İsrail’i bölgeden atması olarak belirlenmektedir. ABD ise İsrail’in işbirlikçisi olarak “dost” bir ülke değildir. Türkiye, AB’ye taviz vermeye devam ederse benliğini kaybedecektir. Bu nedenle onurlu bir biçimde karşı çıkmalı, ait olduğu yere; yani Doğu’ya bakmalıdır. Düşmanların karşısında yekpare bir bütün olan Türkiye’yi hiçbir güç dize getiremez. Metal Fırtına’da da ABD’nin görüldüğü gibi bir dost olmadığı, AB’nin samimiyetsizliği ve ilk fırsatta Türkiye’ye arkasını dönebileceği, bu nedenle Türkiye’nin Rusya, Çin ve İran ile yapacağı işbirliğiyle yeni bir güç dengesinde yerini alarak tehlikeleri savuşturabileceği vurgulanmaktadır. Komplo Teorileri-Ayna’nın Arkasındaki Gerçekler’de ise, ABD küresel emperyalizmin bir gücü olarak tehlikelidir. AB kültürel ve dinsel bakımdan farklıdır. Bu açıdan Türkiye’nin Avrasya açılımını denemesi stratejik açıdan daha doğrudur...

Komplo teorileri, milliyetçiliğin özlemlerini fısıldar. Korku ve belirsizlik milliyetçi söylemlerin güç istemini meşrulaştırmaktadır. İç ve dış düşmanlarca yürütülen komplolara karşı koyabilmek için, güçlü olmak gerekmektedir. Bunun ön şartı ise yekpare bir bütün olmaktır. Bu bütünlüğü sağlamak için ötekilere işaret edilmekte ve var kalmak için yok etmek gerektiği ima edilmektedir. Komplo

teorilerinde öne çıkan bulgu, yok olmamak için kayıtsız şartsız itaat eden homojen bir toplum istemidir. Güçlü olmak ve bir daha mağduriyet yaşamamak için, düşmanların planlarını bozacak seçkin bir özneye itaat şarttır. Çünkü her şey bazı güçlerin kontrol edilemeyen müdahaleleriyle gerçekleşmektedir. Böylece, komplo teorileriyle itaat kültürünün yeniden üretimi de gerçekleştirilmektedir.

Mehdix'in Atatürk'e benzeyen Mehdi Paşa'sı gücüyle tüm dünyayı dize getirir, ordularıyla Mescid-i Aksa'ya kadar giderek asayiş sağlar. Halk ise gerçeklerin farkına vararak tek vücut olmuş, içerideki düşmanların manipülasyonunu etkisiz kılmıştır. Metal Fırtına'da başvurulmuş son çare olarak diplomasi görülmekte, Başbakan'ın kişisel çabası ve zekâsı ülkeyi kurtarmaktadır. Komplo Teorileri- Ayna'nın Arkasında Kalan Gerçekler'de ise, basiretsiz politikacılara ve işbirlikçilere rağmen Türkiye'yi ayakta tutan güç, TSK'dır...

Komplo teorileri şüphe ve kaygıları ötekilere yönelttiğinden, barış ve demokrasiye ket vurur. Bu teoriler suçluları "işaret eder." Düzeni bozmak için her daim hain planlar yapan düşman anlayışı ise, sorunların kaynağını gizlediği gibi, bu sorunların çözümü için demokratik yöntemleri de gereksiz kılar. Özgürlük ve demokrasi gibi kavramlar sadece düşmanın işine yarayan bir "manipülasyon aracı" olarak nitelendirilerek değersizleştirilir. Dahası, düşmanın kötülüğüne dayanılarak, ona karşı uygulanacak tüm antidemokratik tavır ve şiddet meşrulaştırılabilir.

Mehdix'te Türkiye'yi yok etmek ve dünyayı ele geçirmek için yüzyıllardır fırsat kollayan Yahudiler, Mehdi sayesinde bertaraf edilmiş, sonunda tüm dünyada hak ettikleri muameleyi görerek Orta Doğu'dan da sürülmüşlerdir. Metal Fırtına'da işgalci ABD milyarlarca insanın öldüğü nükleer bir bombayı "bu kez" kendi topraklarında görmüştür. Komplo Teorileri-Ayna'nın Arkasında Kalan Gerçekler'de ise insan hakları Batı'nın elinde Türkiye'yi bölmek için kullanılan bir bahane aracıdır...

Komplo teorilerinde milliyetçi söylemlerin birleştiği görülmektedir. 11 Eylül sonrası yaşanan gelişmeler rasyonellik kazanan Türk milliyetçi söylemlerini birbirine yaklaştırmıştır. Türk milliyetçiliği söylemlerinin beka kaygısı, mazlumluk algısı, ötekileri, güç ve itaat istemi konularında aynı noktalarda uzlaşmaktadır. İncelenen

kitaplarda Sevr korkusu belirgin olup Kurtuluş Savaşı'nın bir kez daha yaşanabileceği ileri sürülmektedir. Müslüman Türkler Anadolu'dan atılmak istenmektedir. Tarihi düşmanlarımız eski emellerinden vazgeçmiş değildir. Farklı etnik ve dinsel kimliklerinden ötürü asla Biz gibi vatansever olamayacak azınlıklar ise, dış düşmanların içerideki maşalarıdır.

Türkiye'nin Batı tarafından hor görülen “yalnız” bir ülke olarak sürekli taviz vermeye zorlandığı, jeopolitik konumunun önemi ve sahip olduğu doğal kaynakları nedeniyle en başta ABD ve işbirlikçisi İsrail'in tehdidi altında olduğu uzlaşılan noktalardan biridir. Kurtuluş Savaşı'nın İtilaf Devletleri olarak karşımıza çıkan Hristiyan Kulübü AB'nin ise Müslüman bir ülkeyi asla kabul etmeyeceği; bu bakımdan Türkiye'nin ancak yüzünü Doğu'ya dönerek hak ettiği liderlik konumuna ulaşabileceği iddia edilmektedir. Türkiye'yi büyük güç yapacak asıl unsur güçlü bir ordu olarak işaret edilmekte ve militarist bir dil kullanılmaktadır.

Milliyetçi söylemler komplo teorileriyle kolektif bütünlüğe vurgu yapmakta, ötekileri işaretleyerek sabitlemekte- bertaraf ederek güçlü milleti kutsamakta, kolektif bilinci uyanık tutmakta, güçlü bir lider ve otoritaryanlık arzusunu dile getirmektedir. Komplo teorileri aracılığıyla biz'in büyüklüğü ve ötekilerin zayıflığı ispatlanmakta, milliyetçi söylemler güncellenerek yeniden üretilmektedir. Tüm bunlar ise, söylemsel birleşmelerle daha da radikalleşerek güçlenen milliyetçiliğin sağduyulaşmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda popüler komplo kitapları milliyetçiliği de popülerleştirmektedir. Komplo kitapları, şüpheyi olağan bir hale getirerek radikal çözümlerden başka çıkış yolunun olmadığı bir tür kısır döngü yaratmaktadır. Edebi telkin olarak nitelendirilebilecek bu kitaplar yoluyla geleceğe dair yaratılan öngörü korku siyasetini etkin kılmakta, demokrasiyi, insan haklarını gereksizleştirmekte ve politikayı anlamsızlaştırmaktadır: Hobbes'un dünyasında barışa yer yoktur. Milliyetçiliğin sağduyulaşarak görünmez olması beraberinde farklı olana karşı şiddeti de normalleştireceğinden, söz konusu durumun toplumsal barışı ve demokrasiyi olumsuz yönde etkilediği açıktır.

KAYNAKÇA

- Açıkel, F. (2009). Devletin manevi şahsiyeti ve ulusun pedagojisi. T. Bora (ed.) *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, cilt4, Milliyetçilik*. (ss.117-139). İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- (1996). “Kutsal mazlumluğun” psikopatolojisi. *Toplum ve Bilim*, 70 Güz, 153-198.
- Akar, A. (2002). *Kıyamet komplosu* (2.Baskı). İstanbul: Gendaş Yayınları.
- (2009). 11 Eylül komplo teorisinin algılanışını da değiştirdi! Kavramın tarihsel içeriğinde bir yol ayrımı. C. Küçük (ed.) *Komplo Teorileri*. (ss.119-145). İçinde. İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Akça, E. B. (drl.) (2007). Küreselleşme ve Türk ulusçu söyleminin dönüşümü: 17Ağustos Depremi sonrası iki ülke basınına yansıyan Türk-Yunan dostluğu. *Kimlik, Medya ve Temsil-Kimlik Kurgusu ve Temsilleri Üzerine Medya Analizleri*. (ss. 45-81). İçinde. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Akçam, T. (1992). Ulusal kimliğimizin oluşumu üzerine bazı tezler, *Birikim*, 33, 20-23.
- (2009). Türk ulusal kimliği üzerine bazı tezler. T. Bora (ed.) *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, cilt4, Milliyetçilik* (4. Baskı). (ss. 53-62). İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları
- Aktürk, Ş. (2006). Etnik kategori ve milliyetçilik: Tek-etnili, çok-etnili ve gayri-etnik rejimler. *Doğu Batı*, 38, 23-53.
- Alemdar, K. ve Erdoğan, İ. (2005). *Öteki kuram- Kitle iletişim kuram ve araştırmalarının tarihsel ve eleştirel bir değerlendirmesi* (2. Baskı). Ankara: Erk.
- (1994). *Popüler kültür ve iletişim*. Ankara: Ümit Yayınları

- Altınay, A. (2009). Tabulaşan ordu, yok sayılan militarizm. Ö. Laçiner (ed.) *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, cilt9, Dönemler ve Zihniyetler*. (ss. 1245-1257). İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Altınay, A. ve Bora, T. (2009). Ordu, militarizm ve milliyetçilik. T. Bora (ed.) *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, cilt4, Milliyetçilik* (4. Baskı). (ss. 140-154). İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Anderson, B. (1995). *Hayali cemaatler* (çev: İ. Savaşır). İstanbul: Metis Yayınları.
- Apaydın, G. E. (2001). Popüler kültür ve iktidar sorunu. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 , ?
- Arık, M.B. (2006). Bir Demet Tiyatro dizisi bağlamında popüler kültürde sistem içi direniş olanakları. *Edebiyat Dergisi*, 15, 121–130.
- Atabek, G. Ş.(2007). Göstergebilimsel çözümleme- İletişim çalışmalarında göstergebilimsel yöntem. G. Ş. Atabek ve Ü.Atabek (drl.). *Medya Metinlerini Çözümlemek- İçerik, Göstergebilim ve Söylem Çözümleme Yöntemleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Atabey, M. (2007). “Cola’yı A La Turca satmak: Türk rüyası, Amerikan rüyasına karşı!” E.B. Akça (drl.) *Kimlik, Medya ve Temsil-Kimlik Kurgusu ve Temsilleri Üzerine Medya Analizleri*. (ss. 45-81). İçinde. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Atatürk, M. K. (7 Temmuz 1922). İran Elçisi’nin Ankara’ya gelişi dolayısıyla yapılan konuşma. Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı. (<http://atam.gov.tr/index.php?page=söylevDemecler&IcerikNo=104>).
- Aydın, S. (1998). MMD’den sola Türk solunda özgücü eğilim . *Toplum ve Bilim*, 78 Güz, 92-107.

- Aydın, O. Ş. (2007/2). Alımlama araştırmaları ve kültürel çalışmalar geleneğinin katkısı. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 119-131.
- Bale, J.M. (2007). *Political paranoia v. political realism: On distinguishing between bogus conspiracy theories and genuine conspiratorial politics*. (<http://www.mii.se/media/view/18981/original/balePOPpartconspire.pdf>), 5 Aralık 2009 tarihinde erişildi).
- Bali, R. N. (2004). Komplo teorileri ve teorisyenleri. *Birikim*, 177, 31-37.
- Baudrillard, J. (2004). *Kötülüğün şeffaflığı* (çev. I. Ergüden). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bekmen, A. (2009). Türk milliyetçiliği: Var kalmanın teyakkuz hali. T. Bora (ed.) *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, cilt4, Milliyetçilik* (4. Baskı). (ss.325-334) İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Belge, M. (1985). Yahya Kemal ve Osmanlı’da Siyasi Gelenek. *Toplum ve Bilim*, 28, 23-25.
- (2004). Komplo zihniyeti. *Birikim*, 178, 30-32.
- (2009). Türkiye’de zenofobi ve milliyetçilik. T. Bora (ed.) *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, cilt4, Milliyetçilik*. (ss. 179-192). İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bennet, T. (1999). Popüler ve popüler kültür politikası. N. Güngör(drl.) *Popüler Kültür ve İktidar*. (ss.53-72) İçinde. Ankara: Vadi Yayınları.
- Berkes, N. (2008). *Türkiye’de çağdaşlaşma*. (12. Baskı) .İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Berger P. I. ve Luckmann T. (2008). *Gerçekliğin sosyal inşası: Bir Bilgi Sosyolojisi İncelemesi* (çev. V. S. Öğütler). İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Bilgin, N. (2007). *Kimlik inşası*. İzmir: Aşina Kitaplar.

- Billig, M. (2003). *Banal milliyetçilik*. (çev. C. Şişkolar). İstanbul: Gelenek Yayıncılık.
- Bora, T. (1995). *Milliyetçiliğin kara baharı*. İstanbul: Birikim Yayınları.
- (2009a). Türkiye’de faşist ideoloji “Hürriyet değil faşizm gibi bir idare istiyoruz”. *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, cilt9, Dönemler ve Zihniyetler*. (ss. 349-369) İçinde.İstanbul : İletişim Yayınları.
- (2009b) “Ekaliyet yılanları...” Türk milliyetçiliği ve azınlıklar. T. Bora (ed.) *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, cilt4, Milliyetçilik* (4. Baskı). (ss.911-918) İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bozarslan, H. (2004).Komplo teorileri üzerine tartışmalara bir katkı. *Birikim*, 183, 19-24.
- Calhoun, C. (2007). *Milliyetçilik* (çev. B. Sütçüoğlu). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Chatterjee, P.(1996). *Milliyetçi düşünce ve sömürge dünyası*. (çev. S. Oğuz). İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Crehan, K. (2006). *Gramsci, kültür, antropoloji*. (çev. Ü. Aydoğmuş). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Cohen, A. P. (1999). *Topluluğun simgesel kuruluşu* (çev. M. Küçük). Ankara: Dost Kitabevi.
- Chomsky, N. (1999). *Medya gerçeği* (2. Baskı), (çev. A. Yılmaz). İstanbul: Tümmzamanlaryayıncılık.
- Çağan, K. (2007). Sanat ve edebiyatın toplumsal perspektifi- Siyasal ilişkilerine dair genel bir çözümleme. *Milli Eğitim*, 174, 60-71.
- Çayır, K. (2008). *Türkiye’de İslamcılık ve İslami edebiyat*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çebi, H. Y. (2006). *İsrail’in A planı*. İstanbul: Nokta Yayınları.

- (2006a). *İsrail'in şifresi*. İstanbul: Pegasus Yayınları.
- Çınar, A. (2006). *Cartel'in Rap'i, melezlik ve milliyetçiliğin sarsılan sınırları*. Doğu Batı, 15, 133-143.
- De Certeau, M. (2008). *Gündelik hayatın keşfi-1* (çev. L. A. Özcan). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Dijk, T. A.V. (2005). "Söylem yapıları ve iktidarın yapısı" *Medya, İktidar, İdeoloji* Der.- Çev: M. Küçük, Üçüncü Basım, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Dursun, Ç. (2004). Haberde gerçekliğin inşa edilmesi ne demektir? Ç. Dursun (drl.). *Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi*. Ankara: Elips Kitap.
- (2004a). Türkiye'de haber ve habercilik çalışmalarının genel bir değerlendirilmesi :1980-2003. Ç. Dursun (drl.). *Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi*. Ankara: Elips Kitap.
- Dursun, Y. (2004b). Gadamer'in hakikat anlayışının iki kaynağı ve Hermeneutik'in görevi. Ç. Dursun (drl.). *Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi*. Ankara: Elips Kitap.
- Dündar, F. (2009). Milli ezber: Saf Türk- karışık öteki. T. Bora (ed.) *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, cilt4, Milliyetçilik*. (ss. 893-900). İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Eagleton, T. (2005). *İdeoloji* (çev. M. Özcan). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- (2005a). *Kültür yorumları* (çev. Ö. Çelik). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Erdoğan, N. (1993). Popüler futbol kültürü ve milliyetçilik. *Birikim*, 49, 26-33.
- Erdoğan, İ. (1999). Popüler kültür, kültür alanında egemenlik ve mücadele. N. Güngör (drl.). *Popüler Kültür ve İktidar*. (ss.18-52) İçinde. Ankara: Vadi Yayınları.

- Fiske, J. (2003). *İletişim çalışmalarına giriş* (çev. S. İrvan). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Furedi, F. (2001). *Korku kültürü* (çev. B. Yıldırım). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gellner (1998). *Milliyetçiliğe bakmak*. (çev. S.Coşar, S. Özertürk, N. Soyarik). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Georgeon, F.(2009). Türk milliyetçiliği üzerine düşünceler-Suyu Arayan Adam'ı yeniden okurken. T. Bora (ed.) *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, cilt4, Milliyetçilik* (4.Baskı). (ss.23-36) İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Giddens, (2005). *Sosyoloji* (çev. H. Özel). Ankara: Ayraç Yayınları.
- Göçek, F. M. (2009). Osmanlı Devleti'nde Türk milliyetçiliğinin oluşumu: Sosyolojik bir yaklaşım. T. Bora (ed.) *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, cilt4, Milliyetçilik* (4.Baskı). (ss.63-76) İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Göle, N. (1998). *Mühendisler ve ideoloji* (2.Baskı). İstanbul: Metis Yayınları
- (2005). Modernleşme bağlamında İslami kimlik arayışı. S. Bozdoğan ve R. Kasaba (eds.). *Türkiye'de Modernleşme ve Ulusal Kimlik*. (3.Baskı). (ss.29-42). İçinde. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Gramsci, A. (2007). *Hapishane defterleri* (5.Baskı), (çev. A. Cemgil). İstanbul: Belge Yayınları.
- Güler, T. (2009). *Mehdix*. İstanbul: Popüler Yayınları.
- Güney, A. (2006-07). Resmi milliyetçilikten popüler milliyetçiliğe geçiş: 1960 sonrası Türk sineması üzerine siyasal bir deneme. *Doğu Batı*, 39, 209-226.
- Güngör, N. (drl.) (1999). Popüler kültür çıkmazı. *Popüler Kültür ve İktidar*. (ss.9-17) İçinde. Ankara: Vadi Yayınları.

- Gürbilek, N. (2009). *Vitrinde yaşamak* (5. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- (2010). *Kötü Çocuk Türk* (3.Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Hall, S. (2005). İdeolojinin yeniden keşfi: Medya çalışmalarında baskı altında tutulmanın geri dönüşü (çev. M.Küçük). *Medya, İktidar, İdeoloji* (3.Baskı) . Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Hall, S. ; Lumley, B. ve McLennan, G. (1985). *Siyaset ve ideoloji “Gramsci”* (çev. S. Emrealp). Ankara: Birey ve Toplum Yayınları.
- Hall, S. (1999). Popüler kültür ve devlet (çev. Ş. Karasar). *Popüler Kültür ve İktidar*. (ss.9-17) İçinde. Ankara: Vadi Yayınları.
- Hepkon, H. (2007). *Komplo teorileri tarihi*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Hobsbawm, E.J. (1995). 1780’den günümüze milletler ve milliyetçilik “Program, mit, gerçeklik” (2.Baskı) (çev. O. Akınhay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Hür, A. (2009). Türk milli kimliğinin kurucu unsuru olarak Ermeni tabusu. Ö. Laçiner (ed.) *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, cilt9, Dönemler ve Zihniyetler*. (ss. 1121-1148). İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Işık, N. E. (2006). Milliyetçilik, popüler kültür ve ‘Kurtlar Vadisi. *Doğu Batı*, 38, 227-247.
- (2006a). Kültürel bir kimlik olarak delikanlılığın yükselişi. *Doğu Batı*,15, 121-132.
- İrem, N. (2006). Aydınlanma ve sınırlılık siyaseti olarak ulus devlet modernliği. *Doğu Batı*,39, 157-179.
- Jusdanis, G. (1998). *Gecikmiş modernlik ve estetik kültür- Milli Edebiyatın İcat Edilişi* (çev. T. Birkan). İstanbul: Metis Yayınları.

- Kadıoğlu, A. (2009). Milliyetçilik-liberalizm ekseninde vatandaşlık ve bireysellik. T. Bora (ed.) *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, cilt4, Milliyetçilik*. (4.Baskı). (ss.284-292) İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Karakaş, M. (2006). Türkçülük ve Türk milliyetçiliği. *Doğu Batı*, 38, 57-76.
- Karaosmanoğlu, K. (2009). Bir komplo söyleminden parçalar: Komplo zihniyeti, sıradan faşizm ve new age. *Kültür ve İletişim*, 12(1) , 95-126.
- Kasaba, R. (2005). Eski ile yeni arasında Kemalizm ve modernizm. S. Bozdoğan ve R. Kasaba (eds.). *Türkiye’de Modernleşme ve Ulusal Kimlik*. (3.Baskı). (ss.29-42). İçinde. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Kerestecioğlu, İ. Ö. (2008). Milliyetçilik: “Uyuyan Güzel’i uyandıran Prens”ten Frankeştayn’ın Canavarına. Örs, H. B. (drl.) *19.Yüzyıldan 20.Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler*. (2. Baskı). (ss.307-350) İçinde. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Keyder, Ç. (2005). 1990’larda Türkiye’de modernleşmenin doğrultusu. S. Bozdoğan ve R. Kasaba (eds.). *Türkiye’de Modernleşme ve Ulusal Kimlik*. (3.Baskı). (ss.29-42). İçinde. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Kieser, H. L. (2008) . *Türklüğe ihtida 1870-1939 İsviçresi’nde Yeni Türkiye’nin Öncüleri* (çev. A. Dirim). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kristeva, J. (2004). *Korkunun güçleri- İğrençlik üzerine bir deneme* (çev. N. Tural). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Korkut, R. (08.09.2008). Çareyi komplo teorilerinde ara(t)mak. *Birikim*.
- Kozaklı, S. T. (2009). Yalçın Küçük. Ö. Laçiner (ed.) *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, cilt9, Dönemler ve Zihniyetler*. (ss. 402). İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Kurtoğlu, Z. (2009). Devlet aklı ve toplumsal muhayyile arasında din ve siyaset. Ö. Laçiner (ed.) *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, cilt9, Dönemler ve Zihniyetler*. (ss. 617-633). İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları
- Laçiner, (2004). Komplo ve provokasyon teorileri hakkında bir not. *Birikim*, 178, 34-35.
- (2004a). İmtiyazlı millet milliyetçiliği. *Birikim*, 187, 3-5.
- (2005). AB süreci ve milliyetçilikler. *Birikim*, 192, 3-9.
- Loomba, A. (2000). *Kolonyalizm ve postkolonyalizm* (çev. M. Küçük). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Mahcupyan, E. (2008). *Türkiye’yi anlamak*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mc Carthy, E.D. (2002). *Bilgi kültürü*. (çev. A. F. Yılmaz). İstanbul: Çiviyazıları Yayınevi.
- McGregor, C. (2000). *Pop kültür oluyor* (çev. G. Özferendeci). İstanbul: Chiviyazıları Yayınevi.
- McLellan, D. (2005). *İdeoloji*. (çev.B.Yıldırım). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Milas, H. (2009). Milli Türk kimliği ve öteki (Yunan). T. Bora (ed.) *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, cilt4, Milliyetçilik*. (ss. 193- 201). İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mutlu, E.(2006). Popüler kültürü eleştirmek. *Doğu Batı*, 15, 11-42.
- Mütercimler, E. (2008). *Komplo teorileri- Ayna’nın arkasında kalan gerçekler* (11.Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Moskovici, S. (1996). Yabancı parmağı (çev: H. Harlak). *Birikim*, 90, 45-59.
- Nefes, T. (2005). Concepttualizing and understanding the contemporary popularity of conspiracy theories: Re- Thinking Karl Popper (Komplo teorilerinin

güncel yaygınlığını anlamak ve kavramsallaştırmak: Karl Popper'i Yeniden Düşünmek). ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Oktay, A. (1994). *Türkiye 'de popüler kültür* (2.baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Oskay, Ü. (2008). *Yıkanmak istemeyen çocuklar olalım* (6.Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Özbek, M. (2002). *Popüler kültür ve Orhan Gencebay arabeski* (5.baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özdağ, Ü. (2009). Türk milliyetçiliği ve jeopolitik. T. Bora (ed.) *Modern Türkiye 'de Siyasi Düşünce, cilt4, Milliyetçilik*. (ss. 168-178). İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Öngider, S. (2009). Kemalist rejimin inşası: Tahrir-i Sükun Kanunu. Ö . Laçiner (ed.) *Modern Türkiye 'de Siyasi Düşünce, cilt9, Dönemler ve Zihniyetler*. (ss. 312-318). İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özkan, A. (2007). Milliyetçilik bağlamında Zizek ve siyasi bir kategori olarak keyif. *Birikim*, 215, 54-63.
- Özkırımlı, U. (2008). *Milliyetçilik kuramları- Eleştirel bir bakış*. Ankara: Doğu-Batı Yayınları.
- Özmen,E. (2006). Kafka'nın paranoyası ya da paranoid zihniyet dünyası. *Birikim*, 204, 67-72.
- Örs, H.B. (drl.). (2008). Faşizm: Modernitenin karanlık yüzü. *19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler* (2.Baskı). (ss.477-514). İçinde. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Pak, Y. (2008). Hegemonyanın vazgeçilmez silahı korku siyaseti. *Birikim*, 228, 54-57.
- Paker, M. (2007). *Psiko-politik yüzleşmeler*. İstanbul: Birikim Yayınları.

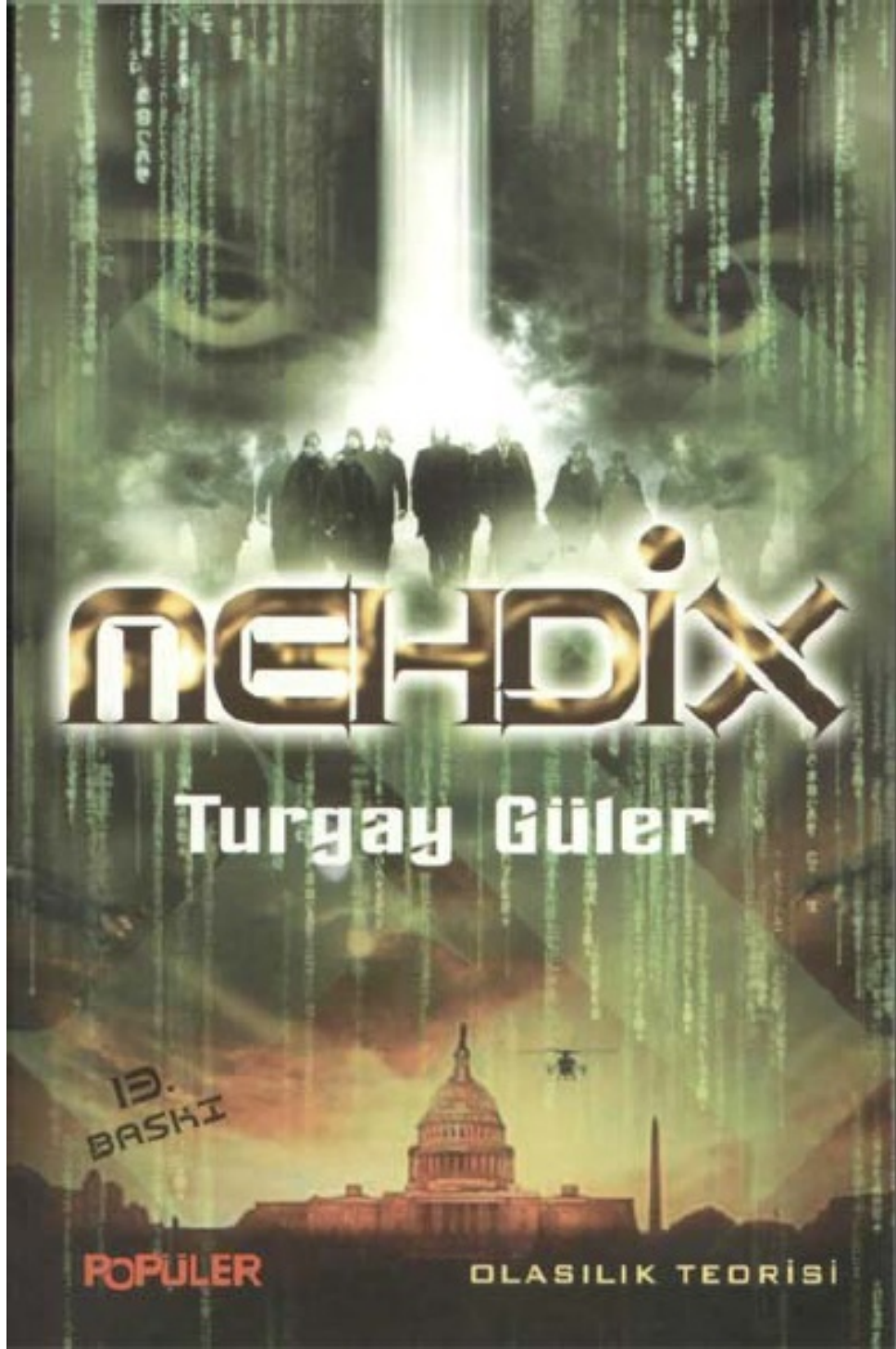
- Paker, E. B. (2010). Güvenlik endüstrisi ve güvensizliğin inşası: Bir Toplumsal paranoyayı anlamak. *Toplum ve Bilim*, 115, 204-225.
- Real, M. (1999). Marksizm ve popüler kültürel eleştirinin keskin ucu (çev.?). *Popüler Kültür ve İktidar*. (ss.326-346) İçinde. Ankara: Vadi Yayınları.
- Schmitt, C. (2006). *Siyasal kavramı* (çev. Ece Göztepe). İstanbul: Metis Yayınları.
- Shayegan, D. (2007). *Yaralı bilinç* (çev. H.Bayrı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Smith, D. A. (2004). *Milli kimlik* (3.Baskı). (çev. B. S. Şener). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sözen, E. (1999). *Söylem-belirsizlik, mübadele, bilgi/güç ve refleksivite*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Sustam, E. (2007). Düşmanın tahayyülü ve milliyetçi defans: Bir toplumsal travma olarak linç kültürü. *Birikim*, 214, 64-70.
- Taşkın, Y. (2009). Anti-komünizm ve Türk milliyetçiliği: Endişe ve pragmatizm. T. Bora (ed.) *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, cilt4, Milliyetçilik* (4. Baskı). (ss. 618-634). İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Texier, J. (1995). *Gramsci ve felsefe*. (çev. K. Somer). Ankara: Birey ve Toplum Yayınları.
- Toprak, M. (2003). *Hermeneutik (Yorumbilgisi) ve edebiyat*. İstanbul: Bulut Yayınları.
- Tosun, G. E. (2001). *Demokratikleşme perspektifinden devlet-sivil toplum ilişkisi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Tuğrul, S. (2010). *Ebedi kutsal ezeli kurban*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Türk, H. (2004). *Amerika’nın hedefindeki ülkeler*. İstanbul: Akademi Tv Programcılık.
- (2006). *Büyük plan*. İstanbul: Akademi Yayınları

- (2006a). *Osmanlı'dan Avrupa Birliği'ne*. İstanbul: Akademi Tv Programcılık.
- Türkeş, A.Ö. (15 Temmuz 2005). Kapak. *Radikal Gazetesi- Kitap*.
- (2009a). Milli edebiyattan milliyetçi romanlara. T. Bora (ed.) *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, cilt4, Milliyetçilik*. (4.Baskı).(ss.811-828) İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- (2009b). Toplum ve kimlik kurma kılavuzu olarak roman. Ö. Laçiner (ed.) *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, cilt9, Dönemler ve Zihniyetler*. (ss. 844-869) İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Uçar, O. ve Turna, B. (2010). Metal fırtına. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Uğur, M. (2009). Türkiye'de Avrupa Birliği sorunu- Kendini yeniden üreten bir yatay bölenin hikayesi. Ö. Laçiner (ed.)*Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, cilt9, Dönemler ve Zihniyetler*. (ss.999- 1017). İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ülkü, G. (2004). Söylem çözümlemesinde yöntem sorunu ve Van Dijk yöntemi. Ç.Dursun (drl.). *Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi*. Ankara: Elips Kitap.
- Ünüvar, K. (2009). Sağ ve sol siyasal düşüncede emperyalizm. Ö. Laçiner (ed.)*Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, cilt9, Dönemler ve Zihniyetler*. (ss. 1018-1038). İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Üstel, F. (2005). *Makbul vatandaşın peşinde* (2. Baskı). İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Üşür, S. S. (1997). İdeolojinin serüveni- Yanlış bilinç ve hegemonyadan söyleme. Ankara: İmge Kitabevi.
- Viroli, M. (1997). *Vatan aşkı* (çev. A. Yılmaz). İstanbul : Ayrıntı Yayınları.

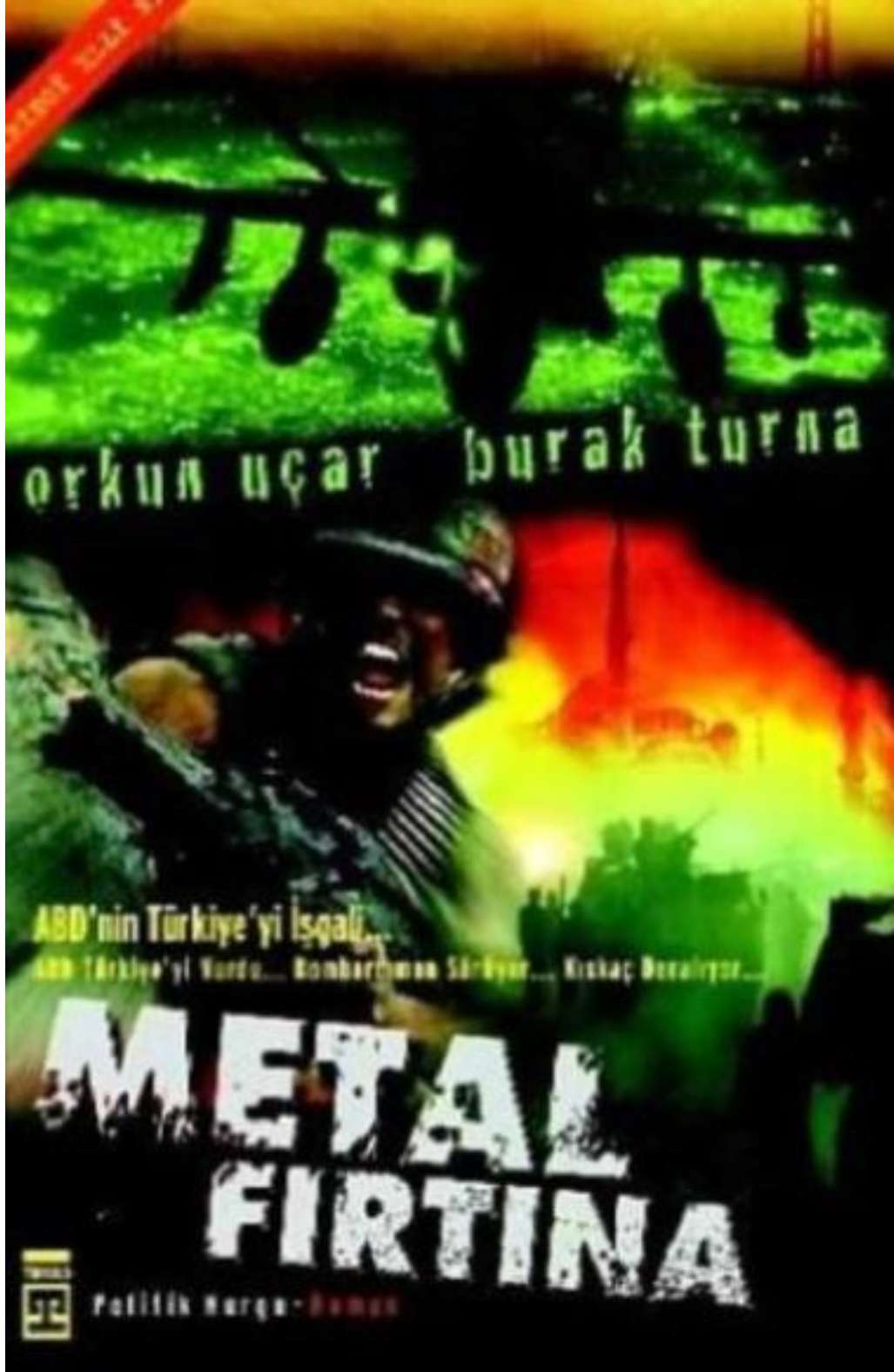
- Yalçınkaya, T. ve Özsoy, E. (2003). Risk toplumu: Bilgi toplumunun evriminde yeni boyut. *İkinci Uluslararası Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, Kocaeli Üniversitesi İİBF.
- Yeğen, M. (2009). Türk milliyetçiliği ve Kürt sorunu. T. Bora (ed.) *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, cilt4, Milliyetçilik*. (ss.880-892). İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yeğen , U. T. A. (2004). Haberde yeni olan nedir? Ç.Dursun (drl.). *Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi*, Ankara: Elips Kitap.
- Yeniçeri, Ö. (2005). *Küresel kıskaç ve Türkçülük*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Yıldırım, M. (2007). *Azerbaycan’da proje demokrasiye*. Ankara: Ulus Dağı Yayıncılık.
- Yıldız, A. (2004). *Ne mutlu Türk’üm diyebilene, Türk ulusal kimliğinin etno- seküler sınırları (1919-1938) (2. Baskı)*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Yörük, Z. (2009). Politik psişe olarak Türk kimliği. T. Bora (ed.) *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, cilt4, Milliyetçilik*. (ss.309-324). İçinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yüzsüren, T. (2005). *Kültürler ve öteki imgesi- Frantz Fanon’un “Siyah deri beyaz maskeler”i ve Günter Wallraff ‘in “En alttakiler”i üzerine eleştirel bir yaklaşım*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zizek, S.(1996). Müstehcen efendi (çev. M.Yılmaz). *Toplum ve Bilim*, 70 Güz, 63-77.
- (2008). *İdeolojinin yüce nesnesi (3. Baskı)* (T. Birkan). İstanbul: Metis Yayınları.

EKLER

Ek -1 Mehdix

Ek – 2: Metal Fırtına

Ek – 3: Komplo Teorileri – Ayna'nın Arkasında Kalan Gerçekler

